

משה חזן

לכל קבעו כללים לסיפור שלי יש רק אותי

וְהִי אֹר-יִלְדוּאוֹתִי

להורים

ויהי אור אבא! למה? אבא! מה? ילדואותי

אגדה הדברים:

1. ע. 11 לאתגר החושך שעל פני התהום
2. ע. 21 באפס דמים, מלחמה של איש אחד
3. ע. 35 זיכרון התהו וגהו הקטן שלי
4. ע. 41 ילדואותי בחמלה חובקת כל
5. ע. 47 עיר ללא רחמים
6. ע. 57 מדחי אגל דחי רק לא את הלחי
7. ע. 117 חזון נפרץ
8. ע. 131 סבא משה הרופא והלוחש לאתון
9. ע. 135 ערבי שפל הרעיל את סבא משה
10. ע. 155 היעלמותו של הדוד משה
11. ע. 183 סבא סעיד מפרזל הסוסים
12. ע. 193 לכו ונמכרנו לצרפתים וישמעו אחיו
13. ע. 201 בקחם עם בינת בויעה
14. ע. 207 אפוס קומנדו קוסקוס אפוס 48
15. ע. 223 בית הכנסת שבגסקו
16. ע. 235 דמי הצמא לדעת
17. ע. 245 פגע וברח
18. ע. 257 הכול בגלל מסמר
19. ע. 263 הדיו כתובה על גר חדש
20. ע. 271 דדה ריאל
21. ע. 289 הסרומבייה
22. ע. 293 מינדרה
23. ע. 299 תרבו ותסעדו
24. ע. 307 שבעות
25. ע. 311 אור הנכה
26. ע. 313 "את חטאי אני מזכיר היום"
27. ע. 321 ושאר ירקות
28. ע. 335 "כן איש רמה את רעהו"
29. ע. 341 ארץ גזרה/בלעד אלהרם
30. ע. 349 מייסורי הגאולה
31. ע. 353 הגזות והטרומה
32. ע. 363 תודה לאימא
33. ע. 379 המיית אוני
34. ע. 381 מחזה שוא גם מקסם ילד שובג

תודה לאלה שסייעו בדמימה.

פנינתי, יִלְדִי, נְכָדִי וְאֲחִי כֹלֵם. שמותיים בִּינוֹת לְעִמְרִי:

משה מאיר. בנו של מחנכי הנערץ המורה יעקב ז"ל:

"זה פרויקט ענק! כמובן שאני קורא מעט מעט. יש לך שפה ייחודית המעבירה את תעצומות נפשך. מרתק.

שלום וטוב-בידידות

הילה טימור אשור.

"קראתי והתפעמתי. יש כאן יצירה ייחודית שהיא ברוח ובסגנון שלך והיא אנוצר למשפחה. אני חושבת שכל הערה תגרע. לא מגיעה לי תודה אלא רק לך!"

יחיאל אסולין.

אמר לי לאחר שדקדק בפרטים. מאיפה לך כל הידע הזה? היכן החבאתי? קראתי ויש כאן הרבה מה ללמוד.

הסופרת, היאלי גרוס.

סיפור אישי מרתק.

מיכל טרן.

קראתי את שלושים העמודים הראשונים בדפתר הראשון, ועלו לי דמעות בעיניים. כמה אהבה ושמחה וזוהר יש בך, מזכיר לכולנו (וכמובן גם לי) את הדבר החד פעמי הזה לו קוראים חיים.

לדבר אתי

מייל reeem@zahav.net.il

הארות ותיקונים ככול שאדרש להם אכתוב בזפתרים שבדרך.

בְּרָא-שֵׁת וַיְהִי אֹר
דְּפִתְרָא א/פה

יִלְדוּ אֹתִי

בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ
וְהָאָרֶץ הָיְתָה תְהוֹ וּבְהוֹ וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם
וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם
וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אֹר וַיְהִי אֹר
הִיא בּוֹרָא וּמְרַחֵף

את שחייעו, לעולם לא ירקחו
את שחגעו, כל אחד ולקחו
ואני כמו אני, יותר ככם ממני

בן מזל קשת. וכחץ הנורה מילדות מופלאה ומטרתו אני.
"פה שהפיק מרגליות ילחך עפר?"
פה הדפתרים שהנני מפיק, "טעמו בו וריחו לא נמר"

כתבתי ועוד אכתוב ולא המלה עיקר אלא כעית תכניה:
חרוט/חרות על הלוחות

וּמִקְדָּשׁ בְּכִבּוּד, בְּאֵהֱבָה, בִּירֵאָה וּבְצַדִּיק
לְהוֹרִי עַיִשָּׁה וּמִסְעוֹז לְבֵית חֲזוֹן
עַל אֲשֶׁר הִנֵּנִי.

נְעוּהוֹת לְבִי יוֹדַע הָאֵל
יִיסוּרֵי מוֹחַ מִתַּת שָׁמַיִם
בְּכּוֹל פּוֹדוֹלֵי עָלַי הַלֵּד
לֹא גִבָּה וְלֹא רֵם לְבָבִי
עִמַּלְתִּי בְּדִיּוֹק כְּמוֹתְכֶם
זֶהוּ סִיפּוֹר לְבִי הַשְּׁבוֹר שֶׁלְעוֹלָם לֹא יִכּוֹל לְהִיּוֹת מִסּוֹפֵר עַד הַסּוֹף.

וּמִשְׁשִׁבְרוּ תְּחִלָּים אֶת לְבִי וַיִּרְעִי נִטְשׁוֹ.
פְּנִינֹתַי, יִלְדֵי נִכְדָּי וְכִלּוֹתַי אֲמִנּוּ לְבִי לְאֹהֲבֵי עוֹד.

השבת בחתונת הזהב

<https://www.youtube.com/watch?v=jpVyjVYEZIU&feature=youtu.be>

הִי חֲבָרִים שְׁלִי!
רַק נִדְמָה לְכֶם שְׁבַאתִי כְּאוֹרַח לְשַׁעָה?
נִוְלַדְתִּי כִּאֵן וְאֲחִיהַ כִּיהוּדִי לְנֹצַח כִּאֵן
אֲמוֹם גּוֹפִי יִשְׁהַה אֶתְכֶם אֵךְ כְּמַעֲט,
רוּחִי תִשְׁרַה בִּינוֹכְם וְאֶתְכֶם לֹא מַעֲט.
"רוּחִי אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְדַבְּרִי אֲשֶׁר-שִׁמְתִּי בְּפִיךָ
לֹא-יִמּוֹשׁוּ מִפִּיךָ וּמִפִּי זֶרַע זֶרַעךָ"

אוהל ערסל מסנדות וחבלים שבניתי לי כשהזרכתי במחנה קיץ 1961

רצונותיו ויכולותיו של הברנש יעידו בו
הַיְחַלּוֹף כְּלֵא הִיָּה אֵן יִכְתֹּב מַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה.

אם לכתוב, לעצב, לפסל ולהטביע חותם?
אז רק על מה שאתה מבין מדעתך וזורם ממעיינך.
שרבות ראו עיניי מילדואותי ועד תְּהַלָּה/לְהִיּוֹת אוּ לְחַדְלִי.
פה דפתרים מבראשית ועד דברי הימים
מְשַׁאֲלָה הדברים באים מהלב המוחי המנהל אותי,
"כְּמַעַט וְגָרִים בָּה" מובטח שיובנו הדברים כפי כוונתי.
ומשעוצבו ונכתבו ויופצו לכול פאות
לא תהיה לי עוד דרך לשלוט בהבנותם.

אפס כי

מה שחשוב יותר מכול זה
 להעביר תחושותיי דרך המלים
 לצלול לנבכי נשמתו של ילד בגיל שבעים ולהבין
 ששכרו של התם נמצא בייסורי מצפוני של הרשע
 ולא כי החכם אינו יודע לשאול..

קשה ואפילו עד כאב לספר נכון סיפור שלא נבט בתוכך
 ושלא אתה יִלְדָּת. שלא אליך קשור היה בחבלי תבור, בצירי
 לידה ובחבלי גאולתו לאור ממש.

ולאחר שְׁנִיקָתָה ממנו את שאריות הדם, את ערלת המלה
 ופריעת השפה בנושיכת שפתיים ולא דרך שפופרת מסטרילית.
 הלא אתה זה שחתכת והפרדת, קשרת והתקשרת לשאול דעת
 אחות/עורכת. ומאז שְׁנִיקָתָה וְחִתְּלָה חלקים ממנו. ראוי הסיפור
 להיפגש עם המציאות וְלִנְטוֹת לְעֵצְבָה.

עולם בו העורך המאייר המפיץ והמוציא לאור מתפרנסים
 יפה מסיפוריך, ורק אתה המספר נאלץ להזדחל וללקט פירוורים
 מתחת לשולחנם.

הוא עולם שאיני רוצה לחיות בו.

עולם בו המפרסם המפיץ והמשווק מתפרנסים יפה מפירותיך,
 ורק עיניך אתה החקלאי כלות מלראות אותם צוחקים כל הדרך
 אל הבנק.

הוא עולם שאיני רוצה לחיות בו.

עולם בו אתה הבנק הספסר המשפט ועורכי הדין מתפרנסים
יפה מעמלך ואילו אתה העמל המגיר דם ויזע לבנות את קנך
לשבת משפחתך בו מושלך ככלב לרחוב כי הפריטה ממשלתך
את עצמה לדעת ואותך מדעת.

הוא עולם שאיני רוצה לחיות בו.

עולם בו רוצחים אותך רק כי נולדת יהודי, ומשכך אתה שואף
להתבולל. וללקק פנכות ערב רב וגוי. רק כי לא עומד לך
הכוח להכיר במי שהנך ולהשיב מלחמה שורה.

הוא עולם שאיני רוצה לחיות בו.

עולם בו קרובך וחברך מחייכים גם קדים לפניך. ובגבך
משחירים הם פניך ויוצרים טלנובלה הממַדְרַת עולמך מעולמם.

הוא עולם שאיני רוצה לחיות בו.

ואני הרי כאן אתכם. ומשאנסו אותי על פי הדיבור בהר סיני
בעודני ילד.

ואונסים אותי גם כיום, הערב רב ובני ערב. המשפטי ושונאי
דתי, באשר ערם המשפח ובג"ץ תבן למשפחתם ומוץ לעם פְּתִי.
מִשְׁכָּף, אַאֲבַק בְּכֹל הַנִּי"ל עַד טִיפַת דָּמָם הָאֲחֵרוֹנָה שֶׁל
מִשְׁחִיתִי כֹל דֶּרֶךְ אֶרֶץ. וּמִשְׁאִינִי מִבֵּין עַד הַסּוֹף אֵת זֶה הָעוֹלָם
הָעֹלָם, שֶׁהָרִי מִקְבֵּל אֲנִי עָלַי בְּהַכְנֻעַת אֵינְסוֹף, אֵת: "וְאַעֲבֹר
עָלֶיךָ וְאַרְאֶךָ מִתְבוֹסֶסֶת בְּדַמֶיךָ וְאֶמַּר לְךָ בְּדַמֶיךָ חַיִּי וְאֶמַּר לְךָ
בְּדַמֶיךָ חַיִּי" עַד שֹׁנְפִינִים!

ולא גחמת המשפח והבנק יחלקו ביניהם ילדותי
הבית הזה אשר בנית לשבתך לעד יהיה ביתי!

לאתגר החושך שעל פני התהום

הַשָּׂאֲרִי

בְּזוֹתָהּ

מִשְׁטֵמַת

מִנְהַרְת

הַזְמַן

התנ"ך של חיי
 תורה - אורה
 נביאים - פנינים
 כתובים - רביבים
 "שְׁבַעִים שְׁבַעִים נְחַתְךָ עַל עַמְךָ וְלַחֲתָם חֲזוֹן"
 בן שבעים אני ויען נפל דבר עם לבי.
 גמלה שארית תושית הרושפת ניצוצות
 למצוא ארוכה ליש מיש שהנני ולהוציא האיזנא לאור הצלה
 פורתא מהגיגי.
 מהכתבים שערמתי בימי חלדי המאתגרים.
 מהפּטְנִיטִים, החידושים וההברקות שבְּעֵטִי.
 ומהתעלולים שמלאו סאתי מאז היותי ילד ועד לאן?
 ומתשר"ת שופר לבי השבור המריע דרור רוחי.
 ותיחשב לי תרומתי
 "כְּדָגוֹן מִן הַגֶּרֶן וְכַמְלֶאָה מִן הַיָּקֵב":
 מודה אני בכול פה לדר מרום שהביאני הלום.
 אמיצה ואמונה תפילתי להביא לגמירה את דרכו/גורלי
 בפה - שמונים וחמשה הדפּתָרִים.
 באשר רוב המלל כבר כתבתי במהלך השנים.
 להשאיר לקחי לאהוביי ולְאֶשֶׁר הֵם שָׁם.
 שבאהבה אין אני!

יש מי שכותב שורות ויש מי שכותב את שביניהן.
 יש מי שמספר סיפורים ויש מי שחי אותם ובהם.

האני שאני מכיר אינו מכיר
 זולתו את שמקיר לקיר אני מוקיר
 שההכרח לא יגנה הוא כאוויר למשימה
 תרתי משמע ואשמה לנשימה ולרשימה.
 וכמי שעורך היו שמאחוריו בגלל שבעים
 אפשר לו לומר שהוא חווה אותם מחדש.
 וכמי שמספר את סיפור חיי אני דומה למי שממציא אותו
 וכאשר יערב ינעם ובאשר יערב ניכר אדם.

ספר אם כן הוא הסוד להישרדות.
 ס, סגור במדף. [סמן סגורה לגמרי]
 פ, פתוח דף, דף. [פא פותחת צוהר]
 ר, רשות לרחף. [ריש פתוחה לגמרי]
 והאם הסוד גלוי? רק בקורא תלוי!

מלים בדרך ומתוכם אני עף	נוכחות הילד מבגדי המלך
אות מרהי ומלה מחרי אף	תופיע רק כשהאמת עירומה
תקשיבו אקרא בשקט אזעף	בדמים תחלפו בלא כפרה
ואתם? פונים והופכים הדרך!	אתם הרי שקופים ככברה

ואם במשמע ובהכרה עסקינן, בואו ונכיר את שבעת החושים.
חֲמִשֶׁת הַחוּשִׁים שבאמצעותם האדם קולט גירויים מן החוץ
ומקבל מידע על סביבתו:

חוש הַרְאָיָה, מקביל ל- "יֵהי אֹר", "יום אֶחָד".

חוש הַשְּׁמִיעָה, מקביל ל- "יֵהי רָקִיעַ", "יום שְׁנִי".

חוש הַמְּשֹׁשׁ, מקביל ל- "תִּדְשָׂא הָאָרֶץ", "יום שְׁלִישִׁי".

חוש הַטַּעַם, מקביל ל- "בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלַּיְלָה", "יום רְבִיעִי".

חוש הַרִיחַ, מקביל ל- "יִשְׂרְצוּ הַמַּיִם וְעוֹף יְעוֹפֵף", "יום חֲמִישִׁי".

חוש שְׁשִׁי אין ל- "בְּהֵמָה וְרֶמֶשׂ". שנבראו ביום השישי קודם
שנברא האדם.

היכולת לתפוס ולהרגיש דברים שלא באמצעות חמשת
החושים. מין תחושה פנימית מְנוֹטֶלֶת הגורמת למישהו להיות
בטוח במשהו. המישהו הזה יכול להיות רק האדם שנברא
בצלם ובדמות. "נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ בְּדְמוּתֵנוּ".

חוש הַשְּׁבִיעִי, הוא החוש שבשבת, החמין המין והאביונה,
כשכל החושים חשים את נוכחותו של האלוה בעולם מתוך
שהנך רואה את זאת שאתך, שומע את שהיא לוחשת לך, שרק
היא חשה בכול חושיה אותך. עונג צרוף בשפתותיכם את
הטוב והיפה שהאל-אור-גז-זמן הציע לכם. כמו גם הריח
המלא אותה ואותך.

"מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת וּמְבָרֵךְ שְׁבִיעִי,

וּמְנִיחַ בְּקִדְשָׁהּ לְעַם מְדֻשָּׁי עֲנֹג,

זָכַר לְמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית"

על חמשת החושים מנצח החוש השישי, שבו נברא האדם עם הבנת הלב את הקול הפנימי הקורא "זאת הפעם עָצַם יַמְעַצְמִי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה". והעיקר נמצא בחוש השביעי, השבת, המין, האביונה. על כֵּן יַעֲזֹב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד. ומשכך: "וַיִּכְלוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם" מי צריך יותר מזה?

מתוך החושך שעל פני התהום ועם הרוח המרחמת נולדתי לזרועותיהם של הוריי ביום ראשון 28/11/1943, א כסליו ה'תש"ד שבת מעט לפני חנוכה שחל ביום שלישי, 21/12/1943, כ"ד כסלו ה'תש"ד.

ואגב בְּשִׁלְהִי אותה שנה בוטלו למעשה החוקים שהפלו את היהודים לרעה ובאשר עמלו הורי להגן ושמרו לעדן את גיהנום הַיֵּשׁ מִיֵּשׁ שבתוכי. חיים אשר חידתם לא נודעת, וכאילו ניראה שטרם נִחַתִּי. וכבר חלפו להם שבעים שנה. שאלתי את רופאי לאחר צנתור אחד העורקים שכבר הוּמַר מעורק ידי השמאלית. לפני שנתיים בניתוח המעקפים. למתי אני מת? אמר לי יש לך עוד 15-20 שנה. האמנתי לו.

רק ייעודך אותם
יוכיח האם היה כדאי
אע שהכול דְּבָרֵי הַבְּאִי

התנ"ך של היי, זה לחיות את התנ"ך.
 כיהודי בן לעם הנצח שספר הספרים מקור השראתו.
 ורק ממנו תובנות של ילד בן שבעים.
 המנסה לחלק את עצמו לשניים
 הגשמי, הבהמי המעיף
 והרוחני האלוהי המרחף
 הגשמי דש בזבל וזה לא כזה נורא.
 הרוחני עוסק בהבל ונורא מזה אין.
 מנסה להבין את אלוהים ולא עולה בידי
 האמנם הכיוון ברור?
 תנסו כמוני לא לחלק אלא לתת.
 שהכול אחד:

תתמודד עם גורלך ילד של העולם

התנ"ך אינו אוסף של
 סיפורים
 גם לא פרי גְדִיוֹנָם
 של חולמים
 התנ"ך הוא הַנְּגִשֵׁת
 פרי דְּמִיוֹנֵנו
 של היהודי
 בכל הדרו לעולם.

גם כשנראה שעל
 לא עוול בכפך
 "וְזָכַר אֶת בְּרִית אֱלֹהֵי
 בְּיָמָיו בְּחֹרֶתֶיךָ
 עַד אֲשֶׁר לֹא יֵבֵאוּ
 יָמֵי הָרְעָה
 וְהִגִּיעוּ שָׁנִים אֲשֶׁר
 תֹּאמַר אֵין לִי בָהֶם חֶפְזָן"

אהבת האל אינה
 בתנאי שיש לך
 אהבת האל
 היא הכול שיש לך
 טוב ורע האל ברא
 וגם אותך
 כל מה שבא עדיך
 קבל באתהבה

צילמה לאה דר, טענה מאוחר יותר שהליכתי האטית הפריעה לה לצלם את משפחה, האופנוענים.

נפעם מקלות הדהרה לַמְטָה ההליכה ומשנכלמתי
 מַדְרֵכִי/מַגְלֵגְלֵי האדם נפלו פניי וראיתי את "שֵׁל נְעֻלֵיךְ"

כמי שחוה כל מה שַׁיְאָמַר עד ומכאן וזברים היוצאים
 מלבי טבעם למצוא לב תואם שיראה את קולי, שיאזין
 למוסיקה של הזברים גם אם אינו מסכים איתם. בדומה
 לפריטת מיתר בחלל חדר וברטיטת מיתר דומה רחוק. על
 פְּרָחוּ

"שלושה תרנים" לאַעֲזֵן-יָהּ "ומפרצי זהב"
 מפרץ השמיעה, כשיש משמעות לדברים
 מפרץ ההאזנה, עָרַב לַצֵּלִילִי קולות נוגים המכה באגובי אדם.
 מפרץ ההקשבה, שמתוך אילוף אתה מקשיב
 לא ממשמעות ולא מערבבות

לראות אותי ולחוש תוכי

כילד שובב,

כאוהב נאהב,

כעובד אדמה,

כמדריך לנערים.

כפרח טיס.

כצוללן בתנין.

כפקיד סטטיסטי.

כאיש משמר הכנסת.

כגנז מחלקתי.

כעובד בניין,

כמעצב,

כפסל,

ככותב במלל, בויב, בשיר ובכאב האלוהי שבאהבה.

בכוח הנמרץ/הַיִּטְּלִי, זה המלא חיוניות שופעת חיים.

והמבקש תמיד אחר כל נסתר לפענחו ועל היותי מתהלך ב-

קַעִין לולאת מביוס. August Ferdinand Möbius. בדומה

לאנוס על פי הדיבור ובאין אפשרות לפרוץ ובאשר אין לאן

לברוח! למדתי להבין, כי לברוח ממנו זה תמיד אליו.

באשר לאן שאפנה, הכול ניראה לי עֹרְבָת פָּרַח

גם לא שזכח לרגע

שכשהעורב

פורח, תכליתו יצוא ושוב

כל התמחות בזרחה שלה, מביאה בכנפיה, אם בכלל אך מעט ברכה לאדם/לעולם, ולרוב זמנית עד שהאסון מגיע והוא תמיד יגיע. "וְאֵל יִתְהַלֵּל חִגְר בְּמִפְתַּח" ולשואפים לנעלם העלום, דעו, שככול שמעמיקים, לא רק שמגלים שרב הנסתר על הגלוי. אלא אף מעצימים את תסכולי כמיהתם של הכפייתיים בשיגיונותיהם. דבר שבהכרח גורר אחריו מפח נפש ופורענות. ולו רק משום שתובנות האדם אינן יכולות להכיל את האין סוף האלוהי. כי כאשר הגולם האנושי הנוצרך לאקסיומות מהנחש וקם כגולם על יוצרו זה הטמיר והנעלם. בהכרח דרכו מנתבת למבול. ולמי מאתנו יש היום את העוז, ואת כוח הרצון לבנות עוז תיבה במקום לנוח.

הוגי דעות מְאִיָּנִי דעת. סבורים שהדיון במטפיזי העל טבעי חייב לעסוק באופן הכרתנו את המציאות ולא במהויותיה.

"קח לך גליון גדול וכתב עליו בְּחָרַט אָנוּשׁ לְמַהֵר שָׁלַל חָשׁ בְּזִ"

באין אָנוּשׁ חורט על לוח לבו אמת,
הכאילו צדק ושלוש שְׁבַעֲקִלוֹנֵנוּ נוֹאֲשׁ.

סיר המרק האבולוציוני של המדע. דומה לטבח שאין לו די מצרכים להאכיל גדוד, ומרתח מלח במים ועושה להם "מרק". בסיר המרק הפלאי שהגה המדע כד להשביע גדוד רעב דעת. יצר מקרו מולקולה סבוכה כל כך, שהייתה לה היכולת להתחלק לשני חלקים זהים. תזה זו היא לו יותר מאשר עיוות גרסת התנ"ך שם נברא אדם וממנו אישה.

גם זהים וגם שונים, עוזרים זה לזו ונוגדים זה מזו. וממשיכים לפרות ולרבות מינית מבלי להתחלק. האטמוספירה כחמצן, הם הרקיעים שנבראו לפני הצומח והחי בכדי לאפשר את הפוטוסינתזה. ואת ההגנה של האוזון מהקרינה לשמור החמצן ולאפשר חיים.

נהיית לַקְטוֹף וְלִטְעוּם פְּרוֹת עִמְלִי שֶׁהֲצִיעַ לִי עוֹלָמִי
מקווה שגם אתם נהנים משלכם.
קריאה מהנה שיש... ושלא תעירו.

בְּשֶׁהַתְּצַרְרִי/הַפְּאֵל חֶסֶד, עוֹצְמִים עֵינַיִם, וְעַם פְּקִיחַתֶּם תִּתְפַּקַּח.

"הַשִּׁבְעֵתִי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם בְּעֶבְאֹת אֵן בְּאֵילוֹת הַשְּׂדֵה אֵם
תְּעִירוּ וְאֵם תְּעוֹרְרוּ אֶת הָאֶהָבָה עַד שֶׁתִּחְפֹּץ"

ואלה שמות ארבעת ילדיי שמתוך אותה אהבה נחפצת למקור.
עופר אייל יעל ראם.

בינות לקרעי עבים זרחה שמשי ורקיעי צהלו הלום.
 ראיתי טוב מחייך אלי לא אוכל לתאר את זה ההוי
 שאם אתחיל לכתוב, מלות השפה ישתמעו כדווי.
 על כן אשתוק ואשמח באלם שיעטפני החלום.
 שבינות לארבע חומות זכרוני אני חי.
 ארבעה שערים כרוחות השמים,
 בהקיץ נפתחים חליפות ולסירוגין נסגרים.
 בחלום נפתחים כולם לרווחה לקבל המנחה.
 ולבוקר מודה אני לפניך.

"וַיֵּדַע אָדָם עוֹד אֶת אִשְׁתּוֹ וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ שֵׁת כִּי
 שֵׁת לִי אֱלֹהִים זָרַע אַחַר תַּחַת הַקֶּלַח כִּי הִרְגוּ קַיִן"
 קין מנחש והבל מתסכול הגירוש. בן הנחש שָׁף את בן האדם.
 וכשהאישה סוף סוף הבינה שחיהם תוהו ושל הנחש בוהו.
 נראה שרק אז שָׁת לה אלוהים והרתה את שֵׁת.
 בָּרָא שֵׁת וַיְהִי אֹר

ולעולם לא לשכוח שלכול נחש יש גם זנב ארוך לא מושגח.
וְצוֹר קִצַּת מֵאוֹתוֹ הַדְּבַר עֵבֶר לִי מֵהַלְבָּט:

אדם וחוה חד הם, שנכרתה כייחור ממנו. שזרעיהם/צאצאיהם
 שינבטו משניהם אכן משתנים תדיר וזאת תפארתה של
 ההתפתחות. שכמו בעצים, אשר אליהם נמשל האדם. "כִּי הָאָדָם
 עֵץ הַשָּׂדֶה" מה שיוצא מהזרעים לעולם שונה במעט מהמקור.
 ברם, כל הבא מהחומר ומהייחור, לעולם העתק מתאים למקור.

ולגבי התמיינות. כמי שנבחר להשתייך למשפחת העמים
אבל לשכון לבד, "כִּי מֵרֹאשׁ צִרִים אֶרְאֶנּוּ וּמִגְבָּעוֹת אֲשׁוּרָנוּ הֵן
עִם לְבָדָד יִשְׁכַּן וּבְגוֹיִם לֹא יִתְחַשְׁבּוּ" מי שנתמייין על מנת
שיפסיק להתערבב, חובתו לשמור על צלמו של אלוהים. כל
השאר רק דומים לו. ורק מכאן שרידותו של עם האלוהים. אם
יתבולל יעלם מתישהו כמותם ויהיה לערב רב ולהתבהמות
אדם. שהגוף רק נראה כאותו הגוף. רוחו של היהודי זו שאינה
נראית, נבדלת תהומות מהשאר.

בְּאֶפְסֵס דְּמִים, מִלְחָמָה שֶׁל אִישׁ אֶחָד

הילד

שאת

כל זה

חווה

עודנו

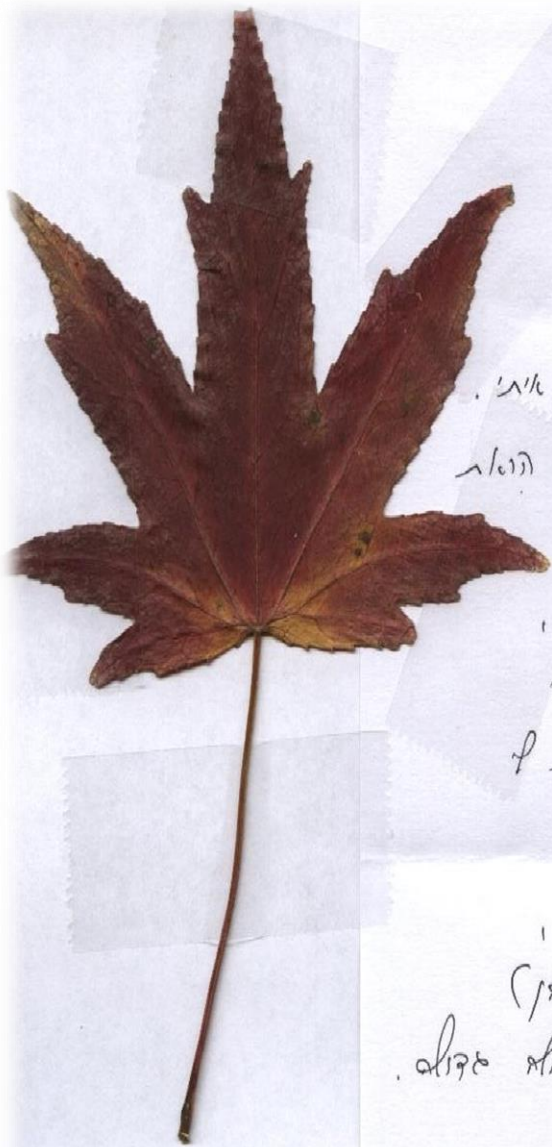
כאן

איך מתחילים לברק איש כל כך אהוב
 איש שהיינו תופס חלק כה חשוב
 אבא, סבא והצל לתפארת
 לארבעה, שמונה ומצל כולל אדמת, אחת אין
 אחרת
 ראשית צריך להאיץ לידי הבנה
 שהוא בחר לחיות את חייו בדרכ קצת שונה...
 עם ניסיון חייט לא קטן
 ויכולות תפיסה של ילד סקרן
 נצבר ידע רב בתחומים שונים ומאוננים
 אין פלא שאתה אחד האנשים הכי מצניינים
 ומסקרנים
 עם כישרון אינסופי של צולמ לא טווע
 ורצון לשנות את הצולמ הדומע
 כמה יצרת, כמה עוד תיצור
 ביכולתך להפוך את החושק לאור
 אק באחריות רבה יש לכוון הכישרון
 כך הנר לא יכבה ויוצט החלון
 אבא
 שנים ארוכות חשבתי שאני ממך שונה
 אפילו לא שמתי לב שאני כל כך דומה
 אק ככל שהשנים חולפות הדמיון רק מתבהר
 אני רואה אותך בי כל יום יותר ויותר
 מינקות לימדת אותנו יסודות
 וצל הדרכ חשבת עם כמה סודות
 אחת צרופה, אהבה ללא תנאי ושמת חיים

עושים אישה, ילדים ונכדים מאושרים
 אהבת הידע, התפלספות וחקירה לא לא
 מובילים לתחושת יאצות, אך גם מאות
 עשייה בלתי פוסקת ויצירה עם חיוך על הפנים
 מוסיפות שנים לחיים וחיים לשנים
 כעס על הרשעים, צעקות וצרכים..
 ..אפשר באופן מדויק, אך חשוב לא להכניס
 היום ניתן לומר בשלמות ובהטחה
 תודה מכל הזב על כל מה שלמדנו ממך
 ומאחר ואין לאדם יותר מאשר חוויותיו, מעשיו
 ופירות יציר בוצלו
 אנא המשך בשלך כי בכך אתה משפר את שלנו
 ואת העולם כולו
 מאחלים שנים רבות של אמנות, היסטוריה וספרים
 איכותיים
 אישה, ילדים נכדות ונכדים
 משפחה יחד, חמים וארוחות
 בית, אוהל, שירים ושיחות
 רגשות עוצמתיים, טוב לך, עשייה ונתינה,
 בריאות, שלוה ונחת, לאוץ, לך ולנשמה
 הנשמת החלום, רוחני ונשמי
 אהבה לא אבולות, לך מלא שמחה ואושר אמתי.
 אאאאאאאהבים עד אין קץ!
 ראקט.... 28.11.2013

עם בן הזקונים ראם

י"ג תמוז, 3 בדצמבר 2003

אבא

בַּא מְקָאם אֵלֶיךָ אֲנִי הוֹלֵךְ, אֲמַר נִמְצָא אִמִּי.
אֵל כִּי הוֹבֵבָה צְרוּיָם לֵאמֹר אֲמַר הוֹלֵךְ
אִי בְּסִמָּה הוֹלְשִׁים.

אִמְרָה אֲמִי וְהַדְּוִכָה אֵלֶיךָ בְּדִינְךָ לֵאמֹר,
לְהֵא עִם הַדְּוִיךָ לֹא סִבֵּא אֶסְתַּיִךְ וְאֶסְתַּיִךְ
עִם לֹא אֶסְתַּיִךְ אֶסְתַּיִךְ, וְבִפְנֵי עִם (מִי לֹא)
אֶהְיֶה לִי.

כִּמְעַד אֵל מֵה לֵאמֹר יִדְוֶנָה וְאֶמְקִיבָה הַיּוֹם,
בְּצִוְיֵיךָ הָיָה (וְבִצְוֵיךָ אֲמַר עִם כְּמִשְׁנֵי)
אֵל מִי לֹא בְּקִלָּה אֲמַר מִדָּה גְדוֹלָה גְדוֹלָה.

מִכְּשִׁילָה אֲמִיךָ כִּי אֵל הַדְּוִיךָ
לְהַגְדִּילָה אֲמִיךָ אֲמִיךָ אֲמִיךָ לְהַאֲדִיר.

לְהַמְצִיא אֵל הַשְּׁלוּוָה לְהַמְצִיא לֵאמֹר
וְלֵאמֹר אֲמִיךָ אֲמִיךָ אֲמִיךָ, מִי לֹא.

בְּשִׁילָה אֲמִיךָ אֲמִיךָ אֲמִיךָ
אֲמִיךָ אֲמִיךָ אֲמִיךָ אֲמִיךָ

י"ג

עִם הַבַּת יַעֲלֵ

וּמִשֶּׁה, בֶּן-מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה בְּמִתּוֹ;
אֵל כְּהֶתֶה צִיָּנוּ,
וְאֵל נֶס לְחֵה.

תְּהִיָּה בְּרִיא אָבִא.
אִוִּיל

עם הבן אייל

אורח חייט שכה דאטת אטפח
לאורו צצתי וניסיתי אנצח
ולא תמיד ידעתי איך
ולא תמיד הכוא הולך
אני שונה, שונה ממך
אבל מאד, מאד כמוך

אזהב ואוקיר
צופר

עם הבן עופר

צכשיו אני כותבת לך אחרי חמיש שנה וצוד,
 כמה דברים ממני פנינה שלך. כק אתה קורא
 לי. הפילי אתה בצל טוב, בצל משפחה טוב,
 דואט למשפחה שלנו. לוקח אחריות עלינו וצל
 כל מה שצריך. תמיד הרצתי ביטחון אתך. בצל
 נאמן שמצחיק אותי המון. אתה באמת מצחיק.
 עם זה טוב ורחב וכסקוראים לך ומבקשים
 צלרה אתה אף פעם לא מסרה,
 ומצל מצל הכוא. אתה מאוד מאוד אוהב.
 שלך לצולמים
 פנינה

לך תמיד עם הלב זה שאינו מוסבר
 לך עם הקול הפנימי גם כשכבר נשנק
 כי רק הוא מכיר אותך הכי מהשאר
 גם שבעלייה ירדו להייד סיבובי הסרק
 זכור שאין לך אהב כמו לבך שנשבר

כיצד אדע האם אי פעם
 אוכל להתמודד עם זה הטעם
 כשהיא תעמוד מולי ותצמר הנני
 האם אוכל להתבטל בפני מי שאני?

עם פניוּתִי

שיר המשפחה שלי

מאז החתונה	זה התחיל בזוג יונים
כאן הכל כבר השתנה	עליזים וצעירים
סול ויוסף שוב חשבו	הדריך את סבתא בצופים
ואת משה כה אהבו	ומאז הם חברים
עברה שנה ועוד שנה	אבל יש כאן בעיה
את הבית הוא בנה	ההורים של הפנינה
בצור הדסה הישנה	לא ראו כאן חתונה
אושר, סתיו, יערה	אבל כמו בסיפורים
נועם, נועם והילה	על אהבה לא מוותרים
זוהר אור, אורי, אדר	את הקשר ממשיכים
עוד הרבה מקום נשאר	לאף אחד לא מספרים
נכדות, נכדים	סבא משה התעצבן
כאן בכל הגילאים	ואמר "בואי נתחתן"
סבתא- סבא יקרים	ונקיים ביחד קן
יש עוד זמן עד הנינים	
ועכשיו את היובל	עופר בא, אייל בא
גם טפחות לא יקלקל	יועל מיד הצטרפה
חגיגות החמישים	איזה כיף ברוך הבא
כולם כאן כה מתרגשים	מי שבא תודה רבה
סבתא-סבא יקרים	הפתעה, ראם בא
אתכם אנחנו אוהבים	כמה זמן לקח לך?
אתכם אנחנו אוהבים	אהלן ומרחבא
	מי שבא תודה רבה!

כתבה הנכדה הילה, שרו כל הנכדים

הַנְּכָדִים

הַנְּמָרִים שֶׁל סָבָא בְּהוֹפְעַת בְּכוֹרָה בְּחַתוּנוֹת הַזֶּהָב

חַתוּנוֹת הַזֶּהָב סֵרַט שְׁעֵרְכַתִּי [תּוֹדָה לְלֵאָה עַל הַמְּלִים שֶׁשִּׁכַּחְתִּי וְלֵיֵאִיר וְלַחַיִּים עַל הַלַּחֵן שֶׁהִשְׁמַעְתִּי]
<https://www.youtube.com/watch?v=jpVyjVYEZIU&feature=youtu.be>

כָּל יְלָדַי בְּכָל תְּפִלּוֹתַי
 חֲבַקְתִּי אֶתְכֶם בְּכָל מְשִׁעוּלַי
 חֲרַזְתִּי מִכֶּתֶם שִׁירִים יְהִי אִתִּי
 לָךְ הַר הַפֶּזֶר אֶחָדָתִי

כָּל אֲשֶׁר חֲרַזְתִּי וְכָל אֲשֶׁר יֵשֶׁר
 הֶאֱהָבָה הִיא שְׂדֵד תְּדֵד קוֹל שׁוֹפֵר
 כָּל אֲשֶׁר כְּתַבְתִּי וְכָל אֲשֶׁר אֹמֵר
 הֶאֱהָבָה הִיא עֵד עֵד לֹא הוֹפֵר

כָּל אֲשֶׁר חֲרַזְתִּי וְכָל אֲשֶׁר יֵשֶׁר
 הֶאֱהָבָה הִיא שְׂדֵד תְּדֵד קוֹל שׁוֹפֵר
 כָּל אֲשֶׁר כְּתַבְתִּי וְכָל אֲשֶׁר אֹמֵר
 הֶאֱהָבָה הִיא עֵד עֵד לֹא הוֹפֵר

כָּל יְלָדַי כָּל נְכַדַי
 נְשִׁמְתִי שְׁלִי לָךְ בְּלֹא תִנְאֵי
 זוֹ אֶת שְׂכַבְשֵׁת אֶת כָּל לְבָבִי
 נְשִׁבְרְתִי כְּמַעַט וְעוֹדֵךְ אִתִּי

כָּל נְכַדַי בְּכָל עֵתוֹתַי
 כְּאֶבְתִּי אֹתְךָ אֶת תְּבַנִּיתִי
 כְּתַבְתִּי מְלִים אֲשֶׁ בְּבוֹאֶתִי
 שְׁבוּעַת אֲמוּנִים לָךְ פְּנִינִתִי

כָּל אֲשֶׁר חֲרַזְתִּי וְכָל אֲשֶׁר יֵשֶׁר
 הֶאֱהָבָה הִיא שְׂדֵד תְּדֵד קוֹל שׁוֹפֵר
 כָּל אֲשֶׁר כְּתַבְתִּי וְכָל אֲשֶׁר אֹמֵר
 הֶאֱהָבָה הִיא עֵד עֵד לֹא יוֹפֵר

זִכְרוֹן הַתְּעוּהוּ וְבִהוּ הַקֶּטֶן שֶׁלִּי

וכאשר

יערב

ינעם

ובאשר

יערב

ניפר

אדם

בן 4 חודשים אז הייתי
מוגן ברחמה של אמי
שט לי בגאון מי השפיר

בְּכַפִּי נִקְרָאתִי לְסֶלֶקְצִיָּה
שם בְּרַחֲבָה של רבי אליהו
בינות לְקִנְאָה הַסּוּף שֶׁבְקִזְבִּלְנָקָה

היהודים לצבוע באזום הזלתות
אוקסימורון הטריז שבין ציפורן לבשר
הַאֲנִטִּיתָה לַמִּשְׁקוֹף בַּמַּכַּת בְּכוֹרוֹת

הַצִּטְמִרְרָתִי מִחֲשָׁשׁוֹתֶיהָ שֶׁל אִמִּי
עַתְּ מָשׁוּ אוֹתִי מִלֹּאכֵי הַשֶּׁרֶת
בְּקִרְאָם אֶל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנַּעַר

ביד אבי חזקה ובזרוע אמי נטויה
יצאתי לאור גם מִמִּצְרַיִם שֶׁבְתוֹכִי
בְּחֻצוֹתַי אֵת יַם הַמִּרְוּרִים הַגְּלוּתִי

קרעי לב אנוש בין תאוה לַמִּשְׁשׁוֹשׁ
כְּתָלִים עֲגָבִים מְחִילוֹת הַבַּל לַפְּרַעוֹשׁ
בוהו עֲבָרֵי עֵתִידִי תוהו וְהַהוֹנָה נְהָם

עֵגֶל מִסֶּכָה לְעוֹבְדֵם בְּחָרָט לֹא יִצְרֵתִי
מִיָּהָר סוֹרוּ מִנִּי הַדֶּרֶךְ גְּלִימוֹת בִּשְׁחֹר
דַּעַת אֱלוֹהֵי מִשְׁאֲלוֹת לְבִי אִצְרֵתִי

חֲשֶׁךְ הַלְעִיטוֹנִי מִשְׁחִיתִי חֲלַקַת אֱלוֹהֵי בִי
זִכְרוֹן נְטָמָר זֶה. לֹא יִקְחוּ מִמֶּנִּי
וּבִטְרָם "תִּתְאַטֵּר עָלַי בְּאֵר פִּיָּה", פִּי יִתְנֶה.

גם כשהלב נשבר יש מי ששומע – "עם יד על הלב" שעיצבתי
החמסה במרוקו קניתי. הלב השבור מצאה והביאה לי לאה דר בטיול לים המלח. ועם הרעיון של חיבור
שלושת המעקפים בחוט זהב מנחושת. באתי לחברי האמן זאב פרימור והוא עשה מלאכתו אמונה.

יִלְדוּאוֹתֵי בַחמֵלָה חוֹבֶקֶת כָּל

מי

יגלה

עפר

עיניהם

וכי

דבקנו

במורשתם

"שִׁמְעֵי יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד"

שלג כבד ירד על העולם כשילדו אותי ומאז צאתי מהפסגות הצחורות אני רק יורד. וככול שאני מתרחק מהפסגה כדור שלגי מתעצם והולך עד לתחתית מְחִיבֶת המציאות הבלתי נמועת. שם הוא נמס וזורם אל ים הנצח האלמותי. אם לא התנפץ לרסיסים עוד קודם לכן משלא עלה בידו לעקוף את צוק הַעֲתִים השחורים שניצבו בדרכי.

מרוקו - מהרי מול האטלס דרך קזבלוקה ותנג'יר נרקם סיפור חיי [ראה דפתר ה/פה תיי שִׁירָה]

אשריו של מי שזכה לבכות בעת לידתו
 לשמוח ולאהוב, לכעוס ולכאוב בימי חלדו
 ולשחוק ליומו האחרון.
 וּבְרָגַע כְּמִימְרָא/בשנייה האחרונה ממש לפני ה...
 לבקש עוד קצת בדיוק מאותו הדבר.

אדם הכותב חייו, אותם עיצב בדם לבו שכמעט ונדם באיבו,
 מתחיל הוא אותם בתת הכרתו ולרוב סוגר את סיפורו בלא
 משפט סיכום.

אהבותיו וייסוריו ניצנים ונובלים אל מול עיניו הפלות.
 בחינת, "פלו עיני לאמרתך לאמר מתי תנחמני". ככלל האדם
 מבקש שלוה, מה שנראה לו לעתים כי הנה, הנה הוא מגיע
 אליה/אל הנחמה. ולמה לא היא זאת שתגיע עדיו. ש-"בְּעֵתָה
 אֲחִישְׁנָה"

כמו לשחק שח עם עצמי
 ולעולם לא מנצח אותי
 חיבוטי נפש רוב לבטים
 אמשוך בעט תלי מלים

לכול אחד חבילה יש
 הבילות לי יש שתיים
 זה אולי ניראה מחניק
 ועבורי אין זה מספיק

שסוף כל גחמה לאדמה
 באל רחום מצאתני נחמה
 עוד דומע עדנה לנשמתני
 להשיב לאור את שממנו גמאתני

קיבלתי טוב נשבר חרון
 כמתלונן שמאון מתאונן
 אם החיים הם רק סיפור
 סאת היי מתק שפתיים

אדם עיוור נכשל, נופל, נפגע וקם. אדם שאינו רואה נתקל בחומות עוינות. לא חומות חֶמֶר, שאלה הגנו עלי כשנולדתי. אלא חומות של חֶמְרִים שאת מושאי השליכו מעליהם. ונפלתי. אור מסיר את החושך, את העיוורון, את אי הידיעה של מה שניצב מולו והוא כסומא יודע לקום.

התאוותנות הבאה מהבערות היא סיבת כל הרע שבעולם. חוסר הידיעה משרה חושך בסביבת האדם ועל כן פעולותיו מכאיבות לזולת ובהמשך גם לו עצמו. רק שליטת האדם בתובנות הסובב אותו ימנע מלחמות, ויביאו אולי שלוה ונחמת מעט לעולם.

ועד אז ימשיכו בהמות האדם לשחוט, השני את האחד. ו-
 "יֹושֵׁב בְּשָׂמִים יִשְׁחֶק".

האלוהים אינו מתערב בהיסטוריה כדי לגאול את האדם מייסוריו. ואולם יש לומר שתבונת האדם היא מתת אל. היא החלק האלוהי שבו. שכל מה שנחוץ לצורכי האדם ושאר החי ניתן לו בשפע ובחיים, רק שיתנהג כאדם. ולא כבנו של אדם. האוויר, המים והמזון. מצויים המה לכול דורש בסביבתו.

כל שאר המותרות מכניעות את ערכיו של האדם הם העדר של אותה התבונה שהיא חלק האל שבאדם והשגתם או אי השגתם מאלצת אותו להיות לפרא אדם. ומכאן כל צרותיו.

בגן העדן "זרחה" שמשו של הנחש/השטן שהשתמש באישה, להטות את הכף מהטוב המוחלט, אל הידע המפוקפק.
 "וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי"

לטוב ורע. "יִזְעַ אֱלֹהִים כִּי בְיוֹם אֲכַלְכֶם מִמֶּנּוּ וְנִפְקָחוּ עֵינֵיכֶם וְהֵייתֶם כְּאֱלֹהִים יִזְעִי טוֹב וְרָע"

באיוב בא אלוהים ללמד את השטן לקח והפעם באיש ולא באישה, האיש איוב שהכיר תודה על הטוב בעולמו של הבורא. ואשתו בדומה לאישה מעדן, "וַתֹּאמֶר לוֹ אִשְׁתּוֹ עֲדָה מִחֲזִיק בְּתַמְתְּךָ בְּרַךְ [קלל] אֱלֹהִים וָמֵת"

"וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל הַשָּׁטָן הֲשִׁמְתָּ לְבָבְךָ עַל עַבְדִּי אִיֹּב כִּי אֵין כְּמֹהוּ בְּאָרֶץ אִישׁ תָּם וַיִּשָּׂר יִרְא אֱלֹהִים וְסָר מֵרָע" "וַיַּעַן הַשָּׁטָן אֶת יְהוָה וַיֹּאמֶר הַחֲנֹם יִרְא אִיֹּב אֱלֹהִים הֲלֹא אֶתָּה שִׁכַּתְּ בְּעַדוֹ וּבְעַד בֵּיתוֹ וּבְעַד כָּל אֲשֶׁר לוֹ מִסָּבִיב. מַעֲשֵׂה יָדָיו בִּרְכָתְךָ וּמְקַנְהוֹ פָּרַץ בְּאָרֶץ"

לאחר כל המכות שהביא השטן על איוב, מסקנתו אחת. "וַיִּמָּה יִצְדַק אָנוּשׁ עִם אֵל" גם איוב מודה באפסות האדם ביחס לאל ומקבל עליו את הדין. שאין אפשרות לבן אדם להבין חקרי אל.

"לִשְׁמַע אֲזַן שְׁמַעְתִּיךָ וְעַתָּה עֵינֵי רָאִתְךָ עַל כֵּן אֶמְאָס וְנַחֲמֵתִי עַל עֶפְר וְאֶפְר" שאהבת האל היא התכלית שאינה תלויה בדבר. אומר שלמה על השוני בין אדם לאישה "אֲשֶׁר עוֹזַד בְּקִשָּׁה נִפְשִׁי וְלֹא מִצָּאתִי אָדָם אָחַז מֵאֶלְפִי מִצָּאתִי וְאִשָּׁה בְּכָל אֵלֶּה לֹא מִצָּאתִי"

בחברה תבונית לעולם אין ולא צריכה להתקיים בה תחושת מחסור. העושר או החוסר הסובייקטיבי בחברתנו הוא העזרה של אותה תבונה. עולם שבו רק האופציות של השטיק, הִטְצְדָקָה והמניפולציה שולטות הוא עולם של מאבקי כוח. הוא עולם של סבל אנושי בכול הרמות. הוא עולם של

מלחמות והעזר שלוה. רק חברה עם שלמות שכלית שאינה
 נשלטת בידי עושר דמיוני וכוח דמוני היא חברה שאינה
 מגבילה את עצמה ממשאבים אלא מגביהה את עצמה בשינוי
 תודעתי האומר שהעושר הסובייקטיבי יכול שלא להיות תלוי
 בתנוזות מלכותיות של השווקים בעולם. רק כך כל אחד יבוא
 על סיפוקו היחסי ולא יהיו לא מחסור ולא מלחמות וממילא
 השלום ישרור.

בין הוּמְנִיּוֹת לְרֵאָלִיִּסְטִיּוֹת
 ההומני האנושי המתחשב,
 מבין את העולם ומסתפק במה שהחיים זימנו לו
 וככלל לומד היסטוריה ופילוסופיה.
 וצוחק ליום אחרון.
 ובזה היום הרי בוכים כולם.
 הראליסט הכביכול נטול אשליות,
 זה המבין רק כסף וכוח לשרוד.
 וכלל לומד משפטים
 חוקר את אשר ממעל להבנתו
 ומנהל עסקים.
 לכן ירא את סופם של החיים
 ובוכה עד יומו האחרון.
 וביומו זה האחרון צוחקים כולם עליו.

הכהו שִׁנֵּי הַזְּמַן את שני הזקן
 ונתרו עֵי חֲרָבוֹת
 ממה שהיה פעם פה שהפיק מרגליות
 שִׁלָּא לְדַבֵּר עַל הַהֲנָאָה שֶׁנֶּעְלְמָה מֵהַחֵד
 בעת לעיסתו את אוכל נפשו.

עיר ללא רחמים

ומה
בין
האמת
לזקני
לזקנו
של
היהודי

זיכרון שנצרב בתודעתו של ילד בן ארבע, חמש. עת גרנו ב-
 "דרב" בסקו". כינוי למרחב שכפה כורח מציאות קִשָּׁה מְנִשָּׂא
 ובלתי נעימה בעליל, שאין בה מְשׁוֹבָבוֹת הַנְּפֶשׁ. סוג של כְּפִיָּה
 הנובעת מן הכורח בו אנסו הגויים דורות רבים. רבים מד"י,
 את היהודי הנווד.

עם שאיבד כמו ילד קטן את צַעְצוּעוֹ ומבקש אותו בחזרה
 בלא פֶּשֶׁר תוך נשיאת כפיו מרום ולשווא. למרות שיוזע הוא
 אל נכון כי "לא בְּשָׁמַיִם הִיא וְלֹא מֵעֵבֶר לַיָּם. כִּי קָרוֹב אֵלַיךָ
 הַדָּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבְלִבְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ." הכול אם כן, תלוי רק בי.
 שאם אעשה, אמצא!

לשבת זה לרוב ידיים לסֶפֶק
 ללכת זה לחשוב רחוק.

מכאן כל הצרות שמצאו את היהודי הנווד. שמאהבה
 מפוקחת נודד. זה אולי לא נראה קל, אבל הישיבה בגלות
 קשה שבעתיים.

חוק עולם הוא, שבכול מקום בו יֵשֵׁב יִשְׂרָאֵל, אם זה
 במצרים יקום להם פרעה. "וַיִּקַּם מֶלֶךְ חָדָשׁ עַל מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא
 יָדַע אֶת יוֹסֵף" ומיד השעבוד, כל שעשה יוסף עבור מצרים
 נשכח כלא היה.

כאלה הם הגויים שמקנאים הם ליהודי ואינם מבינים,
 שלעולם יש רק ברכה אחת. "וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל אָבִיו הַבְּרָכָה
 אַחַת הוּא לָךְ אָבִי בְּרַכְנִי גַם אֲנִי אָבִי וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב קְלוֹ וַיִּבְרַךְ."

אם זה בְּפָרְס, יקום להם הַמָּן. ואם זה באירופה יקום להם
היטלר. ואם לא די, "וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁטִים וַיַּחַל הָעָם לְזָנוֹת אֶל
בָּנוֹת מִזְרָאֵם". "וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִגְרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן." מִיד
"וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דְּבַרְתֶּם שֶׁל אַחִיו רָעָה אֶל אָבִיהֶם"

שאין להן מקום לישראל
אלא בארצם ועל חרבם.
על אפם ועל חמתם
של מומחי עין הדעת
שאמצו להם בינת נחש
שמומחיותם בינת דעת של הכאן ועכשיו,
וחכמת האל מולדת וצופה פני עתיד.

רחובנו שבגטו בנוי היה ניב נגודים/אוקסימורון, בו צר
המרחב תרתי אשמה. מקום שלתוכו זחסו המקומיים בצפיפות
קודרת ועם האף באדמה, את בני המיעוטים. אלה שדתם או
מוצאם שונה משל רוב תושבי אותה המדינה. כֹּרַח בו נֶאֱזָקוּ
רגליו גם נֶקְצָצוּ כנפיו של היהודי הנווד. שכול גוי אחר
התבולל עד מהרה, כי שם מצא נוחיותו, ואילו היהודי הוא
הַאֲנִיטִיפּוֹד/הַנִּיגוֹד הַמְּנִטְלִי הגמור לשאר הבריות מאז שנבחר.

ואני נמשל לא"בן נצחית הכלואה במיצר
בינות לחומות אב"ן לקט והמר
"וַיִּקַּח מֵאֲבָגֵי הַמְּקוֹם וַיִּשֶׂם מִרְאֲשֵׁיתוֹ"

חומה המסויזת לבן בחלקיה הגלויים לכל. ובירוק צָבְעוּ
קטעי חומה אשר שימשו חלק מְכַלָּל מקירות בית המגורים
למזל. ובתכלת הדלתות והאשנבים לגירוש עין הרע.

בדומה לביתה של רחב מיריחו. "כִּי בֵיתָה בְּקִיר הַחוּמָה
וּבְחוּמָה הִיא יוֹשֶׁבֶת."

השם רחב בא לומר, שנמנעו בני אדם לדור בקרבת בתים
בהם עסקו בבושות, ובאופן מובנה הותנה מיקומו של זה
הבית במקום המרוחק משאר בתי תושבי אותה העיר. כורח
התנהגותי זה יצר את הרחבה, יצר את רחב מִיַּדְעֵתָנוּ.

רחב היא נגזרת מאותה רחבה
שהפרידה בין כורח הזבל האנושי
לסבל הומני המתחשב בצאצאיו
כורח החיים בין החביב המחוזר
לבין סבִלֹת המרחב הצר

גם ברחובנו הצר הייתה מעין רחבה עם בית צמוד חומה,
אשר שימש כביתה של מִיַּדְעֵתָנוּ מיריחו. מלחים אמריקנים ולא
רק הם. היו מבאי ביתה של, שימו לב לשמה של מנהלת
"המעון". "חביבה מְלִבְרַח". שם המעורר תִּסְמִיךְ לשמה של
התכשיט מיריחו. בֶּרַח – בְּרַח בערבית מרוקנית, זוהי חצר.
עוד קצת מהמקור למי מקוראיי שטרם יֵרַד לוּ הָאֶסִימוֹן.
"וְתִסֵּר בְּגִדֵי אֱלֻמְנוֹתָהּ מֵעֲלֶיהָ וְתִכַּסּ בְּצַעֲרֶיהָ וְתִתְעַלֶּף וְתִשָּׁב

בְּפֶתַח עֵינַיִם אֲשֶׁר עַל דְּרָךְ תִּמְנַתָּה כִּי רָאִיתָה כִּי גָדַל שְׁלָה וְהוּא
לֹא נִתְּנָה לוֹ לְאִשָּׁה".

וַתִּתְעַלֶּף אִינוּ רַק כִּסּוּ פְנֵיהָ. שֶׁהִיא לְהֵם לְכַתּוּב וַתִּתְעַטֶּף
וּמָה גַם שׁוֹכֵתָב קוֹדֵם לְכֵן וַתִּכַּסּ בְּצַעֲרֶיהָ. וְלַעֲנֵד, בֵּא הַכְּתוּב
לֹמֵר לָנוּ. הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵאוֹתוֹ כִּסּוּי פְנֵים הַכְּרָחִי. שְׁזֵה אֵךְ
טַבְעִי לְמִי שְׁרוּצָה לְהוֹנוֹת אֵת מִי שֶׁמְכִיר אוֹתָהּ הֵיטֵב.

אִישָׁה אֲצִילָה הֵייתָה תִּמְרָ לֹא לְחִינוּם בְּחַר בֵּה יְהוּדָה לְבָנוּ.
וְכַדִּי לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה דוּחָה שְׂכָזָה מְצַדָּה, הִיא חַיִּבַּת לְהִיּוֹת
מַעוֹלְפַת מִנְטָלִית. כְּמִי שֶׁאִינָה חֲשָׂה בְּמָה שֶׁעוֹשִׂים בְּגוֹפָה. וְלִכֵּן
בֵּא וַתִּתְעַלֶּף.

וּבֵאֵשֶׁר ל- "וַיִּשָּׁב בְּפֶתַח עֵינַיִם", לַעֲנֵד, זֶהוּ בֵּית הַבוֹשׁוֹת.
הַנִּמְצָא בְּמִקוֹם רַחֵב, פֶּתוּחַ וְגִלּוּי לַעֲיִנַיִם. לִיִּדְעַ הַצּוֹבְאִים עַל
שְׁעָרָיו, אֵלֶּה הַנְּצָרִים לֹא לְהַתְּגַלּוֹת וְלְהַתְּחַפֵּשׂ בְּמַלְבוּשִׁים
שְׁחוּרִים. מָה שֶׁאִוִּלִּי מַעוֹרֵר מַחֲשָׁבוֹת נוֹגוֹת בֵּאֵשֶׁר לְמִקוֹר
בְּגַדֵּיהֶם שֶׁל רֹב הַחֲרָדִים, לְמָה שְׁחוּר וּמָמָה חֲשָׁשׁוּ?

הַלּוֹבֵשׁ שְׁחוּר מַעִיד
אֵן עַל מִישָׁחוֹ אֲבָל
אֵן עַל מִי שֶׁנִּצְרָךְ לְאֲבָל

חֲלוֹן רֵאוּוָה הַפֶּתוּחַ לַעֲיִנַיִם, בֵּא לְמִנוּעַ אֵת אֵי הַנּוֹעִימוֹת
הַכְּרוּכָה בְּצוֹרֵךְ לְשֶׁאוֹל עוֹבְרֵי אוֹרַח הֵיכֵן מִקוֹמוֹ שֶׁל זֶה. לְכֵן
הוּא פֶּתוּחַ לְכָל עֵיִן מַחֵד, וּמֵאִדָּךְ צְמוּד לְחוּמָה. כְּדִי שֶׁלְבֵאִים

בשעריו בעת מצוקה, יהיה להם בקיר החומה פתח מילוט. וזהו המקרה ברחב שזרכו של אותו חלון בחומה ומלטו המרגלים.

לשמור מידה של צניעות מביכה,
זה סוג של "ענווה"
מהולה באקלים עָב של צביעות.

כילדים למשפחות דלות ממון, ועם המון דמיון. משינו גם ניפחנו בלונים שצצו במימי הביוב שזרמו מהבית שברחבה. ולעתים קרובות מאוד מעל פני האדמה. מיותר לציין שהמזבלה של גטו בסקו הייתה ממוקמת בקצה השיני של אותה רחבה. היה אחד שקראוהו קְרָאוֹי סְרָח לְלוֹוִידָן. עברית: עבד שחור משחרר סתימות הביוב. שסתומות הביבים היו נכנסות ויוצאות מביתה של חביבה, מעשה יום ביומו.

היינו הילדים מתקרבים לזה הבית ושרים. עד שיצאה רחביבה או מי מהקדשות המשרתות בגודש לגרש אותנו. מלות השיר עודם מכהנים בראשי.

בְּנֵי אֱלֹהֵי	אֲוֹלָד לְוִיָּהוּ
תְּנִיפוּ הַדָּגָל	הַזֶּה לְבִגְדֵיךָ
כֶּסֶף אֲחֹרֵיכֶם	כְּתוּוֹי תְּרַמְּקוּם
שֶׁלֹא תִתְקַרְרוּ.	לְמָה יִדְרְבְּקוּם אֶרְיָח.

עד כמה לא מפתיעה
 קרבתו של הזבל האנושי המְתִירָנִי
 לַהַר הַזָּבֵל הָאֲנֹרְגָנִי, הַכּוֹרַח הָאֲנֹשִׁי הַיְחִידָנִי.

על מי שיצרו מדריכו אמרו חז"לנו "ילבש שחורים וילך לעיר
 אחרת".

בְּעִירָנוּ שְׂכָאן תִּרְתִּי אֲשֵׁמָה וּמִשְׁמַע, וְכֵאִילוּ שְׁלֵא דִי בִּיצְרוּ
 שֶׁל זֶה הַבְּעֵר, שֶׁלְעוֹלָם אֵין תּוֹכוֹ כְּבֵרוּ וּמְקַל וְחוֹמֵר תְּמִיד יַחְזוֹר
 לְסוֹרוֹ, מְדַרְיֵכֶם שֶׁל אֱלֹהֵי הַלּוֹבְשִׁים שְׁחוּרִים כְּמִתְרִיסִים, חֶרֶד הוּא
 אֵינוֹ! אֵלֵא טִיפֵשׁ וּבִאֲנֹרְמָה שְׁפוֹט שֶׁל הַכּוֹל שְׁפִיט, וּבִהַפּוֹךְ עַל
 הַפּוֹךְ, אֲצֵל הָאֱלוֹהִים הַכֹּל נַעֲשֶׂה בְּמִשְׁפָּט וּבְמִיזָה. וְכֵאֵן רְמִיסַת
 הָאֲחֵר נַעֲשִׂית בְּמִשְׁפַּח וּסְלִידָה.

שַׁעַר הַכְּנִיסָה לְבֵיתִי בְּרַחוּבֵי הָצַר – שְׁצִילְמָה אַחוֹתֵי לֵאָה

לבד מרחבה זו, כל רחב רחובנו היה כמטר אחד בלבד. החומה שהקיפה את הרחוב מכל עבריו, למעט קשת הכניסה הגלמודה והמבוישת הפונה אל בָּאבֶ/שַׁעַר-מֶרְקָשׁ, [יש להגות כחֲתוּף־דְּבוּרָם של בני מרוקו]. שם ממוקם השוק העירוני. אין הדבר דומה לשַׁעַר יְפוֹ שֶׁלֵנוּ הפונה ליפו, ושַׁעַר שַׁכֵּם, לַשַׁכֵּם. בָּאבֶ-מֶרְקָשׁ אומר שזהו שַׁעַר הַכְּנִיסָה אל השוק. באפריקאנס מצאתי שכותבים שוק mark is.

קשתנו ניצבת מיותמת
 רפויה לא חפזיה
 בלא שערים לנעול ברדת האפלה
 ובלא מיתר לירות חץ מִחֲרֻכִּיהָ
 בעת חשרת ערבים.

שַׁעַר שֶׁהִיא אִמּוֹר לֵהִיּוֹת בּוֹנֵמָצָא כְּדַבֵּר מוֹבֵנָה. לא כך ברחובנו הצר והמוזר. רוב היהודים מעוטי היכולת הכלכלית בקזבלנקה העיר, גרו בגטאות שכאלה ולהם היו שערים שהגנו עליהם מפחד חורשי הרעות בלילות. לא כזה היה שַׁעַר שֶׁל יֵדֵב בְּסִקּוֹ שֶׁלֵנוּ. שהיה פרוץ לכול פרוץ.

הכלאה בין יושבי פרזות לעיר חומה
 כמכלאה עזובה משומר
 כְּמִקְשָׁה בְּלֵא מְלוֹנָה
 שַׁעַר פְּרוּץ וַיְהוּדֵי נְכָלָם
 בעיר ללא רחמים ילד חלם.

שער הכניסה לדרך צ'סקו - שצילמתי בטרם החרבו כדי להרחיב את הכביש

בצלה של זו הקשת חלמתי גם לחמתי את ימי ילדותי.
 דרכו יצאתי ובאתי, בסמוך לשער, מְדָדָה שלום דמי כיס
 קיבלתי. ממעמקי נְפִסְדוֹתוֹ תבונה דליתי. האכלת חסידי אומות
 עולם, היא אך אחת התובנות בהם העשירני אבי באותם ימי
 גְלִמוּדֵי־וֹת נִכְפַת.

בוס אלכאאלאג מנפמו חטא תקדי חזתק מנו
 بوس الكلب في فمه ح ته تقدي سخلك منو
 נשק הכלב בפיו עד שימלא רצונך.

את זה השער ביקרתי פעמיים עת בגרתי, וכאילו אבני
 השער זכרו אותי עת הנחתי כפות ידי על אבניו, ומשראיתי
 שאת בית הכנסת שלי הסבו לבית סגידה למחמד, דמעות עיני
 נמהלו בדמעות כתליו והפכו בלבי יגון מעט לשמחה גדולה.
 "אֵל תִּירָאִי תוֹלַעַת יַעֲקֹב מִתִּי יִשְׂרָאֵל אָנִי עֲזָרְתִּיךָ נָאִם יְהוָה
 וְגֹאֲלֶךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל"

נלחמתי בילדותי בעד מולדתי.
 גם נדרסתי כי ללמוד חשקתי.
 ולכל מי שביקש יד נתתי.

אם יִשְׁדָּךְ יִכּוֹל לְסַפֵּר שִׂיאָן שֶׁל סִיפּוֹר
 מְבִלִי לְשִׁתְּךָ בּוֹ דַמְעוֹתֶיךָ
 הַסִּיפּוֹר הִיָּה כְּלֵא הִיָּה.

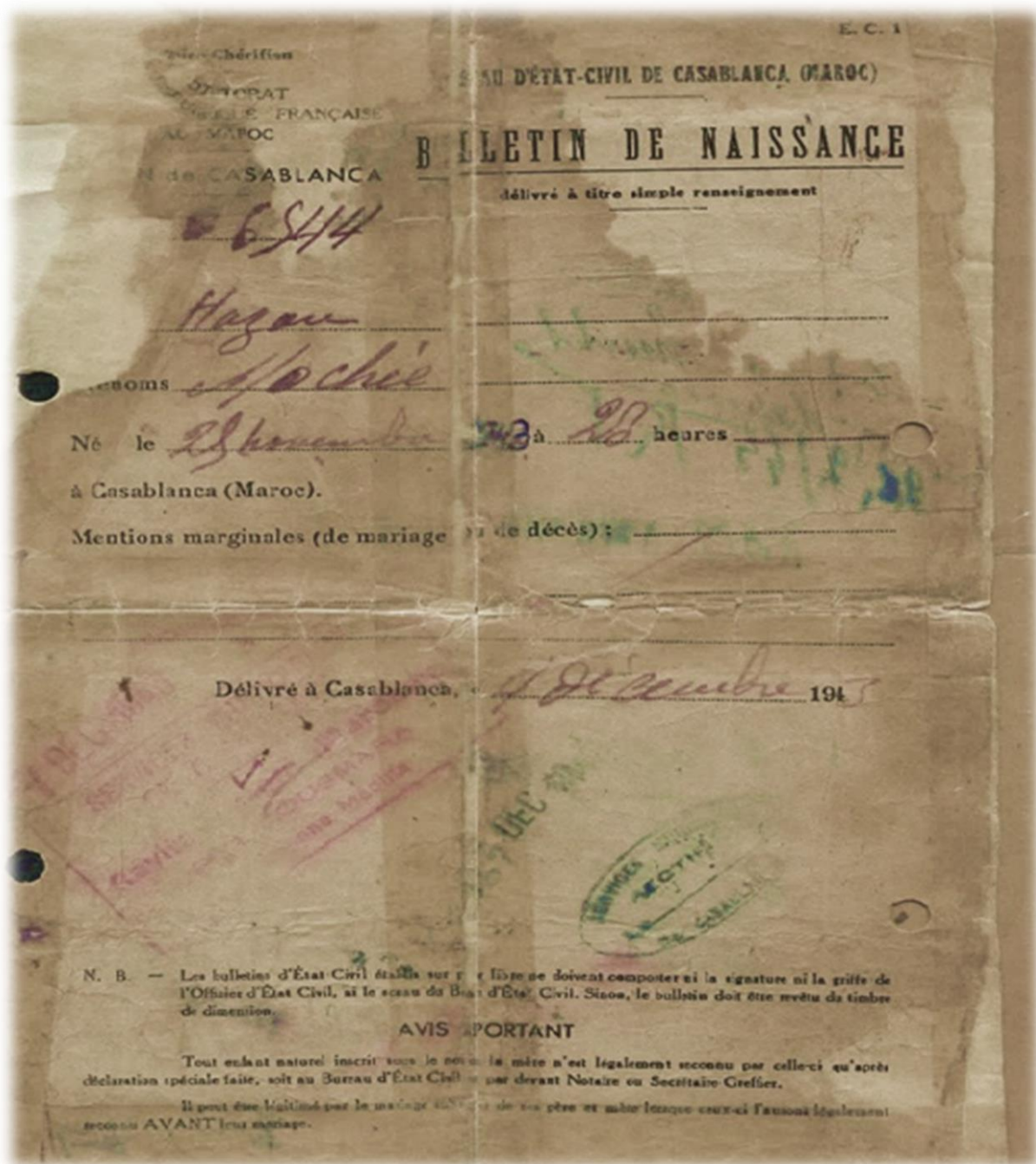
מִדְּחֵי אֶל דְּחֵי רַק לֹא אֶת הַלְּחֵי

כִּי
לְוֵית
חַן
הֵם
לְרֹאשֶׁךָ
וְעֲנֻקִים
לְגַרְגְּרוֹתֶיךָ"

עיניי הסתנווורו מאורו של עולם עם ששאפתי מְלוֹא ריאותיי
 מְאֹירוֹ בפעם ראשונה בבית החולים "סופי" שבקזבלנקה. איך
 רואים אוויר? כשתרגיש תראה. מרכז רפואי לשרת בו את
 יהודי הגטאות חסרי האמצעים, נבנה מתרומות יהדות צרפת
 כשהצרפתים עוד שלטו במרוקו.

סופי קראוהו. ומשלא מצאתי מקור לזה השם, אימצתי לי,
 שלא משנה כמה פילו אהיה יום יבוא ויגיע גם סופי. ובכול
 מקרה ושלא במקרה אימצתי לי את אהבת החכמה.

קראתי לאחרונה שהמרוקנים הרסו את בית החולים. ויש
 אומרים שזהו מפגע חמור לאי שימור מורשת יהדות מרוקו.
 ככלל, ועם לא מעט הציניקניות שבי, וכמאמין כי רוב בני
 האדם פועלים מתוך מניעים אנוכיים בלבד ולא מתוך אצילות
 או טוב לב. לא הייתי בונה על האסלם על כל זרועותיו על כל
 זוועותיו, כשהוא זה שישמור על מקומות וסמלים של מורשת
 היהודים בכול אשר גלו. לא רק במרוקו. הנה כי ולאחרונה
 ממש התבשרנו שגם את בית הקברות היהודי בקזבלנקה מחקו
 מעל פני האדמה. "היה כלא היה". תחת "היו לא תהיה". אמנם
 מששבנו אל מכורתנו, זה עבורנו כבר לא בבחינת "להיות או
 לא להיות". אך מבני אדם היית מצפה להתנהגות אחרת כלפי
 קברים בכלל ושל יהודים בפרט.

מסמך, נולדתי.

כדי למות צריך רק להיוולד
 כדי להיוולד צריך אחר להתבגר
 בכדי להתבגר צריך למות על החיים.

בבואי למרוקו לראשונה במאי 1996. לטיול שורשים ובעת שביקרתי בעיר צְהַמְזִיִּקְטוֹ. רחוב וחצי, ספק כפר שניטע בְּאַרְעָא שכוחת אל, הממוקמת אי שם במרומי הרי מול האטלס. שם נולדו וחיו הורי והוריהם בְּקִרְתָּנוֹת פְּרוֹבִינְצִיָּאלִית, כָּלֵל סְלוֹחַ רחוקה קוזרת מעיקה וכואבת, זהו מבצרו, מקום חיו של הַבְּרִבְרִי/הַסְּלִיִּיחַ אותו נטשו רוב היהודים וירדו לקזבלנקה עת פעמי משיח החלו שולחים אותות ובמטרה לעלות לישראל. ילידי המקום הראוני תלוליות עפר מלבניות, המראות גבולות של מה שהיה פעם החלל שבין קירות בתיהם של בני משפחתי. סימן ואות שכאן היו פעם בקתות אֵיִט/משפחת חזן. לבד מקיר דלת הכניסה, כל הקירות היו משותפים.

תלוליות מתחת לערמת אשפה המעידות כי היו כאן בְּקָתוֹת החזנים -שצילמתי

וכדי להבטיח שלא יִבְנוּ אחרים על אדמת היהודים קבעו שם את מקומה של המזבלה. כמה אירוני. או שמא תירוץ שהלעיטוני.

גודלה של בקתה שכלל שני חדרים, היה כעשרה מטרים רבועים. שישה מהם, שימשו את המבואה. שם שוכנו האתון, הפרה או העז, גם לשכווי וְלַגְבֵּרְתוֹ משפילת הכרבולת. היו גומחות בקיר החֶמֶר, במקום מוגבה ומוגן מפרסותיהם של הבהמות. שם ניקרו, גם הטילו ומשם קרא הגבר לְמִשְׁפָּיִמי קום.

החולבת הקורא והמטילה - המחשה

סוג של קולומְבֵּרְיוֹס, אם תרצו, רק לא שורות, שורות
 כמקובל. והערת אגב, כוכי המשולשים שהתגלו בארץ באתרי
 ישוב קדומים לא נועדו לגידול יונים כדעה הרווחת, אלא יותר
 כמקום להנחת אפרם של מתים.

גומחות בקיר החמר לבעלי הכנף: שלא כמו הקולומְבֵּרְיוֹס בארצנו, שם לדעת מומחים שכנראה
 התבלבלו, גידלו יונים לפולחן. שגודלן היה כשל ציפור הבולבול המצוי.

הַפְּרָנָה בַּה זָלְקוּ גִזְרֵי הָעֵץ לְצוּרְכֵי אַפִּיִת הַלֶּחֶם, תְּבַשִּׁילֵי
הַקְּדָרָה וְחִימוֹם הַמַּיִם. עֲצִים שֶׁזָּלְקוּ בְיוֹם זָעֲבוּ לְאַחַר הַשִּׁימוּשׁ
בָּהֶם. וְכַדֵּי לְשֹׁמֵר רְמִיָּי גַחְלִים לּוֹחֲשִׁים לְמִשְׁךְ הַלֵּילָה וְעַד
לְאַפִּיִת לֶחֶם רֹאשׁוֹן שֶׁל בּוֹקֵר. הָיוּ מְכַסִּים אֶת הַגַּחְלִים בְּצַפִּיעֵי
הַפְּרָה וְהַעֲזוּ. הָיוּ אֵלֶּה חוֹמְרֵים מֵעַקְבֵי זַעִיכָה, שֶׁבַעִירְתֶּם אִיטִית.
"וַיֹּאמֶר אֵלַי רְאֵה נְתַתִּי לָךְ אֶת צְפִיעֵי הַבְּקָר---וְעָשִׂיתָ אֶת
לְחֶמֶךָ עֲלֵיהֶם."

הַפְּרָנָה שְׁעִיצְבֵתִי בַהֲדַרְכָתָה שֶׁל אִמִּי ז"ל עוֹד מְדַבְּרֵי יָמֵי כֹפֶר מִטַּע. רֹאה [זַפְתֵר גִּפְה "לָךְ אֵלַיךְ"]

כְּמוֹ כֵּן שִׁימֵשׁ הַחֲדָר לְאַחְסוֹנִים שֶׁל גִּזְרֵי הָעֲצִים וְעֵשֶׁב
לְבַהֲמוֹת. בְּאוֹתוֹ הַמֵּרְחָב נִכְחוּ כָל צֻרְכֵי וְשִׁירוֹתֵי הַבַּיִת. מַה
שֶׁקְרָאתִי לוֹ,

מהרפת אל הזפק.
 ורווח קטון היה בין
 הפרה לאתון לשימוש
 צרכי הילדים הגברת והאדון.

ולא ארחיב כאן יותר כי צר המרכב/האסלה שלא הייתה
 אז בנמצא, וְאֶזְנֵיהֶם של הפרה והתרנגול פְּרוּיֹת הרי. זהו גם
 המקום היחידי בו "וַיְהִי שְׁנֵיהֶם עֲרוּמִים הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ וְלֹא
 יִתְבַּשְׁשׁוּ". נמצא דווקא בין בעלי החיים שלא אכלו דעת מהעץ.
 החדר הפנימי שימש כחדר מגורי המשפחה. לאורחים
 לשעה אם הזדמנו, לסעודת בני הבית וללינה.
 בראייה ממרחק של הזמן, איני מצליח למצוא את המקום
 ממנו שאבו האנשים האלה את הכוח להמשיך, לבד מהיות

נשמת האדם טורח חייו
 ועל אחת כמה וכמה ליהודי
 שחי מאות רבות של שנים על הכלים
 את חלום הגאולה.

"וַיִּתְּדַע וַיִּתְּשָׁל מִן מִצָּא דָבָר לְהַשִּׁיב וּלְבָנוֹת יְרוּשָׁלַם עַד מְשִׁיחַ
 נְגִיד שְׁבַעִים שְׁבַעִים וּשְׁבַעִים שָׁשִׁים וּשְׁנַיִם תָּשׁוּב וּנְבִנְתָה רְחוֹב
 וְחָרוֹץ וּבְצוֹק הָעֵתִים".

עיירה/כפר בנוף קדומים שבהרי מול האטלס. - שצילמתי

בְּקִתּוֹת נוֹף קְדוּמִים הוּא מְקוּם בּוֹ קִיַּמַת בִּיהוּדִי כַעֵין
 חוֹבָה מוֹלְדַת לִיהֲנוֹת מִשִּׁירַת צִפּוּרִים. בִּינּוֹת לְרוּחוֹת מִיִּלְלוֹת
 תּוֹגָה וְנִכְאָה הַנוֹשֵׂאת בְּכּוֹפֶיהָ נְהִיַת מְרוּרֵי הַנוֹדֵד. עַל תְּפֹאֶרֶת
 עִבְרוּ אֲשֶׁר נִכְנַעַה לְבִהַמִּיּוֹת יִצְרוּ הַבְּהַמִּי חֶלֶף יוֹצְרוּ. "מֵה
 מְצִאוּ אֲבוֹתֵיכֶם בֵּי עוֹלָם בֵּי רַחֲקוֹ מֵעָלְי וַיִּלְכּוּ אַחֲרַי הַהֶבֶל
 וַיִּהְבְּלוּ".

הֵם מִמֶּשׁ לֹא אֶהְבּוּ לְחִיוֹת שֵׁם וְזֹאת בְּלִשׁוֹן הַמַּעֲטָה/
 הַאֲנֵדְרִסְטִיטְמֵנֵט שֶׁהִשְׁתַּקְעוּ שֵׁם כְּמִי שֶׁקֶפֶאֵם שֵׁד, בְּחִינַת, "לְגוֹר
 בְּאֶרֶץ בְּאֵנוֹ בֵּי אֵין רוֹעָה לְצִאֵן" אִי מֵאֵז חוֹרְבֵן הַבְּתִים, יָמִים
 בְּהֵם חִמְדָּנוּ לְצוֹן.

מקורם של הורי וזורות רבים אחורה בזמן שאחרי חורבן בית שני. הרומאים לקחו יהודים רבים בשבי. כמשייטי ספינותיהם, או כעבדים ושפחות למכירה בשווקים לצרכיהם. "אתיוהו לרבי חנינא בן תרדיון אמרו ליה אמאי קא עסקת בצורייתא אמר להו כאשכ רוני ה' אלהי מיד גזרו עליו לשריפה ועל אשתו להריגה ועל בתו ליסב בקובה של זונות"

רבים הוגלו, ואחרים בעלי האמצעים ברחו דרך מצרים, ומשם נדדו ללוב, טוניס, אלג'יריה ועד מרוקו. ובהפוך גם מרומא היו כאלה שברחו לספרד ולמרוקו.

חלק מהחזנים ששירתו בקודש במכורתם ואשר הגיעו לשאר אירופה שהתנצרה מאז ימיו של תאודוסיוס הראשון קיסר האימפריה הרומית. המציאות של אותם ימי החושך אלצה אותם לשנות את שמות משפחתם לקנטור ויותר מאוחר לחזנוביץ ועוד. ואלה שנשארו לחיות במרוקו עם הַבְּרָבְרִים לא הוכרחו לעוות שמם, ונשאר מקורם טהור. שחזנות היה משלח פיהם. "אֲדַנִּי שִׁפְתַי תִּפְתַּח וּפִי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ" ושני אחי פנחס ועמרם משמשים כשלחי ציבור בקודש וכחזנים.

ומהיכן יודעים שאנו צאצאי הגירוש שלאחר חורבן בית שני? משום היותנו חוגגים את חג החנוכה.

שליהודי אתיופיה למשל אין חג חנוכה בשל היותם מגורשי חורבן בית ראשון שלא שבו לבנות את הבית השני בימי עזרא ונחמיה. ולא חוו את מלחמות החשמונאים ביוונים ולא נכחו בנס פך השמן. אני כן הייתי שם והנס בוער עדיין בעצמותיי.

בחורפים, קור מקפיא בהרי מול האטלס שכדי לשרוד
 אותו, היו חייבים את חום הַפְּרָנָה כמו גם את חום גופם של
 בעלי החיים באשר חלקו אתם את אותו מרחב מחיה צפוף.
 עם זאת חוו שם גם חמימות נעימה. בשבתות ובחגים בְּזוֹכְרָם
 נחמת ציון. חום הלב היה לחזון נפרץ במחוזות ילדותי, את
 נחמת ציון בני דורי זכו להגשים אחרי אלפיים.

בימות הפשרת השלגים פלשה למחבואם קרירות נעימה
 ובימי הקיץ ציננו קירות החֶמֶר העבים מאד את חום היום
 הלוהט שנשאר בחוץ.

את זה הנוף ואת זה האקלים חוו עיישה ומסעוד חזן
 ושני אחי פנחס וסלטנה שנולדו להורי שם.

בעת שהלכו לישון, נעלו מבפנים עם גזע שהושען על
 הדלת וקצהו השני נתמך בקיר שממול.

מסורת עתיקת יומין זו נשתמרה במשפחתי. באשר גם
 לאחר עלותנו לארץ, אבי לא סמך על המפתח בדלת הקרטון
 שבביתנו בכפר מטע. הוא היה מוסיף להגברת הביטחון את
 גזע עץ התמך. אשר חצה את המטבח לרוחבו. אמנם תמך
 בדלת אך לימים גם עשה בה חור שהלך וגדל. מה שהצריך
 לקבע בה מגש מפח/סינייה שימש כְּצִנָּה/מגן גם מגזע העץ.

והנה לא רק באבי מדובר. משבנית את ביתי, שְׂדַרְגְּתִי את השיטה. ואת זאת הכניסה שעיצבתי, אבטחתי בלילות עם שני בריחי ברזל הקבועים בקירות מזה ומזה ואשר הוחדרו לתוך חכי ברזל הקבועים במרכז כנפות הדלת.

מתלה נעילה, אופקי מהקיר שבצד ולא עוד גזע מהקיר שממול.

לְתֵת לְמוֹדַע הַיָּגַע מְרַגֵּעַ
וְלְתֵת מוֹדַע הַמִּפְתִּיעַ לְחֵלוֹם וּלְהַגִּיעַ.

קירות הבקתה עבים ובנויים נדבכים, כחומת דִּלְכַּבְּ זֶסְקוֹ.
 טיט חֲמָר אבן לקט וקש. ממש כמו "עֲרֵי מְסַכְּנוֹת לְפָרְעָה"
 המלה מסכנות מקורה קדום. בכתב האכדי מסמלת את
 האזרח בן המעמד הנחות. גם בעברית משדרת המלה.
 חִלְפָּאוֹת.

הנצרך מסתכן וחי בסיכון תמידי
 ולו רק בכדי, שתדיר יהיה זמין
 לשרת את "אדוניו" הנשרך.

גג הבקתה בנוי מגזעי עצים שהונחו שתי וערב על קירות
 החֲמָר ועל אלה הונחו ענפים ובדי עץ דקים ולהשלמת הגג
 נצרכו לקש מגובה חֲמָר. לקמר מעט את מרכז הגג על מנת
 שמימי הגשם יעדיפו לא להשתייר עליו. לרוב נדרש עמוד
 תומך במרכז החדר, גזע עץ שענפיו העליונים שמשו לתליית
 סלי שקדים אגוזים מזונם העיקרי שאחסנו לימות החורף.
 את הסיד הפיקו משריפת אבנים. עבודה שהצריכה עמל
 רב של הרבה ידיים. יום ולילה הוקדשו לאיסוף עצים וקוצים
 לשימור גובה בעירה אחיד בכדי שאבן הגיר תתרכך.
 ערבבו הסיד עם גרגרי סחף דק מהנחל, טיחו את הגג
 וכך בלמו את פרימתו בימות הגשם.

מי ששפר עליו גורלו היה מטייח גם את קירות חוץ הבית. על טיוח פנים הבית איש לא חשב שם. בית שלא טויח מבחוץ, בעתות גשם, רָזָה מאוד קירו החיצוני. מה שדרש טיוח מחדש בהפוגות שבין הגשמים.

קירות בית חֶמֶר וגג מחופה סוף וקיר חיצוני שלא טויח רזה. עד שנעלם. צילמתי בטמזרסט

המקומיים טענו מולי, כי הם נצמדים לכלל הברזל, "אָרוֹר מְסִיג גְּבוּל יַעֲהוּ". בחינת ייהרג ובל יעבור ממש. הם למדו זאת מהיהודים. ונשתמר אצלם כמסורת. שאין לבנות בתים על אדמות היהודים "שלהם". כך המקומיים ביטאו את הצורך הקיומי שלהם ביהודים שהיו להם למצפן ולמצפון דורות רבים, רבים מדיי יש להוסיף. וכהוכחה לדבקותם בערכים שהפנימו. הם אינם גרים במקום בו גר שבט החזנים. חַיִּיט חזאן. על אף שְׂאֵלָה נְטָשׁוּ לצמיתות את ההר. שלא מאהבת מרדכי מייחל המוסלמי ליום בו נשוב לגור בחברתם? אלא כדי להיות להם

היהודי החכם זה שמאיר להם הדרך. זה שיוזע להסתדר ולהתעשר. וכשמתחשק להם, גם קצת לפגרם בו לאנוס את בנותיו ולשדוד את רכושו. שהרי הוא היהודי שלהם.

שלא כמו הַבְּרָבָרִים של אירופה. אשר סִנְפוֹ/סִיפְחוֹ אל קרבם עיוות דתו של משה, לאחר שזו שוכתבה בידי האפיקורס שאול התרסי כ"ברית חדשה". הַבְּרָבָרִים תושבי האטלס די כִּבְדוֹ את היהודי. לבד מקצת פריקת תסכולם בו מעת לעת.

כשהציתי לאבי באחת ההזדמנויות לנסוע אתי למרוקו לבקר. פרץ בצחוק אדיר, המיוחד רק לו, ועבר בתורשה ממני לילדיי. וכשהכול אצלו הצטמצם למהות קטנה אחת, של "לא מִרְבָּנְכֶם מִכָּל הָעַמִּים חָשַׁק יְהוָה בָּנְכֶם וַיִּבְחַר בָּנְכֶם כִּי אַתֶּם הַמַּעֲט מִכָּל הָעַמִּים." וכשנחה דעתו אמר *اتكون ديك لأبلد مخليه. יתקון דיק לְכָלֵד מְכֻלֵּיהָ.* עברית: שהמקום ההוא יהיה חָרֵב. כדי להטמיע בתודעתי עד כמה קשים היו חייהם של היהודים שם. על אף הידידות שנוקמה בינם לבין הַבְּרָבָרִים.

בכדי לְסַבֵּר ולו במעט את העין ולקרוא בקול רם ואזי גם האוזן תִּסְתַּנְבְּרָן. לכדי הבנת תנאי חייהם וחיי הַבְּרָבָרִים שבנותם, הנה מעט אוזות אורח חייהם.

אגב זאת הידידות הכפויה, היו ועודם לא מעט יהודים המהללים את בית המלוכה המרוקני, ובעיני רוחי אין רעיון טורדני מזה. ההוקרה שמרעיפים על היות נדיבותו עטורת מראית עין בשמירה על היהודי מפני הפורע המוסלמי. ולא שלא היו גם כאלה, אבל ומשאצל הגוי וודאי אין ארוחות חִינִם. עשו זאת כולם וכולל המלך תמורת דמי לא יחרץ

נְדִיבִים בְּיוֹתֵר. שֶׁמִּכּוֹל שְׂרַחֵשׁ סְבִיב הַיֶּלֶד שֶׁהֵייתִי, וְהַיֶּלֶד שֶׁהֵנִי.
ה-בְּעִזְרַת הַשֵּׁם בָּאָה רַק מִתּוֹךְ "וַיִּצְעַק אֶל יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ
וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת קִלְנוֹ וַיֵּרָא אֶת עֲנִינוֹ וְאֶת עֲמָלָנוּ וְאֶת לַחֲצוֹנוֹ".

רחוב כפר/עיירה תְּמִזְקֶטוֹ/תְּמִזְקֶקוֹ מְקוֹם הוֹלְדַת הוֹרֵי - שְׂצִלְמַתִּי

כאן היה כפר במרוקו שניסתה מפולת בוץ - שצילמתי

כפר דומה הבנוי חֲמָר. וכמו שהכול צריך למים. נמצא
 אותו הכפר בקרבת נחל, ועל צלעו של הר עפר שתוכו כְּבָרוּ.
 שלא כמו כאן שהָרִים סָבִיב לָהּ. מסלע איתן רציף, שם באטלס
 יש סלעים ענקיים שאינם מחוברים בשום רצף הגיוני מוכר.
 סלע גָּרוֹר הנראה כמו חלוקי נחל אשר חוו, לא את שחיקת
 מי נחל מצוי. אלא את שחיקת המים בעת שאמר "אֱלֹהִים יִקְווּ
 הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מְקוֹם אֶחָד וְיִתְרָאֵה הַיִּבְשָׁה".
 באשר מפולת בוץ אחת בעקבות הגשמים קברה תחתיה
 באחת את הכפר על יושביו.

ובמרוקו כמו במרוקו אין מחלצים ואין מחפשים ניצולים. כי זה הכול מן אללה. זה נכון, אבל העיקר שכחו. שמי שעוזר לעצמו נעזר. כך היה גם כשחרבה העיר אגדיר ברעידת אדמה אימתנית בחצות ליל ה-29.2.1960 שאגב בין הנספים היו גם כ- 1500 יהודים. אני זוכר שחוויתי כילד בכפר שכאן צערם של שכנוו שהיו מיושבי העיר אגדיר בימי גלות מרוקו.

הרים שכל תכולתם עפר - שצילמתי

מקצת תובנות הַבְּרָבְרִי שהתאסלם זה החי במרחבי האין סוף. במקומות בהם ערכו של אדם שווה פחות מערכו של גמל. שגמל משרת את האדם גם בחייו וגם לאחר מותו ותועלתו רבה. לעומתו האדם משרת רק את עצמו. נקל להבין מדוע האל כועס ומחריב כפרים שלמים. לשיטתם,

באשר האדם בחייו חוטא/כופר והגמל לא. אם אסון קרה את הגמל ומת מחלצים אותו, ויש בבשרו תועלת רבה לאדם.

אם אדם נקבר חי בשל מה לחלץ אותו? אם רק כדי לקבור אותו שוב. וכאמור, הכול מין אללה.

ביום שוק בעיירה טאליווין, מצאתי שמוכרים חתיכות ניילון שגודלן תאם תקרת בקתת חֵמֶר ממוצעת. הניילון כמגן נוסף נועד למנוע מהגשם לְסַחֵף את תכולת הגג. חתיכות ניילון אלו הובאו ע"י רוכלים על גבי אתונות. מִמְרָקֶשׁ כסיוע חירום לגגות שוכני ההרים והיו למצרך יָקָר המציאות.

עִירַת הַמַּחֲזֵ טַאֲלִיּוּיִן וּמִשֵּׁם הַסִּיפּוֹס
 עַד לְכַפֵּר טַמְזֵרְסֵט. מִסוּמֵן בְּטַרְנֵזִיט

חוקי סלם הערכים

לתחתון ביותר אקרא, שעת כושר
 אתה יכול להתחיל בטיפוס ולעלות ללא מאמץ
 בשים לב לכאבה של נפילה מזה השלב, מועט אם בכלל.
 לשלבים הבאים אקרא, נחישות ערכית הבאה מהחכמה
 לא קל לשהות בגבהים הקרים מצחות והקודרים מהבדידות
 כי בהעדר חכמה תקפא ותיפול, והכאב הפעם מחכים.

בסולם יעקב קרינו, "וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֲלִים וְיֹרְדִים בּוֹ"
 היה לו להתחיל ביורדים ואחר כך עולים. ללמדך שהמלאכים
 כבני אדם, שליחים המה. שאילו מקורם בשמים היו יורדים
 ואחר כך עולים.

לְחֹק הָעֲלִיּוֹן בְּסוּלָם אֶקְרָא, יִרְאֶה הַיּוֹצֵרֵת אֶתְהַבָּה
 הַפְּחָד שֶׁלְךָ לֹאֲבֵד אֶת "וְאֶתְהַבְּתָ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ"

"וְהִנֵּה יְהוָה נֹצֵב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבְרָהָם אָבִיךָ
 וְאֵלֵהֶי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׂכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְנַנֶּה וְלִזְרַעֲךָ."

שאין לך אפשרות להגיע עד אליו
 כמה זמן תשהה ועד לאיזה שלב תרקיע
 תעיד ערכיות יראת השליחות שקיבלת עליך באהבה.

המסעות על ולצדו של האתון לְמִרְקֵשׁ וחזרה עם אספקה חיונית, היו מוכרות היטב למסעוד חזן/אבא. באשר בסוג זה של מְשֻׁלַח יָד עסק בעיקר בימות החורף, עונה בה העבודה בחקלאות אצל האפנדי בהאטה.

בבית הורי שמעתי לא אחת את היותו של אבא סוחר במצרכי סדקית, ומיני תבלין כגון שמן, סוכר בקונוסים מלח ועוד. מצרכים מבוקשים שאינם בנמצא בשוטף אצל דיירי ההר. היה אבי עם האתון יוצא למסע בין 120 ק"מ עד לעיר מְרִקֵשׁ. בזרכים עקלקלות ובשבילים צרים אשר רוחבם לעתים אינו עולה על מדרך אתון כְּשֶׁהִמְחִיר אחריו. בינות לגאיות נחלים והרים תְּלוּלֵי מצוק. מסע שארך בין שלושה לארבעה ימים לכול כיוון ועד להרבה יותר, תלוי היה במזג האוויר.

סוחר. מהאטלס, המחשה

בזרכו חזרה לכפר, שעת צהרים הייתה ובעוד השמש עמדה מעל ראשי הַחֲמָרִים כולם, פתע החלו משבי רוח לא ידִידוֹתִיִּים במיוחד משהחלו לכופף צמרות כל עץ ולהעיף לכול עבר את כל התלוש ממקורו. הרוחות שהלכו וגברו הקדירו את השמים. גם את השמש האימתנית הסתירו עננים שחורים, וכבה באחת אורו של היום.

לשיירת החמורים לא נמצא מקום מסתור. אמצע יום אביבי שהפך לַחֲשֵׁרֶת עָבִים וגשם גדול ניתך על ראשיהם. אלפי חצים מהירי מטרה עָרְפוֹ/שִׁטְפוּ וחצבו באוויר. ובפני האנשים. גם הבהמות הרכינו ראש וצמצמו עפעף. משכך, עמדה כל השקעתם שעל גבי האתונות לרדת לטמיון, ובעוד האנשים שאתו, אלה התלושים ממקורם משכו את הַקִּיבָּו/בְּרָדָס, כיסוי הראש המחובר לגלבייה להגן מחצי המים שצלפו על פניהם השדופים.

בלא הנד עפעף השיל אבי. את הגלבייה מעליו וכיסה את התכולה שעל גב אתונו. נרטב האיש עד נקשו עצמותיו. גם חלה קצת לאחר מכן. ולעומתו חבריו למסע המשיכו להסתיר גופם תחת הגלבייה ואת מטענם פָּתְךְ הגשם. במרוקנית, פָּתְךְ, מעך ומסמס הכל שאינו פקוק בבקבוק.

בשוך הסער הגיע מסעוד לכפרו, אמנם מכאן ומכאן הריאות מהקור קצת חרחרו, אבל ביניהן הלב היה חם. אותה עונה מסעוד עשה עסקים טובים. גם גאוותה של גאוות עיישה היפה באזוניה הרקיעה שחקים בפני שכנותיה. שלא חסך האיש בבריאותו, שטובת בני ביתו קדמה לעצמו.

שנים הרבה לאחר רדת החזנים מאזור הסוס שבאטלס,
 עקב, אולי גם בצורות מתמשכות שפקדו את האזור. ומחמת
 נטישת המקום ע"י שאר בני המשפחה לטובת עסקים בעיר
 קזבלנקה. לטעון שְׁלֵיטַת חזן נדדה מאת נוף הקדומים רק
 לטובת הפרנסה. זה לא יהיה מדויק עד הסוף. ישנו גם סוד
 שמור.

שחר הקדמה שהפציעה גם הציעה חיים מדומים

תחת אלה הארכאיים "שעבר זמנם"

הנחות, סופה הוודאי והבלתי נמנע הוא חורבן האנושות.

באשר כולם שועטים אל שחור השחר בעיניים טרוטות

לא עקב חוסר שינה או חולי.

אלא בשל ריצת האמוק לקראת האני ואפסי עוד.

עינינו רואות היום, כיצד ניתן להחריב עולם מבלי

האפשרות לעצור ולחשוב ולו רק עוד פעם אחת נוספת על

הפער התהומי הקיים בין האולי לוודאי. מה כבר זה משנה?

שהרי הכול רצים נדחקים ומתקוטטים ב- *black Friday*.

בין אולי חייעו ישודרג

להבלם הוּדְאֵי שאיעו נהיר כלל

הילד שבי קורא אנא עצרו

בטרם תלחצו על מקש יום הדין

הקש שישבור את גִּבְנֵת עקומת המרחב העושאת אותנו.

הנה כי כן, כל העולם מתנהל בינות לוועידת אקלים אחת
לאחרת. כשעשירי העולם, אלה המזהמים העיקריים. נותנים בהן
את הטון. וכדור הארץ הולך ודועך מול עיניו הכלות של
הילד המבקש

מים מברז ולא מבקבוק,
אוויר צלול מהטבע לנשום
ולא מערפיח שמצינת הדעת הגיה
לאכול פרי וירק לא מהונדסים.
ומעל לכול

אהבה עם שאר רוח חֵלֶף בניית טפחות מידי לְקוֹחַ
בְּיַדִּי חֲדָלִי אִישִׁים רוֹדְפֵי הַכּוּחַ שֶׁאֵינָם נוֹתְנִים לִי מְנוּחַ.

החשיבה המדעית חייבת להשתנות מחשיבה קווית לוגית
לחשיבה מרחבית קוסמית. מה שהביא את בני האדם למרוז
במופשט האלוהי, מִתְקַן את עצמו וחוזר למקורו ומאחר והבלי
האדם מוצו עד תומם, או שהם בדרך לשם. ישרור בעולם
תוהו ובוהו חדש. מכאן שבריאיה חדשה כנראה שלא תהייה.

”כִּי נַחֲמָתִי כִּי עֲשִׂיתֶם”
עקב הזיהום נוצרת ההתחממות
ממנה הפשרות הקרחונים
הגורמת להטיית כדור הארץ כלפי השמש
ומכאן סדר עולם חדש
טייפונים שיטפונות ורעידות אדמה.

תמונות זיהום האוויר המגיעות מבייג'ין מלמדות כי קידמה הולכת יד ביד עם טכנולוגיה. אבל רק כשמתמשים בה בתבונה. ביטחון לאומי זה לא רק מטוסים משוכללים, כיפת ברזל ופארק מדע ענקי, אלא גם היכולת המכרעת ומעל לכול שיקול אחר. לאפשר לי לנשום אוויר נקי.

במלחמה האין סופית שבין הכוח הדורס את האחר, למוח שיכול באבחת שָׁגֵב להפוך את המגמה. יש לי דבר או שניים להציע.

חוכמה יתרה היא אהבה טוטאלית לאחר, אהבה זו אינה יכולה להשאיר במחיצתה מקום, לא לכבוד, לא לשררה ולא בְּאֶלֶף רַבְתִּי לגינוני הבלי השלטון. אלה ההבלים נדבקים למנהיג השועט אחר השררה. מנהיג כזה, תמיד ישתמש בכוח שקיבל לרדות בבוחרים בו. והדמוקרטר שאני מציע תחת הדמוקרטיה שהוזנת, יש בו לתקן במעט העוול הנועשה למיליונים לטובת רווחתם הזמנית בהחלט של מעטים החושבים שהעולם שייך להם. <https://plus.google.com/115909296078476044441/posts/JrAT1aYL24Z>

ובדומה למשל העז והדוב. שאבי היה מספר. ומשנראו סוף, סוף אוזני הסלוקי, מתוך ערמת היבול, נוטל הדוב לעצמו רק חלק אחד ולעז נותן שלושה.

זאת לאחר עושק של שנים, בהן לעצמו שלושה לקח ולעז נתן חלק אחד. ואם העז הסכימה מוטב, ואם לא היא תחטוף באבי אביה.

הנה כי כן מעשה בדוב ובעז ששיתפו ביניהם שדה יבול.
לאחר הקציר והדיש. עמדה לה ערימת התבואה ומחכה
לחלוקה. הדוב לועו נהם, והעז התכווצה מפחד. לקח הדוב את
כלי המדידה ובפנים חמורי סָבַר החלה חלוקת הַשֶּׁבֶר.
הָאֲדָה לְעַמִּי אֲדָדִיז. אֲדָב וְהָאֲדָה לְעַמִּי אֲדָדִיז. אֲדָב וְהָאֲדָה לְעַמִּי
אֲדָדִיז. אֲדָב וְהָאֲדָה לְעַמִּי לְמַעְזָה. אֲיִלָּה חֲזִיט, וְלֹא מְחֲזִיט תֶּאֱכֹל
זַיָּה. עברית: אם הנך מקבלת מוטב ואם לא תחטפי באבי
אבִּיךָ. ועל זאת הדרך המשיך הדוב עד שהחשיך.

בלילה בטרם עלתה העז על יצועה, פגש בה שכנה
הסלוקי. למה נפלו פניך עזונת? סיפרה לו המעשה. הבטיח לה
הסלוקי, שלמחר הצדק ייעשה. לפנות בוקר התחפר הסלוקי
והתחבא בתוך ערמת היבול.

באו השותפים והחלוקה המשיכה כרגיל.
הָאֲדָה לְעַמִּי אֲדָדִיז. אֲדָב וְהָאֲדָה לְעַמִּי אֲדָדִיז. אֲדָב וְהָאֲדָה לְעַמִּי
אֲדָדִיז. אֲדָב וְהָאֲדָה לְעַמִּי לְמַעְזָה. אֲיִלָּה חֲזִיט, וְלֹא מְחֲזִיט תֶּאֱכֹל
זַיָּה. וככול שהערימה הלכה וקטנה, צצו להן אוזניו של
הסלוקי. הדוב נתקף חרדה והחל מגמגם: מְזַיָּנָן אֲוִדְנִין אֲלֶחָק:
נראים אוזני הצדק. ובאחת שינה את סדר החלוקה.
הָאֲדָה לְעַמִּי לְמַעְזָה. הָאֲדָה לְעַמִּי לְמַעְזָה. הָאֲדָה לְעַמִּי
לְמַעְזָה. וְהָאֲדָה לְעַמִּי אֲדָדִיז. אֲדָב אֲיִלָּה חֲזִיט וְלֹא מְחֲזִיט יֶאֱכֹל זַיָּה.
אם הזאב מסכים מוטב, ואם לא יחטוף באבי אביו.

מקח טעות!
 אם הנבל הופך עורו
 ומתחזה למבוגר האחראי בהסכמה שבשתיקה ומציב גבולות,
 זה בא תמיד לקראת סוף דרכו.
 שכביכול השכיל להבין שכול היו היו מקח טעות.
 ומשאנינו יכול עוד לשנות דבר
 הוא זורק את תסכוליו לחלל האוויר והעדר מריע.
 ומה שהיה הוא שיהיה עד שהעדר יתפקח ויכריע.

אתגר האדם. להזים את השקר להאיר את פני התהום. המחשה

המוראדם

כדור אחר עדיין אין
 על זה. מתים האנשים
 זה לזה מוציאים עין
 כן כתוב בכוכבים

הירוק הוא מחסל
 האוויר מעיק שנוק
 המים מילא בזבל
 ושותה הוא מבקבוק

יד חוצפת רק לקחת
 ולתת זה רק בשיר
 האנס והמרשעת
 ישלמו את המחיר

האדם שהוא המור
 במקום לקחת יוותר
 יד ביד ובלי טרור
 עוד ידליק את הער

כך או כך, ומפאת התגברות הפרעות ביהודי הכפרים. עקב נסיגת הצרפתים. החלו גם היהודים הדהויים להתפנות בשארית כוחם, במיוחד משהחלו גוברים ההתלחשויות על התגשמות הַפְּמִיָּהּ לעלות ציון. השמועות על הגאולה הממשמשת ובאה עשו את שלהם. "וּבְנֵה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בְּמִהְרָה בְּיָמֵינוּ" בעוז ובעוזו "וְהַעֲלֵנוּ לְתוֹכָהּ וְשִׁמְחָנוּ בְּבִנְיָנָהּ". לזה כמהו דורות של יהודים ובחלקי נפל הפור, ולו רק על כי כן, אין מאושר וכואב ממני. מאושר שזכיתי. וכואב שְׁלֹמָה בכלל זה מגיע לי.

צרפת נכנעה לגרמנים ב-1940. וכבירת צרפת הנוזעת לשמצה, באותם ימי מלחמת העולם השנייה. הוכרה העיר וישי Vichy. שבמרכז צרפת. שם ישבה ממשלת בובות של הדרום תחת כיבושה של גרמניה הנאצית.

ממשלה זו שיתפה פעולה עם הממשל הגרמני, שבין הַיָּתֵר חוקק חוקים נגד, גם היהודים שבמרוקו. התנגדותו של המלך המרוקני מחמד החמישי, למגמת הפגיעה ביהודים שתחת חסותו, לא הייתה אלא מראית עין בלבד.

בין לבין חתם המלך על צווים שהרעו מאוד את מצבם של יהודי מרוקו! ורק בגין אותם צווים,

יהודים רבים החלו מפנים את העיירות המרוחקות. והכפרים הנידחים. בין היתר מחששם הממשי של המארגנים, לביטחונם של קבוצות קטנות ויחידים.

יהודים הגרים בנידחים שבכפרים. התרכזו בגטאות הערים הגדולות לפי תכניות שהתוו הארגונים היהודים והעלמת עין בבקשישם את בית המלוכה. באשר צפו את אפשרות הברחתם ועלייתם של יהודי מרוקו לישראל.

כזה רגע מרגש חוו מסעוד ועיישה חזן, כשהחליטו שְׂדֵי!!!
 כל ההתארגנות הזו נשמרה בסוד והייתה ידועה רק למעטים.
 ואלה שְׂכַנְעוּ את שאר יהודי ההר במסרים כלכליים פנטסטיים
 המצפים להם בערים הגדולות. לפתותם על מנת להתפנות מבלי
 להקים רעשי רקע מיותרים ואת הפורעים מרובצם,
 לא זו אף זו. באותה עת ובהוראת המלך פוטרן יהודים
 רבים שהחזיקו במשרות בכירות במשרדי הממשלה המרוקנית.
 תלמידים יהודים סולקו מבתי הספר שהיו בעברם צרפתיים.
 מכאן נקל להסיק מה דחף את דודי משה כביכול
 להתאסלם. ועוד אדבר בו ובעלילותיו של הדוד הנעלם.
 יהודים לא הורשו לגור מחוץ למלאכים ולגטאות. למעט
 בודדים אשר ידם השיגה כדי למלא כיסו של הקאדי או השיחי
 המקומי שימלא את פיו מים. ומה שהרוויחו נאלצו להתחלק
 עם בית המלוכה המרוקני המושחת. זה שרכיכות של "מנהיגים"
 יהודים מרוקנים מתרפסים לרגליו עד היום.
 דודניו של אבא היו בין אלה העשירים שהורשו לגור
 מחוץ לחומות. ושלמו על כך בהרבה מאד דמי לא יחריץ. גם
 עשו לא מעט עסקים עם בית המלוכה המרוקני.
 לימים הראה לי אחד הדודנים, חגורת זהב שנתן המלך
 חסן לאביו, על כביכול נאמנותו לחצר. ובסך הכול הוא שילם
 הרבה מאוד לאותה חצר עבור אותו עלה תאנה מוזהב
 לכיסוי ערוותו. כך גם "קוניס" דריסת ציפורן בְּהִנָּה של רגל זו
 המשמשת בגלוי, הדום לרגלי המלכות ובנסתר מעיני החלונות
 הגבוהים. מתפלל היהודי ליום בו ישליך לעפר את משא נדודיו.

מקרה היה את אחותי היפה סלטנה. משהתאהב בה, בנו של אחד מנכבדי הסביבה ורצה לשאתה לאישה. במר שבגורל היהודי, ביקשו הורי מבני הדוד המקושרים, להציל את הילדה מהטורף הערבי. כמה טלפונים והועלמה הנערה עוד באותו הלילה אל מחוץ לגטו.

כשאין גוזמים גדר חיה בזמן
היא מאבדת את מהות יעודה
ונעשית לגונגל סבוך ומבולגן.

מטעם אותם חלונות הגיעה הוזעה לערבי שחשק בסלטנה, שאינה משתמעת לשני פנים. לא להטריד יותר את משפחתנו. כעבור כמה ימים, הוברחה סלטנה במסגרת עלית הנוער עם עוד מאות נערים ונערות בתלבושת אחידה באמתלה שהם יוצאים לצרפת לחופשה. וכאן בישראל שינו שמה לשושנה. משאמרה להן ששמה סוזן, כי סלטנה לא הסתדר לקולטים. אנחנו נפגוש את השושנה שלנו בְּעֵבֶר שלוש שנים, כחיילת. כאשר הנגבה שלנו תעגון בחיפה.

סיפר לנו אבא. שבאחד מערבי חג שבועות, לא נמצא באמתחתו די כסף לקנות מצרכים לחג. וכל שעלה בידו הספיק לקניית בקבוק יין לקידוש. לאחר ששב מבית הכנסת. ישבה המשפחה על המחצלת, קידש אבי את החג וטבלנו את הלחם בתה. עוד הוסיף וסיפר, וכי שאריות האוכל שנזרקו לפח מבתי

בני הדודים שלו הגרים מחוץ לגטו היה בהם כדי להאכיל את כלל יושבי הגטו. ברם הסתפק העניו, בלחם שטבל בתה שריכך את הגרון הניחר, כמו את הלב הדואב בטרם התקדש החג. ובלבד שלא לעבור על הצו "וְשִׁמַּחְתָּ בְּחֻגְךָ".

באותן שנים הופצו כרוזים בשכונות היהודיות שבכול ערי מרוקו, הקוראים ליהודים להתייצב למפקד שמטרתו המוצהרת הייתה רישום רכושם של היהודים ועל הדרך להכין אותם למשלוחים. באחד מהכינוסים ובעודי שט לי במי השפיר ומוגן ברחמה אמי, התייצבתי אף אני שם כצוללן.

כבר אז אפשר לומר שמרוקו עברה לשלטון וישי. חוקי האפליה פגעו מאוד ביהודי מרוקו אף יותר מכול שאר יהודי המגרב, על אף שלכאורה האוכלוסייה המוסלמית במרוקו, כמעט שלא ניצלה את המצב שנוצר כדי לפגוע ביהודים. ברם יהודי מרוקו ביצעו לא מעט עבודת כפייה בפיקוחה של צרפת הווישית.

אבא מספר: נסעתי לעיירה אָרְג בעונת קטיף השקדים. כדרך האדם קטפתי מעט מהם ואכלתי. השייחי של אָרְג קרא לשוטר וזה אזק את ידי בחבל לאחור ולקח אותי לתחנת המשטרה המקומית. למזלי הטוב פגשתי בדרך לתחנה חבר בשם יצחק תּוֹוֹתְסוֹר ששיחז את השוטר וזה שחרר אותי. השוטר אגב כך לקח ממני את הגלבייה. ורק לאחר עוד בקשיש נאות, נתרצה השוטר להשיב לי אותה.

הלכתי ברגל הרים וגאיות עד שהגעתי לתְּמַזְרְקוּ. שהיתי שם זמן מה והלכתי לבן דודי סעיד הספייחי/מפרזל הסוסים וביקשתי. ממנו את ידה של עיישה היפה שבבנותיו. התחתנו, ולאחר כשנה נולד פנחס וכעבור עוד שנתיים נולדה סלטנה.

לציין כי את ידה של עיישה ביקש עוד קודם אדם אחר וסירבה לתת לו את ידה למרות הפצרות הוריה. וכשמסעוד חזר העירה וביקש את ידה התרצת. באשר נחפצה האהבה. אות וְסִימָן בְּזָרְת ידה הימנית הענוגה של עיישה. כאמי שאין לה דומה, נהגתי לנשק לה תמיד על יד זו בה הזרת הקמוטה. לאחר שסיפקה את סקרנותו של הילד שלא מפסיק לחקור. ובעוד אני מנסה ליישר לה אותה שאלתי. אמא למה הזרת שלך עקומה? עתים הרבה בכיתי לתוכה. אז הייתה מלטפת את ראשי ומנחמת. מעולם לא סירבתי למלא כל שביקשה. גם למדתי ממנה אין סוף הליכות עולם.

"מתנת כלולותיה" של עיישה מחמותה, קיבלה סמוך מאוד לנישואיה למסעוד. עת גרו בבית הוריו. עיישה בת 17 הייתה בנישואיה. וככלה יפה וצעירה גם לא מעט מפונקת כבתו של המפרזל האגדי סעיד חזן. שעוד אזבר בו. עסקה במלאכת האריגה ופחות במלאכות הבית המסורתיות. עיישה פחדה להכניס את ידיה לתוך הַפְּרָנָה הלוהטת,

הפרינה הזכירה לה את תנורו הבוער של אביה בשעת
עבודתו כחרש בברזל. ורוב אזהרותיו לה לא להתקרב. עשו
את שלהן.

בעיני חנה חמותה לא מצא חן הפינוק העוזף של עיישה.
או אז לקחה "החמה" את הכֶּבֶז/מפוח, הפיחה רוח באש עד
שזו התלקחה, וכדי להוכיח לעיישה בְּהַאי עֵינָא. ושאין ממה
לחשוש, דחפה לה את היד לתוך הַפְּרִנָּה הלוהטת, וזָרְתָה של
עיישה חפנה אוד לוהט. ומאז נתכנסו פרקי הזרת לתוך עצמם
ולא שבו להיפתח עוד.

רבז / מפוח המפיח חיים באש - המחשה

סַבְתָּאָא! נוּ. נוּ. נוּ: הֵיית צְרִיכָה לְנִהוּג מַעֲדָנוֹת בְּאִמָּא שְׁלִי.

זֶרֶת יֵדָה שֶׁל אִמִּי

הַבְּצֵק לְלוֹשׁ כְּבֵר לֹא יִכְלֶה הַכֹּלֶה הַצְעִירָה עֵיִשָּׁה. וַיֵּצֵא
שִׁכְרָה שֶׁל סַבְתָּא חוֹנָה בְּהַפְסָדָה. הִיא נֹאֲלָצָת הֵייתָה לַעֲשׂוֹת כָּל
הַמְלָאכּוֹת לְבַד. "חִפֵּר גּוֹמֵץ בּוֹ יְפוֹל"

לִישַׁת בְּצֵק - הַמַּחֲשָׁה

ממשיך אבא לספר. בעת ההיא צו יצא מאת מושל המחוז ושעל כל היהודים להתגייס לעבוד בסלילת כביש. ומשהמרחק ממקום מגוריי ועד מקום העבודה היה של שני ימי הליכה, ונצרכת לשהות שם כל השבוע. ומשלא רציתי להשאיר המשפחה לבד לזמן ממושך. שכרתי ערבי בשם עֵלִי שיעבוד במקומי. בזיעבז הערבי לא התייצב לעבודה. באו אלי ואמרו שהערבי אשר שכרתי מסרב ללכת לעבוד. מיד הלכתי לביתו של מפר ההסכם ולא מצאתי אותו. ארבותי לו שעות, הרחק מחוץ לביתו וכשהחל להחשיך, ואני כמעט חזרתי על עקבותיי ראיתי אותו נכנס בלאט כגוב אל ביתו. נשאתי רגליי הישר לביתו, דפקתי על הדלת. השתהו מעט ולבסוף אשתו פתחה. עוד בטרם שאלתי, היא מיד אמרה לי סֵעֵלִי עוד לא הגיע הביתה. אמרתי לה והרי ראיתי אותו נכנס הרגע ממש. החל וויכוח ביננו ומשלא וויתרתי לה. יצא עֵלִי החוצה. הובלתי אותו אצל הַסְיִיחַ בעיירה תַסְוִיִלְטוּ. מרחק לא מעט. נקשתי על דלתו של השייח. אשתו שאלה מי זה? עניתי לה יהודי. באתי לתבוע את הערבי שלא הלך לעבוד במקומי. אמרה שהשייח ישן. אמרתי לה שהעניין אינו סובל דיחוי. וביקשתי ממנה שתעיר אותו כי העניין דחוף. נעתרה לבסוף, הלכה והעירה אותו. בא השיח' חצי מנומנם. סיפרתי לו המעשה ועיני עֵלִי תקועים היו באדמה, לא העז להרים את ראשו ולהביט אל פני הַסְיִיחַ. הַסְיִיחַ צעק על הערבי. יא כלב אינך מתבייש. ונתן לו פקודה ללכת מיד לעבוד בכביש.

הַסְיִיחַ' בִּיקֶשׁ מִמֶּנִּי לַתֵּת לְעֶרְבֵי עוֹד קוֹנוֹס סוֹכֵר, צָרוּר
תָּה וְחִבִּילַת נְרוֹת. וְהַכּוֹל שְׁנַתֵּי לְעֶרְבֵי הִיָּה חֶלֶף 15 יָמֵי
עֲבוּדָה בְּכַבִּישׁ בְּמִקּוּמַי.

לְאַחַר שְׁמוֹנֵה יָמִים, הוֹרְעוּ תֵּנְאֵי הַיְהוּדִים. הִגִּיעַ צוֹ חֲדָשׁ
מִהַמּוֹשֵׁל. שְׁאוֹסֵר עַל הָעֶרְבִים לְעֲבוֹד בְּכַבִּישׁ בְּמִקּוּם יְהוּדִים.
הִיָּתָה לִי פְרָה וְעִגְלָה. מִכְרַתִּי אֶת הָעִגְלָה בִּ10 רִיָּאֵל וְאֶת
הַפְּרָה נִתְּתִי לְעֶרְבֵי תְּמוֹרַת חוֹב שֶׁל 50 רִיָּאֵל וְעִזְבֵּנוּ לְאַדְרָגָן.
הַחֲלַטְנוּ אִם כֵּן לְרַדַּת לְקַזְּבִּלְנִיקָה כְּמוֹ יֵתֵר בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה
וְלְהַתְּרַחֵק מִנוֹף הַקְּדוּמִים שְׁלֹאטֵי לֹאטֵי הַחֵל לְהִיֹּת מִשְׁמִים
וּמִפְחִיד. הִיוּ לֹא מַעֲט פּוֹגְרוּמִים בְּנִיחוּחַ הַמוֹס-לְמִי. יְהוּדִים
נִרְצָחוּ בְּאַכְזָרִיוֹת עֲרַבִּית מוֹכֵרֶת.

מֵאוֹחֵר יוֹתֵר נוֹזַע לָנוּ שְׁכֵמָה מֵאוֹת מִיְהוּדֵי מְרוֹקוֹ נִשְׁלַחוּ
לְמַחֲנוֹת הַשְּׂמֵדָה בְּאִירוּפָּה. עַד כֵּמָה עֲלוּבִים הִיוּ חִיִּיהֶם בִּינֹת
לְעֶרְבִים בְּקַזְּבִּלְנִיקָה וְלִמִּי שְׁלֹא הִיָּה לְשֵׁלֶם עֶרְכָם שֶׁל חֵיוֹ הִיָּה
כְּקִלִּיפַת הַשּׁוֹם.

מִשְׁנֹכְבֶּשֶׁה מְרוֹקוֹ בִּיָּדֵי אֲרֻצוֹת הַבְּרִית. וּבְשָׁלְהֵי 1943
בוֹטְלוּ לְמַעֲשֵׂה הַחֻקִּים שֶׁהִפְּלוּ אֶת הַיְהוּדִים לְרַעָה. דָּבַר
שֶׁמַּעוֹלָם לֹא נֶאֱכַף עַד הַסּוֹף. שְׁתַּמִּיד הָעֲלִימוּ הַשְּׁלִטוֹנוֹת
הַמְּרוֹקִינִים עֵינָן, אִם וְכֹאשֶׁר פָּגְעוּ מוֹסְלָמִים בַּיְהוּדִים.

עֲקִירַת הַחֲזָנִים אֶת עֲצָמָם מִמַּחֲזוּזוֹת הַחוֹשֵׁךְ הַתְּחִילָה
בְּעֲקִירַת הַמַּזְזָה מִקִּיר הַחֶמֶר, שְׁסִימְלָה יוֹתֵר מְכוֹל אֶת יְהוּדוֹתָם.
אֶת הוֹז הַזֶּר הַדּוֹרוֹת לְעֵינֵי שְׁכִינֵיהֶם הַבְּרָבְרִים/שֶׁהַתְּאִסְלָמוּ.

החזנים יצאו בחצות לילה. לילה שהציע הילת ירח מעוננת.
 ובעוד הכפר ישן על מצעיו, כורח שכפתה עלטה רוגעת על
 האדם הגרום. פסק זמן המגיע תמיד בזמן, לאפשר לעמל
 להחליף כוח. וליהודי הנוזד לקחת אתו את שְׁיַחַד אותו
 ודווקא בחשאיות.

וכמו שלכול בראשית יש ויהי אָז
 בה בעת נוכחותו של הַחַשׁ/הַחוּשׁ/הַשְׂקָר
 מציב אתגר בפני היהודי להזים את הרוע בחכמתו
 כדי להדליק את החושך להמשך דרכו.

שכניהם הַפְּרָפְרִים תושבי המגרב בני הגזע הקווקזי היו
 חבריהם של הורי והוריהם וכה הלאה דורות לאחור של חיים
 משותפים אשר הושתתו על כבוד הדדי ועל חכמת היהודי.
 עוד טרם נכפתה עליהם דתו של מחמד. שלטה במגרב
 כוהנת/נביאה. אלכהינה שמה. הכוהנת אשר גילתה בקיאות
 בתורה ובמנהגיהם הייחודים של היהודים. שנים הרבה לפני
 שמלך כוזר חלם שכוונתו רצויה ומעשיו פחות. וגיר את עמו.
 היה זה בסוף האלף הראשון. המושלת אלכהינה שרובם
 הבכיר של יועציה היו יהודים, גמרה אומר לגייר את עמה.
 משראתה בְּהוּם חייהם של הַפְּרָפְרִים לעומת דרך ארץ בה נהגו
 היהודים. ואולם משהוכרעה בידי צבאות האסלם, הפך המגרב
 לאחר קרבות מרים למאמין בעל כורחו בדתו של בן כורייש.

قریش. המיוחס לקָדַר בן ישמעאל. "וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל
בְּשֵׁמֹתָם לְתוֹלְדֹתָם בְּכֹר יִשְׁמָעֵאל נְבִית וְקָדַר".

במאי 96 כשביקרתי שם שמתתי לב שלא בכול מקום יש מסגדים. בעיירות שכן היו ואולם לא כל תושביהם מוסלמים, חל איסור על המואזין לקרוא למאמינים. היום המצב שונה במרוקו. עקב הפחד שזורעת קנאותם של האחים המוסלמים ודומיהם.

מסעם לכיוון העיר מְרַקֵּשׁ על גבי שתי אתונות. גם עז ושני גדייה הלכו אתם.

עז זו על גדייה ובעודם בכפר הלכה אחרי עיישה לכול אשר תפנה. ככלב השומר צעדי אדוניו.

מעט רכושם הועמס על האתונות שְׁאַכְּפוּ מְרַדְּעוֹת אֶל
بردعه. שאבי היה תופר מסיבי צמח יוֹטָה. המשמשים לעשיית אריגים, שקים, חבלים ועוד. קש יבש היה נדחס עם מקל או ענף המפוצל בקצהו לתוך השרוולים. על מנת לשמור על עובייה האחיד של המרדעת. שנראתה כמזרן גלילים גמיש הנרתם על גב הבהמה ומעליו שטיח רקום עבודת ידה של עיישה. המנשא היה עשוי לרוב מענפים משורגים, או מסיבי הרפיה המשמשת לקליעת סלים, מחצלות ועוד. ולמי ששפר גורלו היו אלה עשויים ברזל ממוסמר כיאה למי שנשא את בתו של הַסְּפִיחִי السفيحي הנפח מפרזל הסוסים, סעיז חזן.

מנשא המונח על מרדעת כזו ונרתם אליה כדבעי, יכול את כל הכבודה מבלי שיפצע את הבהמה. רצועות שלוש היו לה למרדעת. אחת בחזה האתון. השנייה תחת זנבה והשלישית הקיפה את בטן הבהמה. על אחת האתונות רכבו האם ובתה.

בטליווין על מרדעת. שצולמתי

מי שאיננו קופץ למים
 לא רק שלא ילמד לשחות
 אלא שלעולם לא יוכל לבנות חומות במים סוערים
 לכאורה הדברים מובנים מחיי היומיום
 ברם זאת לדעת שהמובן מאליו היום
 היווה אתגר ענק לאלה שסללו נתיבים במים עזים
 הם שהעזו וצלחו הביאוני עד הלום
 "נְתִיב לֹא יִדְעוּ עֵיט וְלֹא שׁוֹפְתוּ עֵין אֶיָּה"

וכדי להנעים הרכיבה בשום מקום המתחלף תדיר. שרה
 האמא לסלטנה הקטנה שיר בְּרִבְרִי. "אֲשׁוּר אֲוֹדִי" יָא תְבִיר
 אֹמְלִיל יִתְנַאָדָא סוֹל אֲתִמְזִית" השיר מפליג בשבח והלל את
 יופייה של נערה/עלמה/אישה/אימא/סבתא ואת נעימות
 הליכותיה וממשיל אותה ליונה בהליכתה האצילית תמיד.

סרטון שצילמתי על גג ביתי <https://www.youtube.com/watch?v=Ilwhxq4-iVs&feature=youtu.be>

לילה אביבי קריר בנוף קדומים שיווה למסע את צאת
 אברם אבינו מחרן. "וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת שָׂרִי אִשְׁתּוֹ וְאֶת לוֹט בֶּן
 אָחִיו וְאֶת כָּל רְכוּשָׁם" "וַיֵּצְאוּ לְלֶכֶת אֶרֶץ כְּנָעַן" כן יצאה
 משפחתי מהכפר תְּמִזְקוֹ, שם ישבו אם מעט אם הרבה, דורות
 הרבה בצפייה מהולה בכמיהה אל צו המודע והטמיר בטרם
 עלותם לישראל. ולא לפני שהסדיר כל חובותיו.

מורשתו של היהודי לא ניתנת לניתוק, היא בדמיו. משום
 שמאז חרבו הבתים היהודי שוכן בתוך האל ממש. מהות
 המכות שמקבל היהודי רק כי בחוקותיו מאס. לכן היהודי
 נודד. ההיבזלות משאר העולם היא תנאי בל יעבור במילוי
 ייעודו של עם לבדד ישכון.

דרך החתחתים למֶרְקֶשׁ - שצילמתי

עיישה/אמא למי ששכח, הייתה לאשתו השנייה של מסעוד/אבא. לזאת הראשונה קראו חנה בנת ברהוס. ומספרים כי זמן מה לאחר לידת בנם הבכור ניסים. יצא מסעוד לאירוע משמח כלשהו בבית הכנסת בכפר השכן והמרוחק מביתם. משכך בָּכַר האיש שלא לקחת את אשתו. למרות רצונה של זאת. ומה לעשות והוא החליט אחרת. אחת מאמירותיו הייתה: سقسقيها وعمل رايك סְקִסִיָּה וְעִמַל לַרַאִיִק. עברית: תמיד תתייעץ בה ועשה כחומתך.

חנה ביקשה מֵאִמָּה שתשגיח על הנכד עד שובם מאותה השמחה. רק כי טרם נגמל הנער. "וַיֹּאמֶר לָהּ אֶלְקָנָה אִישָׁה שְׁבִי עַד גְּמִלְךָ אֹתוֹ וַתֵּשֶׁב הָאִשָּׁה וַתִּינַק אֶת בְּנָהּ." חנה של אלקנה לא רצתה לעלות לשילה עד שייגמל בנה. "וַחֲנָה לֹא עָלְתָה כִּי אָמְרָה לְאִישָׁה עַד יִגְמַל הַנֶּעֶר"

ברם חנה של מסעוד בְּפָרָה להשאיר הילד עם סבתו בניגוד לדעתו וחשבה ללכת ולהשתתף בשמחה בבית הכנסת אותו מְקַדֵּשׁ מְעַט אותו משכן שִׁילָה שבגולה. חמותו אף היא אינה אישה שְׁהִקְלָה על חיו של מסעוד באשר גם נפשה של המיוחסת לבית צְרֵהוּסַ חשקה ללכת לאותו האירוע, במקום לשמש שמרטפית לנכדה שזה עתה נולד.

קיסם למדורה הוסיפה שכנתה. הַפְּרָדִיגְמָה הערבייה הארכיטיפוס המובהק של מי שתמיד בוחשת בקדרה לא לה. תוך חיוך מקומט שמניעיו נמצאים טמונים בשמחת הגוי לאידו של היהודי. גם היא הצטרפה אל חמותו לאותה השמחה. לציין שחלק מֵהַבְּרָבְרִים הם לא בדיוק מוסלמים, ורבים מהם אהבו דווקא את מנהגי היהודים.

נכלוליותה של הנספחת הערבייה פְּתֵאֶבֶת דעת כפייתית, לידע מה מתבשל בקדירתם של אחרים, חקרה את חמותו. מדוע האדון הולך לחגוג והגברת חנה נשארת בבית? השיבה אשת צְרֵהוּסַ: יען כִּי כוֹפֵן خويان לא הסכים שתטלטל את התינוק. אוזניו של מסעוד שעוד לא הרחיק, קלטו את פניני בערותה של חֲמוֹתוֹ, וְחֲמָתוֹ בערה בו. מִיֵּד שם פעמיו אחור להבטיח לְחֲמוֹת כִּי סר חינה שלה כמו גם של חנה בתה. והיא יכולה לקחת אותה ואת. تخيره العزيرة. הַתְּכִיכָה לְעֵזִיזָה. עברית אירונית: את התכשיט האהוב שלה. ומאז היא כבר נחשבת בעניו לגרושתו. למחרת נתן לה גט.

המלה כּוֹפֵן בשפה הַבְּרִית להקניט באה. משמעה איש גורילה, מִין SILVER BACK. מסעוד היה גבר חסון וחזק ודווקא מכוח זה ענוותנותו כי רבה. נְחָא אֶל הַכְּלִים היה האבא שלי. גם אהבו וגם יָרְאוּ אותו. אמנם הפוחזים כינוהו כך בסתר, בגלוי איש לא הֵהִין. הגם שידוע ידע להג הבריות. אבל לגמרי לא ציפה שמתוך ביתו שלו ישליכו לעברו את מה שנראה בעיניו כעלבון לצניעותו של היהודי התמים והעניו הזה. חמותו חסרת הכבוד יש לומר אמרה את שאמרה לאשת המזנים הערבייה, בעודה צפונה בתוך הבית. שלא הייתה משליכה את נפשה מנגד ביוזעה שהוא קרוב ושומע. לכנותו כך בנוכחותו לעולם לא הייתה מעלה על אפסות דעתה. ברם משום ששיוותה בנפשה כי התרחק נתנה זרור לחרצובות לשונה ולמאווי פיה, והתוצאה בהתאם.

אור הירח הבליח מבעד למקבץ עננים, גם ריצדו הכוכבים וּבְאֶבְקָם זָרוּ דָרָךְ צְלִיחָה לְנוֹדָדִים.

רק הלילה העיקש
 הֵלִיט בִּירִיעַת מִשִּׁי סִגְלָגְלָה
 כְּמִי שֶׁבִּיקֵשׁ לְתֵת לְשֶׁמֶשׁ
 עוֹד כְּמֵה שְׁעוֹת מְנוּחָה/שִׁינָה
 וְלִיהוּדֵי הַעוֹדֵד עוֹד קִצַּת מִשְׁלוֹת הַדָּרָךְ
 בְּהַשְׁגַּחַת הַשְּׂכִינָה.

לבד ממי הנהר הַמְּפַכִּים והמפיקים ניגון מיוחד משלהם
לאורך מורדות הגאיות. מים שזה עתה הפשירו ונפרדו גם הם
מהצחור. בדיוק כמו אַבוֹתַי ממרומי רבצם גם הם סוף סוף
נפרדו מהשחור. סלטנה הפליגה לארץ החלומות. פנחס ואימא
נכנעו לעייפות. ורק האבא עודנו ער.

שלגים יורדים על ההרים רק משום היות ההר
גבוה, מְשִׁפֵּעַ הוד ומושך תשומת לב
שהיורד מההר בקלות מתדרדר
ועד כמה קשה הטיפוס לפסגותיו?

זאת לדעת, שאין די במי גשמים היורדים על הר כדי הרווייתו
כל צורכו. משום שהגשם היורד עליו, נוטש אותו במהירות
לטובת הַשִּׁפְלָה "הַשִּׁפְלָה" זו שסופחת "בלי בושה" לעצמה לא
רק את הגשמים היורדים עליה אלא גם את אלה הגולשים
ממרומי ההרים.

קר מאד שם למעלה בפסגות. ולכן רק מיוחדים, זכים,
לבנים וצחורים כשלג מצליחים לשרוד בעלותם לגבהים. הגשם
אם כן טפל הוא לשלג. הנשאר על ההר זמן ממושך. ואגב כך
יש סִפֵּק בְּיָדוֹ לְהַרְוֹת את ההר די צורכו.

הדרך היורדת ממִתְנַקֶסֶט = שצילמתי

אחר חצות השיירה מגיעה אל ביתם המרווח של מעבידם הַבְּרָבְרִי. בעל אחוזה רחבת ידיים השוכנת לצד הנהר. שם עבדו עיישה ומסעוד בעונות החקלאות הבוערות. משם גם הביאו חלף שכרם בכסף, אגוזים, שקדים, תירס. גם מיני פרות יבשים וקטניות. אותם אחסנו בכדי חרס ובשקים תלויים על ווי קיר ועל עמודים מעץ שתמכו את גגות הבוץ במרכזו של כל חדר. אותם צרכו בימות החורף המושלגים. עת כל בית דאג למחסורו. בחינת, "תִּכְיֶן בְּקִיץ לַחֲמָה אָגְרָה בְּקִצִיר מְאֻכָּלָה".

המארח הלא מופתע סייע בפריקת המשא/הילדים. הכין עבורם חדר ללון בו, כמו גם מקום בדיר לאתונות ולעזים. גם עשב ומים הוצע בשפע לבהמות. עוד בטרם יעלו על משכבם הוגש התה המסורתי בְּבְרָאד המוכסף. אותו ששששותים חם שוּוּוּ אחחח ומתוק.

הַבְּרֵד הַמְרוֹקֵנִי בֵּאֶחָת מְלִילוֹת הַמְּמוֹנָה בְּבֵיתִי

אבי סיפר לגוי על האירוח שזכה לו אליעזר עבד אברהם
 מרבקה אמנו. "וַתֹּאמֶר שְׂתֵה אֲדָנִי וַתִּמְהַר וַתִּרְדַּ כַּדָּה עַל יָדָהּ
 וַתִּשְׁקֶהוּ" "גַם לְגַמְלִיךָ אֲשָׂאב עַד אִם כָּלוּ לְשֵׁתֶת" "וַתֹּאמֶר
 יֵאלֹו גַם תִּבֶן גַם מְסֻפּוֹא רַב עֲמֹנוּ" "גַם מְקוֹם לָלוֹן":

הסיפור מצא חן בעיני הגוי שסיפר אף הוא משלו לאורחיו.
 אצלנו הַבְּרֵדִים אמר, האורח, בנוסף לקבלת הפנים הנדיבה
 מאוד יש לומר. מקבל האורח גם הגנה כל עוד הוא נמצא
 בבית מארחו.

האם צריך להבין מזה ההסבר שכשיעזוב את בית מארחו דמו
 מותר? אכן זוהי נקודת השיא של המארח המוסלמי.

מן הסתם הרים מסעוד בינו לבינו גבה. בהזכרו בנבל שאירח את אביו ובכוס התה שם לו רעל והרגו. אכן אירוח מוסלמי למהדרין. ועוד ידובר בו.

עם קריאת הגבר ניעור מסעוד משנתו התפלל שחרית ארז את מטלטליו חיבק לילדיו ואשתו. ולפני צאתם לדרך, נתנה עיישה למארכת מרבד יפיפה מעשה ידיה כתודה על הזיכרונות החלומות שנקמו בַּיְנוֹתָם ועל האירוח שזכו לו. אי שם בהרי מול האטלס ההולכים ומתרחקים.

גם מעיניה הערבייה ניגרה לחלוחית וביחד עם איחולים להצלחה בזרכם החדשה. נתן המארח למסעוד חֶמֶת מים חדשה. כך נפרדו להם האנשים בהבנת קבלת הטוב האלוהי.

ורק כשכול עוף למיעו ישכון
 יוכלו השונים להתארח איש אצל שכנו
 וגם בשעה שהם הולכים מאת המארח
 "וְאֶקְחָה פֶּת לֶחֶם וְסִעְדוּ לְבָבְכֶם אַחַר תִּעְבְּדוּ"
 "וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁכַּמְתֶּם וְהִלַּכְתֶּם לְדַרְכְּכֶם".

בוהק העשב באור זריחת השמש מכאיב לעיניים שזה עתה יצאו מהחושך. ובצאתם לדרך פגשו מקומיים העולים להר ומסרו ביזם שלומות ובשורות טובות למשפחותיהם. אותם אלה שיופתעו לבוקר כְּשִׁינְכָחוּ שהמזוזה של אַיִט חזן נדדה בזרחה מקיר הבַּץ למקורה בינות לְתִכְרֵיכֵי הַבוּץ. "וּמְרַדְכֵי יִצָּא

מִלְפָנַי הַמֶּלֶךְ בְּלְבוּשׁ מַלְכוּת וְעֵטְרֵת זָהָב גְּדוֹלָה וְתִכְרִיף בּוּץ
וְאַרְגָּמָן"

וכבר אינם עוד שכנים להם בנוף הקדומים הארוך. וכבר
הזכרתי לעיל דעתו של אבי על זה החבל ארץ. יִתְקוֹן דִּיקָה לְכַלֵּל
מְכַלְיָיָהּ.

בין העולים להר היו גם כמה הולכי רכיל אשר הכירו
בכוחו הרב של מסעוד. ערבים שמראה פניהם כאות קין שטבע
בהם האל. סוג של מזמיני צרות סדרתיים. שמכמותם "שׁוֹמֵר
נַפְשׁוֹ יִרְחַק". אכן נמנעו הפוחזים מדברים מיותרים תוך מְחֻוֹת
קִידָה אלה לאלה. מסעוד שהכיר את ליצני ההר יודע היה ממי
יש להישמר, כמו גם הכיר כל פינה במרחב ובהתאם גם תוכנן
מסעם. מסעוד להזכיר, בכדי להביא פת חרבה לבני ביתו היה
גומא מרחקים מנוסה, היה ונשאר.

בעיירה בה חיו, בנוסף לאבי, היה שם עוד חסר הליכות
חיים ומוסרו כבהמה. שנשא אף הוא ושלא בגאון את השם
מסעוד חזן. קרובי משפחה רחוקים. בערבית היו מכנים את
שכמותו. בְּנֵי קַטַע טְרָקָה. בַּנְדִי قَاطِع الطَّرِيق סוג של בטלן, כמי
שאינו ראוי. אולם, בהיותו בעל גוף גדול וחזק ושלא כאבי,
שחצן ופוחז גדול היה. בחינת: "אֶסְתָּרָא בְּלִיגִינָא" שדאג כמו
ערבי מצוי להציג לעיני כל את כוחו. מדי פעם היה מתגרה גם
באבי וזה חומק היה ממנו. ב- "לֹא בְחִיל וְלֹא בְכַח" או, שמור
על כבודך, ובשכאלה דברים.

אי אז בינות לימים הרבים ההם הגיעה שמועה לכפר שמסעוד חזן זרק את מסעוד חזן לנהר. כלום אי אפשר היה לנחש מי הטיל את מי למימי הנהר הצוננים לצנן ליצנותו של חסר הכבוד העצמי?

ואולם כזרכו של העדר, הלכו כולם לעיישה לצחוק לאידו של אבי. משמצאו אותו בביתו יבש, שלם וללא רבב, נכלמו והלכו חפויים כלעומת בואם.

ההגדה מספרת, שרכבו שניהם על אתונות. אבי בזרכו חזרה לכפר מעמל יומו, ואילו יושב הקרנות הגיח לקראתו. היה לו לבטלן די מרחב להמתין עד שאבי יעבור כי כבר היה המקום צר על גדות הנהר, ומשלא עשה כן. אלא האיץ באתונו להצר צעדי אתונו של אבי. ו- "בְּמִשְׁעוֹל הַכֶּרְמִים גָּדַר מִזֶּה וְגָדַר מִזֶּה"

מעשה לא חכם זה של הפוחז. הצריך מאבא לְהֵלֵךְ אַחֲרֵינִי אֶת אֶתוֹנוֹ. האתון שכמעט ורבצה תחתיה. מדוחק המקום על זה המדרון שליז המים ומשלא היה אפשר להנהיג את האתון אַחֲרֵינִי, שְׁקַלֵּל הָאִישׁ אֶת כָּלֵל הַתְּגֵרוֹת הָעֵבֶר שֶׁל הַתְּכַשִּׁיט הַנְּלוֹז, וְהַחֲלִיט שֶׁהִגִּיעָה הָעֵת לְשִׁים לְהֵן קֶץ.

היו שם שעבדו בשדות, היו ילדים משחקים ונשים שכיבסו במי הנהר. ומשראו את הבלתי נמוע מלהתרחש, שְׂבָכָנִית מְכִינֵן המתין רועה הרוח. לבואו של אבי בכדי להכלימו לעיני כל ולזכות בכבוד המפוקפק של הבריון השכונתי.

וכמו "שֵׁאִין הַסִּפֵּק מוֹצִיא מִיַּד הַיָּדָאִי" חרק אבי שיניו ותווי פניו נמתחו עד לקצה גבולם, עיניו רשפו אש, ונחיריו נפתחו לרווחה, התנשם והתנשף, גם הרצינו מאוד גְּבִינֵי

וצמצמו מרחק. הנחבא אל הכלים נדרך וכמו קפיץ ניתר מעל
 אתונו שכמעט והתהפכה. אימץ שרירי רגליו, ועם זרועות ידיו
 כמנור ארְגִים וכשראשו מתחת לבטן האתון, הרים בהינף אחד
 את שני החמורים על עורפו. נביחות כלב פילחו את האוויר
 ובישרו על הבאות. ובעוד הַפָּרא לְמוֹד מְדַבֵּר צורח ומאבד
 עשתונות. צמצם אבי אל מי הנהר הצוננים תרתי אשמה
 ומשמע. והשליך לשם את כל הכבודה.

"סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה בְּיָם" רמה בערבית, رَمِي. זאת השלכה.
 קִנַּח כפות ידיו זו בזו מספר פעמים כמי שזה עתה גמר את
 מלאכתו. רכב על אתונו שצפתה בחוסר עניין במתרחש וְרָהט
 לביתו. כל הנוכחים פִּעְרוּ פה. משחיכו לתוצאה הפוכה. ואולם
 מאותו היום לא ההין מיוזענו הכפיל המדומה לעשות צעד
 גורלי שאין ממנו חזרה ולחצות שוב את הרוביקון. שלא כל
 הדרכים מובילות לרומא.

הנמשך אל ייעדו שונה מהותית מהנדחף אליו
 שניהם רוצים להגיע
 פני שניהם אל אותו קו הסיום
 הנמשך מלפנים רץ ומדלג על כל מכשול
 הנדחף מאחור בעצלתיים ובכל שלולית ייפול
 וכשהנמשך בא לַמְשׁוֹת את הנדחף מִהַבְּיָצָה למעלה
 סָחַב הנדחף את הנמשך מלמעלה למטה
 מה הבדל יש ביניהם?
 אם שניהם כה כמהים לשוויון!

הַנְדַחַף הַשׁוֹקֵעַ יִמְשׁוֹךְ לְהַשְׁוֹתוֹ אֵלָיו לַתַּחֲתִית.
הַנְמַשֵּׁךְ הַמְּוֹשֶׁה יִמְשׁוֹךְ לְהַשְׁוֹתוֹ אֵלָיו לַמַּעֲלָה.
הָאֵם הַמְּפֹלֶסֶת זֶה עֵיקַר? לְעוֹלָם אֵל תִּשְׁאַלְוּ אֶת הָעֵקֶר.

צהריים. מתחת לצלו של עץ אגוז במלא פארותיו ועלעליו.
החנו את אשר להם. הילדים החלו משחקים. הַאִישָׁה עִישָׁה
חלבה את העז והכינה על האש שהצית אִישָׁה. עִסִּיקָה. וְכָלֹז.
שהוכן מאורז ותירס בחלב. מאכל שאהבתי מאוד בילדותי.
בגמר הארוחה והמנוחה ולאחר שגם הבהמות אהו להן
במרחב המוריק, המשיכה לה בנחת דרכם, עד לעיירת השוק.
שם לנו את הלילה השיני בחצר גדולה המשמשת חניון לילה
לעוברי אורח הנוסעים ממקום מרוחק אחד למשנהו. כולם
לנים תחת כיפת השמים. ומחכים לבוקר שיאיר להם הדרך. כל
אחד למגמת פניו. על זאת הדרך נסעו, חנו ונסעו עד שבאו
שערי העיירה אִיֶּרְגֵן. שם גרה אחותו של מסעוד רחמה וְאֶתָה
אָמֶם הסבתא חנה.

דודה רחמה היא היחידה מבין כל הדודים מצד אבא.
אותה זכיתי לראות ולהכיר, בבואי לבקר את אבי בהיותו
בחופשה מרצון מגחמותיה של אמי שהייתה חולה. ומשלא
יכלה לטפל בזקן שהיה אף הוא חלש. הציעה לו שיסע לשהות
מעט אצל אחותו הגרה עם בְּתָהּ מזל. בעיירה אופקים.
נראה שבעיני רוחה של אמא דבר לא השתנה. גם אחרי
50 שנה, מאז החל מסע חייהם מנוף הקדומים השמימי, עת
שלחה את אבא להתארח לשנה שלמה אצל אחותו באופקים.

בעולמות העליונים אין מזל ואין משמעות לזמן.
 שלא כמו כאן שהכול במידה
 כמה מזל היה בלשלוה זקן לאחותו רחמה באופקים?
 ולכמה רחמים ומזל צריך זקן עניו כדי לצפות אופק?
 הזמן מאתה כל סדק שנפער
 ותמיד טוב שיש מזל בסביבה/במיליה:

הדודה רחמה

מימין, אבא, בביתם של יעקב ומזל באופקים/פּיִלְיָה אמרנו?

סבתא חנה עזבה את תְּמַזְרְקוֹ ועברה לגור באַדְרֵגֶן עם בתה רחמה לאחר נישואיה של זו לשלום סוויסא מאַדְרֵגֶן. ומשנוהג החיים במקומות הללו, שאין למה או לאן למהר ופעמי חג הפסח תכפו. לא פסחו החזנים עיישה מסעוד וילדיהם סלטנה ופנחס מלחוג את הפסח באַדְרֵגֶן בחיק משפחתם.

מקרה שקרה אותי הבהיר לי יותר מכול מהי שלוות החיים בשקט האין סופי של חיי יושבי נוף הקדומים. עוד בטרם טיפסנו בדרכי העפר המטים לנפול מעיירת המחוז טליווין לְתַמְזְרֶקְטוֹ, כפר הולדת הורי. היה שם ערבי שנח

על כליו בצלו של עץ שעמד ערירי על אם הדרך "וְהִי כְּעֶרְעֵר
 בְּעֶרְבָה וְלֹא יֵרָאֶה כִּי יָבֹא טוֹב וְשָׁכַן חֲרִיִּם בְּמִדְבָּר". עוד
 קודם לכן ביקש הערער את נהג הטרוניט אותו שכרנו ואתו
 טיפסנו למרומי ההר. אם יש מקום פנוי גם בשבילו לעלות כדי
 להגיע לכפרו. משנענה בשלילה חזר מיוזענו אל מתחת לעץ.
 רבץ על חפציו עד אשר יִקְרָה לפניו מי שיעלה אותו ההר.
 מִשֶּׁךְ כֹּל הַבִּיקוֹר בְּתַמְזַקְסֵט וְכוֹלֵל הַעֲלִיָּה וְהִירִידָה אֵלֶיהָ
 וּמִמְנָה. אֵרֶךְ כְּאַרְבַּע שָׁעוֹת. הָאִישׁ שֶׁהִנְחֵנוּ רוֹבֵץ עַל חִפְצָיו
 מִתַּחַת לַעֵץ. נִמְצָא עֲדִיין בְּאוֹתָהּ תְּנוּחָה בַּהּ הַשְּׂאֲרָנוּ אוֹתוֹ
 לִפְנֵי. לְדִידָנוּ זֶה בְּזָבוּז שֶׁל זְמַן. לְדִידוֹ שֶׁל מִי שְׁחִי בְּשִׁלּוֹם עִם
 מִרְחָבֵי הָאֵין סוֹף, אֵין צוֹרֵךְ בְּשַׁעוֹן.
 אִזּוֹ לְכוֹל הַרוּחוֹת לֹאן כּוֹלֵם מִמְהַרִּים? אִם אֵין לֹאן לְמַהֵר,
 לְמַה כּוֹלֵם רְצִים? אִם רַק כְּדִי לְהִשְׁאֵר בְּאוֹתוֹ מְקוֹם, אֵין חַיִּב
 הָאָדָם לְרוּץ.

בחיים זאת לדעת
 מי שמגיע לקו "הסיום" אחרון
 הוא המנצח הגדול.

בשהותם אצל אחותו מכרו את האתונות שהביאו אתם,
 כדי לקיים עצמם, והשאירו את העזים לאחות רחמה. ואחרי
 הַמִּסְמָנָה של המימונה התארגנה המשפחה להמשך מסעה
 לְמִרְקָשׁ. לְנִסְיָה זו הצטרפה גם הסבתא חנה משביקשה לשהות
 אצל אחותה אִיזָה הגרה שם.

די כסף לא נשאר לו למסעוד שלנו כדי לממן את הנסיעה ולצורך הזה מכר את הגלבייה שלו לשוטר מקומי ששמר בתחנת האוטובוסים. נסעו למֶרְקֶשׁ ושהו גם שם חודשים אחדים, מסעוד עבד בהובלת חפצים כבדים שנשא על שכמו. ועם כל שהרוויח קנו למחייתם. משגזשה סאת התנחלותם במֶרְקֶשׁ ולאחר שרוב כספם התאדה אצל דודתו אִיזָה. שקוע במחשבות על מעט הפרוטות שצלצלו בכיסו באשר אין בהם אפילו כדי דמי הנסיעה לקזבלוקה.

תושייתו הדריכתו גם הפעם ועלו על האוטובוס. בידיעה שאין על מי להישען אלא על אבינו שבשמים. ביקש מהנהג לשלם היתרה לאחר שיגיעו. לנהג כנראה לא הייתה ברירה משום שהזמן לצאת מהתחנה הגיע וממילא מקומות פנויים היו באוטובוס. התניע ונסעו לקזבלוקה.

בהגיעם ליעד מסעוד לא התבלבל, השאיר את אשתו ושני הזאטוטים כערבון אצל הנהג. הלך לקרובי משפחה שכבר השתרשו להם בקזבלוקה ולווה מהם יתרת מחיר הנסיעה. שב שילם חובו ופדה את אוהביו והלכו להם יחדיו.

התארחו אצל קרובי משפחה והשמחה שם רבתה גם כי הילדים פגשו שם את בני הדודים שהכירו עוד מהכפר תְּמִזְרֶקוּ. שכרו להם בית בַּגֶּטוֹ בְּסֶקוּ. שם גרנו שבע עשרה שנה. וּבְעֶבְרָם של אלה השנים נולדתני. ומאז נימשתי מרחם אמי ועד צאת שארית ישראל ממרוקו חלפו להם עוד כעשר שנים.

"וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עֲלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה" והמה באו גם באו. לא מעט ולא קלים היו ייסורי גלות מרוקו. ורק אז.

"וְהַשְׁבֵּת אֶל לְבַבְךָ בְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִדִּיתָּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה".
 בימיהם של הורי, שכל יגע כפס היה מתוך יראת שמים וה-
 "בְּעֵתָהּ אַחֲשֵׁנָה" קיבל אז תוקף ואחרי 1883 שנות נדודים,
 עלינו אליה. לארץ המובטחת. וכמו יעקב, "וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ
 מִצְרַיִם שִׁבְעַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה". יעקב עלה ממצרים לארץ למנוחה
 ולנחלה. ובאשר לנו, באנו לכאן לבנות את אותה הנחלה
 בתקוה למנוחה. שעד כה ולא מעט בגלל הערב רב שעלה
 אתנו, עדיין אין ממש מנוח בנחלת אבותינו.

בזה הרחוב נולדתי ועד היותי בן תשע ומחצה נצרפתי
 להיות את שהנני. אין בלבי מאומה. כל שחוויתי לטוב ולמוטב,
 את שהתרוצצתי שם, ואת אשר התיזעתי כאן ומכאן אעשה
 כמיטב יכולתי. להביא לכלל גמירה את תשוקתי לספר לכם
 אודות.

וכמי שבא לְבַר תִּכְּוֶן מִן הַבֵּר. וּמִהֲכָא לְהִתָּם, לִי, זֹו אִינָה
 הפעם הראשונה שנקראים חסמים בזרכי. גם שום אדם לא
 יכול להניח שזו תהיה האחרונה. אבל בעזרת ה' נעשה ונצליח.

חיו של הברנש הם תיקוני אור קטנים
 בחושך שעל פני התהום הנצחי.
 וכול עוד נשמת אלוה בי
 אכין לכם ממיטב המטעמים
 שהיו מנת חלקי ושעד הַאֲדִנָּא גְּנֻתִים.

האיום הגדול ביותר על דרכי מחשבתם של בני האדם,
הוא הזעה הקדומה. כסטיגמה היא מכשול כמעט בלתי עביר,
באשר הושתל בדמם מינקותם.

משה בן עמרם בתורה ובמצוותיה הוציא את עגל הזהב
מבני האדם.

משה בן מימון במורה נבוכים הוציא את העגל מדעתם
הקדומה.

וְלִהְבִּדִיל אֶלְף אֶלְפֵי הַבְּדִלוֹת. משה הקטן, יספר לכם בפה
הדפתרים דעתו. בין השאר, על זה האיום. אם תרצו תקראו
ואם לא תרצו תקראו פעם שנייה ושלישית.

ילד קטן הוריו הגדולים מטפלים בו
ולאט לאט עם שהוא גדל יכול לבחור דרכו.
כך במדבר שם נולד עם ודי טיפל בו כבתיעוק.
וכשיגדל יהיה יכול בתמיכת מורשת אבותיו להמשיך דרכם.
"כִּי שֵׁם יְהוָה אֶקְרָא הָבוּ גִדְל לְאַלְהֵינוּ."
משה אומר לעם תקראו בשם ה' כמה שתדעו
רק לא לשכוח להביא גודל לאל.
לא לשכוח כיבוד הורים.

הורי כאמור הביאו בחיקם מההרים הגבוהים שבדרום
מרוקו את אחי הבכור פנחס. על שמו של רבי פנחס חזן.
שיחוסו אליו בסדר הדורות הוא בן ניוו של האבא של סבא

רָבָא. אִי שֵׁם בְּמַעֲלָה הַנֹּהַר כְּפֶאֱרָה בְּאֵילָן הַיּוֹחֲסִין שֶׁל בֶּן
אַלְעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן.

אֶת אַחוֹתַי سُلْطَانَة סִלְטָנָה עַל שֵׁם סַבְתִּי מִצַּד אִמָּא. שְׂאֵר
שְׂפֵעֵת יִלְדֵיהֶם נִוְלְדוּ לָהֶם בְּקִזְבִּלְנֻקָּה, אֶת יְהוּדָה, אֶת עִמְרָם
וְאוֹתַי מִשֶּׁה/מוֹאִיזוֹ. אֶת אַחֵיוֹתַי סוֹלִיקָה/שׁוּלָה וְלִיָּה/לָאָה. לְבַד
מִבֶּן הַזְּקוּנִים שֶׁמֵּעוֹן שֶׁצָּבַר הֵינּוּ.

אֶת חָנָה שֶׁנִּוְלְדָה מִיַּד בְּהַגִּיעַם לְקִזְבִּלְנֻקָּה, קִבְּרוּ שֵׁם
מִשְׁנַפְטָרָה מִמַּחֲלָה בַּעֲזָדָה תִּינוּקָת.

אֶחָי הַבְּכוֹר פִּנְחָס הַקָּדִים וְהַלֵּךְ וְהוּא רַק בְּשִׁלְהֵי שְׁנוֹת
הַשִּׁישִׁים לַחֲיוֹ. גַּם הוֹרֵי כָּבֵר אֵינָם אֶתְנוּ,

שְׁנוֹתֵרְנוּ, מִיָּמִין: שֶׁמֵּעוֹן, לָאָה, שׁוּלָה, מִשֶּׁה, עִמְרָם, יְהוּדָה וְשׁוּשָׁנָה.

חזון נפרץ

כששלמותו

גודשת

אותו

גם

השומע

ניזון

סבי משה עוד בטרם נשא את חנה לבית עטיה מאזילל, שתהיה לסבתו. היה נשוי לתמו/תמר. בת סוליקה. אישה יפה וזחוחה משהו. משהפגינה מידת שביעות רצון מופרזת מיופיה. בחלופ החינה החתונה והטררם, עברו לגור בעיירה טיפנות. שם נולדו לזוג שתי בנות.

לימים נולד להם בשעה טובה גם בן. ומשה שלא השיגה "יָדוּ יְדֵי שָׁה" ולא מן הנמנע שרצה גם להרגיע מעט את גאוותה ושתתחיל להתרגל לרעיון שקמה לה צרה בשם חנה אשת חיקו שבסתר שכבר הרתה לו. הנוהג במקומותיהם היה, שללידת בת מביאים ליולדת בשר עגל. וללידת בן מביאים בשר כבש להאדיר פרי בטנה.

שהשמחה בלידת זכר הִרְקִיעָה שְׂחָקִים
ובנקבה רקעו השוֹחֲקִים.

נעלב יופייה של הגבירה תמו. ברם הבליגה ובלעה את רוגזה. גם את הבושה הליטה במעטה חיצוני של השלמה שסחטה ממנה תובנה נוקמת. כיצד מה לעשות בסוגיה "המהותית". מה יגידו האנשים?

בינה לבניה רקמה מזימה. לברוח עם התינוק והבנות ולשוב אל בית אביה באזילל. ולנטוש את משה על שהעז להשפילה. בצרה הכפולה שבתאוות הבשרים שהביא לפתחה. באמתלת שווא שלחה אותו תמו למקום הרחק מהבית לעוד הכנות אחרונות לחפלה המתוכננת.

קראה תמו בבהילות לשכנתה הערבייה שלעינה שטחה את
מר לָבָה "האומללה" מהתנהלות אישה. עוד קודם לכן. תמכה
הערבייה בתמו. כי ככה זה בעולם הערבי שם מנתבים את
האימון בבני אדם לתועלת עצמם. בחינת מה יוצא להם מזה.

וכמאמר יהודה אחי. سلم لنا مسلم تخسر خبزه סְלָם עַל מַסְלָם
תְּכַסֵּר תְּכַבֵּזָה. עברית: בְּרִכַּת מוֹסְלָמִי לְשִׁלוֹם, הַפְסַדַת כִּיכָר לַחֵם.
רוצה לומר, שתמיד תמיד אתה היהודי חי על תקן של "קח
נָא אֶת בְּרִכָּתִי אֲשֶׁר הֵבֵאת לָךְ כִּי חֲנִנִי אֱלֹהִים וְכִי יֵשׁ לִי כָל"
וככול שתפגוש את עשיו או את ישמעאל תמיד יהיה לך לתת
לו. למרות שיש לו רב.

בכול מקום בו אפשרו היהודים
לערבים מוסלמים לתנווך ביניהם
הגוי יצא נשכר, בחינת:
המוס למי?

תמו, חתכה את בשר העגל לחתיכות קראה לכלבים עוו,
עוו, עוו, וזרקה לעברם. כך שחה לי בת דודה בשפה עתיקת
יומין. הכלבים חגגו את לידת הבן משהסתפקו בבשר עגל.
אביו משה לא חגג את הולדת בנו רק מפני שידו לא השיגה
כדי שה.

בעל הבית פיעות עיגל
 הכלבים אכלו העגל
 והגוי תמיד נהנה מהגל.

מאוחר יותר יסתבר שמשה חגג את "וְהִי לְבָשָׁר אֶחָד"
 עם חנה אשתו העתיזית, שהרתה לו עוד לפני פדיחת הבשרים
 עם תמו. שהרי הכול מלמעלה!
 ואודה בכול פה על אשר בחר משה בחנה. כי הנני אתכם
 אחי ותוצאותינו חיים ושמחים בזה העולם אתנו. ורק יען כי..

תָּמוּ: ימיו המרים של משה
 ממעשיה של תמו/תמר
 וכשתם המר
 "וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶעֱבֹד כָּל טוֹבִי עַל פְּנֵיךָ
 וְקָרָאתִי בְּשֵׁם יְהוָה לְפָנֶיךָ
 וְחַנְתִּי / **וְחַנָּה** אֶת אֲשֶׁר אֶחָן
 וְרַחֲמֵתִי / **וְרַחֲמָה** אֶת אֲשֶׁר אֶרְחֵם".

לא אפול מהכיסא. אם תמר כלתו של יהודה שהתעברה
 ממנו והביאה לעולם את פרץ. "וַיֵּכֶר יְהוּדָה וַיֹּאמֶר צְדָקָה
 מִמֶּנִּי". "וַיֹּאֲלָה תּוֹלְדוֹת פְּרָץ. {עז} וּבְעֵז הוֹלִיד אֶת *עוֹבֵד*"
 מרות המואבייה.

רות היא צאצא של אחת מבנותיו של לוט מיוזענו,
 שבתו השקתה אותו יין וגנבה את זרעו. ומזו סטיית העריות
 נולדו לה ולאחותה, עמון ומואב.
 מואב, הוא אבי אביה של רות. שנולדה כאמור מאבי
 אבות טומאת גילוי העריות.
 באשר ללוט, שיספר לחברים שלו שלא הרגיש בדבר. בואו
 לא נשכח, שסדומי ותיק היה. ומשאשתו נָס לַחָה וְהַמְלָחָה,
 התענג "השופט" הסדומי על הַבְּלִי בנותיו וזרם איתן.

לוֹטִיזְם לְשִׁמוֹ וּבַמְרוֹקְנִית: לוֹטִי/רוֹדֵף שִׁמְלוֹת

ניתן לו ללוט ליהנות מהספק. כי גם ככה מהותו לוֹטָה בערפל.
 "וְעֵבֶד* הוֹלִיד אֶת יְשִׁי וְיִשִׁי הוֹלִיד אֶת דָּוִד". אז מי אני
 שאבין בענייניו של "המנהל עולמו בחסד ובריותיו ברחמים"?

אל תנסו לפתור בעיות, תתמודדו איתן
 כי כל פתרון פותח אין סוף תתי בעיות.
 שבתורן יהיו הן עיקר הבעיות שאיתן נתמודד
 שאין פתרון סופי לשום בעיה שצצה לה
 ולו רק משום שבמקרו אין כלל בעיות, רק מצג!
 שהכול תלוי במוסר ובהשלמה של האדם
 וברגע שיפסיק המגלומן לחפש את גן העדן
 ממילא לא יהיה נחש וממילא האנושר יִנְכָה.

לאחר תום "התשליך" ביקשה תמו מחברתה המוסלמית, לא לפני ששילמה לה בכול הטוב שהביא לה משה לצורכי החגיגה. להראות הערבייה, אה. עד כמה כעסה של הדונה תמו אמתי ונוקב בכול הקשור לשמירה על "כבודה". ובלבד שתיקח אותה מיז למשפחתה באַזְיִלֵּל. עֵרְבָה הערבייה בקנוניה את זוקלוט בעלה שהזדרז לרתום העגלה לפרדה. נטלה תמו את ילדיה ומטלטליה ונעלמה לה.

חזר משה לביתו וביזו משאת הקודש להאזרת השמחה. ומשהבין לאשורו גודל מפח נפשו, שלח אליה לאַזְיִלֵּל שליחים להשיבה, חכמים ורבנים לדבר אל לבה ואל לב אביה. גם נשמעה זעתם של המעלים באוב. שביקשוה לשוב לביתה, ולא עזרו לו למשה. כל החיזורים.

משנואש ומהכעס הזווקאי. הלך ולקח את חנה לבית עטיה זו שעתידה להיות סבתי, לאישה. ידע גם ידע השובב כי חנה הרה לו בסתר. שבן כה הרי נועד לשאתה כצרה לתמו. תמו, שיפה הייתה. נהגה תמיד להקניטו על שלא האדיר את יופייה לעיני כל ובסתר לְבָה טמון היה כעסה על צרתה העתיזית שיפה הייתה לא פחות ממנה. משה היה נוהג לומר לה אשת חיל, יא צנתי/בתי והבל היופי יא מְרַאֲתִי/אשתי. לא קל היה לו אָתָה, לא אתפלא כי עקב רוב הלהג, הקנאה והתחרות מצד תמו, מצא האיש משה ניחומי מעט בחיקה של חנה ילה "שלא התבלבלה"

באשר לשקר החן והבל היופי. אומר, שמה שאדם מדמיין שיצא לו מהחן ומהיופי הוא, מצב בו האדם די משקר לעצמו. שבכולן יש את אותו עיקר. וההבדל הקיים, קיים רק במדמה. או בניקור שְׁבַמְנִיקוֹר. את זאת התובנה וְזֵאִי יזע סבא משה ובגנים הנחיל אותה לצאצאיו.

אז מה עושים עם היופי שאכן אין אפשרות להתעלם ממנו? במה תתהלל האישה היפה? למדנו ביראת ה', ואוסיף ואומר, שאין יראת ה' אלא בשמירת האישה על כבודה וכבוד משפחתה ובאין סוף יגיעה השואפת לזאת התכלית.

ראה רבי אברהם עטיה. הסבא רבא שלי, אביה של חנה כי הרתה חנה, וכי מתכוון משה להינשא לה כצרה לתמו. הלך הרב ושכר שירותיו של רוצח שכיר. עָצַד עִם סְלֶאֱקֶס דָּה צְמִצְרָה. איש שחור גדול גוף ומבהיל, שיאיים להרוג את משה. באם לא ייתן גט במידי לתמו. האיום שבא מצמצרה, עשה את שלו, ובנסיבות שנוצרו גבר הכורח שלא השתמע לשני פנים. וכמאמר השגור בפי כל. "הַכּוֹשֵׁי עֲשֶׂה אֶת שְׁלוֹ" מיד הלך משה לאֲזִילֵל ונתן גט לתמו.

מקור הביטוי "בְּמִצְרָה", בממלכה שהתקיימה לפני כ- 200 שנה ביבשת אפריקה. מְאֵלִי דהיום. המלה סְלֶאֱקֶס פירושה שפתיים גדולות בשרניות מטילות אימה. בדומה לגורילה.

פְּלֶאקְס דֶּה צִמְבֵּרְקָה – המחשה

השקט אמנם שב אל קנו של משה שחי לו בטוב עם חנה.
 אלא שמההיריון הגנוב נולדה רחמה שנפטרה בעודה קטנה.
 מזכיר לי עונשו של דוד במעשה כבשת הרש. לאחר מכן
 נולדה עוד בת וגם אותה קראו רחמה. כי התעקש הסבא
 לקבל רחמי האל. ומשנולד להם בן קראו אותו מסעוד. הוא
 יהיה לאבי. מסעוד על שם אביו של משה. ואותי קראו משה
 על שם סבי.

ומנפלאות כזב המודרנה, לא כמעט קרעתי זאת השושלת משקראתי לבני עופר-מסעוד. ועופר קרא לבנו אושר, שזה תרגום של מסעוד לעברית. רק "כִּי עוֹד נִמְשָׁכֶת" הַשׁוֹשְׁלֶת. והיכן מקומו של משה? אה הוא עדיין מכה בסלע. "מקלו של משה"

רץ האיש משה למצוא את הטלה שנועלם לתמו. "וּלְחַנָּה יִתֵּן מָנָה אַחַת אֲפִים כִּי אֶת חַנָּה אָהֵב". כבש שלם הביא לשמח אותה בלדתה את אבי.

לימים הרעילו את משה סבי. ובעוד חנה נושאת ברחמה בן שני. אח לרחמה ולמסעוד. ומשנולד יתום מאביו. קראוהו גם משה על שם אביו הנרצח.

עוד נאמר במקורותינו? מה שעשית ייעשה לך ומה שיעשו לך ייעשה להם. אין אפס אמר הלל הזקן: "עַל דְּאִיטְפִית, אִיטְפוּךָ. וְסוּף מְטִיפִיךָ יְטוּפוּן". רוצה לומר תכונת את חנה כצרה להצר רהביה של תמו? ועל שהתעברה חנה ממך טרם שנישאה לך. מתה רחמה הבת הבכורה שלך שנולדה מזה החטא. ואם לא די בכך גם הורעלת ולא זכית לראות לידת בנך השני.

מעולם לא הבנתי עד הסוף כוונת אבי. שהיה מתרה בי לא לגעת באסור. שהתורה אומרת על שכאלה, לא! באלף. ושעל פי רוב, העונש אינו בא מייד לאחר החטא. שהעונשים על החטאים לעולם הם קבועים ולנו להשתדל תמיד לתקן. "לְכֹן

בְּזֹאת יִכְפֹּר עֵוֹן יַעֲקֹב" להבדיל מחוקי המדינה שאומרים, שאם תיתפס תיענש. לשון אחר, שאם לא תיתפס. אתה יכול להיות גם ראש ממשלה. ברם, אצלנו החזנים זה עובד קצת אחרת. אנחנו נתפסים מיד בקרות החטא. ואם לא נתפסנו, שָׁמַע מִינֶה לא חטא היה בידנו. [אולי חטאיון]

רק בחלוף השנים למדתי להבין את זה המסר שמאבי. איש שְׁכַל מה שהיה לו בעולם, זאת יִשְׁרָתוֹ, ומכאן גם אושרו. זמן מה לאחר מלחמת ששת הימים, שדדו יהודים וערבים את גדרות הרשת שהפרידו בין צור הדסה לוואדי פוכין ובין מבוא ביתר לכפר חוסן. תלשו, פירקו, גלגלו והעמיסו, מי על הרכב מכאן ומי על החמור משם. הרשתות נפרמו למנות קטנות, עמודי הברזל נעקרו והועמסו. וכך במשך חודשים ועיניי כלות מראות המחזה המחפיר ואין מי שיעצור בעד השוד הנורא.

שבתי מעיסוקי דרך חוסן וראיתי שלושה עמודי גדר מוטלים במרכז הכביש. עצרתי בצד וירדתי לקחתם שלל. באשר נפלו מן הסתם מרכבו של בוזז בעת מנוסתו. עוד טרם הספקתי לאסוף אותם. הופיעה נידת.

מאוחר יותר, סיפרתי הסיפור לאבי. הנהן הזקן בראשו בהסכמה המאשרת את לקחו שנתן לי לא אחת וקבע: אֶלִי עֵמֶל קָאסוֹ פִּזְזִיבְּחֵלָה יִקְרָקְסוּהָלוֹ דִּז'אָז. אלי عمل ראסו فزيله يكرسو هلو دجاج. עברית: מי שמתעסק באסור נכווה.

כמעט והתפתיתי לומר לשוטרים, שכול רצוני היה לפנות
המפגע מהדרך. אולם לא נִאָזַרְתִּי בזה הכוח משראיתי דמותו
של אבי המייסרת אותי מוסר תמיד. "שִׁמְעֵ בְּנֵי מוֹסֵר אָבִיךָ."
וטענתי להגנתי את כל שסיפרתי לאבא. לא עזרו כל טענותיי.
השארתי את שלושת הבזנטים בצד הדרך והלכתי לי לדרכי.
שבתי למקום מיד כשהניידת הסתלקה, וכמו ש"לאו עכברא גנב
אלא חורא גנב". ניראה כי השוטרים העלימו את החור.

אף מִיִּדְעֵתָנוּ הגבירה תמו, שקבעה ביתה באֲזִילֵל לא
טמנה ידיה. משקיבלה את הגט ממשה התחתנה עם מחזר
וותיק שלה. שבגין יופייה הכובש של תמו גירש הָאָקֶס את
משפחתו, ולמה אני קורה אותו "הָאָקֶס"?

משום שלא מהנמוע שנפל דבר בין תמו לאקס שלה, עוד
קודם שנישאה למשה. ושבכורת בנותיה לא בדיוק של משה,
ומשה אולי ידע ובסתר ליבו בלע את הגרעין המר שבתמר
בשקט. גם לא מן הנמוע שִׁנְחָרְצוֹת זעמה של תמו להתגרש
ממשה לא בא לה בדיוק ממניעים טהורים. וידעתה כי האדון
משה מפלרטט עם חנהילה לא הייתה זרה לה. אלא ביקשה
תואנה ומצאה, וזו נזדמנה לידיה בדמות בשר העגל.

ככלל, מי שמחפש תואנות תמיד ימצא. "וַיְהִי הָעַם
כְּמִתְאַנְנִים רַע בְּאֲזֵי יְהוָה". כמתאוננים, ולא מתאוננים כי ישנה
איזו בעיה, אלא חיפשו להם תירוץ להתאונן ומשאין בו סיבה
אמתית. "וַתִּבְעַר בָּם אֵשׁ יְהוָה וַתֹּאכַל בְּקִצָּה הַמִּחְנֶה"

האקס מאזילל וְתָר על אשתו ועל ילדיו לטובת תמר ובעוד משה בלע צפרדע מָרָה אחת, "בתו" הראשונה. שאינה שלו, נאלץ האקס הוותיק לבלוע שניים גם את המר, שזה עתה נולד וגם את ה-ממוות, הבת השנייה.

קריאות התגר זועקות חמס, ומעשה בשלמה המלך. שבשיר השירים בעודו צעיר "מָצָא אִשָּׁה מְצָא טוֹב" ובקהלת כבר זקן "וּמוֹצָא אָנִי מֵר מְמוֹת אֶת הָאִשָּׁה". לב העניין נמצא בזמן ההתרחשויות. בראשון "מְצָא טוֹב", משהיה צעיר בלא אישה והיה חסר אותה, ומשמצאה היה מוכן לתת הכול ובלבד שתהיה לו אישה, שתשלים אותו. שלמה.

בשני "וּמוֹצָא אָנִי", המלך שכבר היה שָׁבַע לילות. לעת הזאת ה-"אני" של הנבך עיקר, ורק הוא עומד בינו לבינו. קשה עד מאוד לגשר על הרצונות של כל "אני", ובהיות לו נשים רבות. נקל להבין כמה "אני" רדף את אחרית ימיו.

בשל-מה החכם מכול אדם נצרך לכל כך הרבה נשים? וודאי שלא רק כדי להמתיק את הפוליטיקה? ולתת לנו 40 שנה שקט.

וכשכול אחת מהן דְּבָקָה בו כספחת וּמְנַגֶּסֶת לו. ומזכירה לו יום יום עברם. ימים של אי אז שכשמצא אותה מצא טוב, מן הסתם הבטיח לה המלך שְׁבָנָה ימלוך תחתיו, והיום משאינו יכול לעמוד בשלל התחייבויותיו, מר לו ממות.

שמוצָא אָנִי- זמן הווה, ופתאום מתגלה לו שרצון האישה הוא גם "אני" לא פחות מה- "אני" שלו. ורע לו למגלומן עם זה. שב-"מְצָא אִשָּׁה", זמן עבר. ואז בלעדיה הוא לא היה שלם, ומשלא יכול היה להיות שלם בלעדיה, מצא טוב.

גם הגרושה הטרייה, זאת שתמו חמסה את בעלה/האקס. לא קפאה על שמריה. ובחג הפורים בו נהגו הנשים היהודיות להתחפש לחיות בלבוש עורות מחיות שעובדו והוכנו במיוחד לזאת התכלית. הנשים המחופשות היו מחלקות מאכלים חגיגיים ושאר דברי מתיקה. "ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים". כך היו עוברות מבית לבית לשמח את השכנים, החברים וכאלה שקצרה ידם, מבלי שיזעו המקבלים מי הנותן ומבלי שיוכלמו.

האקסית האזיללית שצורה גם היא כעסה. עד לבוא חג הפורים. הביאה לתמו מטעם "חגיגי". על אשר חמסה ממנה את אבי ילדיה.

תמו לא ידעה כי ממאכלותיה של אשתו הקודמת של בעלה החדש/המאהב הישן היא אוכלת/נאכלת. הנה כי כן, גם כאן סוג של סגירת מעגל מאזני האימה.

כשסוללים מעגלי קנוקנות, הנצח נמשך כקפיץ שאינו נעצר
וזהי סלילת דרכו של האדם הסופי אל האין סוף
בציצית נאמר ולא תתרו אחרי לגבכם ואחרי עיניכם
תפילין של ראש כמו טבעת התוחמת את העיניים
תפילין של יד הם כקפיץ כקנוקנת הנמשכת מהלב
עד שהאני פופתו

ושאר רוחו היא, היא, ה- "מוֹתֵר הָאָדָם מִן הַבְּהֵמָה"
התחפושת בנוכה מבדילה. ובנצח יעודה לחבר את שהפרדנו

משה לא היה עד הסוף בסדר. גם תמו לא, ושניהם מתו מהרעלה. "מִי חָכֵם וַיִּבֶן אֱלֹה נָבוֹן וַיִּזְעַם כִּי יִשְׂרָיִם דְּרָכֵי יְהוָה וַיִּזְדַּקִּים יִלְכוּ בָם וּפְשָׁעִים יַכְשִׁלוּ בָם".

סגירת מעגל תוחמת מגדירה ומאפיינת יעדי האדם
 "סלֹ סלֹ פִּנּוּ דָרְךְ הָרִימוּ מְכֻשׁוֹל" הוא שאר רוחו
 יעדו של שאר הרוח, היא סלילת דרכיו אל הנצח
 כשסוגרים מעגלים, כל האני המְכָר ממוסגר
 סמליות לטבעת העשויה מזהב

מאמרותיהם של אמי ואבי, כשנראה כי חטאתי להם.
 וחטאתי להם לא מעט, לפחות לזידם. היו מפטרים לעברי,
 לְחָכְה תְּכִלִּים. دابا تخلص. עברית: עוד תשלם בעתיד ביחד עם
 תשלם עכשיו. המלה לְחָכְה, פירושה עכשיו. ובסמיכות ל-
 תְּכִלִּים פירושה מתי שהוא בעתיד.

ואם טרם שילמתי הכל בעודם ביננו
 כי אהבתם לי הייתה מוחלת
 היום שאני חסר אותה ואותם
 אני משלם בריביות מצטברות
 וכמי שזוכר ונוצר את הברית שְׁכַרְתוּ האבות
 כיהודי חי אני רק בזכות אבות!

סִבָּא מֹשֶׁה הַרֹּפֵא וְהַלּוֹחֵשׁ לְאַתְנֹן

נֶחְבֵּא
אֵל הַכְּלִיִּם
הוּא מִי
שְׁאִינוּ
מִנְסָה
לְעִצּוֹר
בְּעַד
הָאֵמֶת שְׁבוּ
מִלְּגוֹשׁ
אֵל הָאֲחֵר

באחת מהתכנסויות, של הֶדְיוֹאוֹן. ניוֹאן. אסיפת חברים לדיון בטורח השעה. אגב הסבה על כריות ושתיית תה מתוק. סבא משה הציע למגישת התה, נערה עם עניים מדולקות ועצומות למחצה. לעטוף בסמרטוט גללי כלב בעודם חמים על עיניה ולישון עם זה. צחקו כל המסובים מהבדיחה. הפתיה שלא מצאה מזור לעיניה הֶטְרוֹטוֹת בכתה משמחה שהנה חלומה עומד להתגשם. שהכול שמעו לכל אשר הציע הסבא משה החכם. אכן עקבה שעות אחרי כלב עד שאספה גלליו. קשרה היטב סביב לראשה וכשהכבודה על עיניה הלכה לישון.

אם יש בך אור, חלומך הוא הצל.
 אם כחה נשמתך, חלומך בך מהתל.
 אם תישן משעמום חלומך נשכה.
 אם תישן לאגור כוח חלומך עוכה.

לבוקר מצאה אחרי הורדת הרטייה ושטיפת הפנים כי החלימו עיניה. ראו אותה בדיוואן שלשמחתה אין גבול וברכו על הנס. [לא מומלץ לנסות] אבל זהו כוחה של נְיִיה/ נִיָּה.
 הטוהר שבכוונות מגמת הלב, ההשתוקקות לגעת בלא נודע. זה שלדידו של הסבא אין מוחשי ממנו. משרק כוונתו הפנה של הרצון האציל ביותר שיש לו לאדם להירפא, תרפא אותו. ולא באמת חשוב איזו מרקחת תשימו בין הסמרטוט לעיניים. שרק האמונה הבלתי מסויגת הבאה מהטוב והתמים של המייחל. גם

המיוחל, מגיע כהרף עין ומְבַלֵּי מְשִׁים. כנייל בכול תחום של החיים. סוג של נְבוּאָה הַמְגִשִּׁמָּה אֶת עֲצָמָה.

לחסרי אותה אמונה בנצח הזה של היהודי
אין את הכלים להבין זאת
למאמין, גם גללי כלב יהיו קילורין לעיניים.

מספרים שכאשר היה יוצא הסבא משה למסעותיו, היה לוחש לאוזן האתון פְּעָמָיו. רוכב עליה, כורך ידיו באֶפְסָר מושך קמעה ונותנת האתון לבעליה הישן לחלום עד להגעה. סבא משה היה נרדם ברוכבו ורק כאשר הבהמה הגיעה ליעדו נעצרה מלכת. או אז נייעור היה משנת הדרך ומוצא עצמו במקום שאליו בחר להגיע. כי כל שצריך היה, ללחוש/ללחוץ לאתון. Enter.

הלוחש לאתון - המחשה

יוסף יכול היה להיות מה שהוא נהיה לבעל החלומות, רק בעטייה של אמונה צרופה "וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בְּנָיו כִּי בֶן זְקֻנִים הוּא לוֹ וַעֲשֵׂה לוֹ כְּתוּנַת פְּסִים" פסים של חכמה אותם הֶעֱטָה/האציל עליו אביו. ביוזעו מי הוא אביו ומי הוא אלוהיו. מכאן ורק מכאן חלומותיו מתגשמים.

הוא יכול היה להגיז לשרי האופים והמשקים דברים הפוכים וגם היו מתקיימים. וכנ"ל לפרעה. כל זה קורה כשהאדם יודע לומר מתוך אמיתות מהותו, "וַיַּעַן יוֹסֵף אֶת פְּרֹעֶה לֵאמֹר בְּלַעֲדֵי אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת שְׁלוֹם פְּרֹעֶה" כשזה בא משם לא משנה מה תאמר. תמיד, תמיד. צדיק גוזר והאלוהים מקיים. כשהאדם נמצא בזאת הדרגה, מאליו הוא יאמר רק את מה ששמים השמיים בפיו. במשה, "וַעֲתָה לְךָ וְאֹנְכִי אֶהְיֶה עִם פִּיךָ וְהוֹרִיתִיךָ אֲשֶׁר תִּדְבָּר" ובירמיהו "וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת יָדוֹ וַיַּגַּע עַל פִּי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הִנֵּה נִתְּתִי דְבָרִי בְּפִיךָ"

שתכלית האמונה, עצמה! והיא כל טורח יומך
ומשנדמה לך שחיידך הם התכלית
והם כל הערעה למבע שלך בזה העולם
דע שתכליתך המאמין והאמן, לשרת באמונה
לערוג לטרחת יומך חסר התכלית.

ערבי שפל הרעיל את סבת משה

מהותה
של
האמת
לצאת
ממנו
על
אף
כו

חישוב לאחור מראה שכ- 17 שנה טרם שנולדתי. 1927-30. אי שם בהרי מול האטלס שבצפון אפריקה סבא שלא הכרתיו. לבד ממעט סיפורי ההורים ו"הדודה מזל" כך כולנו קוראים לה.

מזל היא בת לדודתי רחמה ולשלום לבית סויסא, לימים שאלתי את יעקב בוסקילה העבדקן. בעלה של בת דודתי מזל. אשר זקנו היה ארוך כפליים מזה של אבי. למה אינך עובד? במה שאל? בלהכין מרדעות למכוניות?

מימין אחותי שולמית, זקנו המפואר של יעקב במרכז ואבא משמאל ומעליו אמא.

הזודה הייתה ועודה אישה דעתנית ופעלתנית בהתנזרות. ולכל מי שהיה זקוק, היא הייתה שם בשבילו. מזל הקדישה את חייה למעשה הצדקה והחסד. יעקב אישה. הוא בנה של איזה אחותה של חנה סבתי. אליה לקח אבא את אמו בזרוע לקזבלוקה מההרים שבגדו ביהודים. ושם נפטרה.

כאן בארץ חיו מזל ויעקב בעיר אופקים. לזוג לא היו ילדים. ואולם משנפטר יעקב ובתום שנת האבל. הפנימה הזודה שמי שאין לו ילדים חשוב כמת. זממה ונישאה הזודה לכליפה הרשיש ממושב רוגלית שבעדולם.

כליפה התאלמן אף הוא, ונשא לבד בעול הטיפול בששת ילדיו. בביתו מצאה הזודה את יעודה הנעלה ביותר. טיפחה את הבית על יושביו ימים כלילות עשתה הצדקת לעקור משורשה את האמרה. לְמִרְאָה בְּלָא וּלְכִימָה בְּלָא וּמִרְאָה אִמְרָה בְּלָא וְלִדְ פִּחַל אִשָּׁה בְּלִי יִלְדִים כמו אוהל בלא יתד לייצב את האוהל. מזל חיתנה את כל ששת ילדיו של כליפה וכשילדיהם קוראים לה סבתא, סבתא. אין מאושרת ממנה.

באחד מביקוריה אותי, נתתי לה בקבוק שמן ארגן שקניתי בהיותי מטייל במרוקו. מיד כשראתה צבעו האדמדם אמרה זית ארגן! דוּאָ-אִיִּסְמִ-אִלְלָה דוּאָ אִסְמִ אֱלֵה. עברית: תרופת האל. בדרך להפקתו של שמן זה, משתתפים גם עזים המטפסים על עץ הארגן הקוצני. אוכלים הם את פריו הדומה לאגוז קטן. הקליפה הירוקה. יקרת הערך לעז. לבוקר ולאחר שֶׁהָעֵלּוּ גָרָה

פולטים את האגוז יקר הערך לאדם. שאין לך קטיף ושינוע של פרי מעץ הקוצני עד לבית פְּתִיתֵת השמן יותר מתוחכם מזה.

העז מטפסת על עץ הארגן – צילמה אחותי לאה

שבעלי החיים

לרוב יכולים לחלוק עם האדם מתת שמים
 כך שזה לא רעב וזה לא חסר
 באשר לבני אדם, עד כמה לא מפתיע?
 כולם רוצים את אותנו הדבר
 גם המוץ וגם הבר והאדם לעולם חסר איזה דבר.

אחיי כולם מבקרים את הדודה מזל לעתים קרובות ואני
 לשמוע ממנה קורות העבר כמו לענות על תהיותיי במבוכי

הַחֶסֶף שֶׁהוֹתִירוּ אֲבוֹתֵינוּ. מֵה שֶׁהֵבִיא כּוֹרַח הַנְּסִיבוֹת אוֹתִי
לְהוֹצִיא מֵהַחוּשׁךְ מֵעַט מֵהַקּוֹרוֹת אֶת מִשְׁפַּחְתִּי.

לְעֵתִים מִתְקַשֵּׁר אֲנִי אֵלֶיהָ לְשֹׂאֵל בְּזִכְרוֹנוֹתֶיהָ לְהִנְצַחָהּ,
וּמִשְׁחָשָׁה בְרַע הִיא כְּלִיפָה בְעֵלָה עוֹנָה לְטִלְפוֹן וְאוֹמֵר לִי שֶׁמִּזֵּל
מִרְגִּישָׁה לֹא טוֹב. כְּשֶׁהִתְחַזְקָה מֵעַט מִתְקַשֶּׁרֶת הִיא אֵלַי וְאוֹמֵרֶת
כֵּן. "מוֹשִׁיִּי" אֲנִי הַזּוֹדָה שֶׁלְךָ מִזֵּל, כִּפְרָה עֲלֶיךָ, עֲכָשִׁיו אֲנִי
מִרְגִּישָׁה טוֹב. תְּבוֹא עֲכָשִׁיו אֲסַפֵּר לְךָ עַל הַמִּשְׁפָּחָה שֶׁלְנוּ"
מִקְצַת מִדְּבָרֶיהָ שֶׁזֶרְתִּי בִּינוֹת לְשׁוֹרוֹת. כִּלְל מוֹתֵר לִי לֹמֵר
שֶׁהִיא מִמְלַאת אֶת יְמֶיהָ בְּטוֹב.

יוֹם וְהִצִּיעָה שֶׁאֲלַךְ לְבַקֵּר אֶת אַחוֹתַי רַחֵל הַגְּדוֹלָה מִמְנָה,
הִיא וְדָאִי זֹכֵרֶת יוֹתֵר אִמְרָה. הַתְּקַשֶּׁרֶתִּי וְשׁוֹחַחְתִּי מֵעַט עִם
רַחֵל שֶׁבִתְחִילָה לֹא זִיְהֶתָה אוֹתִי. וְעַל מִנֵּת לְהַזְכִּיר לָהּ מִי נִמְצָא
אֶתָּה מֵעֲבָרוּ הַשֵּׁנִי שֶׁל הַקּוֹ, נִצְרַכְתִּי לְזֹאת הַסְּצֵנָה הַכְּמַעַט
הַזֵּוִיָּה, אֹדוֹת מִפְּגֵשׁ שֶׁהִתְרַחַשׁ בְּתַחֲנָה מִרְכִּזִּית בְּאִשְׁקִלוֹן בְּעַת
שִׁירוֹתֵי הַצְּבָאִי כִּפְרַח טִיס.

יֵצְאֵתִי עִם כְּמָה מִחֲבֵרִי לְקוֹרֵס לְחוֹפְשָׁה וְהַמְתַּנּוּ בְּאֵגֶד
אִשְׁקִלוֹן לְאוֹטוֹבוֹס לִירוּשָׁלַיִם. בְּעוֹזְנוֹ מִשׁוֹחַחִים, הַגְּבִתִּי לִיד
קִטְנָה הַמוֹשְׁכָה לִי בְּכוֹתֶפֶה. הַפְּנִיתִי אֶת רֹאשִׁי וְרִאִיתִי לִידִי
חֹמֶד שֶׁל תִּינוֹקֶת עִם יָד עֲנוּגָה הַנוֹגַעַת בִּי שׁוֹב וְשׁוֹב.

מוֹנַחַת חֲבוּקָה הִיְתָה בְּזִרְעָה הָאֶחָת שֶׁל אִמָּה הַמְּרוֹקָאִית
לְמַהֲדָרִין. וְאִין כָּאֵן מִקּוֹם לְטַעוֹת. מֵה גַם שֶׁדְּמַתָּה עַד לְמֵאוֹד
לְאִמִּי. וּבִידָה הַשֵּׁנִיָּה נִשְׂאָה הַגְּבֵרֶת סֵל פִּלְסְטִיק מִחוֹרֵר בְּצַבַּע
אֲדוּם עֲמוּס מִצְרָכִי כֹל טוֹב.

מרוקאית מגונזרת למהדרין עם רזיד/פולאר פּוֹלָר הדור. מעין מטפחת ראש צבעונית עם ציציות מוזהבת לראשה.

ממקום שעבורי היה לגמרי בהיר ואפילו לא מעונן חלקית. שבנוסף לחיוכה המצטדק משהו של הגברת, שאלתי במרוקנית לשלומה הַס כְּבִקָּק? ועל תמיהתי מה היא בשבילי? השפילה ראשה, וירתה לתוך עיניי זוג עיניים יפות כשל אמי ממש. מלוכסנות כנועות ומרוחקות זו מזו מה שהעצים את יופייה. ראיתי בעיניה את מבטיה המנחמים של אמי. כשנדמה כי הגדשתי סאה. אמרה תוך עֵרְסוֹל ראשה. אתה רק חושב שאיני מכירה אותך? בזה הרגע מיתרי לבי נדרכו וְרַפּוּ חֲלִיפּוֹת, ונשמתי נעתקה. אל תדמה בנפשך ולו לרגע קט, שהילדה בחרה זווקא לגעת בך ולא באחד חבריך שעמדו אף הם לידי. ורק את תשומת לבך היא בחרה להסב אלי. ומְנַקֶּדֶת מִבָּט מחויכת ומְרַחֶמֶת זו, של השלמה שממית אין סופית. וכי לגברת הניצבת מולי לא היה צל ספק באשר את מי היא פגשה. סִיְקוֹנִס של רצף קטעים זרמתי לכווץ שריר כל לב. שרק חולם בהקיץ ומרחף שכמותי יכול היה להכיל. שכל חיי שלי בבית הורי שם התחנכתי התנהלו כבחלומי של שר המשקים "כְּפֶרֶחַת עֲלֵתָה נֶצָה" את זה המופע חֲבֵרִי לקורס אשר תָּהוּ וְבָהוּ בה ובי לסירוגין, לא יכלו להכיל. המעמד שלדידם אשלייתי היה, אותי ריתק על עומדי. בוא אמרו האוטובוס נכנס לתחנה, ואין לנו עוד זמן.

זמן, הֵנּוּ רק בעיני המתבונן
 מי שמחכה לדבר מה שיקרה אין לו זמן
 מי שכבר בקשתו נתמלאה אינו מחשב את הזמן
 הקסם נמצא בארעיות הנצחית
 הקסם הזה מנציח את הארעיות
 הארעי צופה בנצח ועורג
 הנצחי נתן לאדם ארעיות ומנצח עליה
 הנצחי אינו מפסיק להיות מופתע
 ואולי בגלל זאת ניראה לנו שאינו מתערב
 כי עוד רב מה שנדמה לאדם שרוב הנסתר על הגלוי.
 בתת הווייתו דומה האדם לכדור שלג מתגלגל
 שנולד טהור וגדל כגן בעור
 יחד עם שסופו בתחתית ידוע לו.

מוֹשִׁיִּי בחיריק ועם יוד מודגשת חזק מתמשכת ומתנגנת
 נמוך עד שנגמר לה האוויר. קראה היא לי ועיניי דמעו שמחה.

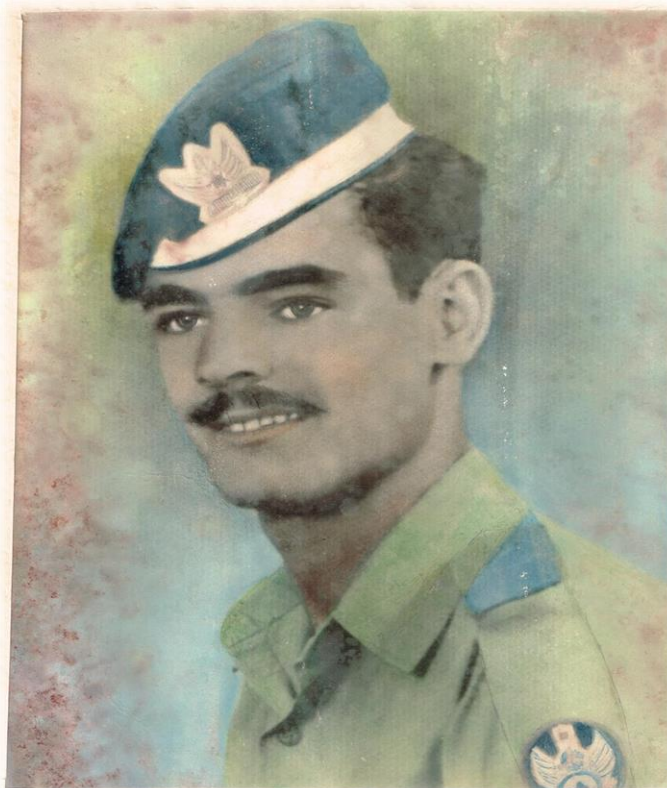
עיני דמעה מפכה ממאצנת להיסכר
 בפי מתקה גמע ואין לי לזה הסבר.

חיבתיה ונשקתי לראשה כמו שנשקה היא לי וידי ליטפה
 את התינוקת. לא זוכר שראיתי אותה מימיי קודם לכן. לבד
 מתחושת הֶדְזָה-וּ דéjà-vu שיכולה להתעורר אצל אדם

במהלך חוויה מרתקת שהוא חווה בפעם הראשונה. ונדמה לו שחווה את אותו המפגש עם הגברת אי שם בעברו. או מהאפשרות שהיא ראתה תמונה שלי בעת שביקרה בביתנו. תמונה בשחור לבן שהגדילה אמי ונצבעה ביד אָמֶן.

אי אז שהכול צילמו בשחור לבן. כן, כן. היו אלה ימים שכשרצו להוסיף יופי וחן היו נצרכים לאמן שיצבע במכחול. להראות גאווה אם בבנה למבקרים בבתנו.

את המקור שצבעה אמי אצל פוטו ניסים בירושלים מצאו אחיותיי בפח הזבל שליד בית הורי. לאחר לכתה של אמא לבית עולמה. באשר אשתו של אחי ניקתה את הבית מכול מה שלא עניין אותה.

זאת התמונה שצבעה אמא ביד אומן.

סיפור טוב הוא המתח שיודע לעצור את הדמעות
 מלזלוג לכול משכו המרתק של ההלם.
 ורק בשיא כשהלחלוּחית סוף כל סוף מתעבה
 ופורצת את רתק מחסום המתח,
 רק אז אתה מתעורר מהחלום
 דומע חיוך וגומא את נוזל החיים הניגר על לְחִיךָ.
 שיקוי שעד כה יִבֵּשׁ בגרוּנְךָ.

נופך הסממנים שהטמיעו בי הורי ושעל בְּרִפְיָהֶם התחנכתי,
 באשר למשמעות האמתית של החיים, אמיתות בסיסיות
 המחברות בן האנשים. ובינם לשמים. ריגשו כל ניס. עד כי כל
 הסבריה של בת הזודה רחל את אילן היוחסין שלנו נותרו
 ללא אוזן.

כל הסיפורים שבעולם לא יוכלו לספר חייו של אדם אחד
 הגם שלכול האדם בעולם יש סיפורים מכאן ועד לאן
 בתוך מתח האקסימורון הזה אנו חיים ומתים
 ובכדי שתהייה קצת משמעות למרווח שבין החיים לסופם
 יש לקחת פסקי זמן ולבהות בטבע שסביבך
 בשמים ובכוכבים שמעליך
 בגלי הים ובעיקר לשתוק
 ורק אלה שאינם מתייאשים לעולם מזאת הדמימה
 יוכלו לפרוץ גבולם ולספר את סיפורם.

בְּבִיקוּרֵי אֶת רַחֵל עִם אַחֵי שְׁמַעוֹן, בִּיקוּר אֵלִיו מִשְׁכַּתִּי גַם
אֶת מִזֵּל אַחוֹתָהּ וְאֶת אַחוֹתַי שׁוֹשְׁנָה הַנִּצְחָתִי הַרְגַע שְׁלֵא יֵשׁוּב
עוֹד בְּמִצְלַמְתִּי. אֹדוֹת הָאֲחִיּוֹת מִזֵּל וְרַחֵל. שֶׁנִּפְגְּשׁוּ לְאַחַר נֶתַק
שֶׁל 24 שָׁנָה.

בְּנוֹת הַדּוֹדָה רַחֵמָה, מִיְמֵי רַחֵל וּמִזֵּל

אֲנִי כִּפְרָה וּמְחִילָה – סֵרְטוֹן שְׁצִילַמְתִּי

<https://www.youtube.com/watch?v=5GSTtcDibdo&feature=youtu.be>

סִיפּוֹר טוֹב הוּא מְלִים הַשּׁוֹזְרוֹת שִׁיר מִדְּמַעוֹת.

שני בנים היו לו לשליט מקומי, شيخ القبيلة. ראש שבט. הצעיר תאב כוח ושררה, לאחיו די היה לו במה שִׁירֶשׁ. לאחר מות אביהם השייחי כל אחד מהבנים ירש את לִיטְרַת הַבָּשָׂר שהועיד להם אביהם.

כל אחד מהם נהיה לשייחי בפני עצמו ומוכר בסביבתו. לבן הבוגר חמידו. حميدو. נולדו שלוש בנות ולבן הצעיר נאפק. نافق נולדו שלושה בנים. כנהוג בחמולות הללו וכדי בין השאר לשמור על רכוש המשפחה, מתחתנים היו בנים לבנים. כך בשביל הרכוש ועל הדרך חווים לא מעט חֲרָבֶשׁ.

צעיר בניו של נאפק, ריאד. ريد. לקוי היה מעט בשכלו כנראה בשל אותם נישואי קירבה קודמים. אולם זווקא הצעירה היפה והחכמה בבנותיו של חמידו, ליילה. ليلى. אהבה מאד לשחק עם ריאד מה שהביא לו באורח פלא מרגוע מעט לַמִּזְדִּים מהם סבל. דבר שנוזעה לו חשיבות מרובה בין ילדי שני הבתים ומכאן ואולי בלי משים כולם עודדו את זה הקשר. עם שבגרו השניים, נפערה תהום ששום קנוקנת לא יכולה בין שריגיה לחבר. ליילה שלא כשתי אחיותיה הבינה שהמקרה שלה הוא אחר. שונה והיא אינה רוצה להקדיש את חייה לגחמותיהם של דודה ואביה שייעדו אותה לריאד הלוקה בשכלו. אם כבר מספרים על זה המקרה, נדגיש שאימה של ליילה היא שעודדה ותמכה בהחבא במחאת בתה.

וככול שגברו הלחצים עליה. לא חדלה ליילה מלהלין בפני אמה על מצוקותיה. והאם מחמידו לא חסכה את שברון ליבה של בתם ליילה, כמו גם מעצמה. בחלוף הזמן העבירה האם את המסר שהתקבל בתחילה במורת רוח. ואולם חמידו הטמיע

לבסוף גם הבין ללב בתו ואסר עליה להראות במפגשים המשפחתיים. וככול שתכפו היעדרויותיה. כן גברה תשוקתו של ריאד אליה. דבר שלא הוסיף לו בריאות. השיחות בין האחים לא הוסיפו להרגעת הרוחות ועם הזמן נפערה תהום בין שני חלקי המשפחה והנתק בהתאם.

מדי זמן ולצורכי ניהול ענייני החמולות נאלצו האחים לבוא זה אצל זה אולם כבר לא דיברו יותר בנישואי ליילה לריאד.

חכך נאפק בדעתו וכי הזמן יעשה את שלו ויתקרבו שוב ליבותיהם של ליילה וריאד. אולם כמיהת לבו של הדוד לחוד ולבה של ליילה נותר כאוד לכוד בין שתי המשפחות ומי שנגע נכווה.

השמועה עשתה לה כנפיים וממשפחת הגלאוי/ המושל של מחוז סוס. הגיעה משלחת לשייחי חמידו. לבקש ידה של ליילה. וכי בנו החכם של הגלאוי. מאג'די ماجدي. חשקה נפשו בליילה היפה. עם היוודע הדבר, התבררה נטייתם של הוריה של ליילה להסכים לשידוך, סוגיה שהכתה בדוד נאפק קשות.

נאפק, כמי שאינו קופא על שמריו, גמר אומר לעשות מעשה שממנו יפיק את המיטב לבנו ריאד. ובעצם גמלה בלבו ההחלטה להרוג בסתר את אחיו חמידו מבלי שאיש ידע. רק כך ובהיותו שליט יחיד יכתוב רצונו ויאֶלֵץ את ליילה להינשא לבנו המפגר.

עמל האח נאפק ורקח רעל מצמחים שונים. וכשביקש לדעת האם מזימתו/מרקחתו תצלח, ראו עיניו את הסבא שלי משה בדרכו אליו בענייני היום. אמר השטן הערבי אל לבו.

הנה עדי בא הכלב היהודי, אנסה עליו את שרקחתי והתייצב על הדרך בה בא הסבא אל ביתו.

אה, טפח הנבל על בטנו. הולכים לרעיל יהודי. את הדחף הפסיכו חייתי שהפיץ השיחי נאפק מנקבובי הווייתו המוסלמית, חשה האתון ולא עצרה כמנהגה. מצב בו תחושת האתון טובה יותר מתחושת בעליה המתארח. אלמלא השיחי שלח ידו לעברה ותפס בְּאַפְסָרָה. היה סבא משה עוד חוזר לישון בביתו תודות לאתונו.

ובעת שירז משה, ראתה האתון את מלאך המוות ובטשה ברגליה. התפלא משה על התנהלות אתונו והתנצל בפני מארחו.

על שלא כהרגלה הציע השיחי, תן לה משהו לאכול. משה שם לה בְּכַפִּיפָה/בסל הנצרים מעט שעורים ותלה על צווארה והאתון מאנה לאכול ורק רמסה ברגליה הקדמיות את האדמה עליה עמדה.

סבא הבחין כי זנבה נחבא בין רגליה האחוריות ואפילו אזניה פָּכְרוּ בחוזקה והפיקו רעשי סחוס בסחוס. השיחי כחמור, הזיע כולו והבין את שחשה האתון, בשפה החמורית. והוא שתק ורק במאמץ רב שלט ברוחו לנוכח התנהגות האתון.

ובאין בנמצא מי שיפתח את פיה, ישבו להם השניים וכמנהג המקום הכין נאפק תה לאורחו ומהל בו את אשר רקח. משה הביט כל העת באתון ולא הבין מה ראתה האתון. ולא היה יכול לדמיין שהאתון ראתה כי שעתו קרבה ובאה. הֶעָרָה משה את התה אל קרבו ואת הווייתו אל קברו.

משהסתיים השייח עם השיחי לחש משה לאתון הביתה, רכב לו והפעם שלא כהרגלו הטרידה אותו התנהלותה. ולא נרדם בדרך לביתו, ומשעצרה האתון נכנס משה הביתה. סיפר להם לבני הבית התנהלותה המוזרה של אתונו. השתוממו מעט ולא הוסיפו לדבר בזה המקרה. לבד ממסעוד/אבא שהכיר טוב את האתון, והלך לראותה. את הזמעות שמצא בעיניה נצר.

לעת ערב חש משה בכאבים עזים בבטנו שהחלה מתנפחת. הכינו לו ושתה תה עם מיני צמחי מרפה וללא הועיל. מרחו בטנו בשמן ארגון, כיסו אותו בסמיכות שיתחמם ודבר מכול זה לא הקל עליו את סבלו.

מודאגים שאלו אותו בני הבית, שמא אכלת או שתית דבר מה מקולקל? רק כוס תה שתיתי אצל השיחי נאפק. באותו הלילה נפטר הסבא שלי משה.

בשבתם שבעה אמרה חנה מה שראתה האתון בזיעתו של השיחי הרוצח לא השכיל משה לראות.

ועוד הוסיפה. שאין אמונה במוסלמי גם אחרי ארבעים שנה בקבר. מסעוד אמר שגם האתון בכתה.

ישנם פצעים שגם הזמן אינו יכול לרפא

כורח השכחה וטורח היומיום

מכווץ אנותם לממדים המאפשרים

להמשיך לחיות לידם

מה שכוס תה ממוסלמי שפל יועדת לעשות.

שיר ילדים שהיינו שרים על אהבה שְׁנַחֲצָתָה בְּמִצְבָּה.

שְׂכֹן דִּיתִצְרָה עֲלֶה קְבְרִי	מי זה דורך על קברי
תָּרַב וּלְחָזֵר דִּי פּוֹק מְנִי	ומפריע את מעוהתי
אַנְגָּה עֲרוֹסֶתְךָ גֵּיט אַנְשׁוּפֶק	זאת אני אהובתך
נְעִתִילְךָ בּוֹשָׁה פְּכֹדֶק	באתי לראות אותך
כִּיף נְעִמַל חֶתָּה נְעִתִילְךָ	איך תוכלי לראות אותי
תָּרַב וּלְחָזֵר פּוֹק מְנִי	כשהעפר מכסה אותי

מעשה בשליח מצוה מארץ ישראל, יהודי שהלך מעיר לעיר לדרוש בדברי תורה ולאסוף תרומות לקהילתו. ערב שבת. כסף אסור להחזיק על הגוף. מה עשה? עוד בטרם כניסת השבת נכנס לבית קברות ערבי, בכניסה לעיירה אליה בא לְשָׁבוֹת. שם צרור הכסף מתחת לאבן ליד אחד הקברים. יצאה לה השבת בטוב ובמוצאיו הוסיף ודרש. אסף לו התרומות מקהל ה', הַשְּׂמִים בבוקר שלמחרת השבת היה אמור לאסוף את שהסתיר מתחת לאבן ולהמשיך בנדודי המצווה, לעיר או לכפר הבא לדרוש ולהתרים. בשכאלה עסקו יהודי הארץ בניכר להביא פת לשומרי גחלת ודת.

רבי עמרם בן דיוואן יליד ירושלים. היה ללמדן גאון ונשלח להרביץ תורה ביהדות מרוקו ולאסוף תרומות. באחד מסעותיו נפטר ונקבר ליד ונקבר בבית העלמין של הכפר אסזין הסמוך לוזאן. שבצפון מרוקו.

עם פנינתי ליד קברו של רבי עמרם בן דיוואן

אחרי הערבית של מוצאי השבת וההבדלה, עת סעז פת
ערבית בביתו של רב הקהילה. נזדמן מוסלמי שכן לבית הרב
ושאלה בפיו.

נוהג דורות היה במרוקו, ערבים באים לקבל ברכות
ולהתייעץ ברבנים יהודים. שאל הרב את הגוי במה אוכל לעזור
לך? סיפר לו הערבי את זה הסיפור.

מזה ארבעים שנה שאביו מת, ומעולם לא ראה אותו
בחלום. היום בעת שנס את שנת אחר הצהרים, בא אליו אביו
בחלום ואמר לו. בני בוא אל קברי מתחת לאבן שמעל ראשי
תמצא מטמון. חוכך בדעתי אמתי תעבור השבת שלכם כדי
לבוא לקבל ממך ברכה ועצה, כיצד עלי לנהוג?

עוד בטרם השיב הרב לשכנו הערבי. רמז השליח למארחו
בהנחת ידו על גב יד הרב ועם אצבע רומזת סוד. וכי יש לו

תשובה בדוקה לסוג כזה של חלום. הסכים הרב והרשות ניתנה.

פתח השליח ואמר. עליך לצום ולהתפלל שלושה ימים כמו ברמדאן שלכם ולאחר מכן תלך אל הקבר. תקיז מעט דם מאגודל יד ימין ותטפטף שלוש טיפות על האבן ורק לאחר מכן תהפוך את האבן.

אחרת המטמון שנמצא שם ייהפך לאפר. הרב המארח הנהן בראשו לאות הסכמה.

הלך הגוי שמח לביתו. והשליח אמר למארחו. שאין אמונה בערבי גם אחרי ארבעים שנה בקבר. ומיז נפרד לשלום ממארחו הלך שליח המצווה. אסף כספו וטמן שקית מלאה באפר תחת האבן.

לערבי החולם אצה הדרך וכעבור יום של צום יעצה לו אשתו ללכת להביא את הכסף. מפחדה שמא אח אחר שלו יחלום גם הוא וילך לקחת את הכסף. שמע הערבי בקולה של אשתו והלך לקבר אביו. הקיז שלוש טיפות דם והפך את האבן.

ומעט על תרופות הסבתא המרוקנית שהיו בשימוש היום יום בכול בית. אי שם בהרי השקט הנוצחי. על המרקחות שרקחו אבותיי ובהם החיו אותנו. הנה קטע מתוך חיבורו של חברי דני גרשון. אשר כתב מפיהם של הדודה מזל ובעלה כליפה לבית הרשיש מהמושב רוגלית.

"הידע הרפואי המסורתי הוא תורה שבעל-פה, שעברה במשפחה מדור לדור. הוא לא נעשה באופן דידקטי. לא נערך רישום לצורך העברתו.

המשפחה היהודית הגרעינית במרוקו לא חייתה בנפרד מן המשפחה המורחבת. הבנים הנשואים חלקו עם משפחתו של אביהם מתחם מגורים פטריארכלי והתנהלו כיחידה כלכלית וכמשק בית משותף.

הכלות היו עוברות לגור עם משפחת החתן והזוג הצעיר היה מקבל חדר או אזור מגורים בתוך המתחם המשפחתי. החיים המשותפים אפשרו לאימהות הצעירות נגישות לידע הרפואי המשפחתי.

ידע זה עבר מדור לדור באמצעות נשות המשפחה. כשנתקלה האם הצעירה בבעיה רפואית הקשורה לילדיה, היא הייתה פונה לחמותה או לאם חמותה, שהיו מבוגרות ממנה וסביר שכבר נתקלו בעבר בבעיה דומה עם ילדיהם.

התרופות היו חלק מן הפולקלור המשפחתי וכל דור הוסיף את חלקו למאגר, על-פי הניסיון שצבר. לכל משפחה היה מאגר ידע, שנאסף במהלך הדורות והיה יכול להיות שונה מן המאגר של המשפחות האחרות,

אך הידע הרפואי לא היה נשמר רק בתוך המשפחה. משפחות שכנות חלקו אותו אחת עם השנייה והוא היה יכול אף לעבור מרחק רב ולהגיע גם לקהילות מרוחקות.

כליפה סיפר על ריפוי האבעבועות שהיו לבנו הבכור בעיר אגדיר שבמרוקו. לאחר שהבן טופל ללא הצלחה על-ידי רופא קונבנציונאלי, הפנה אותו אביו למרפא ערבי, שלקח את הילד

באישון לילה לבית מטבחים ומרח את המקום הנגוע במעיים
המדממים של העז הראשונה שנשחטה.

כליפה הוסיף כי, פרקטיקת טיפול דומה שימשה גם
מִרְפָּאָה כורדיה במושב אביעזר, אלא שבמקרה זה היא
השתמשה במעיים של עוף. זוהי דוגמא לאופן בו היה יכול
הידע הרפואי המסורתי לדלג מרחק של אלפי קילומטרים
ולעבור שינוי והתאמה לחומרי הריפוי, שהיו זמינים למטפלים
במקומות השונים.

מסיפורו אפשר ללמוד גם, כי במקרים קשים בהם לא היה
ניתן לפתור את הבעיה במעגל המשפחתי, נעשתה פנייה
למרפאים עממיים "מקצועיים יותר".

"וְצֹה הַכֹּהֵן וְשָׁחַט אֶת הַצִּפּוֹר הָאֶחָת אֶל כְּלֵי חָרֶשׁ עַל
מִים חַיִּים. אֶת הַצִּפּוֹר הַחַיָּה יִקַּח אֹתָהּ וְאֶת עֵץ הָאֶרְזוֹ וְאֶת שְׁנֵי
הַתּוֹלְעֹת וְאֶת הָאֵזֵב וְטָבַל אוֹתָם וְאֶת הַצִּפּוֹר הַחַיָּה בְּדָם הַצִּפּוֹר
הַשָּׁחֲטָה עַל הַמַּיִם הַחַיִּים. וְהֵזָה עַל הַמַּטֵּהר מִן הַצָּרְעַת שֶׁבַע
פְּעָמִים וְטָהְרוּ וְשָׁלַח אֶת הַצִּפּוֹר הַחַיָּה עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה".

כי מה שהורג אותנו בטרם עת זו המומחיות שלנו
מאתר ותדיר יש מחקר שמוכיח הפך המחקר הקודם
מְאֻשֵׁשׁ בעליל כי בכל מומחה צפון מום כלשהו/חוסר
הַמְּמָחָה דמעו בדמיונו תרתי אשמה.
והשאלה היא האם גללי כלב לטיפול בעיניים מדולקות
ואפר רותח של פטמה תחת טטונים
ושלושה ימי צום ושלוש טיפות דם
יבלמו את חורבן האנושות?

ועתה סבא יקר שהשמים משכנך ולו רק על דבר היותי
 זכר שמך, שכך היה אבי עונה לשאלותיי בהיותי ילד. למה
 דווקא אותי קראת משה על שם אבך. כי יקרת לי מאד כַּנְת
 عزیز عليه كثير. כֹּונְתִי עֵזִיז עֵלְיוֹהַ כְּתִיר. כך היה פותר אותי.
 לעת הזאת מִשְׁאָבְלוּ נְאוֹת הָרְעִים וַיִּבֶשׂ רֹאשׁ הַכְּרָמִל וְדָאִי לֹא
 נעלם ממך היות לבי השבור, חזק כסלע שאליו מתנפצים כל
 רחשי זוכי הימים המותירים קצף ירוק וחלקלק על משעוליי
 ומקשים בהכרח הליכתי ברגל יציבה ואף על זאת, ובלא ליאות
 עוֹשֶׂה הַנּוֹי יָמִים כְּלִילוֹת לְהַנְצִיחַ זְכָרְךָ בְּמַעַט מְלוֹתֵי יַחַד עִם
 זכר הורי והוריהם שחיבקוני לטוב לצאצאי צאצאיכם בזה
 העולם העלום.

"כִּי מִי יֶחְמַל עָלֶיךָ יְרוּשָׁלַיִם וּמִי יִנּוּד לָךְ" ואחר לכתי מי ינודו
 לי?

שאין עולם הבא שיידך אלא לחולמים
 המגשימים נוכחותם בעולם הזה בצאצאיהם.
 כל ילד שבא לעולם הוא הוא העולם הבא /העולם הבא.
 לא איזו מחשבה על עולם ערטיילאי. שאינו מוזכר כלל בתורה.
 שהעולם הזה והעולם הבא חד הם.
 הַמְּחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מְעַשֶׂה בְּרֵאשִׁית.
 הוא בחינת זה הולך וזה בא.
 וְאַרְאֶהוּ בִישׁוּעָתִי, לְשׁוֹן עֵתִיד. ולמי שהוא שבע ימים,
 הרואה בצאצאיו ישועה לַמְּדוּי יִמְיוֹ הָאֲרוּכִים עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה.
 "וַיֵּאמֶר יַעֲקֹב אֶל פְּרַעֲזָה יְמֵי שְׁנֵי מְגוּרֵי שְׁלֹשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה מְעַט וְרַעִים"
 "וְלִמְעַן יֵיטֵב לָךְ" שאין ייטב לך אלא בצאצאיד.

היעלמותו של הדוד משה

לווית

חן

לראשך

אלו

הן

התורה

והמוסר

אחיו של אבי משה, סיפר לי אבא. משנולדתי כל כך קטן, עד כי הכול בחרו לזחות לך את מצוות ברית המילה. עד שתגדל עוד קצת אמרו. ומה שקרה באחד מביקוריו, ראה המוהל את עיניך נוצצות ותרות אחר כל מה שזז סביבך, ופיך לא חדל מלקרוא וכאשר שחרר אותך מכל הַסְרֵנוּחַט/הסמרטוטים שעטפו אותך, הִנֵּתָה ללא אבחנה. ברגליך. בזקנו וכשניסה לפתוח מעט את רגליך כדי לבדוק מקום הברית שלחת לעברו פרץ מים אדיר. כולנו צחקנו. נִגַּב הרב ופסק נחרצות. בן פורת יוסף, בן פורת יוסף, הברית תקוים בזמנה. "וּבֶן שְׁמֹנֶת יָמִים יִמּוֹל לָכֶם כָּל זָכָר לְדֹרֹתֵיכֶם". קראני משה על שם אביו ואולי להזכיר לו גם את אחיו שנעלם.

ושלאת תטעו!

הילד שבי עוד מושך בזקנו של המוהל
משתין בקשת מזלי על מושחתי המערכת
ובועט בישבני "הנבערת".

דודי, אף הוא נקרא משה על שם אביו, כי בהיות הסבתא חנה נושאת אותו ברחמה. הורעל אביו משה. בידי השיחי הערבי השפל. ומשנולד הילד קראו אותו על שם אביו. מאז רצח האב הם חיו בעוני מרוז ובמחסור תמידי אבל עם תקווה גדולה. בחינת. "הַשִּׁלַּךְ עַל יְהוָה יְהַבֵּךְ וְהוּא יְכַלְכְּלֶךָ לֹא יִתֵּן לְעוֹלָם מוֹט לְצַדִּיק".

סיפר לי אבא וכי בימים הרבים ההם אוספים ומיבשים
היו את קלחי התירס וביום פקודה היו כותשים אותם בְּמֶהְרָז
مهراز. מכתש מרוקני מיציקת נחושת. פוֹתְתִים ומוספים מים
מטבלים במלח מרתיחם ואוכלים. למי שגורלו שפר עליו היה
מוסיף לבלילה הזו חלב. בימים קרים משלא הספיק העץ
לחמם את בְּקֶתֶת הַחֶמֶר לא יֵעֲזְנוּ להשתמש בקלחי התירס
כחומר בערה תחליף לעץ, הוסיף ואמר. לזה הצורך שמרו
את קליפות האגוזים והשקדים אותם צרכו בכמויות לא
מבוטלות, פירות הללו גדלו במחוז הסוס בשפע והורי קיבלו
אותם חלף שכר עבודתם בעונת החקלאות הבוערת אצל
האפנדי.

קלחי/אשכולות התירס

מלאכת הכתישה במהרז/מכתש - המחשה

משעמסו קשיי הפרנסה כולם על שכמו של מסעוד. נסיבה שבין שאר תלאות החיים ורוח הזמן, הביאה בכנפיה את היעלמותו של דודי משה ואת נדידת המשפחה מתְּמִזְרָט לְאַדְרֵגֶן שבמחוז ווארְזָאֵאֵת. משם למרקש לקזבלנקה ולגאולה.

במיתולוגיה היוונית היה זה יורוס שהביא בכנפיו חום, גשם וסערות מהמזרח שאיימו על שלום הגידולים החקלאיים. כאן על אף הבצורות ועל אף עזיבתם של כל היהודים את ההרים. מה שבסופו הכריע לטובת הנדידות היות הַיִרוּס היהודי הנווד, יושב להם על הווריד המרוקני.

חיידק היושב קבע אצל יהודים מרוקנים
 השמחים בחלקם מחד
 וחסרי מנוחת יעדי הדורות מנגד
 כיאה לביטוי הכאב שברוח
 שבחרוז רִלְיִגְיוֹזִי דתי מרוח.

דודי משה היה ילד סקרון ותאב זעת שלא השלים עם המצב. לאחר שחגג בר מצווה ומשהגיעו לעיירה יהודים שליחי כל ישראל חברים מתנועת "אלייאנס" Alliance Israélite Universelle שחיפשה להציל ילדי יהודים שעוד נותרו בכפרים. פגש משה את הזדמנות חיו ונלקח על ידס, יחד עם עוד נערים יהודים לעיר הגדולה קזבלנקה שם התחנך במסגרתם. ומאז נעלמו עקבותיו.

כפר טיפוסִי במעלה הנהר ממנו ליקטו עומרים היהודים האמירים. -שצילמתי

"אליאנס" הוא ארגון תרבותי יהודי שפעל בין השאר גם במרוקו. הארגון הוקם על ידי קבוצת יהודים צרפתים ב-1860. עם קבלת הָאֲמִנְצִיפִצְיָה/השוואת זכויותיהם של מעוטים ובכללם היהודים לסביבה בה הם חיים. כל המעוטים התבוללו ואבדו. למעט היהודי הדבק באמונתו למרות הגירוש מגן עדנו/מארצו. קיים קשר בְּרִי ומובהק בין הָאֲמִנְצִיפִצְיָה לצמיחתה של האנטישמיות. הָאֲמִנְצִיפִצְיָה ביטלה למעשה את כל ההגבלות על יהודים ואפשרה להם להשתלב בכל תחומי החיים. בסוף המאה ה-19 עת הופיעה האנטישמיות המודרנית, היא הופיעה על הרקע הכלכלי, החברתי והלאומי. השינוי אצל היהודים ממעמד נחות למעמד שווה זכויות מצליח. "וּשְׁמֵרְתֶם וְעֲשִׂיתֶם כִּי הוּא חֻקְמֵתְכֶם וּבִינֵיתְכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֶת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ רַק עִם חֻקְּםָּ וְנִבֹּן הַגְּדוֹל הַזֶּה".

על רקע מצב עניינים זה. פרחו לה צרות עין הגוי ביהודי והקנאה בהצלחתו גרמה לגויים לשנוא אותנו. שגשוג כלכלי נתפס אצלם כניסיון היהודים להשתלט על אירופה ואף על העולם כולו. מכאן נקל להסיק מה הביא לשנאה ולשואה באירופה. גם שנאת הערבים/המוסלמים, אותנו. באה רק עקב אותו נצח ישראל הגורם להצלחתנו והמוציא אותם מדעתם.

העולם, לעולם לא ישפיל ארצה את גאווותו בפני היהודי ולכן גם לא ירפה ממנו. ההכרה בעליונותו הרוחנית של עם ישראל אינה תוצאה של אדנות ועבד, את זה המודל הורדנו מסדר היום כאשר יצאנו ממצרים. אבל למצער, היא לא לגמרי יצאה מאתנו, רודפת וְתִתְבַּע מאתנו תמיד להיות מצוינים ולא רק חרדים ועד קץ הימים.

מתעקש העולם להשפיל אותנו ולהכתיר עצמו תחתנו. ומאחר ונצח ישראל לא ישקר, כל הבלי ישו הנוצרי ומאמיניו וכול הבלי מחמד ומאמיניו, הם ברי חלוף, ואנחנו נצח. ברם רק אם נדע לתגבר על הפחד מאלוהים שאנו בניו, נוכל לישון באין מחריד. "וְאֵתָה אֵל תִּירָא עֲבָדֵי יַעֲקֹב וְאֵל תַּחַת יִשְׂרָאֵל כִּי הִנְנִי מוֹשְׁעֶךָ מִרְחוֹק וְאֵת זֶרְעֶךָ מֵאֶרֶץ שְׁבָיִם וְשָׁב יַעֲקֹב וְשָׁקֵט וְשָׁאֲנָן וְאִין מִחְרִיד".

להבדיל משל לתינוק שובב שאכל, גיהק ולישון מסרב. לא יעזרו כל הערסולים, המנגינות ועיניו הנעצמות. ברגע שהוא חש שהנה אוטוטו נרדם, הוא מתפתל ומתייפח. ושוב מבראשית את כל התהליך.

הסבא המרזים, שבנועם אינו מוותר לַפְּפִלִיָּא ולמרות ניסיונותיו של הזרזק להישאר ער, וכשמקבל נשיקה מהסבא וכשהבין שהוא נמצא בידיים אמונות ואוהבות, רק אז, נרדם.

לאחר הירצחו של סבא משה ולאחר עזיבת משה הבן את הבית לטובת הבלתי נודע. מסעוד לקח את אשתו עיישה ואת ילדיו פנחס וסלטנה ועברו לחוג את הפסח בְּאֶדְרָגֵן. אצל רחמה אחותו. וכשעזבו את אֶדְרָגֵן, לקח מסעוד אתו, את אמו משם וירדו לְמָרְקֶשׁ. שם התארחו אצל אִיזָה אחות אמו. לבסוף נסעה הפמליה על כְּבִדָּתָה לקזבלנקה מסעוד השאיר את אמו אצל אחותה אִיזָה וכעבור זמן לא רב נפטרה סבתא חנה בְּמָרְקֶשׁ ושם נקברה.

בקזבלנקה. כאיש בריא וחזק פיזית שהתפרנס מכול הבא ליד. טָחֵלֵב מְעַשֵּׂן טָלַב מְעָשׂוּ. עברית: מבקש למחייתו. החליט מסעוד לאתגר מזלו והלך לו לאן שיישאוהו רגליו, זהו מצב בו אדם בקשיים כלכליים ובנואשות מה? מחליט שהוא רוצה לצאת מהריבוע ויוצא לבקש את אשר נקבע עבורו זה מכבר. וכדברי השיר, "ישאף לנעלם ולחלום יכמה ולא ידע אל מה" ומאיזך מהסס לאבד משהו שאינו יודע להגדירו אבל משהו מעיק. בעניין אחר במקום אחר. אחר אולי אושרו? אושרה ועתידה של משפחתו?

בתוך כל המערבולת שאפפה אותו. האיש הזה חייב לעת ערב להביא אוכל לפיות המחכים רק לו. כגוזלים בקן עם פיות פעורים הצווחים אוווווכל. בזיעבד יסתבר שלא היה צריך לחפש הרבה. כי האושר היה הוא! מסעוד הוא שם נרדף לאושר. ולכן גם בכול מקום אליו נשאו אותו רגליו היה אותו האושר אתו, גם אם לזמן מה נראה סמוי. "עֵינֵי יְהוָה אֵל צְדִיקִים וְאֵזְנוֹ אֵל שׁוֹעֲתִים".

הציות לחוקים ולמוסכמות, הוא החירות הוא גם האושר האמתי.
 בכל אחד מאתנו קיים הרצון להמריא אל על
 ולעתים גם רצון בלתי נשלט להרע.
 מצב שיכול לייצר בלבול שיסב לאדם
 חרדה, איבוד עשתונות ויכולת ההתמצאות בעולם
 החיצוני והפנימי. שאין אדם מושלם,
 ברם חובה על כל אדם להתור לשלמות

הגם שלא תמיד יכול לדעת מראש
 אם פעולה מסוימת שעשה טובה היא אם רעה.
 רק ההבנה שכאלה הם החיים, מאפשרת לחיותם
 "רק הידיעה כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא.
 היא החיים עצמם.
 רק ההכרעה הערכית שלך באיזו דרך תבחר,
 מאפשרת את משחק החיים.

כאן המקום לציין שהשנה היא 1943 בה נולדתי! ובה אבי
 כתב כתובה חדשה לאמי, כי כתובתה המקורית שנחתמה
 בתמזרקו ונשארה אצל סלטנה וסעיז הוריה של אמי, אבדה
 עם פטירתם. אגב בביקורי חיפשתי את קברות הסבים שלי
 ונאמר לי שהגשם שטפס באחת השנים הסוערות ולא נותר
 זכר לבית הקברות היהודי שבמרומי מול האטלס.

שנה של חשבון נפש נוקב עבור המשפחה.
 שנה של כתיבת כתובה והתחייבות מחודשת לאם ילדיו
 שנה בה רשמו הגרמנים אותם ואותי כהכנה למשלוחים.
 שנה בה רָאָה גֵהְרֵהוּרֵי לְבוֹ אֶת מַהֲלֵךְ חַיִּו
 וחיפש האיש את מקומו ויעודו בזה העולם.

אֹשֶׁר הוּא מִשְׁהוּ פְּנִימֵי שְׂרָק אֶתְּהָ חֵשׁ בְּאֹשֶׁר יֵשׁ לְךָ אֹתוֹ.
 לֹא מִשְׁנָה מִי אֶתְּהָ וְכִמָּה יֵשׁ לְךָ,
 אֵן בְּאִיזָה בְּדוֹן/אֶרְמוֹן אֶתְּהָ גֵר.
 כְּשֶׁאֶתְּהָ מֵאֹשֶׁר בְּאֶמֶת
 אֶתְּהָ תִּהְיֶה מֵאֹשֶׁר בְּכֹל מִצֵּב וּבְכֹל מְקוֹם.
 אִם אֵין לְךָ אֶתְּ זֶה הָאֹשֶׁר,
 לֹא יִהְיֶה לְךָ וְלֹא אֶתְּךָ בְּשׁוֹם מְקוֹם וּבְשׁוֹם מִצֵּב
 וּמִשְׁנָה מְקוֹם מִשְׁנָה מִזֶּל מִתְּכֹן לְשִׁיכּוּרִים.

כְּשֶׁהִזְמִינוּ אֶת אֲבָא לְכוּסִית מַחִייה/עֶרְאֵק שְׁנִיָּה זֹאת שְׁבֵאָה
 אַחֲרֵי הָרֵאשׁוֹנָה, שֶׁהִיא יִצְאֵת חֹבֶת חֲמֶשֶׁת הַחוּשִׁים. הַכּוֹל בֵּה,
 וְשֵׁלָא כְּחֹבֶת אַרְבַּעַת כּוּסוֹת לֵיל הַסְדֵר. הִיָּה אֲבָא מִסְרַב
 בְּנִימוֹס וְשׁוֹאֵל נְעֻזֵי לְהַבֵּל מְלִקְרָעָה וְנַעֲמָלוּ פְּרָחֶסִי. אִקַּח אֶת
 הַשִּׁיגְעוֹן שֶׁבְּבִקְבוֹק וְאִשִּׁים אוֹתוֹ בְּרֵאשִׁי?

עַל הָאֹשֶׁר, וְכִתְבוּ עֲלֵיו בְּלֵי סוּף, גַּם אֵיךְ לְהַגִּיעַ אֵלָיו. וְלֵי
 יֵשׁ לְהַעֲבִיר זֶה הַמְסֵר. יִלְדֵי תְלוּי מְכֹל בְּחִינָה שֶׁהִיא בְּהוֹרֵיו
 וּמִבְּלֵי לְדַעַת? אֵלוּ בְּפֹעַל הֵם יְמֵי הָאֹשֶׁר הָעִילֵאִים שֶׁל חִיּוֹ.
 הִישׁ בְּהַבְלָנוּ יְמֵים מֵאֹשֶׁרִים יוֹתֵר מִיְמֵי יִלְדוֹת נְפִלְאִים אֵלוּ?
 וּבֵיתֵר שֶׁאֵת כְּשֵׁאֵין הָהוֹרִים חוֹסְכִים שְׁבֶטֶם מֵהִילַד, שֶׁאֵז נְטַמְעַת
 בְּדַמְיוֹ הַתְּחוּשָׁה הַמְכֻרַעַת לְהַמְשֵׁךְ דְּרָכּוֹ. שֶׁאֵכְפֵת לְהֵם מִמְנוּ.
 כּוֹלְנוּ מְכִירִים אֶת הַנְּעֵלִים הַחֲדָשׁוֹת שֶׁקְנוּ לִילַד, כּוֹלְנוּ נְכַנְסָנוּ
 אֵיתָן לְשִׁלּוּלִית, הַגַּם שֶׁחֲטַפְנוּ מִידֵנוּ נוּ נוּ. חֲשַׁבְתָם אוֹלֵי שֶׁמָּא
 הִילַד בְּעֵצִם בּוֹדֵק כֹּל הַזְּמַן, כִּמָּה אֵכְפֵת לְהוֹרֵיו מִמְנוּ?

ושלא כבעידן הרייטינג והבלי הריקנות מְתִכְנִים בעלי משמעות, ושעל כל פליקונת או נזיפה שחרגה קולית, השכנים "המתורבתים" מזמינים משטרה ופקידת סעד מאולפת המפרידה בין חיי אושר ומונציחה בילד חיי תסכול.

האושר אם כן מחובר מאוד לחוסר האונים שלך כילד. להיותך תלוי במישהו. לתלות הזו. שבה אנו מקשיבים למבוגר ותוך כדי מקשיב גם הפנימי של עצמנו.

וכשאתה כבר ילד גדול ומבין מדעתך
 שלהיות למאושר דורש ממך להסיק
 שיש מעליך נמצא גדול ממך
 כדאי מאוד שתקשיב לו
 כמו גם למצפונך.

כן, וגם כשהוא מייסר אותך לעתים קרובות, קרובות מדיי הייתי אומר. להראות לך הדרך, ואתה לא תמיד תבין. בדיוק כמו אותו ילד המאושר שרק מתוך חוסר הברירה והאונים להחליט בעצמו הוא מאושר.

רק הילד הדבוק להוריו מתוך שאין לו לאן ללכת בונה לו את המבין העצמי שלו, את האושר שלו, שילווה אותו במעלה כל דרך ובדילוג על כל שלולית/מכשול.

כך אתה הבוגר. כשתבין שבעצם שאין לך ברירה ואין לך לאן וכשבכול בוקר תאמר מודה אני. ובהכרעתך הַמוֹבְנֶת

תטמיע, שלברוח ממנו זה רק אליו. רק אז תחיה ותחווה את האושר העילאי.

כל שאר חֲבֵלֵי הגדילה נשזרים מהבלים בדיוק כמו החושך לסומא והיתוש לאור האולטרה.

אל תחפשו את האושר בבהמי/בוהמי של חייכם, הוא אינו שם. שם יש רק אשליה. אולי מענגת את הבהמי שבנו, אפס כי לזמן מועט מאד אם בכלל. שכאשר תתפכח ממנה כבר יהיה מאוחר. זהו אל חזור סופי מבחינתך כאדם. לשווא תבקש מזור בהבלי עולם. והנני מודע לגמרי שאתה תמשיך לחפש את האושר בריקנות המהותית שלך. קשה עד בלתי אפשרי להבין שהכאן ועכשיו של היהודי שבך זה שחייב להיות קודם לאדם שהנך, הוא הנצח ישראל שלא משקר.

רק כשתפנים שיהודי

לא מפחד מ-400 שנה עבדות

ומ-40 שנות נדודי מדבר

ומ-40 כפל 50 שנות גלות

תמצא את האושר.

הַלֶּךְ הַאִישׁ הַתַּמִּים הַזֶּה לְנִסּוֹת לְחַפֵּשׂ אֶת הָאֲתוֹנוֹת וּמְצָא אֶת הַמְּלוּכָה. מְשָׁל לְמִי שֶׁהִתְעַסַּק בְּדַבָּרִים קְטָנִים, וְנִזְדַּמֵּן לוֹ דָּבָר גָּדוֹל בַּחַיּוֹ.

באותו היום כאמור לא הלך אבי לשוק של צאצ-מְרַקָּשׁ. לבקש יומו או לשוק מרסה קריו או לנמל. אלא הלך לְדַרְבֵּן.

עומך. אדם עָנו שראשו מביט מהשמיים אל מנעליו כבדות
 עול הימים, כבדות מושוא. מתפלל למתי יִשְׁלֵם. מהרהר בְּאֵן
 יישא את רגליו לאחר שירז מהסולם. וְכָמִי שלבו תמיד מלא
 שמיים נענה תמיד. "וְעַבְדִּי כָלֵב יַעֲקֹב הִיְתָה רוּחַ אַחֲרַת עַמּוֹ
 וַיִּמְלֵא אַחֲרָי וַהֲבִיאתִיו אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר בָּא שָׁמָּה וְזָרְעוּ
 יוֹרְשָׁנָה."

התקווה זאת לדעת היא חלום
 אין הדעת נחה עד תוגשם חלום
 אין דרך בטוחה לילך בה אדם
 נכון קר בחוץ אולם בלב תמיד חם.

התקווה היא מושג ערטילאי שאיש אינו מתכוון לממשה
 כי עם התממשותה היא נמוגה, אך גם זאת יש לדעת
 כל עוד התקווה בלבו של היהודי, נפשו הומיה
 יהודי שנפשו אינה הומיה, אין לו תקווה.

להיות עם חופשי בארצנו, יש לשאול חופשי ממה?
 שלח את עמי, זה פלקט, זו אינה כל האמת
 שלח את עמי ויעבדוני, אן ויחוג לי. זה היעד, זה השיא
 וכשנחגוג לנצח ישראל האמוני
 התקווה אינה רק בת שנות אלפיים אלא נצחית
 "קְוֵה אֶל יְהוָה חֲזֹק וַיִּצְמַח לְבָבְךָ וְקוֹה אֶל יְהוָה."
 אם תמתח קו ישיר אליו בלי תנאים, הלומך כבר התגשם.

הנה כי כן, ראה אבא סוס הדור ועליו שוטר בתלבושת צרפתית. זֵינְדָרְמֶרִיֶה, Gendarmerie, الدرك. חייל/שוטר בשירות המדינה העוסק בפעילויות שיטור בא למולו. טיפוף פרסות הסוס המתקרב על המדרכת נקלטו היטב באוזניו של אבא. אבל בחלומו הכי רטוב לא פילל שרוכבו יתייחס אליו. לבד מאשר יאשים אותו בשוטטות ויבקש ממנו בקשיש כדי לשחרר אותו "מהאשמה".

שוטר סיוור מרוקני - המחשה

סטה אבי משפיל מבט לַמְדַרְכָּה, מְדַרְכָּה של בהמת המלכות והמשיך לאיטו בעולמו של האל, לחלום ולקוות. באחת, עצר הפרש את סוסו מול אבי נבעט לאחור בתנועות ידיים בלתי נשלטות, ואולם מְתֵנוֹת משהו. תגובה טבעית של אדם לגירוי חיצוני בלתי צפוי המפריע לו לחלום. כשידיו ניצבו לו למגן פניו. נסוג אבי, מְדַרְכָּה של הבהמה, לבל יהיה למרמס פרסותיה,

השוטר שקפץ מעל הסוס קרא לו, מסעוד חיי חזי/בואו הלם! חֲזִיוֹן תַּעֲתוּעִים הזוי לגמרי. צליל הקול נשמע מְכָר במרחק של מקום וזמן אחרים, נוכחות התמיהה נִכְרַת בפניו ובהיסוס מה התקרב אל השוטר והסוס שלצדו כלפיו.

נעם יח סידני/כן אדוני. פתח הַהֶלֶךְ את פיו שבתחילה השתנק. אבא לא הכיר את אחיו משה, ממנו נפרד עוד כשהיה בן שלוש עשרה. השוטר המרוקני הכיר גם הכיר את אחיו. מסעוד אַחֲוִיִּיִּיהָ! קרא לעברו השוטר. אני משה אחר. בוא אל תפחד. אָהֶהָ, אונחת רווחה במשקל הר נפלטה מלבו לחללו של עולם ובתקוה שתגיע ליעדה המוכמן. קול נהי שביטא את תחושת הפורקן וההקלה שלאחר המצוקה והמתח שהיה נתון בהם.

לאחר שזיהה את משה, נפלו איש על צוואר אחיו, השמחה הייתה בשמים והדברים נעתקו מפיו של אבי וכל שנשמע היה שברי מלים מהולים בדמעות של אושר. ובאַנְחַת רִוְחָה זו. באשר נלוו הם לקשר דם הַבֵּל ינותק בהיותם אחים ושותפים ביגונם לפורענות רצח אביהם. מסעוד שכאב והתאפק

משה שְׁיִנֵּק ביהדותו את "מַחֲהָ אֶמְחָה אֶת זֵכֶר עֲמִלְק" ולא פִּקְפֵּק במה שיש לעשות להשיב לרוצח כגמולו.

וכבנים לעם הנוצח. מסעוד לא ידע את נפשו מרוב אושר. מפני שהצעיר התבגר והשתנתה חזותו לבלי הכר ואין יכול המבוגר זה שהתעורר כעת מחלום בהקיץ לזהות את הנער שנהיה לאיש. שהמבוגר נשאר מבוגר ואין חזותו משתנה הרבה.

אֲנֹשֶׁר אֶמְתִּי חוּוִים
 בִּיחַס יִשְׂרָאֵל לְכַמּוֹת הַסֶּבֶל
 הַכָּאֵב שֶׁאָדָם יִכּוֹל לְשִׂאת
 וּרְקָה, עִם שִׁתְּזִנְחָה הִרְעִיּוֹן
 שֶׁל חַיִּים לֹלֵא כָּאֵב וּלְלֵא סֶבֶל
 תּוֹכֵל לְהִיּוֹת מֵאֲנֹשֶׁר
 מַחִיבּוֹק חֵם, כֵּן וְאֶוְהֵב.

וביוסף למזנו. "וַיִּכַּר יוֹסֵף אֶת אָחָיו וְהֵם לֹא הִפְרָהוּ." אין תִּמָּה כִּי דוּדֵי מֹשֶׁה שִׁיחַק אוֹתָהּ "כְּעֶרְבִי/מוֹסְלָמִי" ועל הדרך גם בעקבות הרעלת אביו, בידי שִׁיחֵי עֶרְבֵי שֶׁפֶל. "וְעַתָּה אֵל תִּגְקָהוּ כִּי אִישׁ חָכָם אָתָּה וַיִּדְעַתְּ אֶת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לּוֹ וְהוֹרְדָתָּ אֶת שִׁיבְתוֹ בְּדָם שְׂאוֹל". תִּעְרוּבֵת שֶׁל מַחֲשָׁבוֹת רָצוּ הַלּוֹךְ וְשׁוֹב אֶצֶל הָאֲחִים.

מה שלום אמא. ושלומכם אתם. שאל משה? אָהָה גדול יצא מלבו של מסעוד. ושוב דמעות פִּיכו להן על לְחִיּו ועל זקנו. אנחה של בן למשפחה שחוותה על גלדיה את נחת זרועו של מי שאמר והיה, ואולם מקבלים הם זאת בהכנעה. מידי שליחו, השטן המוסלמי. כאז כן עתה.

אמא! אחחח חללה יִכְחֶמָה. בבואנו לדך—חלצידה/קזבלנקה. השארתי אותה אצל, הדודה אִיזָה בְּמֶרְקֶשׁ כי קִשְׁתָּה עליה הדרך. ולאחר לא הרבה נפטרה ובן הדודה אִיזָה הביא עדי הבשורה המרה. נסעתי מיד לְמֶרְקֶשׁ וקברתי אותה שם. ולאחר השבעה שבתי אל חלקי בזה העולם. ושוב מחו שניהם דמעה.

גם הסוס כאילו הבין את גודל השעה והשפיל מבט תוך חיכוך ראשו על גוו אדוניו. לא חדל עד שרוכבו ניחמו. חֲנֻדָה עֲלִינָה. אנדע עלינא. כשבעל חיים חש את גודל השעה ונוהג כמצופה מבן אדם. העיר מסעוד משהבין שהסוס בטש ברגליו את שחוה רוכבו.

כשעזבתי את הבית לאחר הבר מצווה המשיך משה, לקחו אותי היהודים הצרפתים. אצלם למדתי והנה היום אני משרת כשוטר את מרוקו. הדוד לא גילה לאחיו דבר וחצי דבר באשר לזהותו. דבר שהיה מובן מעצם עבודתו כשוטר, משרה שלא ניתנה מעולם ליהודי.

עוד שאל משה את אחיו במה הוא עוסק? טַחֲלֵב מְעַשֵּׂי טַלֵּב מְעַשֵּׂי. מכול הבא ליד ענה אבא, והזמין את אחיו אליו לביתו צִדְרֵב צִדְרֵב. שם הדוד משה. פוגש בעצם לראשונה בחייו את עיישה/אמא כאשתו של מסעוד. משהיא הייתה בת

גילו ממש. וכילדים לאותה משפחה הכיר משה אותה. שאל הדוד אודות חנה בנת ברהוק? אשתו הראשונה של אבי. וזה סיפר לו מעשה כוזב.

ישב הדוד משה אצלנו זמן מה, שתו תה מתוק, ודיברו לא מעט על תלאות היהודי הנוזד בַּנְכָר.

אימא ביקשה להכין משהו לאכול, והדוד משה, משראה תכולתו של זה המזווה, עצר בעדה. הדוד משה החליט שהגיעה העת לחלוב את פרתו משהבין את עומק הדלות הגשמית בה חיים אחיו ומשפחתו.

אני יוצא לסדר משהו קטן ותכף חוזר אמר, חכו לי. עלה משה על סוסו וזרבן צעדיו השוקה.

שכנים של עיישה ומסעוד מהופנטים היו משלא ידעו כי המדובר באחיו. גם הזוג לא נידב את המידע כי יראים היו מכול הסובב אותם.

מעשה הדוד בהמשך יצרו אווירה של הערכה רבה לאבי ולמשפחתו במרחביו הצרים של דְּרָב בַּסְקוֹ.

החזנים בעטיו של השוטר אפוף המסתורין נֶהֱנוּ לא מעט מרווחה כלכלית. וללא ספק מראהו של השוטר על סוסו השאיר רושם רב על כל תושבי הגטו.

בשוק קנה הדוד והעמיס כל טוב על עגלה שדחף סבל מקומי והביא תכולתה לאחיו. שמחו מאוד בשפע שהגיע עד לפתחם. גם מקומם של הילדים לא נפקד משקיבלו מתנות וממתקים.

לאחר ארוחה מרוקאית דשנה שאמי הכינה, רכב משה על סוסו ואמר שהוא עוד ישוב.

הם נפרדו לשלום בנשיקות שיטעמם חומלח בנוזל הדמעות שאין בגמצא מנחם ממנו.

ביתם של החזנים לא חסר דבר מאז בואו של הדוד. כך נהג משה מדי שבוע להביא לנו עגלה מלאה כל טוב. וכמי שלבו בשמים, נענה תמיד. אבי חדל לחפש פרנסתו בחוץ משזו הייתה מצויה עתה בשפע בביתו. אבא היה מוכר לשכניו ברחוב ובזול יותר מאשר בשוק את שנותר מהטוב שהביא לנו הדוד משה. "כִּי לְמַחֵה שְׁלַחְנִי אֱלֹהִים לְפָנֶיכֶם."

משה אהב את סחרו של אבא ברחוב וזכר לו ימים אחרים עת פרנס אבא לבדו את ביתם לאחר רצח אביהם והקפיד למלא העגלות יותר ויותר שיהיה מסחרו של אחיו ראוי.

המעשה הזה נמשך חודשים רבים. אבא גם עשה כסף טוב מהקמעונאות שנפלה בחלקו.

בְּרִבּוֹת הַיָּמִים מביא היה אבא לי, מהשוק פְּקוּס, שאורכו היה לא פחות מקומתי. וטעמו היה כשל הַמְּלוֹן. התקנתי מְנִשָּׂא מעץ וקולר מחבל נתתי על צווארי. ערכתני עליו יפה את פלחי הַפְּקוּס שפרסה אמי לגדלים שווים. ויצאתי למכור לחברי

ברחוב. רק בודדים שילמו. על פי רוב, מכרתי באשראי שנרשם באוויר. או שהתחלקתי עם מי שאין ידו משגת כדי פרנק. שנתתי ביס או שניים בטבעת הטעימה בטרם חנימתי לו אותה. ולמי שביקש ולא נשאר לי לתת, התחייבתי לפעם הבאה.

מאז בעצם לא "הצטיינתי" בלמכור דבר חלף כסף. האם רק כי גדלתי בבית להורים שהנתינה בו היא אורח חיים ומהות ולא טורח ותְּפִלָּה, ומשום שחשתי תמיד חייב לעזור לסובבים אותי? להסביר להם ולא רק פנים. אלא בעיקר הושטתי אני ידי לתת.

לעולם השלמתי ולא הבנתי עד הסוף מדוע אצל רבים אחרים אין את אותה מחויבות שבערה בעצמותי. עם הזמן הנחתי כי בדרכם שלהם וודאי יש משהו מהמחויבות. בכול אחד ואחת לזולתם. חיי שלי שזורים בְּעֵבְרוֹת הַנְּתִינָה האין סופית, עד כדי "פשע" נגדי ממש. לא אוכל לומר שלא חיכיתי לקבל בחזרה לכשאזדקק. אבל מעולם לא חשבתי על כך ואפילו לא במונחים של שלח לחמך.

"כִּי עוֹד חֲזוֹן לַמּוֹעֵד וְיִפַּח לִקְוֹן וְלֹא יִכָּזֵב
אִם יִתְמַהֲמַה חֵכֶה לוֹ כִּי בָא יִבָּא לֹא יִאָּחֵד
הִנֵּה עֵפְלָה לֹא יִשְׁרָה נִפְשׁוֹ בּוֹ
וְצִדִּיק בְּאַמּוֹנְתוֹ יִחִיָּה."
וכל עוד קיים ביהודי שביב של תקוה
באמונתו בנצח יצלה.

במונחים של היום רוצה לומר פראייר. אמר לי פעם הבן
 אייל. אי אפשר להאמין שאתה קיים אלא מפני שאתה אבא
 שלי ואני מכיר אותך. וכי בכול מו"מ, אָלֶף רוצה לקחת את
 השקל מכיסו של בֵּית. ולהיפך, ואתה תמיד לוקח את השקל
 שלך ודוחף אותו בכוח לכיסו של הָאֲנֵאלֶפֶת.

לומר שלא הבנתי את בני
 זה יעליב את תבונת הנחש שבי
 הבנתי בני גם הבנתי
 אבל משהו חיצוני לי שִׁכַּל אֶת יָדֵי

את שעושה האל בחכמתו, לעולם שלמות נצחית ועזר לאדם.
 את שעושה האדם מעצת נחש ומזעת העץ, לעולם ארעי, חסר
 ונחש כנגדו.

1. הערב רב יעשה הכל, להגיד "לְמַלְךְ מִצְרַיִם כִּי בָרַח הָעָם"
 ומצרים יטבע.

2. המתיוונים יקראו לילדיהם, אנטיוגנוס רחמנא ליצלן.
 ואנטיוגנוס איש סוכו זה היה לתנא גדול. הוא אמר....
 "אֵל תְּהִי כְעֶבְדִּים הַמְשִׁמְשִׁין אֶת הָרַב עַל מְנַת לְקַבֵּל
 פָּרְס", ואלו הם מוסחי הקדמה שאיבדו מורא שמים/
 /איבדו את חכמת האל לטובת דעת נחש.
 "אֵלָא הוּוּ כְעֶבְדִּים הַמְשִׁמְשִׁין אֶת הָרַב שְׁלֵא עַל מְנַת
 לְקַבֵּל פָּרְס, וְיֵהי מוֹרָא שְׁמַיִם עֲלֵיכֶם"

3. אומר דוד בתהלים. מִי יַעֲלֶה בְּהַר יְהוָה וְיֵמִי יִקוּם בְּמִקוֹם קָדְשׁוֹ.

א. "נְקִי בַפִּים וְיָבֵר לִבּוֹ אֲשֶׁר לֹא נִשְׂא לַשָּׁוְא נַפְשִׁי וְלֹא נִשְׁבַּע לְמַרְמָה". יהודי שלא עשה שימוש לרעה בנפשו של האלוה שמחייה אותו.

ב. "יִשָּׂא בְרָכָה מֵאֵת יְהוָה וְצִדְקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעוֹ. כִּזֶּה שֶׁלֹּא הִתְבַּהַם וְרָץ אַחֲרֵי הַבַּלִּי הַגּוֹיִים לְהִזְדַּמּוֹת לָהֶם.

ג. "זֶה דָּוִד דִּרְשׁוֹ מִבְּקִשֵׁי פְּנִיָּה יַעֲקֹב סֵלָה". כל דור הוא הדור, שצריך לדרוש את חוכמת האלוה שתכפה הר כגיגית על ידיעות נחש. ולהשתמש תמיד בידע הנרכש בתבונת האל שבאדם.

ד. "הִנֵּה עֹפֶלֶה לֹא יִשְׂרָה נַפְשׁוֹ בּוֹ וְצִדִּיק בְּאֲמוֹנָתוֹ יַחֲיֶה". הנה בכעסנו המרנו פי האלוהים והעפלנו ההרה ללחום בעמלק וניגפנו.

ולא ישרה נפשו בו, שכעסו לא שָׁכַף וּלְכֵן חוֹטֵף. ורק צדיק, כמי שמבין מדעתו הווית בוראו, רק הוא, באמונתו זו יחיה.

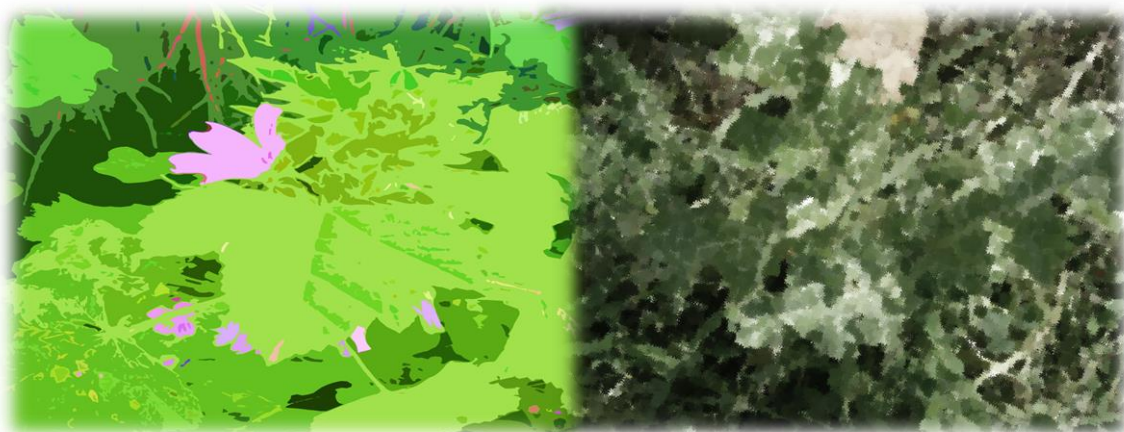

ידיו החובקות של אבי מונעות בעד ראשי לרדת, מתוך תמונה משפחתית ראשונה במרוקו

בא היום והֶהְכֵרְחִי שלא יִגְנֶה צַף ועלה. תוך שיחת עומק
 נוקבת בין האחים, התרעם אבא על אחיו הקטן ממנו, יען כי
 נטש יהדותו, מורשתו והתאסלם. מתוך אחריותו למוסר אחיו.
 מחשבה שניקרה במוחו מאז נפגשו.

סיפר הזוד משה לאחיו. וכי בעת לימודיו קרו להם פרעות מידי ערבים בבית הספר בו למד והוא ניצל מהפוגרום בזכות תושייתו שבאה לו בעת העדר האוניים של מנהלי בית הספר.

רץ לחזרו שבפנימייה פשט תלבושתו האחיזה לבש בגדים ישנים שלו עליהם שמר כל השנים בהם למד. ארוזים פְּתָרְזִים تَرزيم/ בצרור. אותו טמן עמוק בתאו ליום פקודה. יום של חוסר הוודאות הטבועה ביהודי הנוזד. כשהגיע יום הרת עולם עטה אותם וברח הרחק ככול שנשאו אותו רגליו. לילה אחד ישן בשדה הפתוח ובלי שבא אוכל לפיו הסתפק בעשבי השדה. בגרנינה ובחוציזה ובלי מים לשתות גמע עוד כברת דרך. בגאיות ובמקומות הרחוקים מעין אדם לאן שנשאוהו רגליו.

ח'בִּיזָה

גרנינה/גדילן מצוי

עד אשר הגיע לחווה חקלאית המרוחקת מהעיר. ראה אנשים עובדים בשדה. דיבר אליהם בניב הערבי שהביא אתו ממקום הולדתו שבחבל הסוס. כשביקש לקבל מעט מים

לשתות. נתנו לו גם שאלו מי הוא ומהיכן הוא בא ולאן פניו מועדות. סיפר להם תלאות הדרך הרחוקה ממנה הוא בא. הם האמינו לכול מלה שלו.

"וַיִּשְׁבֵּי גִבְעוֹן שָׁמְעוּ אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ לִירִיחוֹ וְלָעִי. וַיַּעֲשׂוּ גַם הֵמָּה בְּעֶרְמָה וַיִּלְכּוּ וַיִּצְטִירוּ וַיִּקְחוּ שִׁקִּים בָּלִים לַחֲמוּרֵיהֶם וְנֹאדוֹת יַיִן בָּלִים וּמִבְּקָעִים וּמִצָּרְרִים. וַיַּעֲלוּ בָלוֹת וּמִטְלָאוֹת בְּרַגְלֵיהֶם וּשְׁלָמוֹת בָּלוֹת עֲלֵיהֶם וְכָל לֶחֶם צִידָם יָבֵשׁ הָיָה נִקְדָּים. וַיִּלְכּוּ אֶל יְהוֹשֻׁעַ אֶל הַמַּחֲנֶה הַגִּלְגָּל וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו וְאֵל אִישׁ יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה בָּאנוּ וְעַתָּה כְּרַתוּ לָנוּ בְרִית".

ומשהייתה זו שעת צהרים הזמינו אותו לאכול אתם. קראו לבעל החווה, שראה לפניו ערבי חסון ומבין עניין. סידר לו עבודה גם מזון ומגורים. השכר זעום ואולם דָּאָג לְכָל מַחְסוּרוֹ. ובנסיבות שהתגלגלו לפתחו שמח מוסא בחלקו.

רכב מוסא על זה הגל, שם עצמו לאת שֶׁחֲשָׁבוּהוּ. עבד ולן עם עוד עובדים בחווה. ולאחר כשנתיים ימים, משהוכיח חריצותו ונאמנותו למעבידו, נתן לו מעבידו את אחת בנותיו לאישה. ומשכולם הכירו אותו כְּסָלְיִיחַ/כִּינוּי לילידי ההרים שבסוף העולם למעלה. ערבי מצוי מהרי האטלס. סידרו לו מסמכים חדשים שהתאימו לזהותו המושאלת. בחינת היה יהודי בלבך פנימה ומוסלמי בחיצוניותך. לציין כי מקומות המגורים כמו תְּמִזְרֶסֶט/תְּמִזְרֶקוּ מהם בא בעודו נער, הם מקומות המשתנים בהתאם לפגעי הטבע, הזמן וסכסוכים בין המשפחות/השבטים. כך שמשפחה שגרה כאן ולמחר העתיקה מגוריה לשם, היה אך מעשה שבשגרה.

אין בנוף הקדומים הנידח מי שיגיד לך מאיין באת ולאן תלך. מה גם שבעת הפוגרום נשרפו חיים חלק התלמידים ומחשבוהו ליהודי מת. ומשאיש לא חיפש אחריו נצל. וכך בעצם נסללה הדרך לזהותו הבדויה.

עם הזמן ועם שכולם הכירוהו כערבי דובר מעט צרפתית ומבין עניין. איש הבא מן ההרים הרחוקים. ונשוי למשפחה מיוחסת. התגייס לעבוד במשטרה. ומכאן עלה גם על הסוס, ונשלח לעבוד בקזבלנקה.

משביקש אבא לראות את משפחתו. אמר לו הדוד משה אך זאת אל תבקש ממני. לומר לך עם מי אני נשוי וכמה ילדים יש לי והיכן אני גר. כי דבר זה יכול לחשוף את זהותי. רק זאת אומר לך. דע שכולנו בטוב.

לאחר המפגש הטעון הזה, חדל הדוד משה להגיע לביקורים ומאז בעצם לא ראוהו יותר. לא לפני שביקש מאבי לא לחקור אודותיו. רק אמר לכשיתאפשר לו הוא יבוא לבקר ואולם לעולם לא עוד.

החיים הם לא רק מה שאיתה רואה לפניך
אלא ובעיקר מה שאין רואים.
ובמטפורה לסיפור הזה
החיים האמתיים הם גם מה שלא כתוב
ונמצא כאן בין השיטין,
כְּדָבָר דְּבֹר עַל אֶפְנָיו.

עיקר אחר סיפר משה לאחיו בטרם נפרדו, וכי בהיותו בתפקיד נסע אל אזור מגורי אביו, שם איש כבר לא הכירו. התחקה אחר אותו השייחי נאפק זה שרצח את אביהם. ויותר מאוחר גם את אחיו. עקב נישואי ליילה למאגד. ארב לו גואל הדם ומשהגיע השפל לבית התה המקומי בעקבות בואו של איש החוק ובאין משגיח שם לו רעל בתה וזה מת באותה דרך בה הרג את אבינו. "וַיִּפֶן כֹּה וְכֹה וַיֵּרָא כִּי אֵין אִישׁ וַיִּפֶּ אֶת הַמִּצְרִי".

מה שכוס תה אורבת מגואל הדם יודעת לעשות

חֶשׂ הֵייתִי נפגע כמשה חֶלֶף הדוד משה אם לא נקם דם משה והציל את כבוד מוֹשֶׁשֶׁשֶׁתְנוּ. אמנם אין למצוא כל מעלה בזה שמשה נקם נקמת דם אביו. ברם ומשכך נהוג אצל בני ערב מימים ימימה ולו רק לצורך עניין זה "התאסלם" מחלתי.

במלחמה מול השטן אין מנצחים רק בשכל
אלא באינסטינקט השטני הרדום הנמצא בכל אדם
בדומה לזה בו משתמש האויב נגדי
אולם משודרג בשכל, וזה תפקידו של היהודי.

הדוד משה כאמור שיחק אותה ערבי והתחתן עם ערביה מרוקאית ונראה בעליל כי יש להם גם ילדים שחיים היום במרוקו. והייתי מעוניין למצוא ולהכיר את בני הדוד האחרים.

לימים התוודעתי לחברה ערבייה בפייסבוק ממרוקו ושוחחנו גם על הדוד שלי. שלחתי לה את המסר ולאחר שקיבלה בקשתי אמרה לי שאת שאני מבקש לא ניתן לביצוע במדינה כמרוקו.

A mystique of my uncle Moshe hazan, his was brothers father Masood hazan. Father told me on his brother Moshe. And this, what I remember:

That his brother Moshe calls named after his father,

From any that was born after death of my grandfather.

The rumor says that/because the bitter his religion and be Moslem and married to the woman Moroccan Arab and as all that seems they have children that life today in Morocco. And I am interested to find them. Is it correct will be able to help locate them?

Thank you

במהות החיים שום דבר אינו ברור מאלין
 ברם הידיעה שאתה נמצא בסיכון תמידי
 יכולה להעלותך לגבהים שרק בהם
 המטפורה, מציאות!

סבא, סעיד מפרזל הסוסים

הם
מהווים
את
הנזר
של
ראשך

עיישה. בת סעיז וסלטנה חזן. ולה אחים יוסף, אליהו וסעדה. לא הכרתי את הזודים יוסף ואליהו. לבז ממה ששמעתי שהם היו לסוחרים והתגוררו בשלב כלשהו במצרים. עד שאארגן את אילן היוחסין עוד יכול שאגיע רחוק יותר, בידיעותיי את אשר קרה אותם.

על הזודה סעדה. שבגרותי הכאיבה לי מאוד ושלא

בטובתה אזכר בדפטר יז/פה "לא יחל דְבָרוֹ". "וְהוֹדַעְתָּ לָהֶם".

לסבתא סלטנה מנישואיה הקודמים למרדכי רווח, נולדה הזודה מימה אותה ביקרתי בילדותי לא אחת בבית שמש. אישה חביבה טובת לב שגידלה לבדה נכדותיה, ז'ורז'ט ואסתר.

היה זה בחופשת שבת מהצבא עוד כששירתי כפרח טיס. בדרכי לביתי שבכפר ראיתי נערה שיצאה מהבית ורצה לעבר בוסתניו של אבי. כשהגעתי ונשקתי לאמי אמרה לי עוד בטרם שאלתיה. לך תביא את הכלה שלך. מְרִמְרֵתִי, אמאאא? לי יש את פנינתי. העוותה מעט חִיָּה כָּלֶס מְעָה דִיק מִינְחֹוֹט. עברית: עזוב, חָלֶס עם זאת הקטנטונת. וכאילו אמרה-לא-אמרה. ולא הוסיפה. ובאש בעמקי נפשי אמרתי שפנינתי היא מהצנועות הַנְּאוֹת שבבנות הכפר ושהכרתי בכלל.

עליתי לְקַרְפִּיפוֹ של הזקן ומצאתיה נחבאת אחרי עץ התות. עץ שמעולם לא הניב. אמנם נוף פארותיו כיסו מרחבים ברם נטול פירות היה. וזווקא מתחתיו של זה בחרה העלמה להסתתר. קראנו לו "תות זכר". כזה היה התות שבחצר ביתנו.

בהרי נוף הקדומים מיד היו מוצאים לזה המקרה פירושי
רש"י, אמרות שפר ומעשה שהיה. כמו זה למשל. הַרוּצָה להיות
עיקר הבית לא מתוודעת לאיש בצלו של תות עקר.

חייכתי אליה שלום בין ענפי התות לעלמה היפה, משה
אמרתי עם שְׁחֻקִיתִי מעט מתנועותיה הבישניות משהו.
ובהשפלת מבט אמרה אני ז'ורז'ט. אחזתי בידה ונְשָׁרְכָה אחרי
באי רצון מפויס, כאומרת נו שיהיה. שתינו יחד משקה קר
שאמי הכינה וישבנו לדבר. הבהרתי את עצמי וכי יש לי חברה
ושמה פנינה, ומאז אנחנו ידידים טובים.

השליטה באחר היא תשוקה מאמללת
לא רק את חיידך שלך
אלא גם של כל אלה האוהבים אותך
וכדי לזכות בעצמך מחדש
עליך למצוא את הדרך לתת לאחר את עצמו
כי בסוף, בסוף. הוא/היא לא באמת שלך.

בשמחה להולדת יעלי שלנו. דודה מימה באה לביתי. הנה
היא יושבת מאחורי אמי כשעל ברכיה אייל שלי מוחה להן
כפיים. שתיהן בנות סבתא סלטנה לשני אבות. מרדכי רווח
אביה של דודה מימה וסעיד אביה של אמא.

לאביו של סבא סעיד קראו שלום. עוד מצאתי בכתובה של אמא שלאביו של סבא משה קראו מסעוד. עתה ברורה שרשרת פאר הדורות שנקטעה בגין מוזרונה המזרזרת דרור דורות למזרון.

מימין הדודה מימה ועל ברכיה של אמי, אייל שלי עושה כפיים.

כאן המקום לציין כי בעת ביקורי בעיירת המחוז טאליווין פגשתי ערבי שבע ימים, בבוקר מקפיא של יום שוק, בבית תה המקומי עת ביקשתי חיזוק מעט לאמיתות בנעלם הזה שבעברי, לבד מהסיפורים ששמעתי בבית הורי.

התיישבתי למולו והזמנתי לנו פְּכַדְדָּה, קנקן תה חזק מתוק/מר/מנטול. כמו שהוא אוהב. מתוק מכמויות הסוכר ומריר מהשיפה והנענע שנוגע בכול הללו. חברים לשורשים עמדו הכן עם מצלמות. נרגשים היינו. כי לא באמת ידענו אם הוא הכיר מי מאייט חזן.

שאלתי אותו אודות סעיד חזן, אביה של אמי. בינגו! חיך האיש מאוזן לאוזן, ובעוד חבריי למסע צילמו את הסקופ. השיב הזקן לי בשאלה. סְפִיחֵי? נשנקתי מעוצמת ההתרגשות, נפשי סערה ממש עת הפניתי מבט לעבר חברי למסע השורשים ומשהו אחז בי לא לקום וללכת לסבא סעיד ולספר לו זה המקרה. שערותי סמרו וגופי חידודין. אמנם לי זה היה הביקור הראשון בנוף הקדומים הזה, ואולם מן הרגשה של דז'ה וו השתלטה עלי וכאילו אני מיז רץ הביתה שכאן ממול על זה ההר.

אומנות הטיפול בטלפי הסוסים והתאמת מנעלים לרגלי הסוס. הינה אומנות הנפח. הידע שנרכש לאחר ניסיון רב בטיפול ומניעת נזקי השחיקה של טלפי הסוסים הביא לסבא גם פרנסה ובעיקר לתלותם של הגויים רוכבי הסוסים בו.

פרזול הוא מקצוע עתיק יומין. משנמצאו פרסות צמודות לרגלי שלדי סוסים באתרי לחימה קדומים.

עבודתו של המפרזל אם כן, כוללת חיטוב הטלפיים והתאמת הפרסות. ושלא כמו בימים רחוקים. "וְחָרַשׁ לֹא יִמָּצֵא בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כִּי אָמְרוּ פְּלִשְׁתִּים פֶּן יַעֲשׂוּ הָעִבְרִים חָרֵב אוּ חֲנִית: וַיִּרְדּוּ כָּל יִשְׂרָאֵל הַפְּלִשְׁתִּים לְלָטוֹשׁ אִישׁ אֶת מַחְרָשְׁתּוֹ וְאֶת אֵתוֹ וְאֶת קַרְדָּמוֹ"

סבא עסק במלאכה זו ממש והערלים הם שעלו אליו
 לפרזל סוסיהם ולא רק.
 הוסיף הזקן ואמר. שהיו לו לסבא סעיז שתי הבנות הכי
 יפות בהר.

לא היה ספק כי
 אַטוֹטוֹ בְּשׁוּבִי הַבֵּיתָה רִץ אֲנִי לְסֹפֵר לְהוֹרִי
 אֵלַא שְׂאֵז מִשֵּׁב כּוֹרַח הַהוּוִיָּה שֶׁהֶלֶם בַּחֲזִי
 הַנְּהִיר לִי שֶׁהֶם כִּבְר אֵינָם אֲתַנּוּ.

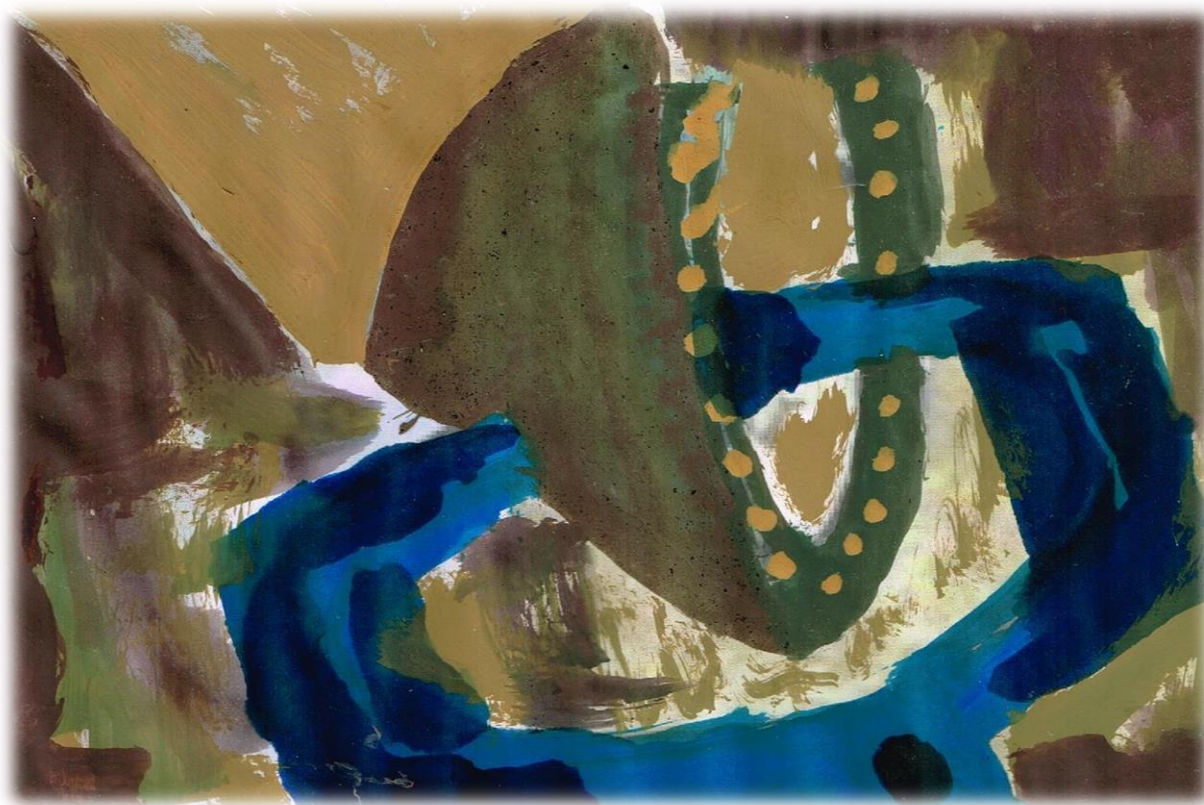
היה זה מפגש מרגש מאוד שגיבש פירורי מידע שעניי לא
 ראתה. אולי חזתה והנציחה דעה נחרצת באשר לאמיתות
 פועלם של אבותיי בנופי קדומים נשכחים.

ההגדה אומרת על זה הסבא סעיז שהיה מחליף פרסות
 לסוסים תוך כדי קרבות בין החמולות. ואיש מהניצים לא ההין
 לפגוע בו. היו ממתניים כל אחד לתורו בבואם לתקן פרסות
 סוסיהם. תוך שתיית תה.

בנפחייה כיבדו האויבים זה את האחר והמתינו זה לזה כל
 עוד היו בחברתו של סעיז.

משתוקנה טלפו של סוס יצא עם רוכבו להמשיך לצוד
 את אויבו. רק משהרחיק כברת דרך הותר דמו.

רגעי החסד הללו, היה בהם לעתים כדי להביא לקץ
 הקרבות בין הניצים בהתערבותו של הסבא סעיז. גם אם זה
 פגע מהותית בפרנסתו/בפרוסתו. והייתי מעז ומוסיף בפרסתו.

פרזול סלפי הוס - המחשה

מה שכוס תה של סבא סעידי יודעת לעשות

סמרו שערות גופי. גם כוס התה הַמְתָה בין אצבעות ידי שכמעט ואיבדו אחיזתם בה. ולבי כמעט פרץ מתוך חזי מהתפעמות. כשהזכיר הערבי הזקן את סבא סעידי הַסְפִיחִי/המפרזל, את אמי עיישה ואת דודתי סעדה. כנשים היפות בכול ההר. או אז אבדו לי כל יתר השאלות ולא יכולתי עוד להתמיד ולדבר בהם רק קמתי הודיתי לו, חיבקתי אותו. נתתי לו 100 דירהם והלכתי שמח עצוב, שמח כאילו נכחתי בנפחייה של סבא, ועצוב על פלכי חיים שנמוגו.

רק התשוקה להחכים מתובנות זקן
 יכולה לייצר אושר
 הידע די מתסכל.

הזקן מטאליווין וחבריי הצובאים ומצלמים

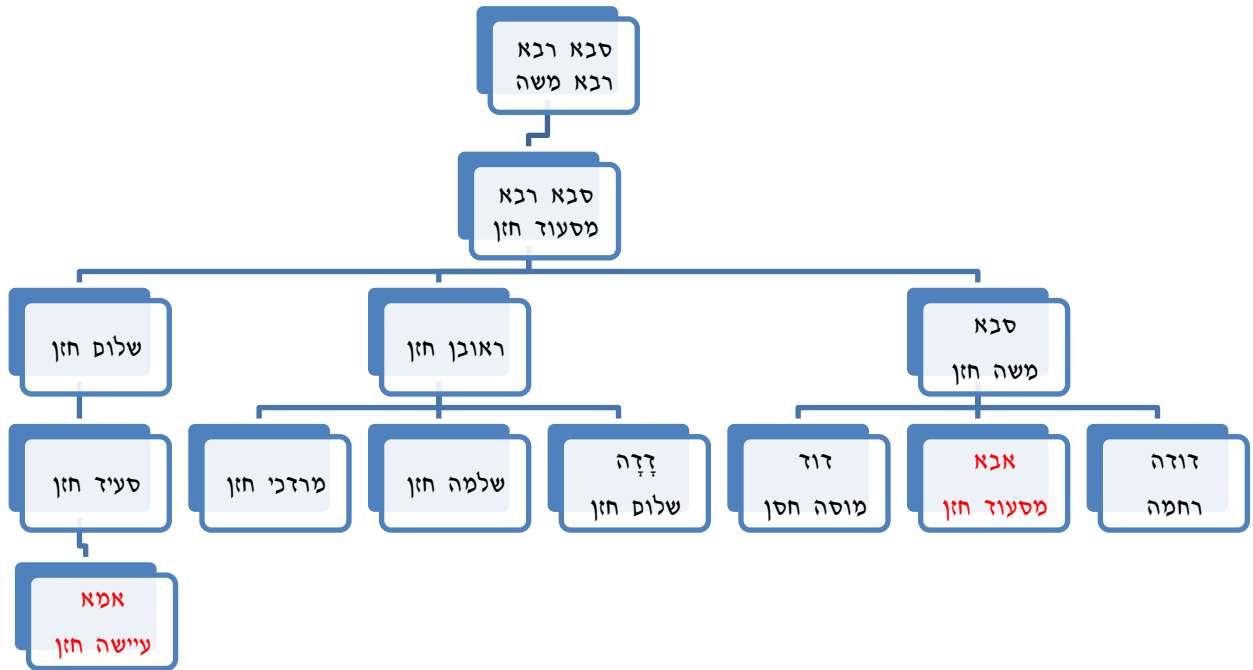
חבריי פערו פה לשמע החדשה הלא צפויה מהמחזה
 הכמעט אשלייתי וההזוי שחווינו. שלכתחילה כלל לא רציתי
 להצטרף לזה טיול השורשים ודווקא בחלקי התחברו הזמנים.

עבר שחוו הם היה להווה שחוויתי אני
 ועתיד שיחוו צאצאיי והקוראים אותי.

כשעלינו להר וביקרתי בכפר הולדת הורי, לא מצאתי שם
 מי שהכירם אולם את מקום מגוריהם של אייט חזן כן הראוני.
 וברדתנו מההר כבר שָׁמַם היה בית התה למרות שהכנתי
 עוד לא מעט שאלות לזקן. בין השאר אודות הסבא משה
 שהורעל.

כאבך הוא רק שלך כשאתה בודד בדרך
 כאבך נחלק אם קנית לך חברים במעלה הדרך
 כאבך עוזב רק אם גם חבריך קנו אותך
 משפחה וחברים הם מי שכשאתה כואב
 סביבתך נושאת את כאבך אתך
 והוא כבר לא רק שלך.

הַנֶּה הַמַּעֲט: רֵאָה זְפֹתֵר לְד/פָּה בְּמִזְבֵּר-וְאַלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים-אֵילָן יוֹחֲסִין

לְכֹוּ וְנִמְכְּרֵנוּ לְעַרְפְּתִים וַיִּשְׁמְעוּ אֶחָיו

אותו
המוסר
כעונק
פנינים
יהיה
על
צווארך

אמי עבדה אצל אחת המשפחות הצרפתיות שגרו בקזבלנקה. קונסול, נספח או אחר במעמד דומה. מרוקו הייתה אז תחת כיבוש צרפתי.

מה שוודאי הוא, שכסף היה להם וילדים לא. עיישה לעומת הצרפתייה בורכה במשפחה ענפה, תשורה מֵאֲתוֹ. בְּקִרְיִסְמִס שהתקיים בביתם של מעבידיה של אמא. אותה הזעיקו בדחיפות לסייע בהכנת האירוע. על אף ואולי דווקא מפני שזמן מועט קודם לכן, ילדואותי, ביקשו מאימא לחשוב על אפשרות מכירתה להם. אותי משה/מואיזו זה שאך נולד. תמורת סכום נאה, אשר היה יכול להפוך את אורח חייה הממוני של משפחתי, מן הקצה הזל אי שם בתחתית הבאר. אל פי באר ואף למעלה מזה. סוג של בעל הדלי חלף הילד.

"הָבָה לִי בְרָכָה כִּי אֶרֶץ הַנֶּגֶב נִתְּנָה לִי וְנִתְּנָה לִי גֵלַת מַיִם"

איך ש"גֵלַת מַיִם" מסתובב לו - צילמה אחותי לאה

שאומנם עמוק יורד הַדֵּל-י לבאר
 אבל לידו שם למטה מים חיים בשפע יש
 רק למשוך למעלה אל הקצה האחר, פי הבאר
 ושלא בשמים היא
 שאם משתדל האדם מִשָּׁה חיים מהתחתית
 משה הילד שזוה עתה נולד
 אמנם בתחתית הממונית
 שרק כי משם מתחילים החיים של היהודי העודד
 אם כן מה בצע לתתו לגוי תמורת "עֲשׂוּרִים כֶּסֶף"?

אמי חמדה לה לצון והעלתה את ההצעה בביתנו בהיות
 כל המשפחה מְסֻבָּה למגש גדול, סִינֵייה סִינֵיה. בו הוגשה
 סעודת ערבית מסורתית, לחם כזה שנהגה אמי להכין בבית
 ולאפות מדי יום צְפִינָה של הנחתום. כְּבֹאז חֶבֶז. מרק עדשים
 סמך וכוס תה מתוק לקינוח, אוכל דְּבַר יום בְּיוֹמוֹ.
 בתוך כל ההמולה סביב מכירתי ובעודי יונק ארוחתי
 משדי אמי נשמעו הערותיהם של בני הבית לסוגית מכירתי. בה
 דנו מי שבחיפזון ובעד ומי בשום שכל ובשקול דעת נגד עצם
 הרעיון.

דעות היו לכאן ולכאן, הנמוע היחיד היה מואיזו ולו רק
 מהטעם שְׁפִי יונק חיים היה אותה שעה. וכשרעבים אין יכולים
 לקבל החלטות נבונות. גם התערבותם של השכנים לא נעזרה
 ודעותיהם החלוקות נשמעו אף הן בחלל המיני פטיו.

פטמה המלאכית האצילה שלי ועוד ידובר בה, שכה אהבתי בילדותי וכה דאגה לי בהעזרה של אמי. היא זאת שהתנגדה נחרצות. והציעה לשלם הסכום בעצמה. אם אמי אכן תרצה למכור אותי.

הריונות שלא צלחו בבטנה של הפייה/הפטמה שלי. חלב היה לה. שמפטמתה ינקתי, והיא אהבה אותי מאוד על כן. "אֶבֶל נְכָרִית מְיֻקָּה בְּנֵה שֶׁל יִשְׂרָאֵלִית בְּרִשׁוֹתָה".

ואולם רק בזכות דמעותיו האצילות שיצאו מן הלב היהודי הקטן והנבון ושנגרו על לחייו התפוחות של אחי עמרם הבוגר ממני אך בשלוש שנים. טוהר דמעותיו מנעו את האסון, כאומר "וְאֲנִי אָנֹּה אֲנִי בָּא"

תוהה, מאיזה כוח נסתר עשויות דמעות ילד הקורעות לב כל רוֹאֵם. מה סוד יש באדם שמתוך גלגל עיניו ברגעי אימה כשרק נראה שאין בעולם כוח שיבטל רוע רעתה של גזרה מלבדם הן נובעות מאליהן. "מְנַעֵי קוֹלְךָ מִבְּכִי וְעֵינַיִךָ מִדְּמָעָה כִּי יֵשׁ שָׂכָר לְפַעֲלֶתְךָ"

כוחן של אותן דמעות הכריעו כאמור נגד המכירה. אמא אז הבטיחה לו ולכולם כי לעולם לא תוותר עלי ולא על אף אחד מילדיה. אמי אומנם העלתה הנושא רק כדי להעביר לכולם מסר שאין לנטוש. מכיוון שאת אשר הציעו לה מעבידה באירוע בביתם דחתה בו במקום בשתי ידיה. שאמרה להם, מְטַרְחֹוּס דֶּק לְאִנְהֶכָ. עברית: שלא תזכו לראות את היום הזה.

וכמו המסר שבעקידה, שלעולם לא עוד קורבנות אדם. אלא רק, "וְהִנֵּה אֵיל אַחַר נֶאֱחַז בְּסַבָּךְ בְּקַרְנָיו וַיִּלְךְ אַבְרָהָם וַיִּקַּח אֶת הָאֵיל וַיַּעֲלֵהוּ לְעֵלָה תַּחַת בְּנוֹ".

הדמעה דרך הדרמה גרמת ולו לרגע
 לגעת בקצה של מה שצריך להיות הטוב שבמהות חייעו
 ולא למה ואיך שאעו עושים כדי להוות
 ומאבדים את מהות הדמעה.

למחר כשכבר יכולתי לשמוע הסיפור מאמי בכיתי כילד
 בחיקה. ומאז מדי הזכרי בו דומה שהלב דומע את מה
 שהמוח שואף תמיד להסתיר.

הנה כי כן ואני כאן אתכם היום
 במדינת הנאבקת על חייה מחד
 וממדרת חיי רוב אזורחיה מאידך
 וביתר שאת את חיי שלי
 רק בגלל מי שהנני
 בן מלך ועקשן.

אילו כיוסף ומכרתי, היה וְדאי סוף אחר לסיפור. והיום
 אחד מערוצי הרייטינג המדכאים היה וְדאי מנציח את הטררגדיה
 הדרמטית שקרתה אי אז, באחת מתוכנותיו מלאות הקצף עד
 לְזָרָא. גם דמעות היו מציפות זקנות ורגשנים כמוני עד חנק.
 אולם המצב כיום אמתי לגמרי וגופי כאן חי ומת ככם
 וביניכם, מפסל, ממציא וכותב שאינו נח על שום זר, גם מוחו
 יגע ללא לאות ומבלי אפשרות לשלוט בו ולומר לו חדל.

ותשפטו אתם כל אחד ומגמותיו. כל אחד וגחמותיו, כי אתם כמוני שכאן, ומכאן רק המוות יפריד הגופים אך לעולם לא את שאר הרוח ולמתייהרים די!.

אָמֵן מנהיג שלמד עבודתו וכול שיעשנה טוב, החסך הָאָמֵנוֹתִי יצוף לעיני כול, באשר הוא תמיד נדרש לַמְפָּרֵט.

אָמֵן מנהיג שחי מלאכתו ומה שלא יעשה בשאר רוחו יראה שונה לעיני כול, באשר לשאר רוחו של זה נדרש רק מַפְּרֵט.

חושב בהגדרה, יכול רק מי שחזא

אָמֵן שיכול ליצור ולפסל אֵת דעתו

פִּילוסוף שיכול לתת פֶּן מידיעתו

סופר שיכול לספר מודעתו

ותכלית כל האדם

אֵפֶס ותו.

"למען ידעו מַמְזַרְח שְׁמֵשׁ וּמַמְעַרְבָּה כִּי אֵפֶס בְּלַעְדִּי אֲנִי יְהוָה וְאִין עוֹד"

זוהי ארצי הקשה והשסועה לטוב. ולאיש המעוף שאולי נראה כמטורף לכאורה. אבל יכול שיציל עולם ממשמידו

האנושי אם אך יקדישו אלה המחליטים. מעט תשומת לב לילד
שלא נמכר תמורת שום "מה בַּצֵּע".

המדרגה הגבוהה ביותר אליה יכול להגיע האדם/אמן,
אינה המונה ליזה של לְאוֹרְדוֹ דֵי וִינְצִי, גם לא הקפלה
הסיסטינית של מִיפְּלֶאֲנֶגֶלוֹ. אלא על מה שחשבו ליצור ולא
עלה בידם. כי האמן המגיע לרוויה בימי חלדו הוא אדם לא
מסופק במשתמע.

ילד שסקרנותו אינה יודעת גבול
וכמו נהר
אב דוהר אל בן, נין, נכד, דור, ורב
יובליו מבתרים ומעמיקים לכול עבר
אולי מְקַשָּׁה על מקובעות בעלי מומחיות
עגמי קלסתר שאינם מוצאים
מקום לקטלגו בשום קלסר.

נאהב מתעלולי הנכדות

בְּחֻמֵּם עִם בֵּינֵת בּוֹיֵעָה

וכדי
להצניע
לכת
בא
זקנו
של
היהודי
דווקא

החמאם. الحمام. בית מרחץ ציבורי שליז ישיבת אם הבנים בה למדתי בילדותי, מקום בו נהגו להתרחץ ולטהר גופם. עמך מהמלאחים ומהגטאות.

לְדַרְי דְּרַב צֶבֶקוֹ שלא היו מים זורמים בבתים. החמאם הציבורי היה מקום רחב ידיים, מעורפל אדים המשרים מרגוע והשקט מעט מהמולת טורח יומם של מיעוטי היכולת. היו שם כמה וכמה בריכות ובגדלים שונים ובכול בריכה חום המים המים שונה. נהגו האנשים לעבור מבריכה חמה לחמה יותר. ככול שהגוף הסתגל לחום והפוך.

הנאה מרובה הפקתי מדי הַשְׁתַּכְּשֻׁכוֹתֵי במים החמימים. זאת יש לדעת כי עוד בהיותי עולל, נהגה אמי לקחתני אתה לזה החמם.

נשים בלבוש חווה ראיתי רבות בימי דרזקותי ואולם רק אחת מהן העליתי מִנְבְּכֵי זיכרונותיה של אמי, שמה היה "עייסה צינת צויעה". סיפורים רבים נשזרו אודות קורותיה של הפרימדונה עיישה.

סיפור עם שְׁנֵדָד מפה לאוזן שמעתיו מאחי יהודה, וכי באחת הפעמים ברצות הדיווה, עיישה. לנסוע צקרוסה עגלת נוסעים רתומה לצמדי סוסים. התמקחה עם הַרְפָּב על גובה התשלום, ובתוך כן ובלא הסכמה על גובה המחיר. גער בה הסייס במין הומור עוקצני/סַרְקָסְטִי. "עלי מהר לקרוסה לפני שיראו אותך הסוסים". עבה מאוד הייתה הדיווה צויעה ומשקלה רב.

באדים שהיתמרו ובמים המפנקים לוטפה נשמת אפם

המיוזעת של אנשים קשה יום. כמו גם את שלי כילד.

בדרך כלל באנו לחמם בשעות של אחרי הצהרים לאחר יום עֵמְלָה של אמי, אולם הבאתני הפעם מוקדם יותר בשעות המעט מאוחרות של הבוקר, בשל אירוע שמחה שעמד לבוא בשערנו. כילד שמח ונרגש מהעומד לקרות בביתנו, נסערו פניו. כשעיניו חדות ההבחנה ראו מתוך אדי המים החמימים חזות מבהילה ובלתי צפויה. וגם לדרזק כמוני הֵדָה מעורה במראות גופו של עניין. ברם משנגלה מולי הר עֵשֶׁן מתוך הערפל, ישבן בגודל פרנה. הבאתי צריחה והשתנקתי. לא יכולתי לבכות שבאחת נחסמו מעברי האוויר. אמי אספה אותי אל חיקה תוך שהרעיפה עלי מלוא א-א-אה ברוך. גם תיפוף מכות קצובות על גבי לא מיתנו את המחנק שֶׁלִפְתֵי את גרוני.

רק קריאתה של אמי לעבר הבומבה, "לכי מפה, הרגת לי את הילד! ועוד אין ספור ליטופים החיוני לבסוף.

לא פשוט לילד רך בשנים שרגיל אומנם היה לראות נשים מְעִרְטָלוֹת משתכשכות במים, ברם לראות ישבן שמאום לא יכול לשרוד תחתיו, זה היה מראה אימים אחד יותר מזי.

מאוחר יותר התרגלתי לזה המחזה המעכס בכבדות. ומשרצתה הדיווה להצחיקני ולהרגיעני מאותו הסיוט. התיישבה באחת על זרגש העץ שעליו נחים המתרחצים. בום עצום ונשבר הדרגש בקול רעש אדיר שגרם לכולם לצחוק. התפקעתי מצחוק גם אני בתמורה לאותו פחד.

הפטרונה של החמם, אישה גדולת ממדים בפני עצמה ובעלת עור כהה. הופיעה לשמע השבר והצחוק ובקולה הרועם התעניינה ושאלה מי שברה את הדרגש, הדונה צוויטה הצביעה עלי כאשם על שהייתי מלא צחוק והציעה לפטרונה, להחליף הדרגשים הישנים בחדשים. משראתה את עייסה צינת צוויטה, נסוגה בה מהחלטיותה למצוא את גורמת הנזק. גם היא צחקה לה מעט בתוך עוד יום עבודה מייגע. לאחר מכן הפנתה ראשה ונעלמה כלעומת שבאה. עוד אחד מסיפורי אמי וּמְמַטְלָאִים אחרים שסחרו בזה הסיפור להעלות חיוך על שפתותיהם של "עלובי החיים"

בִּינַת בְּוִיעֵה וְהַדְּרָגֶשׁ שֶׁנֶּשְׁבֵּר תַּחְתֵּיהָ - הַמַּחֲשָׁה וּמִשְׁלַג שְׁפִיסְלָה בְּתֵי יַעֲל

אַפּוֹס קוּמְנָדוּ קוּסְקוּס אַפּוֹס 48

כדי
לחפות
על
העונקים
שמה
יתגאה
בהם

"וְעַתְּ צָרָה הִיא לְיַעֲקֹב וּמִמֶּנָּה יִוָּשַׁע". מטעמים בישלו אימותינו ואנו הילדים הַבְּאֲנוּם לאסופת ערבים שהחזיקו בצקלונם מיני כלי משחית. סכינים, אלות, גרזנים, מנציטות ומה לא. כילד בן חמש נפעמה וסערה כל הוויית, מפחד גודל השעה, באשר נטה לבי להחזיק ולמשש מקצת מכלי המשחית, וכמבין "דבר או שניים" ומתוך שקינאתי בהם, באותם שגרו אתנו בְּלִבְכָם וְשִׁמְיָם חגרו סכין או גרזן למותניהם.

ברחובנו הצר גר קצב אחד מוזר
הוא השחיז גרזנו מגן לעו מִצֵּר
סינרו אדום גוון וכולו מוכתם בדם
זעבון הקצב כארבעים "מסומסום היפתח".

אמי כשאר האימהות היהודיות הכינה, ואף אני הבאתי לשומרים כמו שאר ילדי היהודים ברחוב. מגשים, סְוֹאֲנֵי אִסְוָאֵי מלאים כל טוב מעשה ידיהן של המבשלות. לערבים חמושים אשר ישבו שם בקשת ללא שער בכניסה לְלִבְכָם צִאֲסָקוּ. ימים רבים שהו שם ואנו הילדים שירתנו אותם. ומהמעט שהבנתי אז, וכי ישנם כנופיות של ערבים רעים הרוצים להרוג ולשדוד יהודים החיים בגטאות כצאן בלא רועה, הערבים הטובים הגרים יחד אתנו ברחוב מונעים מהפורעים לפגוע ביהודי הרחוב שלהם.

תמיד הינו היהודי הָאֲבֵל וְחַפּוּי הָרֹאשׁ שלהם, כי מעולם לא ידענו להיות שווים יותר. כאז כן עתה, בהיותנו בני חורין

בארצנו, אין בנו העוז לומר לעולם בְּרִישׁ גְּלִי כִי כִּבְר יִצְאֵנוּ מֵהַמְּצָרִים שֶׁבָנוּ וּבִיז רָמָה. ומשלאומיותנו עדיין ספק, לדידם. זאת הייתה תשורתנו הצנועה התודה לאותם חסידי אומות עולם, הערבים הטובים מהרחוב. המוגשת מהלב היהודי הנודד המביש, חסר המגן והכבוד העצמי.

הגעת לגלות תתבולל ודי. אבל לא. בארצו היהוד, משליך לאחור תורתו כעם עיקש ופתלתול. "וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עֲלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיךָ וְהִשְׁבַּתְתָּ אֶל לְבָבְךָ בְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִדִּיתָּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה" שאין לאן לברוח ליהודי.

חכמת היהודי והצלחתו בכול אשר ילך, מאבדת את דעתו של הגוי. "וּשְׁמֵרְתֶם וַעֲשִׂיתֶם כִּי הוּא חֻמַּתְכֶם וּבִנְיַתְכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֵת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ רַק עִם חֻקְּךָ וְנִבּוֹן הַגּוֹי הַגָּדוֹל הַזֶּה."

הגוי, תחת אשר יוריד את האף ויחבור ליהודי ללמוד ממנו, חפץ הוא מאוד בהשמדתו. ובעשיו למדנו: "וְעַל חֲרִבָּה תַחֲיֶה וְאֶת אַחִיךָ תַעֲבֹד וְהָיָה בְּאֲשֶׁר תָּרִיד וּפְרָקַת עָלוּ מֵעַל צְוֹאָרְךָ".

טיפשותו של היהודי באה לו, משאינו מחזיר לגוי מְנָה אַחַת אַפִּים. במקום זאת וכדי להתחנף ולמצוא חן בעיני מכהו, מכופף היהודי עכוזו לבעיטת הגוי. מה שמעודד את הגוי לירוק בפרצופו ולשמוח לאידו. ורק בעת שמנגב ומודה שיורד גשם, הגוי משחררו.

פוגרומים, היו ויהיו. קצת לשחוט יהודים? ביג דיל, מָה הַרְבוּתָא כֵּאן? מה החידוש? יש בזה כדי להיות מופתע? אם

אנחנו היהודים שלהם, הם יכולים קצת לשחוט קצת לאנוס
ובעיקר לחמוס את רכוש היהודי.

הרכוש היהודי נצחי בדיוק כמו נצח ישראל, גם אם בעיני
הערב רב זה אינו מובן מאליו. שעל פי רוב הוא מצליח
לצבור את הונו למרות הדיכוי. ולו דבר זה בלבד, מוציא את
הגויים מדעתם?

בְּדִלְכָּב צִבְקוֹן חָיו יְהוּדִים וְעֵרָבִים בְּכַפִּיפָה אַחַת וְעַם יַחֲסִי
שִׁכְנוֹת טוֹבִים, מְאֹד אֶפִּילוּ. בֵּין כָּל הַמִּשְׁתַּכְנִים שֶׁמֶלֶל הַבְּדֵל.
אוֹתִי זֹכֵר רֶץ לְבֵית מֵהַשַּׁעַר וּבַחֲזָרָה. מְבִיא לָהֶם מִיָּנִי מֵאֲכָלִים
וְלֵאחֵר נְשַׁלְּעֵטוּ, מְשִׁיב הַכִּלִּים לְרַחֲצָה, מַעֲשֵׂה שַׁחֲזַר עַל עֲצָמוֹ
עֲשָׂרוֹת פְּעָמִים.

שָׁכֵן לְפִטְיוֹ, אוֹתָהּ חָצַר פְּנִימִית שְׁבָה הִיא בּוֹר אוֹגֵר מִי
גֶשֶׁם וְצוֹהַר בְּגוֹזֵל בְּלִטָּה בְּתַקְרָתוֹ. פִּטְיוֹ בּוֹ חָיו יַחֲדָיו עֵרָבִים
וְיְהוּדִים. אִישׁ מוֹצֵק וְנִמְוָךְ קוֹמָה. סְמוּנִי שְׁמוֹ. יַחַד עִם אֲשֶׁתוֹ
פְּטוּמָה, הַמְּלֹאכִית שְׁלִי.

הצוהר – צילמה אחותי לאה

עוד בטרם נסיעתי לביקור שורשים דמיינתי לי את בית
ילדותי כבית גדול ממדים עם גרם מדרגות לולייניות מרווח.
העולה לקומה השנייה מתוך פטיו רחב ידיים. עם באר מים
חיים במרכזו.

המדרגות הלולייניות לקומה – צילמה אחותי לאה

בור המים שבמרכז הפטיו שאסף מי גשם [בתמונה נראה שאטמו את פתחו] – צילמה אחותי לאה

במרחב מחיה צר זה נרקחו התבשילים הכביסות ושיחות החולין. מרכז פעילות זה מוקף היה בכמה זירות חדר. בכול חדר גרה משפחה על ילדיה. השינה בחדרנו בלילות, סרדינים על מחצלות, ושמיכות עֵבָנָה עֵבָנָה עבות מצמר צאן שאמי ארגה בנול עוד כשהורי גרו בגבהים הלבנים. הן היו נדונייתה המחממת של אמי את ילדיה.

החדר/בית שלנו בקזבלוקה והנישה בה למדני אחי לאור הנר כשכולם שכבו לישון.

דלת הכניסה לחדרינו - שצילמה אחותי לאה

העליבות ועומק הדלות בה ילדו אותי
 היה השגב שנשא אותי אל מי שהנני
 "כי חנני אלהים וכי יש לי כל"

לימים ולאחר שאבי הלך לבית עולמו לקחתיה אתי משמצאתי
 נול עתיק שתוכל לשאת בעזרתו את כבדת ימיה בלא איש
 נעוריה ובכור בניה. באשר כמהה נפשי להפיג מעט מבדידותה.
 אמא התרצת לאחר חיזורים רבים ונסענו לירושלים. אולם
 משראתה את הנול צפו ועלו זיכרונות ימי עלומיה, בכתה
 הרבה ולבסוף לא עמד לה כוחה, וויתרה.

אריגה בנול - המחשה

סימוני היה לוקח מאתי את מגש הקוסקוס שהכינה אמא ומושיב היה אותי לידו, בעת שְהַקוּמְנָדוּ לְעֵט. תמיד דאג סימוני לציין בפני חבריו וכי הקוסקוס של עיישה הכי טעים ברחוב. האיש אהב אותי מאוד ואולי גם כי לא היו לו ולאשתו פטמה ילדים, תוצאה כאמור של הריונות שכשלו. לימים מתה עליו פטמה ונשא את אחותה וְאֶתָה נולדו לו. אותם פגשתי בביקורי בקזבלנקה. תמיד כשדיברו אצלנו בְּבֵית אודותי, הזכירו שכינוקא ינקתי משדי אותה פטמה, כשיצאה אמי לבקש יומה. הייתה היא זאת ששמרה אותי ולכן אהבתיה.

ליד הקשת הגלמודה. בה שְעָרו/אבטחו השומרים, וסמוך לכביש הראשי שהוביל בין השאר גם לפארק ליוטה ע"ש המושל הצרפתי של מרוקו מרשל ליוטה Huber Lyautey. ולהזכיר כאן כי בעת ביקורי, נמצא כי הזיזו את פסל המרשל על סוסו לאזור סמוך. בו ממוקמת היום הקונסוליה הצרפתית בקזבלנקה.

מכאן, ובאין שערים לקשת המיותמת לנועול הכניסה לגטו. יובן הצורך בקומנדו קוסקוס. שְפָל אֵימַת שְהַתְחַשֵּׁק לְשַׁבָּאב הַפְּנִטִי להוציא קיטור, יִפְצָא גם מי שְיִחַשֵּׁק אותם. והפעם הסתבר שלפרוע ביהודים זה לא תמיד מתכון מנצח.

סְמוֹנִי, שְפָאָב היה לי, ידע היטב סקרנותי ומעלליי, נותן היה לי מגזינים צבעוניים בצרפתית, גם הראה לי היכן למצוא אותם, בכדי לחסוך ממנו בקשותיי התכופות לעוד. שם בשפת

המדרכה מתחת לסבכה המנוקזת מי גשמים סמוך מאוד לקשת הכניסה לרחוב, זה המקום. המגזינים הצבעוניים משכו מאוד את תשומת לבני.

ברבות הימים ואנו שבנו אל נחלת אבותינו, נִתְחַוֵּר לי מעשה קומנדו קוסקוס ושאר מיני מטעמים לאותם נושאי כלי המשחית. אלה ששמרו לבל יכנסו לְדֶרֶב צֶבֶקוּ פּוֹטִי האיסלם לעשות בשכניהם היהודים שְפָטִים.

עצמאים מהגלות שלהם ומשוחררים מהגלות שבעו מלחמת 48

בִּילִיד 1943, בן חמש. היו אלה ימי מלחמת השחרור שלאחר הכרזת המדינה ובמרוקו כמו במדינות ערביות אחרות, הערבים הקיצונים פרעו ביהודים, ואלו ברחובנו הצר שבו גר קצב אחד נהדר שהניף גרזנו מול העליהום של צמאי הדם. כדי שלייהודים שכנו לא יֵאָרַע רע. שליחי מצווה נהנו ממתעמי נשים יהודיות. אופוס 48 הפעמים ~ שהבאתי להם קוסקוס ומני אוכלים.

בשנת 1948, עם ההכרזה על הקמת המדינה חיו במרוקו כרבע מיליון יהודים. וּמֵן הַסֶּתֶם פרעו ערבים קיצונים ביהודי מרוקו. רבים מבעלי האמצעים נמלטו זה מכבר. מי לישראל, לצרפת ולשאר העולם "השפוי". הצרפתים שהיו אז בשלהי

שלטונם במרוקו, קצרה ידם או שמא דעתם מלהושיע את היהודים מפני הפרעות שערכו בהם הערבים. בדיוק כפי שנהגו הבריטים בשלהי ימי המנדט שהיה להם על הארץ הזאת.

תופעה שעל היהודים
להפנימה עמוק, עמוק
בתודעתם של צאצאיהם
וכה הלאה עד סוף הימים
כי אין מִגַּן אַחַר לַהַמְשַׁךְ דַּרְכָם
הלוטה בערפיח היהודי שטרם החליט לאן מועדות פניו.

"לְלַמֵּד בְּנֵי יְהוּדָה קִשְׁת" מחויבת הַמְצִיאֹת דווקא מהיות היהודי הגלותי מפרש את, "יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הֵהִלֵּךְ לְפָנֵיכֶם הוּא יִלְחֶם לְכֶם." שאמנם אין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים. ברם,

בל יִשְׁכַּח הַיְהוּדִי
ש- "הֵהִלֵּךְ לְפָנֵיכֶם" להילחם לכם, אפשרי
רק אם יש לו למפקד הזה חיילים
לומר להם "פָּנֵינוּ וְסָעֵנוּ" ואחריו.
"וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה מַה תַּעֲשֶׂק אֵלַי דִּבֶּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּסָּעוּ"
"כִּי אֲרַבְּעִים אֶלְפֵי חִלּוּצֵי הַעֲבָדָה עָבְרוּ לְפָנַי יְהוָה לַמִּלְחָמָה
אֶל עַרְבּוֹת יְרִיחוֹ"

טעות קשה היא ליהודי הנושא ידיו למרום מבלי לחגור את החרב תחילה. ולא נכון לסמוך רק על הנס. בחינת: "יְהוָה יִלְחֶם לָכֶם וְאַתֶּם תִּחְרְשׁוּן." כי אם זה נכון, ויש כאלה לא מעט יהודים שחושבים כך. אז בשביל מה בא, "כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה"? רק האמונה בצדקת הדרך והחרב השלופה, תביא בעקבותיה את "הוא יִלְחֶם לָכֶם". אתה, "וְזָכַרְתָּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי הוּא הֵנִיחַ לְךָ כַּח לַעֲשׂוֹת חַיִּל לְמַעַן הָקִים אֶת בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְתָּיִךָ כִּיֹּם הַזֶּה".

לחלום ולהזות

מעצים את תחושת השליחות ביום קרב

"יִשְׁמַח צְדִיק כִּי חִזָּה נֶקֶם פְּעַמָּיו

יִרְמֵץ בְּדָם הָרָשָׁע".

יהודים רבים נהרגו במהומות במרוקו ורכוש רב נבזז. אולם על יהודי דְּרָב צֶבֶקוֹ שִׁמְרוּ שְׁלִיחֵי מִצְוָה, בחינת "יְהוָה יִלְחֶם לָכֶם" ומשקיבלו מאתי קוסקוס. וכנראה גם לא מעט שלמונים מיהודים אמיזים. וזהו בחינת "כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה". ו"כִּי לֹא אֶלְמָן יִשְׂרָאֵל"

רק ילד בגיל חמש שלא מכרו יהדותו תמורת בצע כסף יכול לתרום למאמץ המלחמתי לשחרור העם והארץ, ב- 48 מגשי קוסקוס.~

הנני כאן ממשיך לתת קוסקוס לכל זכפיון

שִׁירִים שלמדנו מפי אחי פנחס. שרנו הילדים ובהיות
 מקצב המלים מרתיע את הערבים שלא הבינום, גדושה הייתה
 שמחתנו גאוות יחידה.

"תחזקנה ידי כל אחינו המחווננים
 עפרות ארצנו באשר הם שם;
 אל ייפול רוחכם - עליזים מתרוננים
 בואו שכם אחד לעזרת העם!"

"אסירי תקוה דמם נזרק לאות
 הלא הם המדכים תחת סועה וסופות
 תחת לחץ, לחץ עול זר, עול זר שוד,
 שוד שבר ותלאות".

אגב, אחי פנחס ששמו נודע בסביבתו כתלמיד חכם. יצא
 מחוץ לחומות באחת הפעמים באותה העת, פגשו בו שבאב
 של פנטים שהכירוהו. וכדי להקניטו שאלו אותו מהו צבעו של
 ה- Drapeau, הדגל של ישראל? ענה שאין להם דגל, ובכך
 ניצלו חיו. וכול אימת שגוי דחף את אפו יתר על המידה
 בילדי היהודים השרים את השירים קראנו בקול גדול לעומתו.

ועיני רשעים תִּבְקַע.

וכדי להסיח דעת המוסלמים הערלים בעלי עיני הזעם
 וסלקם הזמזמה, לבל יתעללו בנו העוללים הינו שרים בצרפתית
 שירים מוכרים לכול. ולמעשה יש בתוכם לרמוז על נואלות
 ידיותם המעושה.

לאָנר הירח, ידידי פיירו,	לאָנר הירח רואים אך מעט
השאַל לי עטך, לכתוב מילה.	מחפשים את העט, במעט האנר.
הנר שלי כבה וחשוך כאן	בחיפוש אני לא יודע מה נמצא;
בשם אלוהים פתח את דלתך,	אבל אני יודע שהדלת סגורה

*Au clair de la lune, Mon ami Pierrot,
 Prête-moi ta plume Pour écrire un mot.
 Ma chandelle est morte, Je n'ai plus de feu;
 Ouvre-moi ta porte, Pour l'amour de Dieu.*

*Au clair de la lune, On n'y voit qu'un peu.
 On chercha la plume, On chercha le feu.
 En cherchant d'la sorte, Je n'sais c'qu'on trouva;
 Mais je sais qu'la porte Sur eux se ferma...*

תודה לנועם

אֲצִיין כֹּאן שְׁפִינּוֹתֵי נּוֹלְדָה בְּטַנְגֵיר בְּיוֹם הַכְרִזַת הַמְדִינָה,
 ה' בִּיאִיר תִּש"ח 14.5.48 מִמֶּשׁ בְּיוֹם בּו חִילְקֵתִי קוֹסְקוֹס
 בְּקִזְבְּלוֹנָה לְקוֹמְנָדוֹ.

וְכִשֶּׁהֲכוֹל נִשְׁזַר

פְּנִינְתִי עוֹלְדָה ב- ח' בִּיאִיר תִּש"ח 14.5.48 = 48 /הַשְּׁנָה
 יוֹמִיִּים טַיִלְנֵנו עִם בְּנֵי, בְּנִגְבֵי הַכְרִזַת הַמְדִינָה = 48 /שְׁעוֹת
 וְהִיא הַשְּׁנָה בַּה קִמָּה מְדִינַת הַיְהוּדִים לְאַחַר כ 2000. 48 /הַשְּׁנָה
 בַּהִיּוֹתִי בְּטִיּוֹל, צְלִצְלָה פְּנִינְתִי לְהִזְכִּיר יוֹם נִשְׁוֹאֵנֵנו = 48 /הַשְּׁנָה
 "חֲגֵי הַסְּלֵעַ" בְּגִמְטְרִיָּה שׁוֹוָה, 4 פְּעָמִים 48 עוֹלָה, 192

סֵרְטוֹן שְׁצִילְמֵתִי בְּטִיּוֹל אֵלָיו שְׁלַחַה אוֹתִי פְּנִינְתִי. <http://www.youtube.com/watch?v=73o-9OxWKVs>

"יִזְנֵתִי בְּחֲגֵי הַסְּלֵעַ בְּסִתְרַת הַמְּדִרְגָּה
 הַרְאֵנִי אֶת מְרִאֵיךְ הַשְּׁמִיעֵנִי אֶת קוֹלְךְ
 כִּי קוֹלְךְ עָרַב וּמְרִאֵיךְ נָאֵה."

פְּנִינְתִי. נּוֹלְדָה 14.5.48 ח' בִּיאִיר תִּש"ח בְּבַעִיר תְּנַגִּיר שְׁבַצְפוֹן מְרוֹקוֹ בְּשִׁלְטוֹן הַסְּפְרָדִים.

אֶהֱבֵת אֲמַת הַיְכּוֹלֹת
 שֶׁל הַרְגֵשׁ לְהַעִיף אוֹתְךָ לְמִרוֹמִים
 תֵּן אֵין סוֹף הַשְּׁתוֹקְקוֹת לְאוֹתָהּ הַגְּבֵרַת.

בית הכנסת שבבסקו

נכון

שמדי

פעם

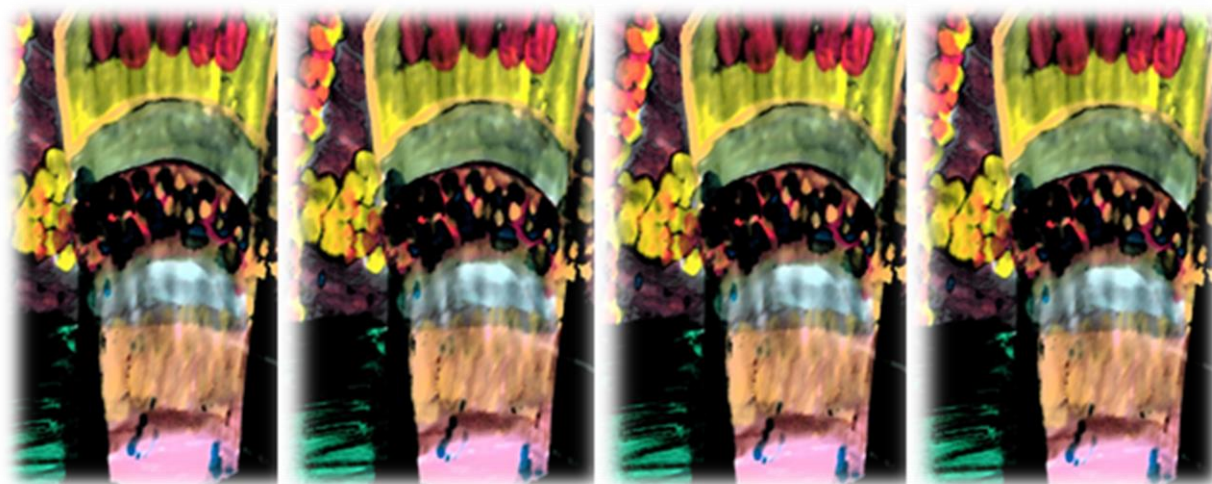
העונקים

מציצים

בית הכנסת ברחובנו הצר היה ממוקם בין הבית בו גרנו לבין שער צֶסְקוֹ המקופח. מדרגות שלוש היו לו עם פתיחת שערו.

והיה על כל מתפלל לרדת כדי לעלות
לקיים את
"שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעַמְקִים קָרְאתִיךָ יְהוָה"

תקרתו של בית הכנסת הייתה עשויה קימורים ארבעה. במרכזו של כל קימור תלויה הייתה כוס בנפח של כעשרים ליטר. עשויה זכוכית ודומה לכוס רגילה, רק ענקית. מילאו תוכה עד כדי שלושה חלקים במים. ובשמן שצף לו מעל למים. הפתילות שטו להן במרחבי אוקיאנוס השמן. וזלקה בהם אש תמיד. וככול שִׁנְסְכוּ שמן לכוס, בערו הפתילות. מִרְאָם מרהיב היה. "עַל הַמְנָרָה הַטְהַרָה יַעֲרֹךְ אֶת הַנְּרוֹת לִפְנֵי יְהוָה תְּמִיד"

ארבעה כוסות אור התמיד - המחשה

במרכז וממול ניצבו, התיבה לחזן עשויה עץ ובו פיתוחים צבועה כחול. וארון הקודש ובו ספרי תורה הכתובים אותיות קדושות על גוילי עור בהמה גסה שהוכשרו לזאת המטרה. ספרים העוטים שמלות ארגמן רקומות בחוט זהב. ופניהם בארון לירושלים.

כל ששת ימי השבוע הוחלתי, כמו שאר הילדים "קויתי הי קויתה נפשי ולדברו הוחלתי". לשבת שתבוא. התרחשות סגולית מיוחדת במינה שהעצימה ועוררה כל נים שבי, בקמיה אל כל מה שחלמתי וחלמו אבותי ואבותיהם וכה הלאה אלפיים שנה.

ערגת ילד יהודי לאותו ההיולי/הקמאי שטבעו בו הוריו. כמו את "ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אתו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות" לגעת בשבת, זה הרגע המוצע של עם הקודש. רגע נראה שהיראה הייחודית השוכנת בינתיים רק ביהודים ובילד הקטן. זה המאמין בכול מאודו כי אביו שבשמים כמו זה שליזו לעולם רוצים רק את אושרו. ו"כל מה דעבד רחמנא, לטב עבד". מקבל משנה תוקף בשבת.

גם ברגעים מלאי סבר פנים אחר, לא ראיתי בפניו של אבי ולו מקצת מדוי הנטל שהחיים זימנו לו. ולמרות עדות קמטי מצחו וכי איש עבודה ושמירה היה.

תמיד נשאר שפוף על פניו אותו החן שבקבלת כל בא. כל יום ובוודאי בקבלתה של השבת. ומהו "פני שבת נקבלה"? אם לא בפנים מאירות ומחויכות שלו שלך ושלי לקבל אותו אותך וכן גם אותי..

אנשי עשייה היו אמי ואבי. אבא שבימי חול אמונה הייתה מלאכתו, לא רק בחינת: "שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד [בפתח] וְעֵשֶׂת כָּל מְלֹאכֶתְךָ"

אלא נראה היה שמלאכתו נעשית מאליה/מאלוהיה. בחינת: "שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה [בצרה] מְלֹאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן מְקַרָּא קֹדֶשׁ כָּל מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ שַׁבַּת הוּא לַיהוָה בְּכָל מוֹשְׁבֵיכֶם". וגם בקזבלנקה.

ובשבת נדמה היה כי עשה אבי מנוחתו, בחינת: "וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת" שמי שטרח כל השבוע רק בשביל לעשות את השבת הוא גם זה שעושה את המנוחה רק משום שבוראו נח ביום השביעי ולא כי הוא עייף מששת ימי המעשה.

הרמב"ם, ששת ימים תעבוד את ה', ע"י ועשית כל מלאכתך וביום השביעי תעבוד את ה', ע"י שלא תעשה בו כל מלאכה.

למדנו: "אֲשִׁירִי כָּל יְרֵא ה', הַהֲלֵךְ בְּדַרְכָּיו. יִגִּיעַ כַּפִּיךָ בְּי תֹאכֵל, אֲשִׁרִיךָ וְטוֹב לָךְ" אֲשִׁרִיךָ, בְּעוֹלָם הַזֶּה וְטוֹב לָךְ, לְעוֹלָם הַבָּא"

קרינו גם: ש"גדול הנהנה מיגיע כפו יותר מירא שמים" שאין יראת שמים גדולה יותר מיגע כפוך שלך ממש. שאתה מקיים מצוות "לְעַבְדָּהּ וּלְשַׁמְרָהּ"

באליהו בהר חורב קרינו, "קוֹל דְּמָמָה זָקָה", או קול או דממה? ומשיש קול הבא מהדממה, יש עשייה הבאה מההשבתה. וזהו "לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת"

הציווי למנוחה/מעייפות אינו לאדם היהודי גופא, "שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂיךָ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשְׁבֹּת לְמַעַן יָנוּחַ שׁוֹרְךָ וְחֲמֹרְךָ וַיִּנְפֹשׁ בֶּן אֲמִתְךָ וְהִגֵּר". כולם נחים בשבת משהתעייפו בכל ששת הימים. אתה היהודי שמלאכתך בששת הימים היא בחזקת "תַּעֲשֶׂה [בצרה] שְׂכָאִילוּ נַעֲשֶׂתָה מֵאִלֶּיָּהּ. וּמִכָּאֵן שְׂאִינְךָ עֵיִף. וּלְכֵן מִצְוָה אֶתָּה "לַעֲשׂוֹת אֶת הַשְּׁבֹת"

ומנוחת היהודי היא בעצם עשיית השבת. היהודי אינו נח כי הוא עייף. אלא נח מפני שהי נח בשבת. ואי אפשר לנו לומר שהאלוהים התעייף בששת ימי הבריאה. "כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם וַיָּנַח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל כֵּן בֵּרַךְ יְהוָה אֶת יוֹם הַשְּׁבֹת וַיְקַדְּשֵׁהוּ"

היהודים שברחוב. היו באים כולם להתפלל בשבת ובחג. לב ליבו של המעמד הזה היו הילדים הקטנים בבגדי החג והשבת והתינוקות שנראו כמלאכים ממש הנישאים בזרועות אמותיהם. הנשים, בימי השבתות, החגים והשמחות, בברית המילה וכשחגגו לילדים ברי המצוה עת מלאו להם שלוש עשרה. ובחתונות העתירו בתפילתן הייחודית צְהִלּוּלִים, זָגְרִיטְוֹ על המתפללים. וסוכריות ששימחו והמריצו את הילדים לאספס בינות לרגלי המתפללים. וככול שאלה נפלו בידי המבוגרים נתנום להשתוקקות הילד שלא עלה בידו לאסוף שגם ישמח.

מעט לפני גמר התפילה, אחר קריאת התורה וההפטרה בשבתות. היו הנשים מזדרזות לביתן, ובזרזן עברו בסמוך לַפְרָנָה של השלייח/הַבְּרָבְרִי עָלָי.

נוטלות היו עֶפֶן את סיר החמין/הַסְּכִינָה ומתכוונות לסעודת השבת. לעתים הייתי מרים את סיר החמין כשאימא נשאה באחת ידיה את ליה הקטנה ואחזה בידיה את סוליקה.

חמדת רוחה של השבת

וניחוח חמין ריחה

של חמדת הימים

נכחו בכל

הפרנה, השלייח הברברי עלי והמַרְדָּה - המחשה

בבית הכנסת דרוך הייתי ומגלגל עיניים מתפאר/מְשׁוֹיץ
 בפני חבריי לשמע קולו של אחי פנחס שהיה מְפִיט ומרטיט את
 לבבות קהל המתפללים, גם אלה שבעזרה ואלה שהצטופפו
 מחוץ לבית הכנסת.

ממנו למדתי פיוטים רבים, אלה מהולים בדמי עד עצם
 היום. מפזם אותם למשפחתי בכול עֶרְבֵי שבת וחג.

כשאחי פנחס היה קורא בתורה או בהפטרה היה הס
 ממלא את חלל בית הכנסת וכולם הקשיבו ביראת כבוד
 מהפנטת. גם הזממה שאגה שבת. רבים מערביי הרחוב היו
 באים לאכול חמין עם היהודים. כמותם היו גם סימוני ופטמה
 שכנו.

גלילת ספר תורה - המחשה

כִּמְהָ עַל כָּל שְׂאֵיבְדֵנוּ אֶת שְׁלֵא נִיתֵן לְשִׁכּוּחַ
 אֶת שְׁלֵא נִיתֵן לְמַחֹק
 אֶת אֹתָהּ יִרְאֶה אֶת אֹתָהּ דְּמַמַּת קוֹדֵשׁ
 עַד כִּי נִדְמָה, שְׁלֵא רַק בְּאַנְשִׁים אָמְרוּ
 "חֲבַל עַל דְּאַבְדִּין וְלֹא מִשְׁתַּכְּחִין"

כילד רך בשנים ישבתי ליד אחי פנחס כאשר היה קורא
 פרקי תהלים ליד מיתתו של שכיב מרע/הנוטה למות. וכאשר
 היה אחי גומר לקרוא בתהלים הייתה יוצאת נשמתו ונפטר.
 נדמה היה לי כי, לנשמת היהודי יש חיות משלה וכשהגוף
 חדל למעשה מלהתקיים והנשמה בזרחה החוצה, קורה לה
 משהו שלא קורה לכול נשמה של מי שאין מלווים יציאתה
 בתרועת פרקי תהלים. "אין מבטלין תלמוד תורה למת עד
 שתצא נשמתו"

נשמה שאינה רעבה. היא נשמה ריקה שאין לה אלוהים.
 צמא רעב, בהיפוך אותיות, זה אמצץ בער. "אִישׁ בְּעֵר לֹא יִדַּע
 וּכְסִיל לֹא יָבִין אֶת זֹאת." הצמא והרעב למשמעות החיים.
 נמצא ב- "וְהִשְׁלַחְתִּי רָעַב בְּאֶרֶץ לֹא רָעַב לֶלֶחֶם וְלֹא צָמָא
 לַמַּיִם כִּי אִם לְשִׁמְעַ אֶת דְּבָרֵי יְהוָה"

נדמה כי נשמת היהודי
 נאחזת בשולי הגוף
 כל עוד היא מאזינה
 לפרקי התהלים

איני יודע להסביר, ברם זאת הייתה ההרגשה שלי. כי מיד בגמר הקריאה בתהלים היו המקוננות מתחילות להתגודד בחוץ. אות היה להן שהנשמה נפרדה מהגוף. המקוננות היו שורטות את פניהן עד זוב דם. כמו גם בתשעה באב. הנשים היו מתאספות ברחבה בוכות על חורבן הבית יותר משהגברים בקינות. הן היו חורזות בקולן שירי קינות. אחד כזה אני זוכר עד היום.

חֶסֶדְךָ יִקְרַח וְחַתָּה בְּאַוֲנֵקָיָה
אוּה עֲלִייה חֶלְחִייה
אֵי עָלַי שְׁעוֹדְנֵי תִייה
חֶסֶדְךָ יִקְרַח וְחַתָּה בְּאַוֲנֵקָיָה

וליצני הדור הממורמרים לימדו את הילדים להוסיף

חֵי תְמוֹתַי נְסִיבְתִי עָלַי מִעֲמֻלֵי פִייה
שְׁתַּמּוֹת חֲמוֹתַי עַל מַה שְׁעוֹלְלָה לִי

המדרש מספר, "בְּאֲשֶׁר הִגִּיעָה שְׁעֵתוֹ לְמוֹת, בְּאוֹתוֹ יוֹם, שֶׁבֶת הָיָה וְגַם חַג הַשְּׁבוּעוֹת, עָמַד מִלְּאֶף הַמּוֹת לְפָנָיו וְלֹא יָכוֹל לוֹ, שֶׁלֹּא פָּסַק דוֹד מִלְּמוֹד הַתּוֹרָה. אָמַר מִלְּאֶף הַמּוֹת: מָה אֶעֱשֶׂה לוֹ? בָּא וְנִעַר בְּאֵילָנוֹת הַגֶּן. יֵצֵא דוֹד הַמֶּלֶךְ לְרֹאוֹת פֶּשֶׁר הַנִּיעוֹר בְּאֵילָנוֹת, וּמִשְׁפָּסֵק מִלִּימוֹדוֹ. מִיָּד יִצָּאָה נִשְׁמָתוֹ וּמֵת"

כל שחוויתי ונמהל בדמי מאז ועד הלום נצרב בעיני רוחי
 באקראיות מופלאה המעסיקה אותי מדי זמן. זמנים של אז
 ושל עתה ועד לאן? מבלי שיש לי איך להסביר או לשלוט
 בחוויותיי. בל נשכח שהילד המספר לכם עתה הוא בן שבסדס.

ומה שטוב אנו רע בחיים, שהם מאתגרים
 ונגמרים בזמן הכי לא מתאים
 כי תמיד עוד יש משהו שלא הספקתי לגמור
 וככול שהנני מנסה לתרץ
 אולי בעצם אני גם קצת פוגם
 ומשאין שלמות לבד מאשר אחרי מות
 כשאתה חי אתה משתנה כל העת
 כשמת אתה הנך משלם הכל וסופית
 שחלק מחשבונני השלם
 הפיגם שבריות הפגם שבשלמות
 ואני אינני לא כגון זה וגם לא כזה
 שתמיד הייתי ונשארתני מין שכזה

עתים קבעו לתורה. גם לנו הילדים קבעו ומתכנסים הינו
 על רצפת בית הכנסת ללמוד מפי רבי שלמה. טעמי המקרא
 תוך כדי קריאת פרשת כל שבוע, גם סדרי תפילה. למדנו
 שלפני שאתה מתפלל אתה צריך לבקש מאתו רשות להתפלל.
 "אֲדַנִּי שְׁפַתִּי תִפְתָּח, כְּדִי שׁ "פִּי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ" ככלל הייתי אומר

שאת מהלך החיים יש מי שמכתוב
 וזה לא אתה ובוודאות זה לא אני!
 לך ולי יש רק החובה להשתדל לטוב
 והזכות להתפלל
 ולא דת ישראל עיקר, אלא עדת ישראל.
 ולא כדת מה לעשות, אלא לעשות.
 ולא ריבוי מצוות, אלא מיצוי המרב שבטוב.

הלימוד בישיבה על הרצפה - המחשה

אז מהו ילד? אַנְיִגְמָה/מסתורין? ובהפוך דלי!
לרוב ריק ולפעמים מלא
פעם למטה ועתים למעלה
כשהילד מלא מעלים אותו
וכשהוא ריק מורדים אותו
אבל הוא תמיד נשאר דלי תלוי
והשאלה האם הוא ילד ריק או מלא?
תלוייה במושך בחבל!

דְּמִי הַצְמָא לְדַעַת

כשאתה

מסיט

ראשך

לשמוע

חידוש

את מלאכת איסוף המגזינים אהבתי מאוד, התמונות שבהם ריתקו את לבו של בן החמש. והכתב את יפעת סקרנותו, כן זה הכתב שאותו כמהתי לקרוא. ובדרכי שלי קראתי את שדמינתי לי מהתמונות. הַתְּאָבָה לדעת מה כתוב ליחכה בו כל נים.

תדיר ביקרתי שם ומלאכת איסוף הז'ורנלים נמשכה בלא הפסק. היה שם בעל חנות לממכר גלילי ניר אשר שימשו כעין טָפֵט דקורטיבי לכיסוי קורות העץ שתמכו את תקרות החֶמֶר בבתים בהם גרנו. לבנו של בעל החנות קראו חמידו. שהיה אוספם עבורי, לא לפני שהעסיק בהם את ישיבתו הממושכת ללא מעש בפתח חנותו של אביו. על הז'ורנלים שמרתי בקנאות מפני ילדים שחמדו אותם, גם ממבוגרים שרצו להשליכם מפאת הצפיפות בבית.

בכדי למצוא מקום לחוברות במרחב הצפוף
 בו חדרים קטנים סביב לפטיו מועט
 עם בור אוגר מי נְגֶר מגג חֶמֶר
 ועם קורות עץ מהוקצעים
 המצופים נייר אריזות מרוח זפת
 צריך אותי!
 באשר מקום המסתור שלי היה שם
 חם ויפת

נייר ייחודי זה היה עשוי משתי שכבות שחוברו בזפת ביניהם. כדי למנוע חדירת רטיבות לסחורה אותה עטף בגלגולו הראשון. את גלגולו השני היו קונים בחנות שהייתה סמוכה לרחוב בסקו. חנותו של אביו של חמידו לממכר זה הטפט לחפוי קורות העצים שעמסו עליהם את תקרת הבוץ בביתנו. שם ברווח קטן בין קורת התקרה לטפט מצאתי מסתור מעט לאוצרי הצבעוני מין תיבת נוח בים של בוץ וזפת.

בטיול השורשים ביקרתי בִּדְרֵב בְּסֶקוֹ ומצאתי את החנות ואת חמידו. לאחר שהתוודענו. שאלתיו אם זכורים לו הזיורנלים? וענה לי כמו "יהודי טוב". מה שלום הרגל שלך? צחקנו. גם על סימוני ועל אבי שאלתיו אם הוא זוכר אותם. אמר לי שכן. כילד עבד בחנות עם אביו ואפילו נתן בהם סימונים. את משפחת חזן המורחבת ששלטה ברחוב הראשי סמוך לשער, זכר היטב מְשֻׁשְׁכֵר אביו מהם את זו החנות.

חנות שלא השתנה בה כלום לבז מהמוכר ושקיות הניילון שהחליפו את הַתְּקָיִים מבז- שצילמתי

כשאבא היה רוצה למדוד או להעריך אורכם של יריעות, חבלים, או גודלו של חדר. היה משתמש באמה. "וַחֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה קִלְעִים לַכִּתָּף עֲמִידָהֶם שְׁלֹשָׁה וְאַדְנִיָּהֶם שְׁלֹשָׁה" כך מדד וקנה גם את זה הנייר לחיפוי התקרה בביתנו. ורק אני הייתי זה שסייעתי לו בעבודה, גם שמרתי לי פינה לשמירת הזיורנלים.

המדזיה באמה - המחשה

אבי היה קצת חקלאי וקצת סוחר זעיר עוד כשחיו הורי בעיירה תְּמִזְקֶט. משכך ידע אבא לאשורו, שירקות ושאר תבלינים לא מגדלים צבאצ-מַרְקָס, אלא באדמה. ואכן אבא נהג לגדל על גג הבית בתוך פחי שימורים גדולים שהיה מביא מהשוק. ירקות ומיני תבלינים שונים לצורכי הבית. ובהזרכתו מצאתי שניצול המים הנותרים לאחר כיבוד ריצפת הבטון ילכו להשקיית הנענע ותפוחי אדמה שגידל בפחים.

חיסכון ויעילות היו שם כורח לתנאי השעה שהכתיבו תובנות בונות תקווה. שהרי ההמצאה באה מהעדר תשובה הולמת יותר, למצב נתון. מצב בו רוב אנשים עושים כל דבר כמו שהראו להם ולא מְהִינִים לנסות ולשפר שמא גם זה יחסר.

בזרכי, נהגתי להשקות בהם מדי שנותרו מים משימושים אחרים. במקום שכול העת זרקום הנשים לבית השימוש. פטמה הייתה מבקשת ממני לקטוף לה נענע מהפח וצוחקת הייתה. באומרה לי כי תמורתו היא תשלם לי במים שיישארו לה מכיבוד רצפת ביתה. כסוד היה בינינו והאחרים לא הבינו מה מצחיק את פטמה כשהיא מבקשת ממני שאקטוף לה נענע מבוסתניו של אבי.

כך מנהגי גם היום. את מאות עצי הבונסאי שהנני מגדל כיום. משקה ממי רחיצת הכלים, הידיים והגוף. ברעיון ייחודי ופשוט שמצאתי והפועל על עיקרון הפוך מכול מסנן מצוי. ועל כך בדפטר פ/פה קהלת: יֵשׁ דָּבָר שְׂיֵאמַר רְאֵה זֶה חֲדָשׁ פִּטְנִיטִים ורעיונות.

בפינת הפטיו ומתחת לגרם מדרגות אשר הַשְּׁלַח וְהָרוּם לא עלה עלו 30/40 ס"מ. נקבע מקומו של החור שנקרא בית השימוש. המרחק מחור זה לבור אוסף מי הנגר שבמרכז בפטיו, כשני מטרים בלבד, בית כיסא זה שימש את כל דיירי

הבית. לא כיסא ולא אסלה היו בו, רק חור. קראנו לו קַפִּינָה, كَابِيْنَه. גם החור של בור המים היה תואם רק מעט רחב יותר.

לְבוּר הַחֶרְבוֹן הַמוֹכֵמֶן/הַסוּדִי

שמתחת למדרגות

דלת עץ רעועה מקרטעת על ציריה

שאמנם הסתירה את צירי המתפנים

אבל לא את צרחותי שלי

קירבה זו בין תכולת הבורות לא מן הנמנע שהיוותה מקור למחלות המעיים שתכפו לזבוק בנו. לילדים הקטנים היה מין סיר קראנו לו חֶלֶב. וכמי שנגמל מהחֶלֶב, הורשתי להשתמש בחור החרבון.

הנה כי כן בחצות לילה קפוא אחד, יַעֲת הָמוּ עָלַי יַמְעִי ונצרכת אֵלַי לִנְקָבִי. קמתי מבין הסרדינים ונחפזתי לזה החור. וכשישבני הקט קפא מקור. המצאתי פטנט, ברמה שחבל על הזמן, שהרי זהו שאמרנו לא אחת. שזה בא למצוא תשובה הולמת לישבן קפוא הדורש חימום. חשבתי לשמור אותו רק לעצמי, סוג של שמירה על סודיות, בניי לביני.

במונחים של היום, זה לגבות תמלוגים מכול משתמש ברעיון שלך. שממכירת פרוסות הפְּקוּס. לא מי יודע צלחה דרכי. שמא בתמלוגים כן.

האמת שפחדתי שאם ייודע הדבר יַעֲנִשׁ. ברם, וכשהבטן משתוללת. הערך המוסף מעוֹנְשִׁים שאמורים לחנוך אותי מתגמד. על כן היקף המחשבה שהשקעתי בעוֹנְשִׁים היית שולית

עד כדי שהזנחה לקרן זווית מיוחדת שהקמתי במיוחד לדברים בעלי חשיבות של זוטות חסרי ממש ושיכולים להמתין. עד שלאחר מכן אחת דתם תהום הנשיה.

ממרום חמש אן שש שנותיי

ניצלתני אצמנם מהקור

גם נציליני מעודף החום

באשר חום המגוינים ששרפתי במעמקי הבור

העניקו חמימות נעימה לי שבני החמוד

יחד עם חריכה נעימה הרבה פחות

זוכר גם שהיו מין תולעים מאורכים יוצאים להם יחד עם כאבי הבטן. סוג של מחלת מעיים עקב ההיגינה הירודה. ובדגן למצער הייתה לי נחמת מעט, שרפתי אותם!

כל אימת שהקור גבר על החמימות, הוספתי עוד "קיסם למדורה". עוד נפגוש סיטואציה דומה שקרתה לי במעברה "שער העלייה". בדפתר ג/פה לך אליך אל הארץ-יציאת מרוקו.

תולש כאמור דף מהזורנל ומשליך למעמקי הבור. עוד ועוד מדפים שכבר גמרתי לעיין בהם. והחמימות אט, אט הפכה לחום של ממש שהלך וגבר, גם הלהבות כן, עד כדי שהאש שתפסה בחולצתי ליחכה את ישבני ונחלצתי בעור שני. בדומה לאותה צפרדע שבסיר המים שהועמד על פירה אשר חיממה את המים בהדרגה. משרתחו נתבשלה הצפרדעונות בלא שתהיה מודעת לסכנה.

החמימות העולה ומתמשכת
 אינה מזהירה מסכנה מתקרבת
 כמו השגרה המתנקמת
 לילד יהודי אין את הזכות יתר לסמך על ההרגל

בצרותי הערתי את כל דיירי הבית, ועודני מילל מכאב
 הכוויות, מהומת עולם קמה סביבי. היו שניסו לכבות את
 הלהבות שאחזו בבגדיי, וכאלה שהכאיבו לי שבני החרוך. היו
 שיעצו להפסיק עם מעשה הקונדס והתעלולים. נשים ייללו
 וסטרו לְחַיִּיהֶם ואוי לוי עלִיָּה ועלִיָּה. אמי השכבתני על ברכיה
 ופטמה המלאכית שלי מרחה את ישבני החרוך בשמן ארגן.
 דוּאָ-אֵיֶסְמֶ-אֶלְלָה דוּאֵ אִסְמֵ אֱלֹהִים. ימים לא מעטים ולא קלים עברו
 עלי בהם לא יכולתי לשבת על אַחוּרִי.

מה שבראשי בראשי ומה שבראשם זב"שם
 ישבני ככול שחשיבותו מכרעת?
 הוא תמיד פועל מאחורי הקלעים!

כשסימוני בעלה של פטמה המלאכית שלי בא לבקרני, קורץ
 היה ואומר לי. אל תשים לב למשוגעים האלה. וכל הכבוד
 לרעיון שכבר אימצתי! כמעט ויכולתי לשאול אותו ומה עם
 התמלוגים?

בֵּית הַשִּׁימוּשׁ בּוֹ נִצְלָה יִשְׁבְּנֵי שְׁצִילְמָה אַחוֹתַי לֵאמֹר

פגע וברח

וטוב
שידעו
שיש
ענקים
לגרגרותיך

בשובי מאם הבנים הישיבה בה למדתי, שעת אחר צהרים הייתה. השמש השוקעת לפאתי מערב סנוורה את יושבי הקשת, ובטרם כיסה צלי את שפת המזרחה, עיני צדו את צבעוניות הז'ורנלים שבצבצה בינות לסורגי סבכת תא איסוף מי הגשם. גחנתי ושלחתי ידי הקטנה בינות לסורגים לאספס. ועודני שיכור מהאושר שנפל בחלקי. באשר גם הַמְרִיתִי פְסִיקַת "הגדולים" וכשֶׁהֲמַרְתִּי עֲצָמִי מְכַרְיַעַת בְּרַךְ לְפִשְׁיֶקַת הַרְגָלִיִּים כִּי קָצְרָה יְדֵי מַלְגַּעַת בַּקֶּסֶם. גם קיבצתי מעט רגלי הימנית כדי להעמיק חזור עם ידי השמאלית, שהימנית אחזה בַּשְּׂקָה/בִּלְקוּט.

משום מקום הגיח אופנוע שנסע בצמוד למזרחה ושיבר את רגלי השמאלית ונמלט. ייללתי מזעם איבוד המגזינים והתפתלתי מכאב הרגל שכנראה נשברה.

מחזה האימה של תאונת הפגע וברח קיבץ סביבי את כל עוברי הדרך כמו גם את יושבי הרכיל שבשער. כמה מבעלי החנויות שהכירו אותי, אספו את שבריי והביאוני אל אמי כואב בגלל השבר ובוכה על האובדן.

משהוברר בבית היכן שהיתי ומה היה פועלי בעת קרות התאונה. תחת אשר להרגיע ולעודד את רוחי הנכאה, הומטרו עלי מכול עבר, ווריאציות שונות של מגיע לך יֶחֱצוּק! האם לא היה לך די במה שעוללו הז'ורנלים לישבנך, עתה משנשברה גם רגליך בגינם, שמא סוף, סוף תרגיע. מתוך כאב נורא חככתי ביני לבין כבוד הרגל והתנחמתי. תנוח דעתכם, מעולם לא עלה בדעתי ללמוד לקח כלשהו מהסבר מפולפל ככול שיהיה ואולם טעמו שגוי לדידי. שהיה להם להעניש את הפוגע הבורח ולא אותי!

במקביל למטר ההטפות, ממנו "השכלתי", נגשה אלי המלאכית פטמה ואספה אותי אל ביתה, תוך שהיא גוערת בנשים האחרות המכרכרות סביבי, שיכינו חונה ויביאו לה מקלות ישרים. פטמה השכיבה אותי על הזרבייה/מחצלת ברצפת ביתה, משכה ויישרה את הרגל תוך שאמי מלטפת ומרגיעה אותי מייסורי.

מרחח את כאבה של הרגל בחינה
 חבשה את החינה בסמרטוט
 תמכה רגלי המקרטעת במקלות
 קשרה המקלות בחתיכות חבל
 נחמה את קרעי בשרי באהבה
 ואת שברי עצמותי בחיבה
 ועם שקולי הלך ונחרש
 נְטָשׁוֹנֵי הכוחות לצעוד

סְמוּנֵי ואבי הגיעו מעמל יומם בהשוק. סְמוּנֵי אהב את אבי מאוד. יען היה אבא אדם עניו וישר דרך ובעיניו של הגוי ערכו של אדם פְּאָבִי, שהיה גם איש חזק וגם נחבא אל הכלים, היה זה מוצר נדיר אצל הערבים. שבערביותם, מי שכוחו במותניו היה מלך ומלך שם כתר בראשו. עד שמלך אחר קם במקומו תוך השפלתו של קודמו.
 שניהם, סימוני ואבא עסקו במלאכת הסחיבה, הסבלות. פריקת חצאי עגלים מהאניות למשאיות.

טאלב מעשו طالب معاشو - המחשה

לימים וכמודע רגשית להשפעת עבודתו זו שְׁנִשְׁאָה לא רק על גבו, שדרכו של אבי לייסרני דרך ארץ מה היא. אוחז היה בידי ומניחה על שקע עמוק שהיה טבוע לכול רוחב גולגולתו, עקב היות שנים על שנים של עמל הכרוך בנשיאת משקלם של חצאי עגלים שסחב על גבו, במעין מנשא עשוי חבל שהיה מתוח על ראשו וקצהו מעוגן ביזו החזקה. חבל זה השאיר חותם בל ימחה בראשו של היקר באדם ובנשמתו,

בביקורי הרבים את הורי במושב, תמיד כשפגשתי בו ולרוב יושב היה תחת הברוש שנטעו ידי. נושק על ראשו, על שבר ייסורי האפריקני. ותמיד בשקט ובלא משים לחלחה לה

דַּמְעָה מֵעֵינַי, דַּמְעָה חֲמָה וְאוֹהֶבֶת אֶת הָאִישׁ הַיָּקָר הַזֶּה, שְׂיִגַּע
כֹּה רַבּוֹת לְהַבִּיאַ פֶּת לַחֵם שֶׁל שְׁלוֹוָה לְבִנֵי בֵיתוֹ.

שִׁנְהַג לֹמֵר, הָאֲדָה מֵעֵטָה אֶלְלָה הָאֵל מֵעֵטָה אֱלֹהִים "טוֹב פֶּת
חֲרָבָה וְשִׁלּוֹה בָּה"

מִנְהַג דּוֹרוֹת הִיא נִישׁוֹק רֵאשׁוֹ שֶׁל אָבִי הַמִּשְׁפָּחָה בְּעוֹדוֹ
יוֹשֵׁב עַל כִּסְאוֹ. וּבְדֶרֶךְ הַטֵּבַע נִפְרָשָׁה יָדוֹ שֶׁהַבִּיאָה בְּכַנְפֶיהָ
בְּרַכַת אָב לְבָנוֹ. "סִיר יֶחֱזֵקֵנִי אֶלְלָה יֶחֱזִיקֵנִי לְכָל מִנְטְרִיקָה. לֶךְ יֵא
אָבִי, אֱלֹהִים יִסִּיר מִפְּנֵיךְ כָּל מִכְשׁוֹל". אֱלֹהִים יַחֲזִיקֵנִי לְכָל מִנְטְרִיקָה מִן
طريقك. לְשׁוֹן אַחֵר, "תְּהִי דְרָכְךָ סוֹגָה בְּשׁוֹשֵׁינִים"

עַץ הַבְּרוֹשׁ שֶׁאֵבָא נֶהַג לְשִׁבֵּת בְּצִלוֹ, עִם אַחוֹתַי לֵאמֹר

אבי. שכבר בכניסה לרחוב עודכן שנדרסתי ע"י אופנוע, ומשגילה כי עודני בין החיים אמר בערך כך. אכן "הַמָּן". כך נהג לכנותני על שום היותי לא שגרתו ובר מעשה הַקְּנָדָס שאפיינו את הליכותיי ולא פחות רעיונות אין סוף לשנות, להזיז כל מה שפגשתי בו או שמעתי אודותיו.

מעולם לא היה חסר לי מה לומר או מה לעשות. היו השכנים ברחוב מדמים אותי לחתול בעל תשע נשמות כמי שניצל מכול כך הרבה מכות. ואכן נחתו להן לא מעט מכות על ראשי הַמְּשׁוֹבֵב והלא "ממושמע". ועוד ידובר בהן ככול שיעלו מִתְהוֹם הַנְּשִׁיָה. וירכזו בדפטר ב/פה. פענוח- "זכות אבות".

ארזו לי הרגל בחינה מקלות וסמרטוטים וככול שעיבו והכאיבו חשתי יותר בצורך שיחבקו ולא יצעקו עלי. שאין מוכיחים ילד בעודו כואב ועל אחת, שהפעם לא כל האשם בו.

כי מה שלכואב נחוץ אינו
מגיע לך יִאֲבֹק
אלא פשוט חיבוק!

מאז נהייתי לבן המפונק של המשפחה והשכנים, גדולים כקטנים באו לברך ולחזק גם לשמוע מסיפורי המגזינים.

מאז אימצתי בכל לב את הכלל
שאם ללמוד להתגלח
אז רק על פרצופי שלי.

ככול שתעלוך מקרבים אותך למחוזות לא מקובלים. ושאינם נהירים כל צורכם לסובבים אותך. המגמה מתהפכת. ואלו ברכות הבאות ממקום לא מוסבר גם אם הנראות היא בחינת דחיקת מקלות בין רגלי.

סרט שצילם אדם שגב הפרדס שלי - חלק שני - נחשים בגן העדן
<http://www.youtube.com/watch?v=U6HfGUYNzzY&feature=youtu.be&a>

"אֱלֹהֵי עֶקְדֹתֶיךָ זְבָחֶיךָ תְּחַלֶּה זְשָׁנֶיךָ"
 קל להסתבך קשה להתיר.

הבן נדרס והאב נדרש לשאת אותו על כתפיו אחת לכמה ימים ולהביא אותו למערה/בית העלמין. שם הייתה זקנה אחת שישבה בפאתי בית הקברות וטיפלה ברגלי עד שהחלמתי. קראו לה גריגושה. ולא פחות מזה דברי מוסר על אהבה מעוותת מפיה לְלִמְפָה. אבי נהג לתת לה מטבע בכול ביקור. מיסיונרית שבאה לעשות נפשות לצלוב מקרב היהודים.

יהודים שדלות ממונם מצאה מזור בחמלה נוצרית מזויפת
 לא מזונם דל אלא אונם.

על גריגושה ודומיה אומר הנביא יחזקאל. "וְהַעֲלֶה עַל רוּחְכֶם הִיוּ לֹא תִהְיֶה אֲשֶׁר אַתֶּם אֹמְרִים וְנִהְיֶה כְּגוֹיִם כְּמִשְׁפָּחוֹת הָאָרְצוֹת לְשֵׁרֵת עֵץ וְאֶבֶן". העץ, הוא הצלב של הנצרות. האבן, היא הפעבה של האסלאם. האל לא מתכוון לחפש לו עם אחר,

להטיל עליו את המשימה שהוטלה עלינו בחורב. דתות האסלאם והנצרות הן פרי באושים של צדוקים ובייתוסים למינם. וכאז כן עתה.

אֵין חֲדָשׁ תַּחַת הַשָּׁמַשׁ, הֵנּוּ מִתְכַּוֵּן לְחֻלֵי הַיָּרֵחַ
 לְאַהֲבָה הַמַּעֲשֵׂה שְׁבִכְלָ דָשׁ, כָּל רִגְעַ הוּא חֲדָשׁ מִכּוּחוֹ שֶׁל
 "הַמַּחֲדָשׁ בְּטוֹבוֹ בְּכָל יוֹם תְּמִיד מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית"
 "זֶרַע וְקִצִּיר וְקָדַר וְחֶם וְקִיץ וְחֹרֶף וְיֹזֶם וְלֵילָה לֹא יִשְׁבְּתוּ."

החברים היו מתגנבים לשאול עצה ומבוגרים לעוץ לי מוסר. הייתי מסביר לקטנים על הכתוב במגזינים. דנים בענייני היום, סביבוני, סייסים, צחוקים, "התרשעויות" ועוד כהנה חדות חיים של ילדים אשר מְזַעֵר שאר העולם לא בא עֲדִיָּהֶם. כילד של גטו בסקו אנוס הייתי לחשוב על מה שמעולם לא פגשתי וכדי לצאת מִהַמִּצָּר בו נסדקה נפשי ושל רבים אחרים שלרוב מתה. ואם לתעות בדרך אז רק בין דפי הספרים ובספר הספרים יותר מכולם.

למרות ולרבות כל עוצמת הכעס והתסכול שבך ברגע שתתחיל לחשוב שאתה מתחיל להבין אתה בבעיה. קראתי ולא דֵי מכל הבא לִיְדֵי מתוכם דליתי ניצוצות זעירים של כוכבים, איני מדבר כאן על שמש וְיָרֵחַ. ודאי יהיה לי מה לומר בגינם כְּשֶׁבְּעוֹלָמָם אֶתְאַרְחַ.

ספר טוב אינו רק סיפור יפה, כתיבה תמה ויחצנות מיטבית. ממרומי גילי אני מבקש לדעת בין המלים מה הניע את הכותב ומה מסר יש בין דפיו שהוא רוצה להעביר לי כקורא. שְׁמִינִיה וְבִיה הוֹשַׁקְעָה בו מלאכה רבה ולא על מנת לא להעביר לי תובנותיו. ואם יש בו שאר רוח. נפשי מרחפת.

בנוהג זה ממש וּמְבִלִי מְשִׁים, עשיתי כל ימי הבוגרים וכל מי שביקש לקושש עצה קיבל והתאושש ומי שטרם, או נחוץ לו עוד, שיבוא והם באים וחלקם ממשיכים אתי להתגושש. גם אם לעתים נראה כי, "רַק עָלִי אִישׁ אֵינוֹ מְשִׁיחַ רַק עָלִי אִישׁ אֵינוֹ שׁוֹמֵר". אני תמיד יודע "מְזִמּוֹר לְדָוִד יְהוָה רָעִי לֹא אֶחָסֵר".

לתת רק מתוך מה שאתה מרגיש שהוא שלך
 "אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם" משלכם ממש.

באחת או יותר הפעמים שאבי נשא אותי על כתפיו אל הגריגושה עברנו בשדרת דקלים גבוהי צמרת. שם עמלו אנשים בהורדת כפות הדקל. אלה המשמשים לטיאוט הרחובות וליהודים לחג הסוכות. ולא פחות לגיזום הישן לתפארת סְנִסְנִיּוֹ של זה העץ. "אֶמְרָתִי אֶעֱלֶה בְּתִמְרֵי אֶחָזָה בְּסִנְסִנִּיּוֹ", כמו בְּשִׁנִּיּוֹ, שְׁנִיּוֹים המלוות את כל אורך גזעו של התמר. אותם שאוחזים בהם כדי להגיע לצמרתו. מבין כפות הדקל גזמו/גזדו לא רק תמרים אלא משהו ערב לחיך שקיבלתי מאחד העובדים לאכול

ממנו. "אֲזַמְנֶה" נקרא בפי כל. יכול להיות שזה מה שקוראים במקומותינו לבבות דקל. שבור רגל הייתי ולטפס מאיין? אולם אכלתי מן הטעים שבצמרתו. ומאליו יובן שכדי ליהנות מ-"אֲזַמְנֶה" טעים, אתה נצרך להיות כואב הנישא על כתפי אביו להירפא: לב מרוקני!

חלפו להם ימים רבים עד ששוב יכולתי לצאת אל עצמי אל החוץ המפתיע. אבא היה אומר: לְיַחַב לְכַחַה קָא דַר וְלְיַחַב תְּפִמָּה קָא צְרָחַל. עברית: בישיבה בבית נחים וברחוב מתחכמים ולרוב נפגעים. תְּפִמָּה במרוקנית פירושה יגיעה ועבודה קשה. ולענייננו: אבי עבד קשה בסחבו אותי על כתפו בדרך לגריגושה בחינת, "חוץ"/ קָא צְרָחַל. וכשאני על כתפו בחינת "נח", קָא דַר. אמנם מְתַם, מתוך תמימות אכלתי את המר/תְּפִמָּה כשנדרסתי ואת המתוק של התמר המרגיע מעל כתפי אבי.

אבא שגיבור היה מדי פעם מקיז דם מעורפו בעזרת עלוקות. שתי פטמות ראיתי ומשלא רציתי להכאיב לו עת נשאני על כתפו היה אומר לי שאין זה כואב לו כלל. אכן "צִדִּיק בְּתִמָּר יִפְרַח כְּאֶרֶז בְּלְבָנוֹן יִשְׁגֶּה" כזה היה האבא שלי.

טאָוט רחובות במרוקו-הצגה

הכול בגלל מסמר

ברם
מהותך
כיהודי
להצניעם

"סוס ורוכבו" קראנו ושרנו דג דלון דג דלון פוק אלעידן. אחד הילדים הוקף עורפו ספסר מחבל ששתי קצותיו נמשכו לאחור מתחת לידיו, וזהו כמובן הסוס ואילו הַרְכָּב אחז את שתי קצות המושכות בידי, והאיץ בסוס שזהר בתנועה סוסית ובדילוגים מעלה ומטה במקצב כיאה לטמבלון התורן.

לימים השתכללנו וקשרנו רצועות עור למקל וכך בא לעולם המשחק שלנו, הַמְגֵלֵב. היה הַרְכָּב מצליף ביזו האחת באוויר, הצלפה שאמורה להשמיע מין צ'ליק-צ'לאק, מכה כפולה תוך כדי תנועת יד חדה קדימה ומיד בחצי הדרך משיכה לאחור, בדומה למלחמת המגבות במקלחות הבנים בצבא.

הביצוע לא היה קל ולא תמיד נראתה או נשמעה שריקת הצליפה עד שהזדמנה לי נסיעה בקרוסה כְּרוֹסֶה כרכרה אמתית וכל הדרך בחנתי היטב את תנועת ידו של הַרְכָּב האוחזת בשוט עת הצליף המגלב באוויר מעל סוסיו תוך השמעת שריקת הצ'ליק-צ'לאק.

בשובי לחבריי כבר היה בידי מסמר ופטיש וביטחון שמצאתי הפתרון לשריקת המגלב. התרתי את הקשר שחיבר את רצועת העור בחיבור רך. וקיבעתי בחיבור קשיח את הרצועה למקל במסמר. כעת, בהצליף השוט באוויר אכן השמיע צליפה די חדה עם שריקה זו קוטבית משהו, די קרובה לְאִמְתִּית, כזו של עגלון מקורי.

קרוסה/כרכרה והֶרָבָב עם השוט- שצילמה אחותי לאה במרוקו

לעתים השתמשנו בשוט כְּפֶרָגוֹל להאצת/העונשת "הסוס" שלא צָנַף או דהר כִּיאוֹת. תמיד נמצא מי שיצהל מרוב שמחה על היותו הראשון לשעוט בצעדים נמרצים ולשמוע הצליפות. אלא שכאן חיכתה ליהירותי הפתעה כואבת, ואשר עלתה לי בימים רבים של הרהורי תְּרִטָה אולי ההשתחצנות יתר בשכיבה על המחצלת. מיטה הייתה רק אחת בחדרינו וזו יועדה לבכור, דדה פנחס. כל השאר יישנו על מחצלות ושמיכות.

ערכנו הילדים תחרות מרוץ סוסים, ועמדנו בקו הזינוק כמה סוסים חסונים ורוכביהם. בהינתן האות יצאנו בדהרה להקיף את הרחבה. מהירות וחדות הצליפה יקבעו מי המנצח. בעודי מוביל חישבתי את הצליפה המנצחת ויריתי אותה הישר

לברך רגלי השמאלית שהייתה באוויר. הפעם הִרְכָּב השוטה השמיע זעקת כאב במקום שריקת שוטו. זעקה יצאה מגרוני בקול גדול וְהִבְרַכְתִּי עצמי שדוד על עפר הרחבה. תקעתי לי את המסמר אשר חיבר את הרצועה למקל עמוק בברך רגל שמאל, בדיוק אותה הרגל שנשברה קודם לכן בתאונת הפגע וברח. וכמו ילד טוב קזבלנקה גִּנְחִתִּי מִיֵּלֵל, ולקול "מצהלות סוסים ורוכביהם" הובילו אותי לביתי, ושם כמו תמיד הייתה בשבילי, מי אם לא המלאכית שלי פטמה, ובטרם תשלוף את השוט מברך השוטה, ביקשה מאמי שתרחיח מים ותביא מעט אפר ארוז בתוך גֶּרֶב ניילון. הנה כי כן, שמחת המסמר הפילה את הרוכב.

ליג דן ליג דן פוק אלעידן - המחשה

וַיְהִי אֲרִיגָה הַיָּצִירָה מֵהַזְכִּירָה.
 כָּל שְׁטוּוֹיִתִי כִּבְר הִיָּה מֵעוֹלָם,
 כָּל שְׁאֲרֵגֶתִי, זֶה עֵתָה נְהִיָּה בְּעוֹלָם.
 הַשְׁזִירָה מֵהַזְכִּירָה רֹקֶמֶת וְאֲרֵגֶת יְצִירָה.
 "אַחַת שְׁאֲלָתִי אֶתָּה אֲבַקֵּשׁ" אֶל תְּדוּנֵנִי עַל פּוֹעֲלֵי שְׁבַסְתֵּר,
 כִּי רַק שֵׁם יִפָּה לוֹ מֵעַט "הַשְּׁקֵר".
 בְּעוֹלָם הָאֲמֵת יִבֹּאוּ אֶתִּי חֲשִׁבוֹן
 אִם חֲטֵאתִי לְמַקּוֹר יִלְקוּנִי בְּמִנְעוֹר.
 מֵעוֹדֵי־לֵאֵל לְקַחְתִּי אֶת שְׁלֵא נִיתֵן לִי
 וְגַם כִּשְׁנֵתֵנוּ קִיבַלְתִּי רַק כִּשְׁנֵתֵנוּ בְּלִי הִיסוּס.
 בְּתַמּוּרָה תִּמְיֵד בְּדַקְתִּי אֶת שִׁנֵּי הַסּוּס.
 אֶפְּן שְׁמֵאֲמִין בְּנִצָּח
 גַּם אִם נִרְאָה כִּי גִבְבִּי, מֵעוֹלָם הִיָּה זֶה לְטָב.

צוֹרַח מְכַאֵב וּמוֹשֵׁתֵק בְּמִילִים מוֹכִיחוֹת גַּם תּוֹמְכוֹת וּבְעִיקָר
 נִיגוּבִם שֶׁל דְּמֵעוֹתַי וְלִיטוֹפִיָּה הַמְרַגֵּיעִים שֶׁל אֲמִי.
 אֲמַרָה לִי פְטוּמָה הַמְלֵאכִית שְׁלִי, מָא תַעְרַף חַכ אִמְךָ חֲתֵה תִיזִי
 زوجة والدك مَه תְּעִיֶרְךָ חָק לְאֻמָּה חֲתָה תְּזִי מְרַלְתֵּי צוּק. עֵבְרִית:
 לְעוֹלָם אֵינְךָ מֵעֵרִיךְ דֵּי אֶת הָאֲמָא שְׁלֵךְ עַד שִׁישׁ לֵךְ אִם חוֹרְגָת.
 וְתוֹזָה לֹאֵל לֹא נִצְרַכְתִּי לְכִזָּאת שְׁאֲמִי חִיָּה חֲמֵשׁ שָׁנִים אַחֲרֵי
 לְכַת אֲבִי לְבֵית עוֹלָמוֹ.

בְּאַחַת נִשְׁלַף הַמְסַמֵּר מֵהַבְּרֵךְ. לְחֻצָּה פְטוּמָה אֶת כְּרִית
 הָאֶפְרָה הַרוֹתְחָת, עַל בְּרֻכֵי הַפְּצוּעָה. צְרַחוֹתַי קָרְעוּ חֲלָלוּ שֶׁל

החדר, פעם ועוד פעם בלא רחם. וכשברכי דואבת, נשלחתי
 לְאַנְחָתִי לַלְמוּד לַקַּח.

הצלקת עודה על ברכי ומזכירה לי מדי הביטי בה, מי
 הטמבלון ומי זהר לביתו בשלום.

צִלַּע עַל רֵגְלֵי שִׁמְאֵלִית

רוֹכֵב קִרְבוֹת דוּהַר

וּשׁוֹט מַהִיר וּפְחִזְנִי

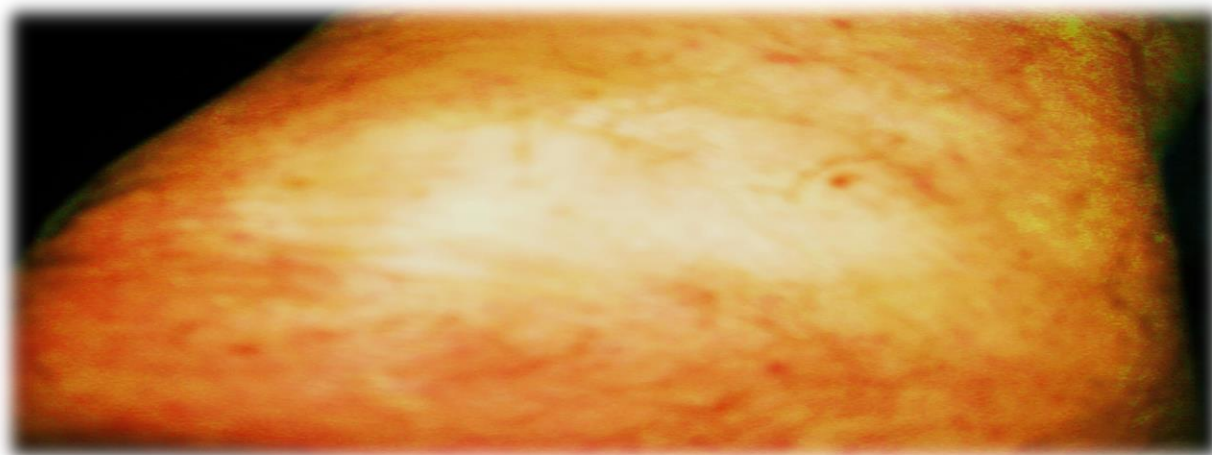
נִיקֵב רֵגְלוֹ נִיקֵב

הוֹבֵס בְּקִרְבֵּי נֶפֶל צַעִיר

מִסּוֹס קִרְבוֹת דוּהַר

אַבְדָּה מִשׁוֹט אַוּוֹשֵׁת הַצֵּלִיל

וְהַכּוֹל בְּגִלְלֵי מִסְמֵר:

הַפְּנִיָּה בְּכֹרֵךְ רֵגְלֵי הַשִּׁמְאֵלִית

הַדִּיּוֹ כְּתוּבָה עַל נֵר חֲדָשׁ

בְּכַסּוּי

קבע

של

זקן

ולכן

בא

בישיבה אם הבנים שבקזבלנקה לימדוני תורה ודקדוק עברי שלוש שנים וכמעט שנה בישיבת "אוצר התורה" שם למדתי גם משנה. גם לימודי הצרפתית שנקטעו עם עלייתנו ארצה. בחופשות מהישיבה נוספתי כתלמיד בבית הספר הפרטי ב"פְּדֵלָה". היות ואחי הבכור פנחס היה מלמד שם. אני אחיו הקטן נתלוותי אליו בהוראתם של הורי למנוע ממני להפוך עולמות ברחוב עם חברים. לבד מזאת בלילות נהג אחי המורה ללמד אותי לאורו של נר בכוך שהיה קבוע מעל מיטתו.

בתוך הנישה רואה את אור הנר דולק
ולאֶתִיּוֹת שִׁבְדֵי הַסֵּפֶר אֲנִי מִשְׁתַּקֵּק
כִּאִילוֹ הִיָּה זֶה הַיּוֹם.

מיטה אחת הייתה בבית/בחדר שלנו. עליה ישן רק דָּדָה פנחס. אחי הבכור הלמדן והמפונק מאוד יש לומר. הוא היה גם עוזר בפרנסת הבית בהיותו מורה, חזן וכמעט שוחט, רב ודיין. והוא בן פחות מעשרים. ובאשר אומנו ידיה של אמי מנעוריה במלאכת האריגה בנול. זָרְבִיָּה הכינה מצמר גס לרפז יצועם ושמיכה מצמר רך לכסות בה ילדיה הנמים על הרצפה. למיטה הבודדת היו שני סעדים מסוגונים, הגבוה מצד שמאל כשוכנסים לחדר, הנמוך יותר מנגד. על קצותיהם היו קבועים רימונים, ועל סורגי הַמְּסַעְדִים כפתורים מנחושת. כל

המיטה עשויה מתכת וצבועה טורקיז בהיר שהיה בו גם גוון כחול וגם ירוק. גם להביא מזל וגם להרחיק עין הרע. המיטה אֶכְלָסָה את כל רוחב החדר שהיה צר בחלקו הפנימי.

בקיר מימין הייתה גומחה ובה עמד הנר ושכב הספר. יושב הייתי שם לקרוא ואחי המורה היה משגיח. עד שנרדס. או אז, אמא הייתה קוראת לי לכבות את הנר ולרדת ליצועי הצפוף עם שאר האחים. כך יִשְׁנוּ כל בני הבית, ועם ההורים יחדיו שמונה. עתים נמנמתי בין ערות לשינה וכך נאלץ אחי לחלוק יצועו אתי. והנר שהמשיך להבהב עוד האיר את דפי הספר שִׁמְאָן כמוני לעצום עין.

בזיכרוני היה אבי שוכב ליד הדלת ואמי ליד מיטתו של דדה פנחס, וכול השאר בתווך.

שעה שלימד אותי לאורו של הנר בגומחה, שלהבת האור שהפיקו הנר ופני הילד ששנה באוזני אחיו, לא ידעתי אז ששמע תלמודי נגע גם באוזנם של אמי ואבי. עתים היה אומר לי שהתקדמותי בלימוד מעוררת בו גאווה ושמח הוא על שקראני על שם אביו.

ב"פְּדָלָה" נראה כי הרשתי לעצמי להתפרחח בשיעורים מעבר לגינונים נדרשים. ונענשתי קשות על ידי מי שהיה מורי אחי. על היותי לוחש לאחרים התשובות לשאלות ששיננתי חזור ושנן עם אחי מורי בבית.

נורה אחת הייתה בתקרת החדר. בֹּלָה קראנו לה. ולמתג/לפיוז, ובטרם עידן המודרנה שֶׁהֵחֵל לכרסם במוטיבציה. קראו אז הנשמה של האור. רֹחַ זָאוּ. רוח דָּאוּ.

בהיותנו יחדיו בבית לימדני לאור הנר
שלא פחות ממני לְעִמָּן עֲפֵעָף חֶשֶׁק
עת הזיל דמעותיו הרוותחים על הספר.

מטבע הדברים יָתֵר התלמידים החברים קיבלו אותי כיוזע
דבר או שניים על שום קירבתי למלמד. נתבקשתי ע"י המורה
אחי לא אחת לחדול מללחוש תשובות. ומי אני שאתאפק
מלהעביר ידע לרעיי בכיתה. תדיר כך נהגתי כשתשומת לב
המורה אחי הייתה בתלמוד או בתלמיד אחר. תמיד חזרתי
לסורי. ועל אשר הִמְרִיתִי פִּי ונענשתי לא אחת וקשה. למען
יראו ויראו. העונש שנגזר עלי, עשר מכות סרגל על קצות
אצבעות שתי הידיים. הן היו מושטות לעבר התליין ומקווצות
היו כעומרים השואפים מעלה להיות לאמירים ואולם זוכאו
בסרגלו של המורה אחי.

חמש מכות על כל חמשת אצבעות המתחננות לאט תרתי משמע-המחשה

ואם לא די בזה, כשגדשתי העמידני בפינה עם הפנים לקיר
 עד סוף השיעור. לעתים עמד לידי גם התלמיד שנועזר בי.
 ממרר הייתי בבכי קולני מדומה מהול בצחוק חרישי.
 ובלבד שלמען חברי לא אֶחְשֶׂה. בכי להראות למורה אחי
 ייסוריו של לומד לקח, וצחוק להראות לחברי עקשנותי בצדקת
 דרכי בהשבחת דעת חברי לספסל.

משה בוכה לחנינה ומואזו צוחק לפינה - המחשה

כיוון שאינך מכין שעורריך בבית הנך מאתגר את המורה ומשנשאלת ולא ידעת להשיב. פחד סרגל המורה מכרסם בך. התשובה שנלחשת ברגע מתוח שכזה, נכנסת לדמו של מי שלא התכוון, ולעולם שוב לא ישכח אותה עוד.

וכשם שמים גנובים ימתקו
תורה שנמשלה למים על אחת כמה וכמה
וכשהיא מתגנבת לאוזניו של תלמיד עצל
במצבי חירום, לא כל שכן.

ביום מבחן וּפְשֵׁת־חִבּוּלוֹתֵי הגדישו סאת שלוות נפשו של המורה אחי. או אז נחלצו נעליי ונעקדו רגליי היחפות והחפות, וזוהי הפאלאקה. בעודי שוכב פרקדן. הרימו שני תלמידים את הרגליים וריתקום לשולחן.

הילדים היו אלה שספרו את מכות ענף הַחֲזָרָן. ענף במבוק דק שאינו נשבר בקלות, וכואב חבל על הזמן. ילדים בימי בחינות סחבו למורה את ענף החזרן וכשלא היה למורה במה להכות. היה משתמש בסרגל העץ. וככול שנחת זרועו גברה על נחת רוחו והיכה חזק לספק יצרו. היה נשבר הסרגל. במקרה כזה, הייתה מגיעה החנינה. בימים שלא הצליחו להעלים את הַחֲזָרָן, הינו מבלבלים אותו בספירה כדי לחסוך מכות וכאב מִהֲנָדוֹן. ומשנכמרו רחמיו של אחי המורה. העריך מאוד את האחוה שבין התלמידים וחדל להכות.

הפאלקה- המחשה

דמעות תנין וקובלעות המלין
 הביאו את אצמא להחלטה
 שלא אלמד יותר בפדלטה
 וכך ניצלתי משבטו של המורה אחי
 ומהפאלקה של פדלטה
 ואם להזכיר את דברי הלל
 "ולא הבישן למד, ולא הקפדן למד"
 ומשלא הייתי ביישן המורה אחי הקפיד אתי וחבל.

כשאחי פנחס למד שחיטה ובטרם הסמכה, ביקש ממנו שכן בשעת ערב מאוחרת לשחוט עבור תרנגול. המתלמד הביט בנוכחים והכרת פניו ענתה בו, משאין לאן ללכת לשחוט בכזו שעה. קם הַיַּעֲזֵי ושחט.

ומשלא חתך המתלמד את כל גרון התרנגול בְּאַבְחָה אחת, נשמט זה מידי. וכשניסה השכווי לייצב בכנפיו עמידתו יען כי קרעיו כשלו, קרא המדמם בקול ניחר והחל צווח בלא הבחנה. שעה ארוכה חרחר הגאוותן לסוף גסס ומת.

פסל פנחס את התרנגול לאכילה. האירוע הסתדר בלי התרנגול ופנחס שילם מחירו. אמר לו אבא, לְפָדוּלִי תִיַּכְלָם מְנַסְקָרְטוֹ עֵבְרִית: מה שאינו עסקך טול ממנו ידך אחרת תשלם מכיסך.

הגיעו עד ביתנו יהודים מאנגליה שחיפשו עילויים. לקחתם להמשיך ללמוד וללמד שם. אחי פנחס עמד בכול הבחינות בהצטיינות יתירה יש לומר. וקבעו לו מועד ותנאים לנסיעה. אמי שלא רצתה להיפרד ממני בעודי תינוק לטובת הצרפתים. לא רצתה להיפרד מבנה הבכור בן העשרים, לטובת האנגלים. ואמנם כן. אמי עמדה בהבטחה שלא תוותר על אף אחד מילדיה. במקרה זנן היה על אמא לפעול עם בינת המוח שבלב ולא עם חכמת הלב שבמוח. נסתרות דרכי האל.

דְּדָה רֵי-אֵל

לֹא
תִקְפוּ
פֶּאת
רֵאשֵׁיכֶם

אדם, אתה ודאי תשמח לדעת כי באשר אתה עוד חי, אתה זה המנוצח על כל ההתרחשויות סביבך ולרוב ללא ידיעתך. ורק כדי שאולי מעט מכול זה יפיח בך נחת, שב עוד רגע על המיטה והבט בראי עצמך בטרם תעצום את עיניך. ככול שתתמיד להסתכל יעלו במוחך השאלות. האם עשית משהו חיובי היום? האם נשאת גרגרי חול לזרעם לכל שהתניידת? האם יש גבול להזיותיך בעולם זה שאתה מסרב להשלים עמו?

ואם לכתוב את פלחי חייך זה רק לאחר שחווית הֶדְרָם ועודך בהם, אזי בהיותך מדדה אל סופם, המלים שבזיכרון יפיחו רוח חדשה. ברם, אם אתה מתחיל לכתוב אותם בשעה שהימים עוד בוערים כאש בעצמותיך אתה עלול לאבד ממהותם. אם אתה מוכשר במיוחד, אתה עוד עלול להשאיר ספרים אחרים. אבל האם יהיה לך באמת מה לספר לבד מבדיות או מחייהם של אחרים?

חִיפִיתִי כֹל הַלֵּילָה וְעַם שַׁחַר רֵאִיתִי אֶת הַשָּׁמַיִם צְבוּעִים
כְּחֹל מְרַהֵב וְנִקְיִים הָיוּ מִכָּל עֵב.

לְבָלֵב לֹא-לְבִי

כְּפֹתֵי שַׁחַר

סְנַסְנֵי קָטָו

נֶאֱחָזְתִּי בְּשִׁנַּיִם

וְרוּוִיתִי דְבִשָּׁה

חֵיתָם חֹמֶר?

"כַּפֵּימִים הַפְּנִים לַפְּנִים כִּן לֵב הָאָדָם לָאָדָם" מדי בוקר בלכתי
לישיבת אם הבנים ללמוד ובצאתי מקשת רחובי היתומה, כמעט
תמיד הייתי פוגש את בן דודו של אבי יושב בפתח חנותו.
יהודי עשיר היה, סוחר רהיטים.

דָּדָה שלום קראתי לו. לו ולאחיו הייתה שורה של חנויות
רהיטים בקזבלנקה ובהן גם מפעל גדול למיטות ברזל. כל זה
היה משני עבריה של היציאה מקשת רחובי באסקו ולאורך
שדרת טאהר אלעלווי, המובילה לפארק ליוטה. אני זוכר את
גון הכסף בו צבעו את המיטות ורואה את כל זאת לנגד עיני.
גם מיטות השעונות זו על גבי זו לייבוש אני רואה.

בחלק זה של משפחתי האנשים היו לסוחרים אמיזים
ועשירים מופלגים. הם היו מאלה שיכולים היו להרשות
לעצמם להתגורר מחוץ לגטו היהודי, המלאח. שם גרנו בבתי
חמר מחוזקים בצבע הכחול למזל ובצבע הירוק נגד עין הרע.
הם חיו בבתי פאר וסביבם חגו משרתים, משרתות, טבחים,
מנקות, שומרים, נהגים ומניקות. כן, גם אני ינקתי משדיה של
פֶּטְמָה שכנתנו כשאמי הלכה לעבוד, לא לנוח כגבירות. תמורת
נתינת בקשיש לעושי דבר המלך במסירת השוחד למלכות,
בבחינת דְּמִי "לֹא יַחַרֵץ" לשליחיו של המלך, הם אכן חיו כמו
באגדות.

מדי בוקר בהגיעי אליו, ראיתיו יושב בפתח חנותו, כשאור
השמש זוהר על פניו והדר זקנו מכסה על ענקי גרורותיו.
בלוויית חן השְּשִׁייה השחורה שלראשו, "כִּי לֹוֹית חֵן הֵם
לְרֹאשָׁהּ וְעֵנְקִים לְגִרְגֹרְתֶיהָ" נשקתי לגב ידו המושטת ומבקש
הייתי בקולי הרך, "דָּדָה רִיאל...". ריאל הוא מטבע עוֹבֵר לְסוֹחֵר

במרוקו ותמיד קיבלתי משהו. לרוב פרנק או שניים ובימים טובים כערבי חג, היה זה ריאל שמצא כיס אוהז במכנסיי. היה האיש מניח ידו על ראשי ומברכני "בְּרוּךְ אַתָּה בְּבֹאֶךָ וּבְרוּךְ אַתָּה בְּיֵאֲתָךְ". לא היה שמח ומאושר כמוני, יען כי תמיד היה לי במה לקנות ממתק. ואם חסכתי וצברתי די פרנקים, הייתי הולך לשוק סוחרי הברזל שֵׁןקָה אֶלְחֶדְדִּיהַ סוּק לְחֶדְדִּיהַ. שם הייתי קונה כלי עבודה וחומרים למלאכות זעירות. אותן חשקה נפשי לעשות לאחר שראיתי את בעלי המלאכה העוסקים בהן. ביקשתי להוציא מן הכוח אל הפועל את אהבתי למלאכה.

נשיקה בגב היז וברכה בצצה - המחשה

בעודי מהלך מְדָדָה שלום לכיוון הישיבה, פגשתי לא אחת את מִיֵּאָחוּ; אישה קטנה שהילכה על ארבע על שום צליעתה. אולי משם בא הכינוי שדבק בה, הדומה למיֵּאוּ. היא נהגה ללבוש סחבות והייתה קשורה במין זִינְר/בז ארוג וצבעוני, שהיה מקופל וקשור סביב מותניה. כחתולה האורבת לטרפה בראותה אותי, הייתה מתיישבת על אחוריה. ידיה מושטות לפניי ובפיה עמדה תחינה; עֲפֹאֵק עֲפֹאֵק עֲטֹקְנִי. בבקשה, בבקשה הֲרוּנִי. כפי שקשה להביט מקרוב בפניה שהיו מאמללות את רואיה, כך גם לא יכולתי לסרב לה. תמיד נתתי לידיה המושטת מָעָה, מטבע מעט מהמָעוֹת שקיבלתי מדדה שלום.

כִּי כִךְ לִימְדוּנֵי אֲבוֹתֵינוּ
שֶׁעַל הַיָּד הַמוֹשֶׁטֶת לַחַת
לְהַשְׁתַּקֵּק בְּדִיוֹק כְּמוֹ זֹו הַמוֹשֶׁטֶת לְקַבֵּל
אִם לֹא לְמַעַלָּה מִכֶּךָ.

יותר מפעם אחת נזמה היה לי כי הגברת מיֵּאָחוּ מחכה רק לי בפניה. ומשראתה שקיבלתי מְדָדָה שלום דמי כִּס, הייתה נקרית בדרכי. נהגה תמיד לברך על הגמול ולהסתיר את האוצר בכִּס חֲזִיִּתָּה שמעל לזִינְרָה.

איני מְדָדָה עוד שמח לישיבה כי אם רץ מאושר אליה. בעיני הילדים שחגו סביבי נראה האושר על שנתתי מחלקי למיֵּאָחוּ לא מובן, לפחות לא כמו השמחה שנראתה להם

כשקיבלתי מדדה שלום. אבל אצלי זה עבד הפוך, מעולם לא הרגשתי שאני חסר משהו כשנתתי לה.

אז אולי לא הבנתי עד הסוף תוצאות מעשיי
אבל היטב הבנתי את שנטעו בי הוריי.
היום שאני מספר לכם
מודע אני לנטיעותי בילדיי שלי.

למדנו מהמפגש בין יעקב לעשיו, שנתן יעקב מתנות הרבה
לאחיו ואילו הוא קיבל את פני יעקב עם צבא של אַרְבַּע
מאות איש. "יש לי רב אחי יהי לך אֲשֶׁר לך", אמר עשיו
ליעקב. ואחיו ענה לו מבלי להתבלבל, "קח נא את בְּרִכְתִּי אֲשֶׁר
הָבִאת לך כי חַנְּנִי אֱלֹהִים וְכִי יֵשׁ לִי כָל וַיִּפְצַר בּוֹ וַיִּקַּח". סוף
הסיפור של מפגש האחים הוא "וַיָּבֵא יַעֲקֹב שָׁלֹם עִיר שְׁכֶם".
ברם מי שהשלים את הַמְּלֵאִי היה זה דווקא עשיו המקבל. ומי
שנשאר שלם היה זה דווקא יעקב הנותן. כי מי שיש לו רב
תמיד ישאף לעוד ומי שיש לו כל הוא אף פעם אינו חסר.

לישיבה נשאתי את רגליי להספיק לשחרית. חשתי בחזקה
ובכל נימי דמי את עוצמת ההשתוקקות "אני בְּצֶדֶק אֶחְזֶה פְּנֵיךָ
אֲשַׁבְּעָה בְּהַקִּיץ תְּמוֹנֶתְךָ", שְׁלֵמֵדְתִּי מורשתי. בתחילה נותן
צדקה לעני ולאחר מכן ניתנת לך הרשות לחזות פניו ולבקש
מאתו, אֲדַנִּי שְׁפָתַי תִּפְתָּח בְּכַדִּי- שְׁפִי יִגִּיד תְּהַלְתֶּךָ. מרגע
הנתינה למיֵּאָחוּ ועד בואי בשערי הישיבה ריחפתי ממש. הדרך
כאילו קפצה לי ומעולם לא איחרתי.

הגם שקשה כשאול לקיים את
 "וְאַתְּהַבֵּת לְרַעֲךָ כְּמוֹךָ כַּפְּשׁוֹטָן שֶׁל מַלְיָם
 ומקרא כתוב הוא, שמיד ובצמוד בא "אָנִי יְהוָה."
 ויש לעניות דעתי לקרוא כך.
 "וְאַתְּהַבֵּת לְרַעֲךָ. --- כְּמוֹךָ אָנִי יְהוָה."
 וכמו שה' אהב את רעיו כן חובתי לאהוב את רעי.

כל מה שנראה היה לסובבים אותי
 כיעדי החיים, הנוחות, העושר ורצוי הרבה.
 כל זה היה בעיניי לטורח רב.
 שהעיקר שבהם התפספס. והעיקר לדידי הוא
 להכיר בערכך כאדם שהיום אתה כאן ומחר נעלם.
 ומתוך זה לעשות רק טוב לאחר
 שמתוך זה יבוא גם עדיך הטוב.
 לעשות כמה שיותר שמחה ולדחוק את העצב.
 והשמחים לידך, שמח בשמחתם כי השעה דוחקת
 וזמן שלא עבר בנתינה, בשמחה וביצירה התנדף כלא היה
 וזמנך בנאדם מתוכם.

היום ברור לי יותר מדוע דדה שלום שפך לתוך ידי פעם
 פרנק ולעתים שניים או יותר. כשקיבלתי ממנו פרנק, מייאחו
 אף פעם לא ניצבה בדרכי. כי מעולם לא נשארתי בלי הפרנק
 הבודד. ומשקיבלתי שני פרנק, הייתה מייאחו אורבת לטרפה.
 כאילו שָׁדָדָה שלום ראה אותה והעניק לי את הזכות לתת גם
 לה. מעולם לא העזתי, או אפילו ניתן לומר כי לא הבנתי כיצד
 ומדוע לשאול אותו. זו הייתה עובדת חיים כפשוטה.

מעולם לא אמר לי תן לה
 כי ככה זה עבד במחוזות ילדותי
 מעלתה של הנתונה בסתר היא קרן אור
 "יתן לה משלֹו, שְׂאֲתָה וְשִׁלָּךְ שְׁלֹו" /

שנים רבות חלפו ואני כבר ילד גדול ובעצמי אב לילדים.
 לאחר מות אבי ובעטיים של ימי השבעה, גמלה בלבי החלטה;
 לבנות אילן יוחסין למשפחתי הענפה אשר רובה הייתה לי
 כזרה עד לעת פטירת אבי,

אותו מעמד קוסמי שאין לו לא שיעור ולא דומה
 בו חזיתי לראשונה בימי חלדי
 עת נשאו מלאכים את אבא שלי עטוף בציצית
 וחורידוהו ממעלות הבית אל מעלות עליונים
 ובחישמע תרועות שופרות רבני כל המושבים הסמוכים
 אשר עמדו לאורכה של הדרך מביתו אל בית עולמו.
 "ותרד עיני דמְעָה".

קולות שופר "אֲשֶׁר כָּל שָׁמְעוּ תִצְלִינָה שְׁתִּי אֲזַנְיוֹ",
 התפעמות היולית. דפיקות לבי חצו את הגבול המותר להן
 וכבן לעם הנוצח פסוק זה מילא אותי. "בְּנִים אַתֶּם לַיהוָה
 אֱלוֹהֵיכֶם לֹא תִתְגַּדְדוּ וְלֹא תִשְׁיִמוּ קִרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם לְמֵת". ומי
 שהוא בנו של הקדוש ברוך הוא, אל לו לבכות ולהתאבל
 הרבה, וכי אביו אינו נצחי? וכפי שנסתרות דרכי עולם, כך ניגר
 פרץ של דמעות על זקני בלא שיכולתי לעצור אותן. מחזה
 סוּרְאָלִיסְטִי שלא חוויתי מעודי לפני כן.

בן מאה שנה היה אבי בלכתו אל בית החיים, ולא היה
 מקום לבכות, רק לשמוח על החיים המלאים שחי. על שמונת
 ילדיו ועל עשרות הנינים, הנכדים והזורות שחבקו ידיו
 ושנימולו על ברכיו.

כתבתי לאקדמיה ללשון העברית וביקשתי לאמץ את
 המלצתי זאת.

אב

בן

נין

נכד

דור

רב

בראשי תיבות יוצא "אבן-נדר", סלע היסוד של קיומנו. כל
 אות אחרונה מתחילה את הבלתי נמוע הבא. זהו סדר הדורות
 לפי שמצאתי כתוב בספר הספרים.

"וְעַתָּה הַשְׁבְּעָה לִּי בְּאֱלֹהִים הִנֵּה אִם תִּשְׁקַר לִי וּלְנִינִי וּלְנִכְדֵי
בְּחֶסֶד אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמָּךְ תַּעֲשֶׂה עִמָּדִי וְעַם הָאָרֶץ אֲשֶׁר גִּרְתָּה
בָּהּ".

בחיפושיי הרבים אחר החזנים לדורותיהם ובמגמה לבנות
את אילן היוחסין, הגעתי לעיר אשדוד. בכניסה לווילה יפיייה
בעיר ישב לו זקן בתנוחה אופיינית הזכורה לי מימי ילדותי
בקזבלנקה, בביקוריי אצל דָּדָה שלום הגדול עם הגלבייה
והששייה. יכול והוא אחרון השובשים עוז והדר?
ללא היסוס ומורא האצתי צעדִי וקרבתי אליו, וביראת
הוד כרעתי ברך ונשקתי לידו המושטת מאליה.
נדמה כי הושטת היד, הנה מחווה ההולמת את מעמדו
של האיש שנס מכל מעמד, בחברה שסביבו ובכלל. האיש אשר
חייו ומותו היו מתן בסתר שלם.
נשיקה שיש בה יניקת הוקרה ותודה מנשמתי, התקבלה
אצל דדה שלום ברגע של התעלות הנפש. זיכרון רחוק ואולי
אינני יכול לשפוט, כי...

בסייע המנושק למנושק להוקיר לו תודה מכל הלב.
ומבלי שיטריח את מקבל המתת לחפש את היד,
היד המושטת בטבעיות תרתי משמע ותרתִי שמחה.
שונה מהותית מהיד המתחמקת במראית עין של ענווה.

כאז, גם הפעם, נשקתי לידו המושטת. דָּדָה פרנק, ביקשתי בקולי. הקול הרך והטבעי של אז לא היה עוד כי אם קולי הנשנק והבוכה כילד שהייתי. אך הפעם משך האיש ידו מידי כמי שנשכו נחש. פני נחתו על ברכיו ובכיתי. מי אתה? שאל. מואיזו מְדַלְכַּבּ בְּסֶקוּ השבתי, קטוע הברות על כך שלא פיללתי שאפגוש אותו בעודו חי. מיד הניח שתי ידיו על ראשי וברכני. נתן בי את עיניו ומלמל הלך מסעוד? והוסיף, אה, אני מבוגר מאביך בשנה. נראה כי גם מעיניו הזדחלה לה לחלוחית קטנה, טהורה.

לאחר שהוקל לי שאלתיו דבר שמעולם לא נמצא הסבר הגיוני בעבורו, ככל שעלה בי הרצון לגלותו. אמור לי דדה, הידעת שבכל פעם שנתת לי פרנק כפול, נתתי אחד למייאחו? שאלתי. אתה עוד זוכר את מייאחו היהודייה האומללה? השיב בשאלה. ודאי, אמרתי, וכי בנתינה אני חי כל ימי. לא חשבתי אחרת אמר,

והוסיף כי מייאחו נהגה לפקוד את החנות מדי בוקר והייתי נותן לה פרנק או שניים, אלא שביקשתיה לחדול מלטרות ולבוא לחנות ושאני אדאג לה. ואכן דאגתי לה בעזרתם של אנשים טובים, ביניהם אתה, הילד המיוחד במינו שכה אהבתי. ועתה משבאת עֲדִי, אספר לך. אין פשוט מזה. ככל שראיתיה מחכה בפונה, נתתי לך כפול. אבל בכל פעם שקיבלתי כפול נתתי לה מחצית, תמהתי. ידעתי, ידעתי! קרא. ומהיכן היה לך הביטחון כי אתן לה? שאלתי. יוֹדֵעַ צְדִיק נְפֶשׁ תְּאוֹמָתוֹ, השיב. אתה נצר לאותו עם ולאותה משפחה שלא

אפשר בה שלא תיתן לְמִן שְׂדָךְ, לכן קיבלת כפול. שְׁלוֹ נמנעת מלתת לה, אולי לא היית מקבל עוד את המטבע הכפול, הוסיף. דבריו נפלו עלי כרעמים. אז הייתי רק צינור מבלי שידעתי על כך? שאלתי וכך השיב: אם הייתי אומר לך לתת לה, היית באמת רק שליח. משלא עשיתי זאת היית הנותן. ואמנם מאז שעליתם לישראל, נפשה של מייאחו שעוד חיכתה לך, ידעה ולימדה זכות, עליך ועלי. הצטמררתי ונשקתי שוב את גב ידו והוא ליטף ראשי וברכני. כזה אחד דזה שלום היה רק לי.

ביטחוני כל כך רב באמיתות הנצח הללו
עד שמעולם לא נדרשתי לדבר בן כלשהו
כדי לדעת שלמטבע יש רק צד אחד
ערכו של הצד האחר הוא האני
כשזה הביטחון בא מתוך שליחות פנימית של העצמי
ולא משום היותי חייב לזולת או משום מראית עין
ממילא אין מקום בעולמי להצטער על הווייתי זו
שברון לבי בא לי משלא היה לי יותר מה לתת
כי כל מה שנשאר לי ביד היום ויישאר אתי לעד
זה רק את מה שנתתי.

וביתר שאת, משנזכרתי באלה האמיתות ביום לווייתו של דדה שלום בעירו אשדוד, שנים לא רבות לאחר פגישתנו המתוארת שכמו נועדה משמים.

במעמד זה ספד לו הרב עזרן בבית הקברות, וקולו שנסע מבעד רשתות הרמקולים של בית העלמין, קרע לגזרים את אווירת הנכאים שאחזה בכל. הרב הזכיר לאלפי הנוכחים שבאו לחלוק לשלום חזן כבוד אחרון. ולא לה מהם שאולי שכחו נשא דבריו ואמר:

"מי ישב במרוקו על תקן מחלקת הקליטה של הסוכנות היהודית, שקלטה אלפי יהודים בקזבלנקה עת ירדנו מן ההרים, אם לא דדה שלום? תקרעו קריעה על היקר שהלך".

בימים בהם צרפת החלה לסגת ממרוקו ופחד היהודים שחיו בהרים הרחוקים גבר מפני פורעים קיצוניים, התקבצו רוב היהודים בערים הגדולות לקראת גאולת יהדות מרוקו. קזבלנקה הייתה אחת מהן.

לאחר הלוויה ספד לו פינטו הזקן, רב העיר אשדוד, בבית הכנסת הגדול שהיה מלא עד פה.

מותר לגלות את החסדים הגדולים שבמתן בסתר שאפיינו את הליכותיו של דדה שלום חזן.

בטרם עלות השחר בכל יום ובמשך שנים רבות, הייתי מוצא שקית ניילון תלויה על ידית דלת ביתי. בשקית נענע ומאה לירות. בימי שישי הייתי מוצא אותה תלויה עם זר נענע ולירות מאתיים. בימים שלפני החגים חזר על עצמו הנוהג והשקית הכילה את הנענע ואלף או אלפיים לירות.

מתן בסתר זה נמשך שנים הרבה. מפאת כבוד הנותן בסתר, מיאנתי להכלימו בלא שידע שאני יודע, הגם שבתוכי ברור היה לי שהוא האיש ואין זולתו. וכי בימי העדרו מבית הכנסת מפאת מחלה, הגיעה השקית עדי כמדי יום ביומו ובה נמצא הכסף בלי נענע. קישרתי בין אירועים אלה ולא נמצאה מנוחה לנפשי. באחת הפעמים בהיותו חולה, חיכיתי ער כל הלילה וראיתי את בנו תולה את השקית עם הכסף בלי הנוענע. ובטרם לכתו לבית עולמו תרם דדה שלום את ביתו לישיבה.

שלא על דרך החיוב שלך כאדם
 לתת למי שחלש ממך
 אלא על שזכית שזהו טבעך כיהודי
 שהטביעו בך הזריח מוריד
 ומורשתך.

הפרוטון/הפרוטה אמנם כן, הפרוטון הוא החלק הקטן ביותר שגילו הפיזיקאים. אבל כל עוד יש לפרוטה תפקיד למלא בחייה של מייאחו, הפרוטון בעבורה הנו אטום שלם שמילא את חייה בשמחה.

כשאתה מסתובב ברחוב
 ועניי עירך ידם מושטת
 אל תעמוד ותתעכב לידם של העניים
 ותפתח את הארנק לעיני כל ותשלוף
 ותיתן בידם כשאצבעותיך קפוצות
 אלא, עשה לך נוהג קבוע
 בצאתך מביתך העבר מארנקך
 את כל העודף הקטן ושים בכיסך
 וכשמרחוק אתה רואה את פושט היד
 הכנס ירך לכיסך כבדרך אגב וטול משלך
 וכבדרך אגב שים בידו ולך

וגם אם נתת מעט מעות, זהו מתן בסתר גדול.
 לתת בסתר זה להלכות אלוי
 לתת בגלוי זה להלכות לו.

בכל אשר אנו חבורת ילדי הרחוב פגשנו במיאחו או
 באנשים אחרים בעלי מוגבלויות, היינו צוחקים על היותה
 מזדחלת על ארבע. היו גם מי שחיקו את הליכתה. היינו ילדים
 המבקשים מבלי דעת, מסגרת מעט יותר חונכת מזו שזכינו בה
 במרחביו הצרים של הגטו. כך קרה כי חיפשנו אתגרים לחסך
 הרב בפעילות בונה, שלא הייתה בנמצא.

בבריאה נבראו חיית השדה והבהמה לפני האדם. לחיות ההולכות על ארבע יש היתרון של היציבות. ראשן המוטה כלפי הקרקע עלול להיראות כחיסרון, אך הוא כורח נסיבות חיפושן אחר מזון. הרי החיות והבהמות אינן זקוקות ליותר מזה. לאחר מכן נברא האדם והוא מהלך על שתיים. משתלה ראשו בשמים, הסתחרר ונפל. משלא נמצאה לו יציבות כמו לשאר בעלי החיים, נרדס. האדם הוא היונק היחיד העומד זקוף ואי לכך קם ויצר לו עזר כנגדו, אשר רק אם ישלבו ידיים יציבותם תהא מובטחת. שהרי במה מותר האדם מן הבהמה? גם לאדם ארבע רגליים המקנות לו יציבות מרבית, אלא שניצב בפניו תנאי. אם את ראשו ירים לשמים ויתפלל במקום להסתחרר, אזי החיבור יהיה לעזר. ואם ראשו יוריד כבהמה ויסתכל רק על הנחש, אזי החיבור יהיה נגדו. "זָכַר וַיִּקְבָּה בְּרֹאם וַיִּבְרַךְ אֹתָם וַיִּקְרָא אֶת שְׁמֵם אָדָם בְּיוֹם הַבְּרֹאם", האיש והאישה אדם הם, וילדיהם יקראו בניו של אדם מאותה הנמקה בדיוק.

אם כן, מרכז הכובד העובר דרך הבסיס בבהמה מייצב אותה ואינה צריכה להתפלל ליציבות. בפני האדם ניצב כאמור תנאי, וכדי שמרכז הכובד יעבור בינו לבינה. עליהם לשלב ידיים ולשאת עיניהם למרום. להתפעל ולהתפלל. "שָׂאוּ מְרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בְּרָא אֱלֹהִים", ובטריפת אותיות, אֱלֹהִים בְּרָא! האדם נברא כפשרה בין מלאכים מרחפים לבין ציפורים על שתי רגליים ובתוספת הכנפיים ולבהמות המקורקעות.

כשהכול תלוי רק בו
 אם עזר, ירחף כמלאך
 אם נגדו, טורף כבהמה גם נטרף.

חנוך לנער על פי דרכו. בנתינה אין סופית ולא רק במה שנוח לדרזק. וזווקא בזרישות ובמטלות שיעשה משהו לטובת הכלל שהיא טובתו לכשיבין. משכך ובשביל כך, על ההורה מוטלת האחריות לתת לו את הכלים לכך. לזה התכוון שלמה באומרו "חֲנוּךְ לַנֶּעַר עַל פִּי דַרְכּוֹ גַם כִּי יִזְקִין לֹא יִסּוּר מִמֶּנָּה". על פי, רוצה לומר בראשית דרכו ולא זווקא "בהזרזרותו", כי קלה היא מהטיפוס. וכמו שעל פי הבאר הוא פתח הבאר, כך על פי דרכו הוא תחילת דרכו. כשטרם התייצב ועוצב שכלו לכדי השלמה בין מה שהוא חווה עת לידתו למציאות המורכבת המחכה לו במעלה הדרך. שזהו חלון ההזדמנויות היחידי לסלול במוחו/במדבר החכמה נתיבים רבים ללא מכשולים הזרושים לו לקליטת הידע הרב הקיים בזה העולם. על פי דרכו, וביתר שאת בא לומר, להכין את המוח ללמוד ולקלוט מהר יותר עם התבגרותו. קליטת מידע בגיל המתבגר קלה יותר כאשר מכינים לה מצע נכון לקבלתו.

בשטח בר קשה המעבר
 וכשמכשירים אותנו על פי דרכו
 קלה יותר הכניסה לכרם.
 "וַיִּחַל נָח אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטַּע כָּרֶם"

יש בו בפרנק נחמה לנפשה הדיויה של מייאחו
ויש בו גם נחמה גדולה לנפשו של ילד בן שש או שבע
שתודה היום מה לא הבין, אז כשצחק.
עולם עם אור מעט לעיוור
עם רגל לפיסח ויד לגדם
הוא עולם שיש בו אלוהים.

את דזה ריאל ערכה מיכל טרן ב-"החיים הם סיפור" אנתולוגיה של סיפורים
קצרים בהוצאת כתב.

הַטְרוּמְבֵייה

האמור

נכון

לגבי

הכלל

הטְרוֹמְזִייה. סְבִיבֹן או בשפתנו. מגולפת עץ קשה ובראשה מסמר מעוגל עם זסקית קטנה שתמכה בחוט שהתהדק כְּנוֹקָנֶת הגפן שהקיף את הסְבִיבֹן. המסמר יִדְוֹתֵי לכף היד היה, משלא היה מושחז. כך שְׁבִיבֹת הסְבִיבֹן מסתחרר על צירו. ועם גב היד כלפי הקרקע וכשהאצבע המורה מתרחקת מהאמה נוצר מעין מפרץ. מקרבים את היד לציר הסְבִיבֹן החג על צירו ובאבחה אצבע קלה בסְבִיבֹן כלפי כף היד, מותר לו סְבִיבֹנוֹ אל היד, כמעט בלא שיופרע כוח ההתמד שלו. למסמר זה קראנו מְהֵמָז מְהָז.

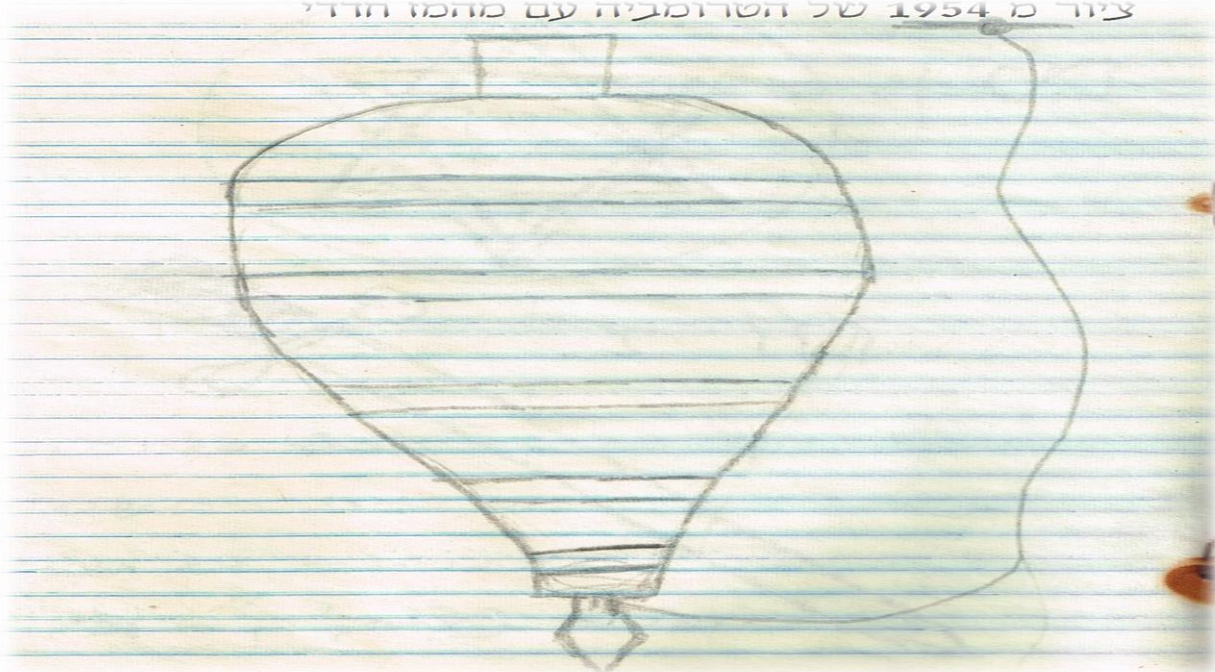
חוט את הסְבִיבֹן הקיף מְהֵמָמָז וכלפי ראש הסְבִיבֹן עד מעט מעל אמצעיותו. ובתנועת יד מהירה כלפי הקרקע תוך משיכה מהירה לאחור את החוט המעוגן ביֵד משתחרר הסְבִיבֹן והטְרוֹמְזִייה טסה לה סביב צירה. מכוח האינרציה.

אם לא פגעת בסְבִיבֹן היריב תוך כדי הזריקה, ובתנאי שהסְבִיבֹן שלך ממשיך להסתובב. מוצעת כף היד שעליה הסְבִיבֹן מסתובב. עתה יש לגשת לסְבִיבֹן היריב המונח על האדמה בתוך עיגול מסומן. ולהכות בו, ע"י השלכת הסְבִיבֹן שעל כף היד ולהוציאו מהמעגל. אם הצלחת, וסְבִיבֹנְךָ עדיין ממשיך להסתובב, הרווחת את הסְבִיבֹן של היריב.

קיים עוד הָגֹן/וֹרִיאָיָה המקנה לך זכות להכות בסְבִיבֹן היריב עם מְהֵמָז סְבִיבֹנְךָ ולנסות לשבור ואו לקלף מעט מסְבִיבֹן היריב, וזי היה בקילוף קל של חתיכת עץ קטנה ממנו כדי שזה לא יוכל להסתובב יותר.

למעשה תוצאת המשחק היא לגרום ליריב לאבד את הסביבון שלו. עם הזמן למדתי שניתן בשוק הברזל/ אֶלְחֶדְדִּיהָ, לשלם למסגר/נפח והוא היה מכין מסמר ארוך וחד. וקראנו לו אֶלְמֶהֱמָז אֶלְחֶדְדִּי אותו היינו מתקינים בסביבון במקום הַמֶּהֱמָז המקורי הידיותי. שלא היה יעיל בכיסוח סביבונו של היריב. ותוצאת המשחק ברורה עתה יותר, אם עם השלכת הסביבון ארצה היית מכוון ונוגע בסביבון היריב, ומוציא אותו מהמעגל כשסביבונו עוד רץ. זכית בכיסוח סביבונו של היריב.

ציור מ 1954 של הסרומביה עם מהמו חרדי

רק התחשבות בזולת המתחשב בך
 תביא להגמשת המתח שבין הכהות למלוֹבֵן
 בין חדות המוח ללב שיכול גם להיות לבן
 וכשהזולת רואה רק את עצמו, אחת דתו!

מִיְנֶדְרָה

"וְלֹא
תִשְׁחִית
אֵת
פְּאֵת
זְקֵנֶךָ:"

משחק חינוכי להעסיק בו הילדים בעת ההכנות לקראת הפסח, ובדומה לַתֵּנָא-מְכָה. מבוססותן ספרדי. הנה הסבר סביר שמצאתי למושג "מִינְדְרָה".

לעניות דעתי, זה בא מצירוף המלים בערבית מן النظير. מְלִנְדְרָה. עברית: מתחום ראייתי. או دائرة / מסביבי. האימא רוצה לומר לילדים, עופו לי מהעיניים לאותה תֵּנָא-מְכָה. ערב חג היום, לכו לשחק במינדרה ותנו לי לעבוד. לַיִוָּה, פסח הוא לַחְדוֹנִי חֶתָה לַיִלְתָּו תְּעָבִי דְרִיבְתָּו. עברית: רוצה לומר כמה מאמץ משקיע היהודי בהכשרת ביתו לפסח. שפסח הוא להי ובליל הסדר לאחר הארוחה רובם כבר נרדמו.

כל ילדי הבית, עולים היינו לעליית הגג, ובכאילו, מבשלים לקראת הפסח. ולכול אחד תפקיד. תמיד שיחקתי את האבא הדואג לכול. גם אוהל הקמתי "לגברות" שעמלו וטרחו להכנת המיני חג, מסדין שנתנה לי אמא וממקלות שחיברתי במסמרים מְכּוּפְפִי ראש שהיוו מוט לאוהל. וכראש משפחה ניהלתי גם את הסדר. הייתה גם אמא וילדים וזודים וזודות. לקראת סיום ההכנות. המשפחה הדרדסית התיישרה סביב השולחנות ועשינו בבהילו עם קערת הסדר מעל לראשי המסובין. אחת האימהות הייתה מביאה טַחְזִיץ/סיר מרוקני מלא תפוחי אדמה מאודים וביצים שלוקות. כולם היינו אוכלים ושרים.

סִיר שֶׁל תְּפוּחֵי אֶדְמָה מַה מַה
וַיֵּאכְלוּ אוֹתָהּ הִילָדִים דִּים דִּים
וְאוֹמְרִים לִי תוֹדָה דָּה דָּה דָּה
דִּי לְהַבִּיא עוֹד A B C D

טָאזִין דֵּה צָטָטָה טַה טַה טַה
וַיֵּאכְלוּ טָרְכֵי צִי צִי
וְקוֹלוֹי מְרָסִי סִי סִי
צָרָאפֶה יֶאוּדֵי אָה צֵה סֵה דֵה

בְּבֵהִילוֹ בְּאוֹהֶל שְׁלִיד בֵּיתֵי, מְנַהֵג כְּרַצֵּף הַדּוֹרוֹת

שְׂרִים הֵינּוּ בְּמִינֵי סֵדֵר לְהִנָּאת כּוֹלֵם גַּם

הִלָּחַם עֵנִי	הֵא לְחֵמָא עֵנִיא
חֲתַרְנַעְלַת לֹא תִבְחִין	וּדְזִ'אזִ'א עֵמִיא
חֲתַרְנַעֵל סוּמָא	וּלְפִרְוִז' עוֹור
חֲלָךְ לְהַבִּיא אֶת חֲחֻמִּין	מַסָּה יִגִּיב סְכִינָה
וּדְגָלוֹ חֲתַעֲקֻמָּה	וְהוֹוֹא יִתְקַעוֹור

בגמר המיני סדר. משחקים היינו בשיכול אותיות ובהטעיה בתנועת הידיים. למשחק הדורש ריכוז והתאמה בין השמיעה לראיה סוג של קואורדינציה.

וכך זה שוחק. "קָה פִּזְלָה לְקָה פִּזְלָה לְקָה, טֹלְעוּ טֵיֹור, נִזְלוּ טֵיֹור." משהו בדומה ל"הרצל אמר".

פירוש המשפט הוא. צָא צִנוֹן מְצָא צִנוֹן מְצָא. ירדו הציפורים עלו הציפורים. כשמנחה המשחק אומר את המחרוזת. עלו הציפורים והרים ידיו, כולם הרימו ידיים. וכשאמר ירדו הציפורים והוריד את ידיו, כל הילדים הורידו ידיהם. היה מטעה לעתים ומכשיל את מי שאינו מרוכז. וכשאמר עלו הציפורים הוריד המנחה את ידיו. אז קרה שחלק מהילדים הורידו ידיהם כי התרכזו בראייה ולא בשמיעה וההיפך. ומי שטעה הפסיד.

הַז אֶלְבוֹטָה הַז אֶלְבְּרִמִּיל:

שיחקנו הילדים. هز ال بوطه ال برميل

עברית: תָּרִים הַחֲמֵת תָּרִים החבית. בתנוחה של גב על גב
וכשהידיים שלובים הילד המתכופף מרים את הילד האחר. וכך
הלאה.

ואולי מסר יש בזה המשחק שכדאי לאמץ. "רוטציה" בנושיאת
העול. כל האדם בשילוב זרועות ותמיד גב אל גב, כדי אולי
לא לראות את הכעס בפניו של הנושא בעול ושמא יפסקו בני
האדם לריב.

תמיד בא היום בו אשכח לחבר שעשה לי רע אבל לעולם לא
יבוא היום בו אשכח שבגללו עשיתי לו אני רע.

הַז אֶלְבוֹטָה הַז אֶלְבְּרִמִּיל המחשה

מיצ'י:

משחק שהביא את חנויות הצעצועים לכדי פשיטת רגל במרוקו. שיחקנו עם עצם הקרסול הקדמית של הכבש. מטילים את עצם העניין שארבע תנוחות יש לו למיץ ומבצעים תוצאותיו.

אל וזיר, רשות לסרב למצוות המלך.

סלטן/מלך, שכולם עושים כמצוותו.

בוזוויז/המשרת, נותן לבא בתור כל שיבקש.

קֶלֶב לְעוֹר/כלב עיוור, חוטף מכולם מכה.

בַּח בַּח תְּסַלֶּה פִּיסַח

בַּח בַּח הַסְתִּיִּם פֶּסַח

תרצחו ותסעדו

רק

למי

שיש

מה

להחביא

בהעדר

כלים

חג המימונה הנו חג יום האמונה. לפי אחי פנחס, השתכח חג זה ברבות הימים ובתלאות הזרות שחוה עמנו. המימונה היא גרסה של אותו החג שאיכשהו השתמר אצל יהדות מרוקו ויהדות כורדיסטן, כמי שמתעצבנים ולא יודעים בדיוק למה? אבל תמיד, מיד באה ההתרגעות.

סְהַרְנָה, سهرنه להיות ער, וביום האמונה לא ישנים אצל יהדות כורדיסטן היא חג גדול שחגג היהודי. אומנם היום הם חוגגים אותו בחול המועד סוכות כפיקניק המוני בחיק הטבע. אבל במקורו הוא נחוג בכורדיסטן במשך שלושה ימים מתום חג הפסח. גולי בית ראשון ידעו משהו על יום האמונה. יהודי בבל חגגו בעצם את אותו יום אמונה. וחבל שהבבלי התבלבל והזיז אותו לסוכות.

סְהַרְנָה, سهرنه , להיות ער

ובחג האמונה לא ישנים

מי יכול לישון בלילה בו חצה ישראל בחרבה את הים

מימון/מזל. פנחס הבכור. שהיה עוד בצעירותו לתלמיד חכם ולימד בפדלה שבמרוקו. הוא היה אומר, כאשר ישראל חצו את ים סוף, בכ"א ניסן, הוא יום שביעי של פסח. "וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה בְּמִצְרַיִם וַיֵּרְאוּ הָעָם אֶת יְהוָה וַיֹּאמְרוּ בְּיַהוָה וּבַמֶּשֶׁה עֲבָדוּ." נגזר מכך שהיו ישראל חוגגים יום זה כיום האמונה הגדול. היו יוצאים אל השדה

והיו משתעשעים במים. על שום שלא נרטבו בני ישראל כלל בחצותם את הים. "וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ עַל הַיָּם וַיּוֹלֶךְ יְהוָה אֶת הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עֲזָה כָּל הַלַּיְלָה וַיִּשָּׁם אֶת הַיָּם לַחֲרָבָה וַיִּבְקְעוּ הַמַּיִם" חרבה לשון מִדְבָּר חרב ויבש, "הֲלוֹא כָּגַעַת בָּהּ רוּחַ הַקָּדִים תִּיבֶשׁ יְבֶשׁ" לעומת המצרים שטבעו. והמים מים.

מנהג זה נֶאֱחָה בפסח במשך הדורות בגלויות בהם הגוי הנוצרי/המצרי שלא אהב כל כך שהיהודי משתעשע במים שהטביע אותו.

את ימי הפסח והאמונה הפכו הגויים לעלילת דם נגד היהודים, שכביכול בדמו של הנוצרי ישראל אופים המצות לפסח. תמהתי לא פעם איזו מין עלילה זדונית מגוחכת היא זאת. שהרי, וכולם רואים שאין דם במצות. אלא משהכול בידי שמים. ללמדנו מוסר באו תלאות אלו ואחרים בגלויות. והכול כדי לשמר את היהודי הגלותי אשר ישמש את הגויים כמושא לפריקת תסכולם. מכך ועל אף הסבל הרב שהיה מנת חלקו של הנווד, שמר היהודי בקנאות על יהדותו.

היהודי המשיך להתפלל אף על פי שלא תמיד מנשמתו ולשמה, מכאן רק הסבר רציונלי אחד ישנו, אלוהים מכביד את לבם של הגויים כמו שהכביד את לב פרעה ולב עבדיו. "כִּי אֲנִי הַכְּבִידְתִּי אֶת לְבָבוֹ וְאֶת לֵב עֲבָדָיו" להמשיך להתעלל ביהודים, עד אשר יחליטו מתוך כובד הסבל לאזור אומץ לשוב ולהתכנס בארצם.

יהדות מרוקו, זו שחוותה את חורבן המקדש והגירוש. שמרה מסורת זו כמו כל עם ישראל. מסורת של יום האמונה

ביום שביעי של פסח. יוצאים היו לשדות ליד מקורות מים
וחוגגים שם את האיסרו חג.

שהגוי אָסר על היהודי לחגג
והיהודי אָסר את היום העוסף
להאדיר את החג לדאבת לב הגוי.

ורק בשל מצוקת השפה וטורח הימים הרבים ההם. אותם
שרדנו בגלות מרוקו, השביעי של פסח בחג האמונה בירכו
הַבְּרָבְרִים שבמרוקו את שכניהם היהודים בברכת תרצחו
ותסעלו. ובמובלע רצו לומר כמו שנגאלנו אנו הקווקזים לכאן
תשובו אף אתם למכורתכם.

בהשפעת שפתם של ילידי המקום אשר חגגו עם היהודים
את יום האמונה, השתבש השם והתערבב עם המשמעות
מזל/מימון ונשתמר לאורך הדורות בשם מימונה, שיש בו גם
מזל/מימון וגם אמונה. עַד כָּאן תִּרְפֵּי דְבְרֵיו.

ומשאמרו בפסח "כל המרבה הרי זה משובח", אוסיף
מעט מעטי. ומשום היות חלק היהודים שגלו ואשר בדרך לא
דרך הגיעו דווקא למרוקו. שם במגרב, בשפת הַבְּרָבְרִים מימון
ميمون זהו המזל. ומונה לأمونه זהו הַמִּמּוֹן והשפע והביטחון
הכלכלי. ומשהיהודים הזמינו את שכניהם הקווקזים תושבי
המגרב לחגוג עמהם את יום האמונה. וודאי אמרו המוזמנים
ליהודים שיש להם מזל/מימון עם התורה המיוחדת שלהם ועם

החגים והמנהגים אותם הם חוגגים מדי שנה בשנה. ומעשה אלכהינה יוכיח. ומכורח השפה נשתרבו המימון ביום האמון ומונה ליום האמונה והברכה השגורה בפי כל החוגגים היא, תרבו זה המימון/השפע ותסעדו זה המזל/המימון ויחדיו יצרו את השם מימונה.

להזכיר שבפסח, אסור למי שאינו יהודי להשתתף בַּפֶּסַח.
 "וְכִי יִגֹּר אֶתְךָ גֵר וְעָשָׂה פֶסַח לַיהוָה הַמּוֹל לוֹ כָּל זָכָר וְאִזְיִקְרָב לַעֲשׂוֹתוֹ וְהָיָה בְּאֶזְרַח הָאָרֶץ וְכָל עֶרְל לֹא יֹאכַל בוֹ.
 ביום המימונה כדי להאדיר את הנס מזמינים את כולם.
 "וְלִמְעַן תִּסְפָּר בְּאֶזְנֵי בְנֵךָ וּבֵן בְּנֵךָ אֵת אֲשֶׁר הִתְעַלְלֵתִי בְּמִצְרַיִם וְאֵת אֶתְתִּי אֲשֶׁר שָׁמַתִּי בָּם וַיִּזְעַקְתֶּם כִּי אֲנִי יְהוָה".

במוצאי הפסח, נוהגים להרבות באכילת מתוקים. כל בית יהודי היה עורך ומקשט שולחנו בכול היופי המתוק והירוק. גם הלבוש היה אוטנטי עשיר ומוזהב, נשים וילדות לבשו קַפְטָנִים וּסְלֵהִים. הגברים וילדים, גלציה ותרכוז אדום על ראשם. בזה הערב היו שרים בליווי כלי נגינה ובעיקר תופפו.
 "וַתִּקַּח מִרְיָם הַנְּבִיאָה אַחֹת אֶהְרֹן אֵת הַתֵּף בְּיָדָהּ וַתִּצְאֶן כָּל הַנָּשִׁים אַחֲרֶיהָ בְּתַפִּים וּבְמַחְלֵת." רוקדים ושמחים עד השעות הקטנות של הלילה. "והעיקר" אוכלים חמץ. בפינו המסמנה. ובפי אחרים מופלטה ועם הרבה דבש וחמאה. ובאיזה תאבון!
 אסונו של עם ישראל טמון כאן. והאם אי פעם שאלנו את עצמנו מדוע הצפייה לאכול חמץ, הדריכות והמתח

לְמִסְמָנָה/לְמוֹפְלָטָה, כֵּה רַב? וּבִסֶּךְ הַכּוֹל עִבְרוּ לֵהֶם מֵאֵז הַלֶּחֶם
הָאֲחֵרוֹן שֶׁבָא אֶל פִּינוּ, רַק שִׁבְעָה יָמִים.

שִׁאֵלוֹ בְּאֹתָהּ צְפִייה וּדְרִיכוֹת
חִכְיֵנו כָּל הַשָּׁנָה לֵאכּוֹל אֶת הַכֶּשֶׁד
אֶת הַמְּצָה הַמְּמַצָּה הַמְּסַמְּלֵת אֶת הַחִירוֹת מִשְׁעֵבֹד
לֹא הִיֵּינוּ צְרִיכִים לַחֲכוֹת לְמִשִּׁיחַ.

שִׁמְחַת הַיִּלְדִים בְּזֵה הָעֶרֶב לֹא יִדְעָה גְבוּל. מִיֵּד לְאַחַר
שֶׁאֲכַלְנוּ אֶת הַמִּסְמָנָה שֶׁאִימָא הַכִּינָה. יִצְאָנו לְרַחוּב כָּל הַיִּלְדִים
בְּתוֹפִים וּבְמַחֲלוֹת וְעִבְרָנוּ בֵּית, בֵּית. מִמְּסִיבָה אַחַת לְאַחֶרֶת. לֹא
דִּילְגָנוּ עַל אֶף בֵּית יְהוּדִי. שָׂרְנוּ אֶלְכָּלָה מִיְמוֹנָה לְמִכְרָפָה מְסַעֲוֶדָה.
וּמִטּוֹב כָּל שׁוֹלְחָן נִתְּנוּ לָנוּ שְׁקָדִים, אֲגוּזִים, תְּמָרִים, סוּכְרִיּוֹת
וְהַמּוֹן דְּבָרֵי מִתִּיקָה שֶׁהָיוּ הַנְּשִׁים הַיְהוּדִיּוֹת מְכִינּוֹת לְמִיְמוֹנָה.
וּכְכוֹל שֶׁשָּׂרְנוּ וְשִׁמְחָנוּ אֶת הַבַּיִת אֵלָיו נִכְנַסְנוּ, רוּחַב הַלֵּב
הַיְהוּדִי הַנּוֹתָן, רַק הַלֶּךְ וְגַדְל. וְהֵלֵא מִכָּאן: "כְּחֻצַּת הַלַּיְלָה אֲנִי
יוֹצֵא בְּתוֹךְ מְצָרִים.

בְּנִי, פְּתַח לִי פְּתַח אֶחָד שֶׁל תְּשׁוּבָה כְּחֻדָּה שֶׁל מַחֲטָא, וְאֲנִי
פּוֹתַח לָכֶם פְּתָחִים שֶׁיְהִיוּ עֲגָלוֹת וְקְרוֹנִיּוֹת וְנִכְנְסוֹת בּוֹ"

יִלְדֵי הַגּוֹיִים לֹא הָיוּ מִשְׁתַּתְּפִים בְּשִׁירָה וּבְאִיסוּף שֶׁל שִׁפְעַת
הַמְּמַתְקִים. וְאוֹלָם עִקְבוּ אַחֲרֵינוּ עַד תּוֹם כָּל הַדְּוִוְרִיָּה/הַסִּיבּוֹב
וְכָל שֶׁקִּיבְלָנוּ וְאִסְפָנוּ לְתוֹךְ שֶׁק הַמִּיְמוֹן/הַאִיְמוֹן חִלְקָנוּ בִּינֵינוּ
הַיִּלְדִים וְגַם מְקוֹמָם שֶׁל יִלְדֵי הַגּוֹיִים לֹא נִפְקַד. כִּזֶּה עֶרֶב מֵהַנָּה,

אֲכֹן רוֹאִים רַק פֶּעַם בְּשָׁנָה. וּמִי שֶׁלֹּא רָאָה שְׂמֵחַת הַיְלָדִים
בְּמִימוֹנָה לֹא רָאָה שְׂמֵחָה מִימִיו.

<https://www.youtube.com/watch?v=bgTpd4qguBw> סרט שצילמתי בביתו של בני בערב המימונה

גִּבְרַתִּי הַמִּימוֹנָה
הַמְּבֹרַכַת בְּמִזְלִי

אֶלְלָה מִימוֹנָה
אֲמִצְרָפָה מְסַעֲדָה

שָׂרְנוּ הַיְלָדִים עַד הַשְּׁעוֹת הַקְּטָנוֹת וְעַד חֲלוֹקַת הַשֶּׁלֶל

אִם אֵין לֶחֶם נֶאֱכַל סַרְדִּין
אִם אֵין סַרְדִּין נֶאֱכַל לֶחֶם

אִינְפָה דְּלֶקוּמִיָּרָה הַסְּרִינָה
אִינְפָה דְּסְרִינָה הַלֶּקוּמִיָּרָה

רוצה לומר, לא חשוב כלל מה יש ליהודי על שולחנו
ממנו נאכל בשמחה. אמרתי לעיל וביתר שאת כאן.

שלכול בראשית יש ויהי אור
בה בעת נוכח הנחש/החושך/השקר

האתגר המופקד בידי האדם הוא
להזים את השקר להדליק את החושך
ולְשׁוֹף את ראש הנחש

את השקר נוהג האדם להסתיר
רק כי האמת עֲרָפָה
והחושך הזוחל מקשה לראותה

האדם נברא בצלמו ובדמותו
הנחש והפתיה הביאו אל מותו
הדרך הבלבדית לייסרה נמצאת
ב. "וְהָאָדָם יָדַע אֶת חַוָּה אִשְׁתּוֹ"

להביא אור חדש לעולם
בד בבד עם רמיסת שקריו של
הנחש/הרייטינג המפתה,
עד שיזחל על גחונו ויאכל עפר.

שבועות

כי

חזיתי

גם

זכיתי

לראות

בעיניי

בניין

עירך

בליל בחג השבועות נהגו להיות ערים בבתי כנסת וללמוד כל הלילה. לקראת אור ראשון היו מפטרים במגילת רות שבסופה שפכו מים על אחרון הקוראים. במשך כל אותו היום היתזנו הילדים מים על זה ובעיקר על המבוגרים. שכול השנה הם הכתיבו את הטון. ביום הזה הילדים מנצחים וכולם נרטבים.

רצים לבאר שבמרכז הרחוב ממלאים בכלי פח מים ורצים לשפוך זווקא על מי שביקש לא להירטב. אף אחד ביום הזה לא נשאר יבש. הרחוב היה כולו רטוב כלאחר שבר ענן.

כל זאת מתוך אמונה שמי שהותז עליו מים ניצל מעין הרע, גם כשספקנים ברחו מהמים, אנחנו הילדים ידענו שחובתנו להרטיב כל יהודי לתועלתו ולהנאתנו גם.

נוהגים היו הורינו לסמל את השנה החדשה, את האביב בהרבה ירק בבית ובבית הכנסת. ולאכול מאכלי חלב, כמו בְּקִיקָא שכה אהבתי והדומה לקוסקוס, רק חלבי ומתוק.

שרנו הילדים,

שבועות אדוננו
הוא אלוהנו
הביאו מים

שְׁבֻעוֹת אֲסִידָנָה
וְהַיּוֹה מוֹלָנָה
אֲרֹנוּ יֵלְמָה

ומשהתורה נמשלה למים "וְזָרְקֵתִי עֲלֵיכֶם מֵיִם טְהוֹרִים". זרקנו מים זה על זה. מי שלא ראה יום שמח שכזה לא ראה שמחה.

שבועות הוא חג בלא שם, "וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הַבֵּיאֲכֶם אֶת עֶמְר הַתְּנוּפָה שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה." פשוט סופרים שבעה שבועות ממחרת הפסח, ביום החמישים הוא יום מתן תורה. ולמה מים? בדומה ליום האמונה בו חגגו כי ניצלו בנס קריעת ים סוף.

אותם שבעה שבועות הם בעצם חול מועד ארוך כמו אותם שבעה ימים של פסח. ביום הראשון פסח וביום החמישים עצרת יום בו מקבלים את התורה. אז למה לא מים?

ילדיי, בשבועות על רצפת המטבח שבבנייה.

שבועות 2015 נוה מיכאל סרט שצילמתי <https://www.youtube.com/watch?v=r6FqzqsSDtQ>

אֹר חֵנוּכָה

"וְתַחֲזִינָה
עֵינֵינוּ
בְּשׁוֹבְךָ
לְצִיּוֹן
בְּרַחֲמִים"

צִיּוֹן דָּרְךְ חֲבִיב הִיָּה לְמִשְׁפַּחְתִּי בְּבֵתִי הַיְהוּדִים בְּגִטּוֹ בְּסִקּוֹ.
 בְּהִתְקַדֵּשׁ הַחַג וְלֵאחֵר שֶׁהִזְלַקְנוּ אֶת הַחֲנוּכִיָּה בְּבֵתֵינוּ. הִיָּה אֲבִי
 מִשְׁלַח אֶת אַחֵי עֲמֵרֵם וְאוֹתֵי מִבֵּית יְהוּדֵי אַחַד לְאַחֵר וּמִדְּלִיקִים
 הֵיָינוּ לְהֵם אֶת הַחֲנוּכִיָּה עִם כָּל הַבְּרֻכּוֹת וְהַשִּׁירָה.

מִנְהַג שֶׁחָזַר עַל עֲצֻמוֹ בְּכָל חַג חֲנוּכָה וּבְכֹל שְׁמוֹנֵת הַיָּמִים.
 הַמְּלָה חַג בָּאָה לֹמַר לָנוּ לְחֹג, דָּבָר שֶׁחֹזֵר עַל עֲצֻמוֹ כָּל שָׁנָה.
 הַמוֹסְלָמִים הִשְׁאִילוּ מֵאֲתָנוּ וּמִכְּנִיָּם מִי שֶׁעָלָה לְרֹגַל לְמַכָּה חֲגִי.
 הֵיָנוּ מִקְּבָלִים סְפִינְג' טַעִים. וּבְרֻכּוֹת לְרֹב. כֶּסֶף נֶאֱסַר עֲלֵינוּ
 לְקַבֵּל, אִיסוּר מִזִּיהוּרֵיָתָא.

וּבְסִיּוּם הַבְּרֻכָּה "לְמַעַן יִזְמְרְךָ כְּבוֹד וְלֹא יִדָּם יְהוָה אֱלֹהֵי
 לְעוֹלָם אֲוָדְךָ." נִהְגָנוּ לְהוֹסִיף בְּעֵרֻבִית. וְעַדְדָּה נִשְׁעַלְנוּ חֲנִיפָה
 وَغَدًا نَسْعَلُو حَنِيكَهُ. עֵבְרִית: וְכַעַת מֵחַר נִשׁוּב וְנִדְּלִיק הַחֲנוּכִיָּה.

"אֶת חֲטָאִי אֲנִי מִזְכִּיר הַיּוֹם"

ואני
לפשטות
אודה

לא אחת היינו הילדים פוגשים טפוסים בלתי מְזֻהים בלשון הלצה.

הַהִתְפַּקְחִיּוֹת של אותם הימים מתוך "רציונל" של ילדים המבקשים מסגרת מעט יותר חונכת. מאשר זכינו לה במרחביו הצרים של הגטו. העזרה של אותה מסגרת הביאה אותנו לחפש אתגרים לחסך הרב מפעילות אחרת בונה שלא הייתה בנמצא. בראיה של היום, הִיִּיתִי אומר להפגת את השעמום ולצחוק על כל מה שזז. אֶמְנֶה כמה מעשה קונדס שדליתי מזיכרוני ומזרבון זיכרונם של אָחִי שושנה, יהודה, שולמית, לאה ועמרם. כששמעון, האח הצבר שלנו נָהָה אחר הסיפורים ונראה היה כאילו חווה אותם ונוכח בהם.

הביחד. זו חובת ההתדבקות זה בזה

צרור מפתחות שאבד?

אם ימצא מפתח אחד כל הצרור נמצא
אם יאבדו את הביחד, לכשימצא אחד
יהיה זה תמיד המפתח שאין בו חפץ.

ובאשר כולנו הסערנו מוחותינו, הנה לפניכם המעט שלי קטתי.

כְּדוֹז' מוֹלֵת לְקָטוֹט. חְדוֹז מוֹלֵת לְקָטוֹט.

ברחובנו גרה ערביה זקנה שהכול כך קראו לה. כדוז' בעלת החתולים. חייה הקדישה הערבייה הזקנה לחתולי הרחוב והיו לה עשרות,

בכול בוקר לשוק באב-מֶרְקָשׁ. היא הולכת ואוספת ראשי דגים ושאר חלקי דג שהשליכו מוכרי הדגים לאחר ניקיונם. חור צר היה קבוע בתחתית דלת הכניסה לביתה, כוך העשוי חֶמֶר שֶׁמֶט לְנֶפֶל. דרכו נכנסו ויצאו החתולים, בהיותה בבית כמו גם בהעדרה ממנו. ילדים נהגו לדרוך על זנב החתול בטרם השלים כניסתו למאורתו.

בארץ הייתה קמה מינימום ועדת חקירה ממלכתית למראה דמעות התנין של מתנדבי צער בעלי חיים. אלה הנהנים מבשר כבד אווז מפוטם מיובא. ברם נלחמים עד חורמה במגדלי הכבד שכאן ואשר איבדו פרנסתם בגינם של יפי נפש מעושים לשעה.

אז, ובתנאים של החיים בגטו בְּסֶקוֹ זה היה שעשוע מצחיק שרק "אמיצים" שיחקו בו. כדוז' הייתה באה לאמי ומלינה על מעשה הקונדס של אחי יהודה וחבריו.

אנו היותר קטנים צפינו, גם צחקנו כשאיזה חתול זריז הצליח לתמרן עצמו החוצה מהחור ולנשוך את המתעלל.

יְמֵנָה אֲשַׁכְּיִרְיָהּ. "יְמֵנָה אֲשַׁכְּיִרְיָהּ" יָאֲמֵנֶה שְׁכִירִיֶּהּ.

גויה ושמה יְמֵנָה השיכורה. על שנהגה להשתכר ולשוטט ברחוב והילדים אחריה רדפו, שרו ולעגו לה. כך היה מדי ערב של יום,

ימנה זו נהגה לדור בכפיפה אחת עם ערימת הזבל שהייתה קבועה בפאתי הרחוב ואשר לשם הושלכה אשפתם של דיירי הגטו. ממצבלה זו תדיר היתמר עשן ובחושך אף נראו הרמצים לוחשים.

ערב קר מאוד אחד, ויותר לא ראו את ימנה. כי עלתה ימנה על ערימת הזבל הבוער כדי לחמם גופה הרווי אלכוהול שקפא מהקור, חיממה מוכת הגורל עצמה בערימת הזבל שבערה. ונראה שנרדמה מנועם החמימות האיטית שעלתה מערימת הזבל. ונשרפה חיים.

לְהוֹי יְדוּעַ. ששתיית אלכוהול ככלל ובכמויות גדולות מרחיבה את כלי הדם. גם את אלו הנימיים ביותר הצמודים לעור. וכשכמות דם גדולה באה במגע עם הקור, הגוף מאבד מהחום הטבעי שלו. והנה לכם מדוע עלתה ימנה על ערימה הזבל המחממת שהביאה אל מותה.

אָ-בָא מְהָדוּם אֶלְפִים.

פגשנו לא אחת מקבץ נדבות בעל מוס, חיגר גיבן ועקום פה. שהיה משוטט ברחובות קזבלנקה. הלכנו הילדים בעקבותיו שרנו ולעגנו לו והיו מי שֶׁחָקוּ הליכתו. כמובן תמיד זה היה בסמוך לגטו כדי למצוא במידי מקום מילוט אם היו מתרחשות התפתחויות שלא צפינו.

נהג האִינְוֹלִיד לסנן קללות עסיסיות לעוברים ושבים מבין שיניו, ילדים הלכנו אחריו וקראנו לו בקריאות גנאי שהקניטו אותו על היותו מהלך צולע על משענתו ומטה פניו המעוותות לעומת קיר החומה שבצד הדרך. "אָ-בָא מְהָדוּם אֶלְפִים" לאמור, בעליו של הפה השבור, או המרוסק.

אנשים רחמנים נהגו לשים ביזו פרוטה. לב הקהל היה לִתֵּן לו נדבה למרות שזיכתה אותם בקללות. עסיסיות שיש בהן לא מעט הומור שחור למשל, "אֶלְפִים עֲלִיפּוֹס אֶלְבֶּדָה" כאומר, אינכם יודעים חיים מה הם? ובוכה אני עליכם בשל כך.

לאבאחת סֵלַע אַרְאֵשׁ.

כך קראנו הילדים, אחר יהודי עשיר עם ראש שקרחתו אדומה ומזממת, האגדה מספרת שהאיש החליק פעם על קליפה של בונה ומאז צולע. בקצה משענתו שעליה דידה היה קבוע מסמר שתפקידו היה להינעץ בקליפות הבונה שהשליכו פוחזים לאחר שזללו את התוך, ומשליכה פעם לימין ממנו ופעם לשמאלו. ולמי שאֶתְרַע מִזָּלוֹ חטף קליפה.

הינו הילדים הולכים לפניו ומניחים קליפות בדרכו וממתינים כעוברי אורח תמימים ונהנינו להתחמק מקליפותיו אותם השליך לעברנו. בחינת להבדיל: "וְהוּא עָלָה בְּדָרְךָ וְנִעְרִים קִטְנִים יֵצְאוּ מִן הָעִיר וַיִּתְקַלְסוּ בּוֹ וַיֹּאמְרוּ לוֹ עָלָה קִרְחַ עָלָה קִרְחַ"

הַגְּדֵאבִי: الجراب.

גוי שחור שהביא מים לבתי האנשים עם נאד/חמת תלויה על שכמו או עם פך הנישא על כתפו ותמורת כמה פרנקים היה מספק מים לבתים למי שמסיבה כלשהי לא יכול היה ללכת לברז השואב שהיה במרכז הגטו.

מדי פעם הזמינו הילדים את הַגְּדֵאבִי לבית דו קומתי לא רחוק מבית הכנסת. בקומת הקרקע לא היו חלונות וחשוך מאוד היה שם. ומשלא הבחין בילדים והמים על כתפו היו ילדים מפילים לו את פח המים מעל כתפו וזה היה מקלל ומגדף והילדים צוחקים ובורחים.

שיר שהיינו הילדים שרים לערבים שלא התרחצו מימיהם

הי ערבי של התחת	אֵל עֵרְבִי אָבו תְּרָמָה
הביאנו לך חמת מים	גִ'יבֹלוֹ גְרָבָה דְלָמָה
כדי לרחוץ את התחת	בַּס יִגְסֵל דִיק אֶתְרָמָה
במטאטא וסבון	בְּסֵטָבָא וּסְבוֹן
וקמצוץ של קרבון	וּשְׁוִיִישׁ דְלֶקְרִבוֹן

וְשִׁאֵר יִרְקוֹת

כְּמִיָּה
לְבְרוּא
חַיִּים
קְשׁוּרָה
אִיתָן
בְּחַבֵּל

סִירְק אָבֹ עֵמָאָר.

שאפתי מלא יְרֵאוֹתִי את רגעי ההיקסמות שהיו משכיחות בְּמִיָּדִי
כל מזווה. משהזמן לי לבקר בלונה פארק העירוני. שהיה
ממוקם מאחורי החומה של גטו צסקו.

כפל נזנדה ענקית צבועה לבן שזמתה לזוג נעליים. לא
כאלה שהולכות, אלא כאלה שמרחפות. כי היו אלה ענקיות
התלויות על שֻׁקִים ענקים ומרחפות בין שמים וארץ. הן
השלימו את כל המעלות שבעיגול.

הנה אחת נעה במהירות מסחררת הלוך ושוב עד שהגיעה
אי שם למעלה בקו ישר שבין רקיע לקרקע ושם נעצרה באחת.
מחזה מפחיד שהפיק מכול הנוכחים שלמטה אָה גדול משכל
המתנזנדים שרכבו בה הפוכים ותקועים היו בין שמים לארץ.

בין לבין הושחלו ונקשרו בנעל השמאלית ג'בארים נוספים.
ולפני שעלתה גם זו לשמים, ורק החלה להתאמן קדימה
ואחורה על מנת לצבור תאוצה ולטפס לשמים וכשעיני
הצובאים מתמקדים עתה רק בה. לראות מתי תגיע גם היא
למעלה. נפלה בקפיצת ראש פתאומית הנעל הימנית. וכאילו
שלא די בנפילתה להרטיט לבו של ילד. השלימה הימנית סיבוב.
ובבת אחת נעצרו שתיהן בשיא הגובה. ושוב הלב החסיר
פעימה. ורק נזרכתי לקראת נפילתן הצפויה של הנעליים.

"שבדיחותיה מפכתת ליה"
 שבבדיחת מעט, שחוק ותעלול
 יש בהם כדי להשיב את הנפש
 וכוח להמשיך לצלול.

מעלות שבסיבוב
 סופם לרדת ולרדות
 טֶוֶחַ הרדיוס של הולכי רכיל
 קטן עד כדי נמוך מלמטה
 סממן למדוע חסרי התוחלת רודים במעולה?

בִּיִסְקָלִיט אַתָּה, אַתָּה.

שפר עלי מזלי כי היה לי תמיד פרנק מעט, ונכנס הייתי לאוהל
בו עשו הצגות. הנה אחת שאהבתי.

בובה על אופניים שהייתה לבושה כמו פופאי המלח, עם
קֶסֶקֶט של יורד ים. חולצה לבנה עם צווארון מרובע ושני פסי
כחול על הגב ומכנסיים תכלת, הבובה שרה בלווי מוסיקה.

אֹפֶנִי. אַתָּה אֲנִי יָא אֲנִי יָא
רוֹצֵה וְאֲנִי רֵץ קַחוֹנִי בִיעָף
אַתָּה אֲתִי אַוְהַבֵךְ יוֹתֵר מִכֹּל
אֹפֶנִי. אַתָּה אֲנִי יָא אֲנִי יָא
יָא אֹפֶנִי אַתָּה

יָא בִּיִסְקָלִיט אַתָּה, אַתָּה אֲנִי יָא אֲנִי
אֲנִי רֵץ וְאֲנִי גֵרִי, וּוְדִינִי בְּאֶרֶץ
אֲנִי אֲנִי מִנְעֵאִייה מִיֵּן כּוֹל אַחֲרֵי
יָא בִּיִסְקָלִיט אַתָּה, אַתָּה אֲנִי יָא אֲנִי
יָא בִּיִסְקָלִיט אַתָּה

ערבי ושמו בטט.

הזכיר לי אחי עמרם בעת סיעור מוחות בין האחים באחד הערבים בהם ישבנו סביב מזורה וסעדנו את לבנו במטעמים שהכינו אחותי/הדודה לאה ופנינתי, לנסות לדוג את אלה צלופחים שנשכחו מעברנו הרחוק.

הנה כי כן ידידנו בטט, היה עובר ברחובנו ומחזיק בידו לחי של חמור ומחפש בעיקר נשים כְּבוֹיֹת שהחיים לא האירו להן חֶן, לגלות צפונות עתידן של מי שדמיונותיה לא השכילו לנתבה לדרך בה הולך אדם. כמי שאיבדו את הדרך רק כי כל שראו היה הגשמיות שבחיים.

גשם מרווה את הַיָּבֵשׁ לֹא אֵת הָעֵבֶשׁ

"עֵבֶשׁוּ פְּרָדוֹת תַּחַת מְגַרְפְּתֵיהֶם

נְשִׂמוּ אֲצָרוֹת נְהָרְסוּ מִמְּגָרוֹת כִּי הִבִּישׁ דָּגָן"

בטט, הוא אחד שלמד לזהות ריקנות ולהעצימה. גוי שנאמר עליו "כִּי גוֹי אֲבָד יַעֲזוֹת יִמָּה וְאִין בָּהֶם תְּבוּנָה". נדמה אבל שאמרה זו מצאה לה מושב טוב גם היום בין הכבויים שְׂבִינוּתֵינוּ. ולו רק כי..

תַּקְוֹת שְׂוֹא בְּכֹס שְׂכָר מִדְּמַה שְׂכָר

אַמְגִּישִׁי חֲקוּסִים.

היה לנו מבקר קבוע נוסף ברחוב. שהחזיק בתוך הגלבייה שלו צעצועים שונים, דברי מתיקה ועוד. היה הקוסם מקשט עצמו בנוצות ומיני בגדים בצבעים בוהקים. שר שירים לילדים שהיו מקיפים אותו ושואל אותם, מה הם מבקשים. ילד שהיה מבקש ממנו פריט שיש באמתחתו היה הקוסם מבקש ממנו פרנק או יותר. רוקד עם תנועות המקנות "חשיבות מוחשית" לפועלו עד שמצא את שהילד ביקש. מושיט ידו לאחוריו של הילד או לאוזנו וכאילו מְשָׁה משם את החפץ המבוקש.

התירס על האש כבלה משווי.

מעזן שמדי שובי מאם הבנים, אם עוד היו בידי די מעות
 מִדָּדָה שלום. מִדָּדָה הייתי לבאב-מִרְקֵשׁ השוק שמול לִרְכֵּז בִּסְקוֹ
 וקונה לי תירס על האש כזה טעים שנאכל בשקיקה רבה. פְּפֻלָּה
 קראנו לתירס הצלוי, ומרוב אהבתי לזה הירק החרוך שכאילו
 כבל אותי טעמו ומכאן שמו.

עם המקומיים. באותו מקום ממש, בו כילד קניתי התירס/פְּפֻלָּה שכה אהבתי.

זִבְאָן וְהַתְּפוּחַ הַצְּבֵעוֹנִי הַמְּתוֹק.

רוכל ערבי שהיה מהלך בגטו עם מוט גדול שנשא בידו
 ובראשו חורים הרבה ובכול חור היה מקלון ובראש כל מקלון
 היה נעוץ תפוח טבול במי סוכר צבעוניים וילדים נהגו לרוץ
 אליו ולקנות. רוכל אחר היה עם מקל הנישא על מתלה, שמכר
 זִבְאָן. גוש מתוק, מתוק לבן עשוי חלבון ביצים ומותקן על
 מקל, ועם סכין חותך פלחים שווה ערך לכסף שהציעו לו
 הילדים. והיה שר זִבְאָן כּוֹלֹבֵן יְמוּלְאִי זִבְאָן.

מוכר הזיבאן - המחשה

זַעֲבֹן.

קצב היה וכול שהגני זוכר ממנו, מראהו המפחיד וכלי המשחית שושא על חגורתו, סינר מעור שהיה על בגדיו ומוכתם בזם הבהמות שהוא שחט. הוא היה אחד השומרים בכניסה לְדֶרֶב בְּסֶקוּ בפרעות 48 עת הבאתי לו ולאחרים קוסקוס מאימא. שאלתי אודותיו בעת ביקורי שם. מת אמרו.

מוסטפא לחטרוף.

שחקן כדורגל ומתאגרף היה שכן של כדוז' מהחתולים. גם לביתו יורדים בשלוש מדרגות. היינו הילדים אוהבים לבקר אצלו. היה מראה לנו כל הקשור בענפי הספורט בהם עסק. אהבנו לעטות את כפפות הבוקס ולהכות בהן זה את האחר או בשק האגרוף שהיה תלוי לו בחדרו. בעקבותיו אחי יהודה היה מלמד אותנו עמידה יציבה מה היא וכיצד להגן על הפנים ממכות היריב ובה בעת שזרועו של היריב נשלחת לעברנו לנצל את אי הגנתו על פניו ולחבוט בו וכדו.

בביקור שורשים פגשתי בו ברחובנו הצר, ואירח אותנו יפה בביתו, עתה גר הוא בקומה מעל הקרקע ולא במרתף. אשתו היהודייה מזגה תה מתוק ועלו הזיכרונות. שאלתי אותו על הקוסקוס שהייתי מביא עת שמר גם הוא בשער בלי שערים. היו ימים נאנח, ושאל על עיישה ועל אחי יהודה שהיה לומד אצלו אגרוף. הם אינם שוכחים לעולם את "היהודים שלהם".

עיסה לְמִזְבִּיחַ.

ערביה בודדה בת יותר ממאה וכל מראה חרוש קמטים. מגובנת הליכתה ומקל משענתה عكاز מייצבה. הייתה גרה בעלית גג מצומצמת/צרה מטר רוחבה וגרה מטר מאתנו. ממש מעברו השיני של רחובנו הצר. גרמי סולם עץ רעוע הביאווה למקום רבצה.

בכניסה לביתה גר חבר ילדות סעידו שמו. גם גפן גדולה הייתה סוככת על המבואה הקטנה לביתם.

מְעֵטָה הזקנה להיראות בין הבריות. לבד מכך שמדי פעם בטרם עלתה על יְצוּעָה הייתה דופקת על דלת חדרינו במקלה וקוראת לאמי. אֶ-עַיִשָּׁה אֶ-סַחֲבָתִי אֶ-מוֹלַת אֶרְבָּעִין. أعيسه أ صاحبتي أ مولات لأربعين. עברית: עיישה חברתי בעלת החוב של הארבעים. אמי לוותה ממנה 40 ריאל. והייתה הזקנה כל יום מזכירה לה שמא חלילה תשכח להחזיר.

עבד אלחק.

מתבגר ערבי שחצן שגר ברחוב ומעולם לא השלים עם זה שאחי יהודה מתאגרף טוב ממנו ומנצחו תמיד. לא מעט קרבות בהם הביס אחי אותו לקול מחיאות הכפיים של הַקְּוֹוֹלְכֵייה. דוּאֵרֵי. מעגל אנושי שיצרו הצופים בקרב האגרוף המאולתר ברחבה.

אחיו הקטן של עבד אלחק היה לא אחר מאשר חברי הטוב תְּקֵמֵי, אותו מצאתי בשוק מחזיק בידיו שני צלופחים ומוכר. מיד הכרתיו הוא דמה בדיוק לילד שזכרתי ואולם הוא לא הצליח לזהות אותי. ניגשתי אליו ובעוד ידיו בזנבות הצלופחים, חנקתי אותו. ודרשתי ממנו את הַקְּוֹוֹלְכֵייה/הסביבון שהוא חייב לי.

שאל מי אתה? מוּלְחֵיזו אמרתי. שמט את הדגים מידי התחבקנו והתנשקנו. הכול צחקו לסצנה שביימתי. שאלתיו על אחיו המתאגרף, עבד אלחק? מת אמר.

חיו של אדם, הם פיסת פְּחִיֶסָה במרחב האין סופי
 בדומה לְצֵינֹר וְנִטוּרֵי
 בו הצפייה לבא, כמו הזיכרון לְעֵבֶר
 שניהם באו למנוע ריקנות
 ואשריו של מי שנהנה מהזיכרון.

"כֵּן אֵיִשׁ רָמָה אֶת רַעְהוּ"

אדם

נולד

בוכה

כי

לא

הכול

יודע

חיים אשר בהם כל יום
 הוא כמו כל יום הרודף את זה שכבר פנה לו
 וכזה דומה בדיוק יבוא מחר
 הינם האשליה שיענה בה האלוהים את האדם.

בגדול אנו תקועים על כדור ענק ללא תכלית. רק השובב
 שהנני מוצא לנכון להפוך ולהפוך ומנסה לשנות כביכול את
 חוסר התוחלת, בעצם התעסקות תמידית שאינה מביאה לשום
 תכלית.

במצב זה של עניינים. העולם סובב כאילו ללא מטרה
 וכשבויים במרחב אין סופי מנסים בכול כוחנו לשנות. ברם.
 אין הדבר עולה בידנו, לבד מהמוזרות הנצחית, שהנה אנו
 למחרת שוב מנסים. "הַגֵּל הַגְּבִילִים אָמַר הַקּוֹהֶלֶת הַפֶּל הַגָּלִי"
 האומנם?

הנה כי כן ואבא בדרך לביתו מיום עמל. ושלא כדרכו
 חזר מוקדם. משדימה. כי הרוויח די מחייתו לאותו היום.
 ומאחר שערב חג חנוכה היה נשא רגליו לשוב לביתו. ובכיסו
 כמה ריאלים פרי עמל יומו.

בעת ההיא אבי נחשב היה בעיני הסובבים גיבור. שכוחו
 רב במותניו, ועל כן נשא משאות כבדים מִהָכָא לְהָתָם. לעומת
 עבודתו כסוחר זעיר וכחקלאי בעונות בוערות. במחוז סוס.
 מקום הולדתו אי שם מול האטלס. בְּתַמְזִקְסָט וְהַסְבִּיבָה.

חסרי מעש, נוכלים לשעה היו וישנם בכול עת ובכול אתר.
 אבא לימד אותנו להישמר מהם. ולא לפני שאכל אותה בגדול.

הנה כי כן, בזרכו הביתה. על המזרכה פגש בחבורת פוחזים, ידע גם ידע שאלו מהפסולים לעדות:
 המשחק בקובייה, אומנם אין בו איסור גזל מהתורה, אבל יש בו איסור של עיסוק בדברים בטלים.
 המלווה בריבית, איסור מדאורייתא. "אם כֶּסֶף תִּלְוֶה אֶת עַמִּי אֶת הָעֶנִי עִמָּךָ לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנִשָּׂה לֹא תִשְׁיָמוֹן עָלָיו וְנִשְׂךְ" מפריחי יונים, מפני שהיו משלחים יון זכר שיביא נקבה משובך שכנו, הרי זה נקרא גזלן.
 סוחרים שביעית, הם מי שסוחרים בפירות שגדלו בשנת השמיטה.

האומנם היו אלה חבורת הולכי רכיל, ללא מקצוע וללא תוחלת? אשר התפרנסו ממכירת סיגריות באחדות או מגניבת דעתם של עוברים ושבים או שהיו שולחים ילדיהם להראות מסכנותם, כדי לקבל נדבות מתמימותם של מזדמנים.
 נוכלים אלה אשר בהם פגש אבי, שיחקו בשלושה קלפים על המזרכה, משחק בו על מהמר זריז הָרְאִיָּה, לגלות את הקלף השונה ולהכפיל את סכום ההימור, וכמו רבים נאיבים וטובים, הצטופף לו גם אבי. שלא הייתה לו השעה דוחקת באותו היום, וניסה להתחקות אחרי זריזות ידי התעלולן. ציפה אבא לנס חנוכה שבפתח.

עמד שעה קלה משנזמה לו כי הבין את העיקרון, וראה אחדים מן הצובאים שזכו. אזר אומץ ושם רגלו על הקלף המנוצח והימר בשכר יומו. ואוי, מפח נפש, נפל בפח והפסיד את כספו. מה שהבין מאוחר יותר היה, כי אלה שזכו לפניו

היו חלק מחבורת הנוכלים. שעודדו אחרים ליפול למלכודת. הם אותם מפריחי יונים המושכים את התמימים ליפול בשובכם. עד אז ומאז השכיל אותנו אבינו התמימים במשלים רבים ובחוכמת חיים פשוטה. לא מתחכמת ולא מתלהמת כפי שחוה הוא אותה מאז נולד בהרי הסוס ועד יום לכתו לבית עולמו והוא כבן מאה שנה.

מילותיהם המחכימות של אמי ואבי, ככול שעלו בזיכרוני זרועות הן בינות לשורות שכתבתי ושעוד אכתוב. לזה המקרה אבי היה אומר, בְּהִסָּח הַדַּעַת לֹא רַק מֵה שְׁבֵא קֵל הוֹלֵךְ קֵל. אלא גם מה שבא ברוב יגיעה וטורח יכול ללכת קל, אם אינך מבין שהתכלית בתוהו ובוהו של עולם בו אנו חיים, היא:

מי ומה אני?

מָה אֶנְשִׁי כִּי תִזְכְּרֵנִי וְיֶגֶן אָדָם כִּי תִפְקְדֵנִי.

ובכול זאת??

וְתַחֲסִידֵהוּ מֵעֵט מַאֲלָהִים וְכָבוֹד וְהָדָר הַעֲטִידֵהוּ

שהכול תלוי רק ביי???

תַּמְשִׁילֵהוּ בְּמַעֲשֵׂי יָדָיךָ כֹּל שִׁתָּה תַחַת רַגְלָיו

כלום אני לא מבין כלום??????

לאחר שעמל יומו התאדה באותו יום סגרירי ברגע של הסח הדעת. הלך ללא מטרה ומלמד עצמו לקח. בזרכו רכון ראש מביט במזרכת ושמא מאן זהו איבד מעות מפוזרים באקראי.

פגש עגלה רתומה לצמד סוסים ועמוסה הייתה שקי תה, סוכר ועוד. היה שם בעל העגלה לבדו והוא אשר הוריד את השקים מהעגלה לחנות. גשם שוטף החל לרדת ויכול היה לגרום לנזק כספי כבד לבעל החנות. באשר סחורתו תירטב ולא אפשר יהיה לסחור בה.

אבא כמוססה במקרה דומה שקרה אותו, עת השיל את הגלבייה וכיסה את הסחורה שלו כשלפתע ירד גשם זלעפות על העולם בדרכו ממרקש לכפרו.

אבי בשכאלה לא שואל הרבה. הפשיל שרוולים אמר שלום עליכם והחל עולה מעמיס יורד ופורק בקצב שרק הוא היה יכול. כעבור שעה קלה משנגמרה הפריקה. ניגש אליו בעל החנות ונתן לו שכר כפול מזה שהימר עליו. שמח וטוב לב הודה לאל על שִׁנְקָרָה בדרכו. שב לביתו וסיפר את הסיפור לאמא. עוד אמר לה "נַעַר הָיִיתִי גַם זָקֵנְתִי וְלֹא רָאִיתִי צְדִיק נַעֲזָב" ומה שהפסדתי כי הימרת לי נהפך לי לברכה כי הַתְּוִדִיתִי. חטאתי פשעתי עוויתי לכם.

אדם הצפוי להתאכזב שלא יצפה

ולצדיק החי באמונתו אין אכזבות בהווייתו

"כִּי שִׁבַּע יִפּוֹל צְדִיק וְקָם"

כל תקווה להרוויח טומנת בחובה אכזבה. שמא לא ירוויח. ולזה החלל נכנסים הנוכלים הגדולים דווקא. לגרות את

המהססים ואת אלה המהמרים הכפייתיים שלא מדעתם
ולכאורה בסכומים זניחים.

נוכל מדופלם הוא מי שהבין מוקדם שכסף גדול עושים
זווקא מאלה שאין הפרוטה בכיסם. אלה המשאירים אצלם
הרבה כסף קטן.

בדומה למכונות המזל שהתקין מפעל הפיס ביישובי
הפריפריה. שם כל הקצבאות שמקבלים מוכי הגורל נשחק
בהימורים מפתים.

שונה אולי המצב בו נדמה כי זה אדם השולט במעשיו
ומהמר על סכום קטן בתקווה שאם המזל ישחק לו, הרווח.
ואם לאו? ימשיך להמר עד שתימכר נשמתו לשטן.

ברם, מי שעניו בראשו ובר דעת מעצמו, עָנָו ההולך
לעמל יומו שלעולם אינו מהמר. אם נזדמן לו פעם בחייו
להכפיל שכר יומו. הרי הוא מהמר על הכול. אם הרוויח זכה
ושב לביתו בפנים צוחקות. תוך שהוא מודע שאין לסמוך על
המזל. אדם כזה גם אם רימו אותו והפסיד, זכה משחזק את
לִקְחוּ. "וְהָיָה כִּי יִבֹּל וְכָל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יִצְלַח" ההפסד של אותו היום
הוא הצלחה. אכן נסתרות דרכי האל.

כחכם מדעת אבי אינו מהמר גם לא הימר מימיו

כשהבין שהוא מנצח לא היסס וסיכן הכול

וכשנחה דעתו וכי נוכלים רימוהו

הסביר לנו פירושי רש"י.

אֶרֶץ גֵּרָה / בְּלֵאָד אֶלְחָרָם

אם

שקט

או

נבוך

מכה

בטוסיק

תניע

בוקר בטרם שחרית ועוד השמש נמה. הַעִיר סְמוּנִי סְמוּנִי. את
אבא להקדים להביא את לחם חוקו.

כדאי שנהיה בין הראשונים לפרוק הַאֲנִיָּה שהביאה בבטנה
הקפואה בשר בקר. אמר סימוני לאבא. חצאי עגלים פרות.
שאמורה לעגון מוקדם באותו בוקר בנמל בקזבלנקה. לחופו
של האוקיאנוס האטלנטי. חובה עליהם להיות שם ראשונים,
להבטיח שיקבלו נתח הגון בעבודת הפריקה של אותו הבשר.

עבודה שהצריכה כוח רב מעבר לסביר. בין השאר צריך
היה לטפס בַּבְּבֶשׁ ארוך, לגלוש לבטן האנייה הקפואה שם היה
תלוי הבשר. לשאת על הגב חצי פרה ולשוב לטפס לסיפון
ולרדת בַּבְּבֶשׁ, ולעלות על משאית שחנתה בסמוך לאנייה
להשיל שם את המשא מעליו וחוזר חלילה. זאת הייתה
מלאכתו של طلب معيشة זה המבקש מחייתו בכבוד.

אבי גבר בריא וחזק היה. מותח לראשו חבל שקשר חצי
עגל, וכך מהמקפוא שבאנייה אל המשאיות רָצוּא וְשׁוֹב להביא
פת לחם חרבה ושלוה לגזליו.

באותו טרם בוקר בו אנו שְׁחִים, ביקש אבא מסימוני.
שככלל היה שותפו למלאכת הסחיבה. לתת לו שהות להתפלל
שחרית. האדם רק התעורר ועליו ראשית לעבוד את בוראו.
לבש אבי שְׁחָלֵל קְנִדְרִיסִי, גלציייה וְסָסִייה שחורה. מין כובע
שחור שחבשו היהודים המבוגרים. ובדומה לַבְּרֵט שחבשו
הצעירים, [גם אנוכי] נהגנו להוריד ממנו את האצבעון הקטן
שבלט ממרכזו כלפי מעלה.

שלא רצו לתת לענווה שבכיסוי הראש להפנות אֶצְבַּע כלפי שמים

הערבים חבשו לראשם תרבוש אדום ועם זנב להעצים
חמוריותם. אגב לאדום בערבית קוראים אַחְמֵר. أَحْمَر. והזנב אך
טבעי שיתחבר להוד חמוריותו. במימונה אנחנו מתחפשים
בתרבוש אדום ועם זנב. שלא נשכח את מצרים ממנה נגאלנו.
ואת עמלק שזינב בנו את הנחשלים עת יצאנו ממצרים.
סימוני הגוי לא נתן לאבא מנוח והפציר בו שיתפלל
באנייה. לא עזרו לו לאבי כל תחינותיו כי ימתין לו. לבסוף
ובאין רצון אבי להתנגד עוד לגוי שפרנסת שניהם תלויה להם
ביניהם.

הקיש אבי

שלום בית עם ערבי שכן קודם
לכיסוי ראש

אני במימונה

אבי

לקח היהודי ציצית ותפילין תחת בית שְׁחִיו, ושמו פעמיהם
לנמל. סימוני רץ ואבי דלק אחריו ובראשו של אבא חולפת

לה רק מחשבה אחת. כיצד עלה בידי הגוי הלזה למנוע ממנו את תפילת השחרית, את מחויב המציאות של כל יהודי.

בהיותם רצים אבי "פתח באלהו" ובעזרת אורו הדל של פנס רחוב שאילץ את החושך לסור מזרכו, פתח לו אליהו את "כִּד הַקֶּמַח שְׁלֵא תִכְלֶה וְצִפְחַת הַשֶּׁמֶן שְׁלֵא תִחָסֵר" ולעיניו צרור קשור היטב בבז שהמתין רק לו.

סימוני שרץ לפניו לא השגיח בצרור כמו אותם הנערים שלא ראו את הַמָּקוֹם מִרְחֹק. כפי שאברהם ויצחק ראו ולכן "שָׁבוּ לָכֶם פֹּה עִם הַחֲמוֹר."

הרץ המוביל שכול עניינו הרווח הגלוי
לא תמיד רואה את הרווח הסמוי.

לבו של אבא שכח לרגע את סדר הפעילות. נָטַל היהודי את שפתח בפניו אליהו, מיששו ויכול היה רק לדמיין מה היה טיבו של הטמון בו. הסתירו עמוק בתוך כיס השכרואל הַקְּנִדְרִיסִי/כְּנֹדֶרֶשׁ וכמתבקש. ולא יסף עוד לחשוב על הַמִּשְׁאֵת שתעצור את התמשכות הישיבה בגלות.

רק התפילה העסיקה אותנו
"דִּהָא תָּם עֲוֹנָךְ בֵּית צִיּוֹן
לֹא יוֹסִיף לְהִגְלוֹתְךְ".

דורות רבים הייתה ארץ ישראל מְשֻׁאֵת נַפְשׁוֹ של העם היהודי הַפְּזוּר בארצות גלותו והנה גם נגאל וברכוש גדול. עבד כל אותו היום ולא התפתה לפתוח הצרור עד שהגיע לביתו התפלל שחרית מאוחרת, ואז פנה לאמי כשותפה לסוד ובדחילו פתחו הצרור ומצאו בו הכול שהיה נחוץ ותמיד תמיד היה חסר. שמונים ריחל היו בצרור טָבִין וְתִקְלִין עובר לסוחר. אמר לה לאמי "רַחֵם קוֹלְטֵלֶךָ הָאֲדִי בְּלֶחֶד לְלֶחֶם" שינו וחזר. ובתרגום חופשי: הרי לא פעם אמרתי לך שהמקום בו אנו חיים גרוע אף מארץ גזירה.

אֶרֶץ בַּהּ הָאֲסוּר שׁוֹלֵט וְלֹא הָאֲמֵת
 אֵין אֲנִי יְכוּלִים לְדוֹר בַּהּ עוֹד
 "וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל יַעֲקֹב
 שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וְלִמְוֹלָדֶיךָ
 וְאָדִיָּה עִמָּךְ".

וראי זה הפלא, אמר לה לאמי. כל חיי התפללתי לא דילגתי על אף אחת מהתפילות שנוצטוויתי והאלוהים בירכנו במשפחה ובפרנסה טובה. אומנם בדוחק, ברם התברכנו באושר רב ובילדים בריאים. היום שלא התפללתי ראי במה זיכני הקדוש ברוך הוא.

אות הוא משמים כי בכסף זה ששאלנו מתושבי הארץ נעלה לארץ ישראל: "וַיִּתֵּן יְהוָה אֶת חֵן הָעַם בְּעֵינֵי מִצְרַיִם"

"וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כַּדְבַר מֹשֶׁה וַיִּשְׁאַלּוּ מִמִּצְרַיִם כְּלֵי כֶסֶף וְכֵלֵי זָהָב וְשִׁמְלֹת" שאלו שלא על מנת להשיב.
 כך נעשו כל הסיפורים וההכנות ביותר רוחב. ובוקשש מי שצריך לסייע ולהסתיר סוד עלייתנו ארצה.

אכן היה זה יום מיוחד עבורי, יחד עם כל ההכנות בבית לקראת המסע אל ארץ ישראל. אבי ואמי שהיו מורגלים זה מכבר בנדודי האין סוף. ולי זה היה לילה לבן ראשון בו חלמתי על כנפיים לְבָנוֹת, לְבָנוֹת וְלְהַבְנוֹת.

הנני מוכן למלא ייעודי
 כגן לעם הנצח שיזכה להימנות עם
 המעט החוגג שנותר
 השב לארץ אבותיו כמפתח.

"וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עֲלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהִשְׁבַּתְתָּ אֶל לְבַבְךָ בְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִדְיָחְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה: וְשִׁבַּתְתָּ עַד יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלוֹ וְשָׁב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוֹתֶךָ וְרַחֲמֶיךָ וְשָׁב וְקִבְּצְךָ מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפְיָצְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה. וְהִבִּיאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וַיְרַשְׁתָּהּ וְהִיטַבְתָּ וְהִרְבֵּתָּ מֵאֲבֹתֶיךָ.

לילה ללא ירח היה ואוטובוס סאתייחס. ישן מתנשף ומשתעל המתין ליד הקשת של רחוב צאסקו כל משפחתי

עמדה ליד תיבות עץ גדולות שמוסמרו היטב. במ נארזו
 צרורותינו שאגזו בתוכם את המעט מכל הישות החומרית
 והרוחנית שהבאנו אתנו לישראל ממרוקו. גם המזוזה לא
 נשכחה.

סימוני הגוי חבר של אבא לעבודת הסבלות הפליא בכוחו
 עת הרים על גבו את המשא הכבד עד למרומי האוטובוס ולא
 נתן לאבא ללכלך הגלבייה החדשה שקנה לקראת הנסיעה.

גַּל לְבִי יִה

כיסתה הסוכר מהגשם והאיש חלה
 חמד לו אותה חמדן שישוחד והחזיר
 מכר אותה לממן נסיעה למרקש
 הגנה על הקַדְרִיסִי שחפן שמונים ריאל
 גם לא נמצא עליה רבב
 בדרכה לישראל על גלי הים הגדול
 כי גלה האל לבו לאבי לצאת מהגלות.

וכילד בן פחות מעשר משתאה מהמראה ההרואי. בו איש
 אחד סימוני ואשתו המיוחדת פטמה השאירו רושם כה עז עלי
 עד כי מיררתי בבכי מחבק ומנשק להם. עיניהם לא נראו
 יבשות עת קרע אותי מעליו והעלה אותי אחרון לאוטובוס,
 נשק לי שוב וגם פטמה. בעוד כולם דוחקים בי להזדרז.
 נפרדנו בדמעות משכננו הערבים סימוני ופטמה. הדמעות
 המהולות בשמחת העלייה ארצה. וכששאל סימוני מבעד לחלון
 לאסוף לך עוד ז'ורנלים בכיתי מצחוק.

מייסורי הגאולה

תסכולי

הוריו

בו

כמי

שהסוף

יודע

במחנה עולים סודי שמוקם רחוק מהמולת הרחוב. ואשר לשם רוכזו היהודים לקראת ההפלגה למרסי שבצרפת. שִׁכְנוּ הגברים "ואני אתם" שובב בן תשע וחצי שלא הסכים בשום פנים להיות עם שאר בני גילי צפון תחת סינרה של אמו.

התעקשותי מצאה חן בעיני אבינו שהחליט למרות שאחיי הגדולים לא רצו אותי אתם כי הערבים זורקים אבנים ועלול הייתי להיפגע. כשושבין תחת חסותו של אבא גרנו באנגר רחב ממדים בשורת של מיטות שדה מברזנט.

מהומת עולם בכול מקום בו נמצא יהודי, והערבים ששם כמו הערבים שכאן לא יכלו לסבול את שאר הרוח שיש ליהודים שחיצונית הם נראים כמותם, אבל בנושמה שלהם הם חולמים ציון ועוזבים "כל טוב מרוקו" רק בכדי ללכת אחרי החלום. לעומת חלומם הרטוב של הילידים. לגנוב ממי שאפשר או את מי אפשר לאנוס ולרצוח רק כדי לקחת את רכושם של היהודים.

כי את שרואצה הגני רואצה גם היהודי
ואת שרואצה היהודי אין הגני יכול לראות
וככול שנקדים ונפנים ייטב
באשר ליהודים שרואצים כמו הגני
אומר
"שִׁבְנוּ לָכֶם פֶּה עִם הַחֲמוֹר".

ולהסביר לגוי אחת ולתמיד שכובע/הַסָּפִיָה השחורה של היהודי. הוא/היא חרפתם של כל מסמני המוצרים. אין בצבעה של זאת כל משמעות לבד מתסכולו של הגוי שחבש לראשו ההזוי תרבוש אֶחֶר אַח-מֵר ועם זנב.

שראצו של היהודי בנצח
ולא בקישוטי הַכְּעֵבָה והאצוּח.

הערבים נהגו לעמוד מעבר לגדר מחנה המעבר המחוררת. בעיקר בלילות ולהשליך אבנים על משכנו הזמני. הגג שהיה מקורה לוחות אזבסט וכשלעתים נורתה אבן גדולה, די בה היה לחורר את תקרת האזבסט ולנחות על ראשינו. מחזה שחזר על עצמו מדי לילה.

באין מי שירסן את הפורעים היו הגברים ואף כוחי עמהם. משחררים את מקלות הרוחב של מיטות השדה אלה המתוחות את הברזנט. כדי ללחום בערבים ולהניסם.

החיות, ככלל¹ אינן הורגות את יריביהם
אלא רק חושפות שניים ושאגה בצדן
והקרב בעצם הוכרע בטרם החל
כדאי לו ליהודי ללמוד מהחתול
לעשות תמיד פרצוף מגובה בשריר
ואם זה לא מזיק, לעתים זה יכול להועיל.

לבד מהאנגר בו גרו הגברים היה מבנה אדום, ניצב בודד
בפאתי שדה חקלאי רחב ידיים. לשם הלכנו ללמוד ולהתפלל.
זילו. היה אחראי על עבודת האדמה. ומשה בנימין לימים
שכנו בכפר מטע. היה עוזרו הנאמן של זילו. חוכמת היהודי,
הילדים צדנו ציפורים במרחב והמום-חיס גזזו את ראשו
וגרענו את עינינו רק כי הבורחים מהנאצים הדביקו את
האמריקנים.

הַגְזֵזֶת וְהַטְרַכּוּמָה

אָפֶס

קִצְהוּ

לֵאדָם

קִצְוִי

תִּבֵּל

בִּיד

הָאֵל

שפני ניסיון לקונספירציה מובנת
 ופגע רע לבן המעמד המדוכא
 רובד המרכיב תדיר את הרוב הדומם וְהַמְלֻקָה
 זה ההולך כצאן לכול גחמת כוח משחית ולצון.

כל הווייתו של מי שאינו אחראי לחיו נכלמת. רבים, רבים
 אף שלמו בחייהם, לאחר שנים של מחלת הסרטן שהביאו
 עליהם ההקרנות הארורות.

יש לזכור שאחרי מלחמת העולם השנייה, מנהיגי היישוב
 בארץ כל שרצו זה לוחמים ומשלא היה אפשר לקרוע משפחות
 כה רבות מיקריהם הסתפקו באי העלאת הזקנים והתשושים
 אשר הושארו מאחור למות בַּיָּקָר. לאבי שהיה גבר חזק ובריא
 בשנות השישים המאוחרות לחיו הוצרכו להשתמש בחלק ניכר
 מהאוצר כדי להוריד שנים מגילו כדי שיעלה אתנו. אתם
 מתארים לעצמכם חיים בארץ בלי אבא? לא הייתי עולה
 בלעדיו. לא הייתי נותן לעוול שכמעט וקרה, לקרות.

אל תשאלו אותי איך? אבל זה מה שהיה קורה!

המוח/השכל מעבד את הנתונים, הלב נותן מענה
 למציאות בכוח הרגש והשיפוט החושי/האינטואיטיבי כמו
 התפיסה התחושתית של זולתנו, ההבחנה בין טוב לרע ובין
 מה נכון לעשות לשגוי אינה נמצאת במוח המחשב, אלא בלב
 המתחשב, בספונטניות הטבעית הטבועה בנושמת אדם לטוב.

הקרנות לרבים שלמרבה הצער לא היה צורך בהן. ושמה רק פצע או שריטה חיצונית הביאה את ה"מומחים" במרוקו להטיל בנו כתם בושה, דימוי עצמי משונמך וחולי ממאיר לכל החיים. ועודני ילד,

רק בן תשע וחצי תלמיד ישיבות אם הבנים ו-"אוצר התורה" שבקזבלנקה. בן להורים נפלאים ועם קשיי יום "נפלאים" לא פחות. אחותי בת השש ואחי בן שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה. כן, כן את כולנו העבירו את המבחן המביש את הניסוי השטני הזה. ומגיל צעיר עם שיער זליל וכנ"ל אחי.

הניסיון שלי להרים בלורית של אלביס, שהייתה בימי בחרותי אופנתית לבני התשחורת הייתה משימה בלתי אפשרית בעליל. למרות נוכחותה המסיבית של הגומינה שאמורה הייתה לייצבו וְלְהַקְרִישׁוֹ.

את לימודי עזבתי לקראת סוף השביעית למרות פרס לימודים ארוך טווח ממשפחת וולפסון אותו קיבלתי בסיום השישית בבית הספר האזורי אבן ספיר. שראה בי את אשר אולי לא ראה באחרים.

ורק כי לעיזר וייצמן, אז מפקד חיל האוויר נתפסתי כאחד שצהל יכול להפקיד בידי את הנשק היקר ביותר.

אכן לאחר כל המבדקים התחלתי את הקורס כפרח טייס מחזור 45. ולאחר שמונה חודשים אִינְטֵנְסִיבִּיִּים, התמוטטתי.

אחזה בי הסחרחורת ומשקלי טונה לא יכולתי להזיז את רגליי, הרגשתי כבתוך משפך טורנדו העובד עלי בהפוך. ביקשתי בשארית כוחותיי שנותרו ובטרם התמוטטתי. תפוס אותי! מחברי לקורס שאת שמו לא אשכח לעולם. פלום עודד

ובכינויו "סבא" יען היה המבוגר האחראי מבן כל חניכי הקורס. ואיני זוכר דבר יותר מאז.

ביום שהתעוררתי בבית החולים תל השומר, וחבריי לקורס באו לבקרני. סיפרו לי על הטיסות מי עבר סולו ומי נכשל. גם שיקל הרס"ר היה ביניהם ואמר לי תבריא בחור יהיה בסדר, מחכים לך.

בילדותי במושב כשרכבתי על סוס או על פְּרָדָה ראשי לעתים היה סחרחר. ונדמה היה לי אז כי ככה זה צריך להיות ולרוב הבלגתי. ומאז הסחרחרות חוזרות ונשנות מדי פעם ובעוצמות שונות ולעתים עד כדי אחיזתי את כדור הארץ לבל יפול. ותמיד מתלווה לזה כאבי ראש וחולשה רבה ובעיקר הרצון לשכב.

בשובי מבית החולים לבסיס, מיז הועלתי על סרבל ולמטוס. הטיסה דווחה למפקד הקורס והדרך החוצה נכחה בתחקיר.

החזרתי הציודים נפרדתי מהחברים ונסעתי הביתה. השארתי אחרי 22 בחורים נפלאים מתוך כ- 180 שהתחלנו. בשבת בבית גמלה בלבי ההחלטה לחזור לבית הספר להשלמת לימודיי. אלא שלא כך ראה את הצבא, ובאחד הימים התייצבו בביתי מהמשטרה הצבאית. אמרו לי שברוסיה על נפקדות כזו היו מעמידים אותי לקיר.

בתמימותי כי רבה, כנה ואמתית לעצמי חשבתי, משאיני יכול להיות טַיִס, חוזרים ללמודים. שהרי תלשו אותי משם, מהלימודים. נאיבי ענק הייתי בשכאלה דברים ולא שלמדתי

משהו מזה? כי גם כיום חי אני בעולמי וחולם על עולם של אנשים ולא של תפלצת מפלגות, וחיות אדם בגלימות שחורות. ואין סוף מניפולציות.

נדמה כי לעת הזאת קשים הם חיי ואולם לא אחליפם באחרים שהשחיתות והקומבינה היא נשמת אפם.

חזרתי לבקו"ם והתנדבתי לשייטת ד מחזור ו. שם לשם שינוי גמרתי את הקורס והחלו החיים בצוללת תנין ומפקדי אז היה רס"ן זאב אלמוג.

לימים ורוכב אופנוע בשם יורם כספי זרס אותי ומאז כאבי גב תחתון עזים תוקפים מדי פעם שהתלוו לסחרחורות. לאחר התאונה השתחררתי מהשייטת ומצה"ל.

איני יודע אם להודות לו לאותו אופנוען או לכעוס עליו. כי לאחר שהתאמנו במגדל הצלילה בפורטסמות שבאנגליה, ביקרנו בצוללת דקר שהייתה אז בשיפוצים בנמל ושם ונאמר לנו שעתידים אנו לשוב ולהביאה הביתה.

לא זכיתי להביאה
אולם כאב רב לי ובי על חברי
ובאשר חברי לא חזרו מהים?
כואב הנני ועדיין כאן!

ניהלתי חברת בנייה משפחתית במשך כ-30 שנה, והיום עם שנשאר מנסה להמשיך. וממדינתי לה נתתי את כל שהיה לי, קיבלתי דידיטי בנוסף לקרחת מגזת וסחרחורות, כאבי גב

מאופנוע, נכה צהל בשתי אוזניי יחד עם קונצרטים מטינטונים
 24/ד סביב השעון מאז 1969. כמו כן משכנתא מורעלת
 בחזירות "חוקית" ומלחמת עולם שטרם הסתיימה מול שופטים
 ארורים, כונס נכסים פושע בינלאומי כפי שהגדירו מנהל מערך
 הגבייה של הבנק. ובנק טפחות שגנב דעתי.

היום בהעלותי על הכתב מקצת מהדברים חלפו להם 20
 שנות מאבק בשחיתות משפטית ועוד ידם של מנאצי עמי
 נטויה. ועל עוולות בנק ומשפט בדפתיים שבדרך.

גזת בדרך כלל מופיעה ככתמים קשקשיים, אדומים
 ובולטים. הם עשויים להופיע כבועות או להפריש נוזלים, עלולים
 לגרז ובדרך כלל מוקפים בקצוות בצבע ורדרז בצורת טבעות.
 אם הפטריות מתפשטות לשיער, הן עלולות לגרום לקרחות.
 גזת מתפשטת באזורים לחים וחמים. היא מדבקת ביותר,
 ועלולה לעבור מאדם אחד לאחר דרך מגע ישיר של העור או
 בשימוש משותף בחפצים כמו מברשת שיער, מגבות, בגדים,
 מקלחות ציבוריות, או משטחי בריכה. חיות מחמד, במיוחד
 חתולים, עלולות להעביר את הפטריות לאנשים."

מכול אלה המגפות שמצאתי כתובים
 לא היה, לא בי ולא באחי שחוו כמותי דבר וחצי דבר
 למעט מחלת הנפש שזיהמה את נשמתם
 של יהודים שאני הייתי הערבי שלהם
 אלה שידם חֲרָטָה בראשי את אפסותם.

אלה היו ערב רב של יהודים שהתחייב לספק מכסת ראשים. בראשי ילדים שגזזו נשמתם וקרקפו חייהם, ותוהה? האם כל שחוויתי בחיי הבוגרים יכול שנובע מדימוי עצמי משונמך זה? משום אותה גזזת שהקרינו בני עוולה בראשו של ילד בן תשע וחצי שנים. יראה אלוהים:

אשר לטרכומה "trachoma. גרענת = מחלת עיניים כרונית מדבקת. דלקת לחמית, שנגרמת על-ידי חיידק. המחלה נפוצה באזורים טרופיים. מרוקו אינה כלולה באזורים טרופיים לידיעת בעלי המום שדיכאו את עיניי.

הטיפול הוא באמצעות אנטיביוטיקה. ללא טיפול הלחמית מצטלקת ומתכווצת וגורמת לעפעפיים לפנות פנימה, כך שהריסים מגרדים את הקרנית ועד לעיוורון. ולי לא היה מאום מכול זה. לא תבלול ולא ירוד וסתם הכאיבו לי את העיניים עם מברשות עד זוב דם כדי

לרצות אליטה בְּרִבְרִית
שישבה אז בארץ ופחדה מכביכול
מחלות מדבקות שנביא אתנו לארץ
אנחנו הַבְּרָבְרִים.

לקבלת הטיפול הזו שבועי בעיניי, נסעתי עם אמי לבית חולים שהיה בניין חדש בין כמה קומות, באוטובוס מיוחד שהעמידו הממונים על המחנה בו שהינו טרם עזיבתנו את מרוקו. בכדי לטפל "בטרכומה".

הגענו דרך שתי שורות זקלים משני צדי הכביש שנראה מפחיד משום השקט ששלט במרחב. משאינך יודע מי יצוץ מולך או מאחוריך. ולו רק מן הטעם שמעט מאוד רכבים אם בכלל היו המשתמשים בו.

יכול שהייתה סיבה לנסיעה בשעות שאין בכביש זה עומסי תנועה. אלה דברים שכילד מאוד הטרידו אותי. וכשכול הנוסעים ישבו צפונים בכיסאותיהם, תוקע הייתי את ראשי בין סורגי חלון האוטובוס ורואה את הזקלים נוסעים ואילו אני עומד במקום. וכשהסתדר לי בראש שאנו הנוסעים והעצים עומדים, הלכתי לקדמת האוטובוס וקפצתי באוויר. כי חשבתי לתת לאוטובוס לנסוע קדימה ואילו אני אשאר ליד עץ מסוים שסימנתי לי. גם ניסוי זה נכשל. מְשַׁנְחָתִי בדיוק בנקודה ממנה קפצתי.

כשנכנסתי לראשונה לבית החולים. וכששאר הילדים עמדו עם הוריהם בהמתנה לריק. טיפסתי על גרם מדרגות ספירלי רחב לקומה השנייה. משם השקפתי וראיתי ילדים שישבו על דפנותיה של גינה קטנה שהייתה בצמוד לגרם המדרגות.

נזכרתי במשחק בו ירקנו הילדים ממרחק זה על זה. כשהמונצח היה מי שיריקתו הגיעה עדי היריב. ביריקותיי שלי אף פעם לא פגעת. לא הצלחתי לכופף את הלשון לתעלה דרכה הרוק הישיר מעופו. סוג של סלילים הטבועים בקנה הרובה. פתאום הבנתי שהיריקה מלמעלה תגיע ליריב שהיה אלוף היריקות ולא פעם יריקותיו נגעו בי. ירקתי לכיוונו וזו צללה לה בלא מאמץ היישר לראשו. משראה אותי הבטיח לנקום. מעניין מה היה ניוטון אומר על זה הניסוי. קראו

לממתינים והתחילו ללכת. אמא קראה לי לרדת מהר. לא לפני שירקתי עוד אחת ממרומי שובבותי, ורצתי כחץ מקשת להגיע לפנייה לעציץ, וגם הפעם לא עלה בידי. מעניין מה היה איינשטיין אומר על זה הניסוי. כמו גם על הקפיצות שלי בעת הנסיעה באוטובוס לבית החולים. האם יש דרך לקבוע מה נכון יותר. אני הקופץ או העצים הנוסעים אחור?

הכול היה בנחפזות וּבְהִסְתָּרוֹת. בדומה לגזת בה שימשנו אל נכון לפני ניסיון לאמריקנים שסיפקו התרופות כדי ללמוד להתמודד אצלם עם המחלות המדבקות שהביאו איתם פליטי אירופה המעשנת. אלה אותם "אירופים" שישבו באותה עת בארץ ובתמורה ל-השז יודע מה עשו בנו ניסיונות. כל זאת למדתי כדי להבין למה? וטרם הבנתי!

<https://www.facebook.com/1967549493466610/videos/1989549344599958> סרטון מהאינטרנט

למיוחסים עושים תספורת למנחוסים עשו גזת
 בין אליטה בְּרִית לֵאנְחֵנו הַבְּרִים
 פצע חרטו בנשמתו של ילד, לרצות אליטה בְּרִית
 שישבה אז בארץ וקיבלה הנחייה מבלעם האמריקני
 שפחדה מכביכול מחלות מדבקות
 שנביא אתנו לארץ, אנחנו הַבְּרִים
 מכול אלה המגפות שמצאתי כתובים
 לא היה, לא בי ולא באחיי שהווי כמותי
 דבר וחצי דבר לא גזת ולא גרענת
 למעט מחלת הנפש שזיהמה את נשמתם.

תודה לאימא

האל

אכן

תלוי

בברנש

העיקש

שקלקל

ונענש

המסע אל הארץ החל מקזבלנקה לצרפת באנייה קוטובייה. הפלגנו למרסי, שם במחנה "דִּרְיִנְס" *Camp de Grand Arenas*. שהינו כחודש ימים לשם ריכזו את יהדות מרוקו, טוניס ועוד מה-"צפוניים" של אפריקה.

זוכר רובם ככולם מקיאים בהפלגה. לבד מהילד השובב והמְשׁוֹבֵב, זה הצמוד כל העת למעקה האנייה. בחינת "נִפְשֵׁי יְשׁוּבֵי יַנְחִי"

עצים ענקיים ביערות מחנה דרינס עליהם טיפסנו הילדים גם ליקטנו פירות יער שונים וטעימים. לא אשכח את טעמו המתוק והעסיסי של הַסָּסְנוּ פרי כדורי בצבע כתום אדום בגודל דובדבן. הדומה לפרי עץ הקטלב בארץ. זה שכאן אמנם קטן ממנו בהרבה אבל טעמו אותו.

פרי הקטלב/ הססנו

גרנו במין הַנְּגָר שְׁקִירוֹתֵינוּ לְבָנֵי סִילִיקָט לְבָנִים גְּלוּיִים וְעַם
גַּג מִפַּח עֵגוּל חֲלוּד, מְבֻנִים אֲשֶׁר שִׁמְשׁוּ צְבָאוֹת שׁוֹנִים
בְּמִלְחָמוֹת הָעוֹלָם לְתַפְאֶרֶת טִיפְשׁוֹת הָאָדָם. בְּיוֹם לוֹהֵט כְּשֶׁאֵין
עֲנֻיִם, וּבְלֵילָה חָם מִתְנַוְרֵי הַפַּחֵם.

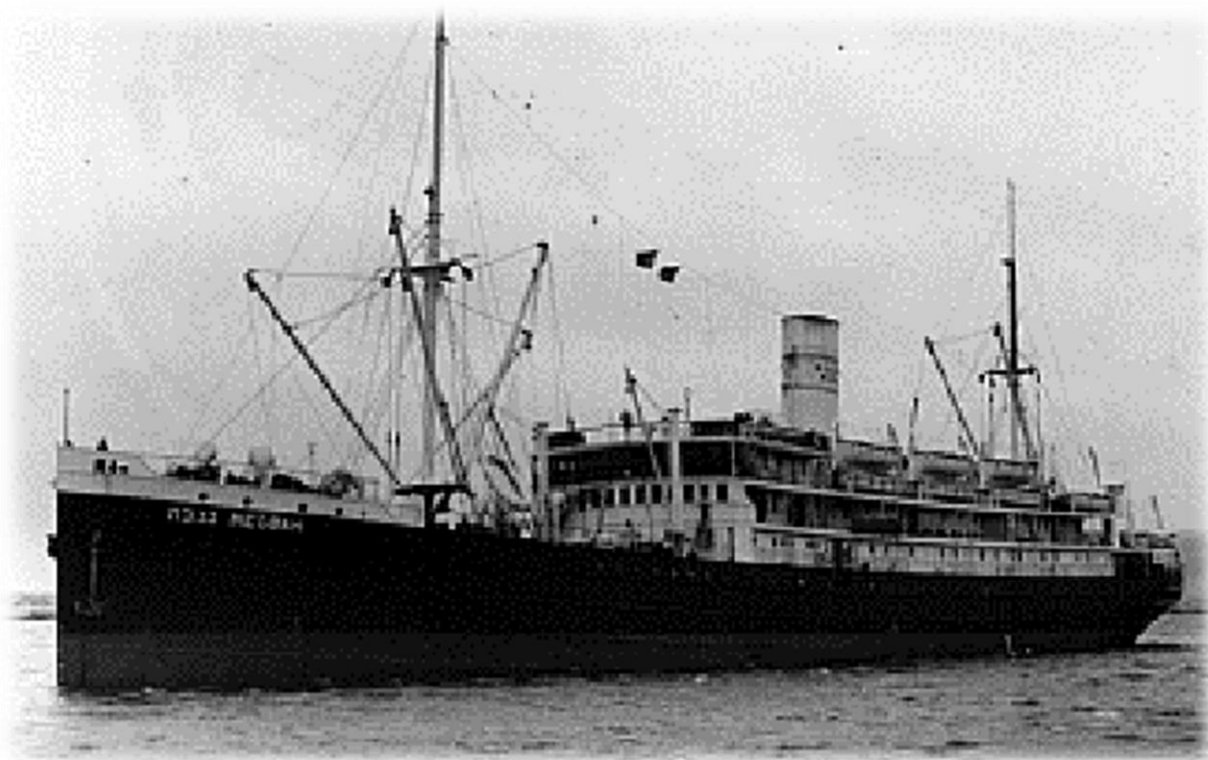
אוֹתֵנוּ הַיִּלְדִּים רִיכְזוּ בְּיוֹם לַפְעִילוּיֹת שׁוֹנוֹת. חֲדָר הָאוֹכֵל
בּוֹ אָכְלוּ כּוֹלֵם הֶמָּה תְּמִיד מִיְהוּדִים שֶׁשֶׁפְּתָם הַמְשׁוֹתֶפֶת שֶׁל
רְבִים מֵהֶם הֵייתָה לְשׁוֹן הָעֵבְרִית הַקְּדוּשָׁה. מֵהַחֲדָר אוֹ מֵהִשְׁיבָה
בָּה לְמַדּוֹ. אֶהְבֵּתִי מֵאֵד לְדַבֵּר עֵבְרִית עִם חֲבֵרִים, הַמְּבּוֹגְרִים
דִּבְרוּ בִּינֵיהֶם צְרַפְתִּית וְעֵרְבִית.

הַתְּפַקְעֵתִי מִצְחֹק כְּשֶׁשֶׁמְעֵתִי יֵלֵד טוֹנִיסָאִי שִׁישֵׁב לִידִי
מִבְקֵשׁ מֵהַמְּלַצֵר הַתּוֹרֵן בַּחֲדָר הָאוֹכֵל, קְלֶכֶב. בְּשִׁבְלִי זֶה הִיָּה סִיר
לֵילָה, וּבְשִׁבְלוֹ? מִשְׁקִיבֵל מֵהַמְּלַצֵר סֶפֶל לְשִׁתִּיָּה נִפְלֵתִי מֵהַסֶּפֶסֶל.
הִיָּה שֵׁם רַב טוֹנִיסָאִי שֶׁקְרָאוּ אוֹתוֹ רַבִּי חוּוֹלָנִי. גַּם לְמוֹת
מִצְחֹק? לֹא מִסְבִּיר אֶת הַפֶּעַר בֵּין הַנִּיבִים שֶׁל אוֹתָהּ שֶׁפָּה.
שֶׁבְתוֹנִיסִי זֶהוּ שֵׁם מִשְׁפַּחָה נְפוּץ וּבְמֵרוֹקוֹ מִצְוֹת פְּרוּ וּרְבוּ.

בְּנוֹגְבָה הַפְּלַגְנוּ מִצְרַפְתִּי אֶרְצָה. בְּהַפְּלָגָה הַזֹּאת הִרְגַּשְׁתִּי אֶת
עוֹצְמָתוֹ שֶׁל הַלֵּם תּוֹם הַגְּלוּת. מֵה שֶׁלֹּא חֲשֵׁתִי כֹל כֵּךְ כְּשֶׁעֲזַבְתִּי
אֶת מְרוֹקוֹ. הַזֶּדֶרְךָ חֲזָרָה אֶל הָאֶרֶץ/ אֶל הַבַּיִת מִמֶּשׁ יֵשׁ בָּהּ אֶת
הַמֵּעֶבֶר מִסְתֵּם לְנִסּוּעַ מִמְרוֹקוֹ לְצְרַפְתִּי שֶׁהֵייתָה רַק תַּחֲנוּת בִּינִיִּים.
"וַיֵּצְאוּ מֵאֹרֶן בְּשָׂדִים לְלֶכֶת אֶרְצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ עַד חֶרֶן וַיֵּשְׁבוּ
שָׁם". זֶה לְעוֹמֵת "וַיִּקַּח אֲבָרָם אֶת שָׂרִי אִשְׁתּוֹ וְאֶת לוֹט בֶּן
אָחִיו וְאֶת כָּל רֵכוֹשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחֶרֶן
וַיֵּצְאוּ לְלֶכֶת אֶרְצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ אֶרְצָה כְּנָעַן" שֶׁהַזֶּדֶרְךָ אֶל הָאֶרֶץ
מִמֶּשׁ. מִשְׁרָה עַל הַיֵּלֵד הַחוֹלֵם "לָךְ לָךְ" רִיגוּשׁ וְשֶׁאֵר רוּחַ שֶׁל

לך אליך. לכן הודגש פעמיים היעד. "וַיֵּצְאוּ לְלֶכֶת אֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ כְּנָעַן". וזה בהחלט אינו דומה ל- "וַיֵּצְאוּ לְלֶכֶת אֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ עַד חָרֹן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם".

אנייה זו בה התרוצצתי ימים כלילות ורק מביט במים ובשמים ואין עיני שְׂבִיעָה מהמראות ומהקולות וגם כאן סבלתי פחות מרובם מסחרחורות. נגבה הביאה עולים לארץ במשך כשמונה שנים ובין השאר גם אותי מגלותי. "כָּל הַדְּבָרִים יִגְעִים לֹא יוּכַל אִישׁ לְדַבֵּר לֹא תִשָּׁבַע עֵין לְרֹאוֹת וְלֹא תִמָּלֵא אֵזֶן מִשְׁמֵעַ".

האנייה נגבה

לילה מלילות החלומות בהקיץ וכשהסיפון מאכלס רק אותי. נצמדתי למעקה עם הראש למטה ומאזין לשירת הים

שבקעה מגרוני כששקשוק הגלים המתזפקים על זפנות האניה משמש לי קול מלווה לטעמי המקרא, הקול תאם כל כך את קולות דוכי הים, שכמעט ולא היה צריך לשנות בהם מאום.

"אֲנִי יְשִׁיר מִשָּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיהוָה
וַיֹּאמְרוּ לְאֶמֶד"

ועד

"תִּבְרָאמוּ וְתִטְעֵמוּ בְּהַר נַחֲלָתְךָ"

וגומר

מלות השיר כמו הגלים, ליחכו את זפנות אנייתי כמו גם את צפונות לבי. כשהתרוצצתי מצד לשל לחוש את "וְהַמַּיִם לָהֶם חֲמָה מִימִינִם וּמִשְׂמֵאלָם" וכששרתי "נִמְגּוּ כֹל יִשְׂבֵי כְנָעַן" וכמו מתוך חלום, נקראתי ע"י אחד המלחים משה משה, שא עינך וראה לצפון ויותר מאוחר גם לעלות לגשר הפיקוד. שם ראיתי לראשונה את זעמו של האל. או שמא היה זה "וְהָרַסְנוּ עֵשֶׂן כְּלוֹ מִפְּנֵי אֲשֶׁר יָרַד עָלָיו יְהוָה בְּאֵשׁ וַיַּעַל עֵשֶׂן כְּעֵשֶׂן הַכִּבְשָׁן וַיַּחֲרַד לִבִּי" "מֵאֵד". הר הגעש אתנה, שבסיציליה ירה לשמים את לשונות אש האלוהים. או אז הגיע הקטע

"תפל עליהם אימתה ופחד בגדל זרועך ידמו כאבן" ופחד
 אלהים אחז בי משהבנתי עד כמה קטן הנני, השט אל מולדתי
 בחינת, "עז יעבר עמך ה' עז יעבר עם זו קנית" תבאמו
 ותטעמו בהר נחלתך" ובאין סוף מים ואין סוף אש העולה
 לאין סוף שמים. חיזיון מרהיב שאינו מעלמא הדין. שממני
 משה הנמשה מהגלות לא ימוש.

מאש בים אינסוף נרגש
 ילד יהודי בתיבה נגרש
 שט לו אל עבר שננטש.

בשחור התכלת ניתמר עשן
 מבצעדו שגב אש והוד לכמוה
 תכליתו קטורת וחרב לזבוח

אין ליהודי אלא מקורו
 ועד שמומר ירחק מסורו
 בני הדוד יכתבו שירו..

שהמים לו חומה ולא נד
 מגלות שב היהודי העודד
 אצלי עד מתי ירד עליה ורד.

ירדתי לבטן האנייה הערתי את אמא, שאמרה לי בוא לישון
 יא בניי. אמרתי אמא, אימה בואי לראות את אש האלוהים
 השמחה לקראתנו. גם אבא קם וכשעלינו לסיפונה של הנגבה,
 מיד בראותו את הנס, התחיל קורא תהלים קדי
 מָה רַבּוּ מַעֲשֵׂיךָ יְהוָה כָּל־מַעֲשֵׂיךָ עֲשִׂיתָ מְלֵאָה הָאָרֶץ קִנְיָנְךָ.
 זֶה הַיָּם גָּדוֹל וְרַחֵב יַדָּיִם שָׁם רָמַשׁ וְאִין מִסְפָּר חַיּוֹת קִטְנוֹת עִם
 גְּדֻלוֹת.

שָׁם אָנִיּוֹת יְהִלְכוּן לוֹיָתָן זֶה יִצְרָתָ לְשֶׁחֶק בּוֹ.
 כָּל־מַעֲשֵׂיךָ יִשְׁבְּרוּן לָתֵת אֶכְלָם בְּעֵתוֹ.
 תִּתֵּן לָהֶם יִלְקִטוּן תִּפְתַּח יָדְךָ יִשְׁבְּעוּן טוֹב.
 תִּסְתִּיר פְּנֵיךָ יִבְהִלּוּן תִּסַּף רוּחַם יִגְוְעוּן וְאֶל עַפְרָם יִשׁוּבוּן.
 תִּשְׁלַח רוּחְךָ יִבְרָאוּן וּתְחַדֵּשׁ פְּנֵי אֲדָמָה.
 יְהִי כְבוֹד יְהוָה לְעוֹלָם יִשְׁמַח יְהוָה בְּמַעֲשָׂיו.
 הַמַּבִּיט לָאָרֶץ וּתְרַעַד יִגַע בְּהָרִים וַיַּעֲשֶׂנוּ.
 אֲשִׁירָה לַיהוָה בְּחַיֵּי אֲזַמְרָה לַאלֹהֵי בְּעוֹדֵי.
 יַעֲרֹב עָלָיו שִׁיחֵי אֲנֹכִי אֲשַׁמַּח בִּיהוָה.
 יִתְמוּ חַטָּאִים מִן הָאָרֶץ וּרְשָׁעִים עוֹד אֵינָם
 בְּרַכֵּי נַפְשִׁי אֶת יְהוָה הַלְלוּ יְהוָה.

ריקוד האל נחמת אדם
 משחור הליל אני נרדם
 כשספינתי תגיע אלי חוף
 לבי אביא לך מכורתי וסוף.

הר געש אתנה שבסציליה

שהינו באנייה נגבה כשבוע. הכרתיה את כל קרביה
 והלשנתי להורי היכן כל אחד גר. הכול נראה היה לי
 מסדרונות מתכתיים צבועים כתום קודר. התאים היו צרים בהם
 התאכסנה משפחתי כמו יתר הַכִּמְהִים ציון.
 הכרתי באנייה את מי שעתיד הייתי לפגוש גם בשער עליה
 במגורי הנוער וגם בשכנות צמודה בכפר מטע. מרים הייתה לי
 חברה לאהבת בוסר ראשונה שלי כינער.
 באנייה לא נחתי לרגע, תמיד קרוב להגאי גם נתן לי
 לאחוז בו מדי פעם.

לאחר שמלחיה הורגלו לראות נוכחותי. לא מִשְׁתִּי ממעקה
האנייה כל היותי ער. עד שכאבה לאמא הבטן ושלחה את
אבא שוב ושוב להוריד אותי לבטן האנייה שהגיע זמן לישון.
פעמיים במשך ההפלגה, בצפירות מבהילות העלו את כל
נוסעי האנייה לסיפון וחגרו להם חגורות הצלה. לתרגל מצבי
חירום.

אִימָא, הוּ אִימָא. כְּמָה שְׁעוֹת שִׁינָה הִטְעַנְתָּ בְּמַצְבְּרִי
כְּשִׂאת שֶׁלְךָ פְּרָקֶת לְמַעֲנִי
מֵאֵז גּוֹמַחַת דִּיכְכַּ בְּסִקּוֹ בּוֹ כְּבִית לִי הֵנֵר וְלִישוֹן אֶלְצַתִּי
וּבִאֲנִיָּה עֵת סִפְרִתִּי כּוֹכְבִים וְהַקְּשִׁבְתִּי לְדוֹכִי כָּל גֵּל
שֶׁלַחַת אֶת אֲבָא לְהוֹרִידֵנִי לְתַא מִמְרוֹמֵי הַגִּלְגָּל
וְעַד לִילוֹת הַכֶּפֶר עֵת נִדְדָה בֵּין דְּפִים שְׁנַתִּי
אֶת זֹו שִׁתְּמִיד הַשְּׁגַחַת וְכִיסִית אֶת הָאֵנֹר וְאוֹתִי
כִי מַחַר יֵשׁ עוֹד יוֹם וְחוּבָה לְתַת לְעֵינַי מִרְגּוּעַ
יוֹם בּוֹ דְרוֹשׁ כּוּחַ לְתַת לְמַעֲנִי שׁוּב לְנִבּוּעַ
כִי לֹא מִלֵּא עַד כְּלוֹת טֵנָא סְקִרְנוֹתִי הַשׁוֹאֵף
אֵל "הִרְאֵנִי נָא אֶת כְּבִדְךָ".

"אֲשִׁירִי הָעַם שְׁכָכָה לוֹ אֲשִׁירִי הָעַם שִׁיְהוּהָ אֶלְהִיו".

שיר כתבתי בלא מוהר
 לא תואר לי רק טוהר
 דרורי כלאו וקטן הצהר
 רוחי בעננים שלהם בסוהר

פתיל תכלת פרה אדומה
 אתם עדי נאם יהוה
 מן המצר קראתני יה
 ענני במרחב יה

אני לומד ממה שסביבי
 הבית אחיי אמי ואבי
 דעת אחרים מהספרים
 ופועל היוצא מפרי לבבי

תנ"כי ובלתו תוכי הבל
 טעם המגלה דבש חכי ואבל
 עם צלעי צלעתי מעדן
 שחברתי לנחש ונטשתי הנבל

שהכל מתהדר בדעת
 ומוכר לי כוונתי רוח
 ואני הקטון ממעש
 דרכי אבות לי כוח

מנת כוסי על סלה וסבל
 יזמי כלילי נע ונד בתבל
 כיהודי חי על כרחי
 אזחיל לחבל גאולתי

המעבר מנוף ילדותי בגטו בסקו שבקזבלנקה
 בינות לחומות חֶמֶר עבה, תבן מעט ואבן
 קורות עץ מחוזקים בנייר אריזות משומש
 המרוח זפת וקדרות. וערבים שיידו אבנים.

ומשם להִנְגָּרִים כבויים הבנויים אבני סיליקט
 עם גגות פח מגובנן חלוד במחנה דרינס
 עם עצי יַעַר עֵד שבקרחתו נבנו ובם ערגתי
 אוושת רוחות הפדות מהניכר ומהניקור.

מהאטלנטי דרך מיצרי גיברלטר
 אפופי ערפלי בוקר שריפז הווייתי
 בהלם שבמעבר מהגטו הצר האפרורי
 למרחבי תכול שמים וים אינסופי.

עת התנשא לבי למורא שִׁבִּין כֶּסֶה לְעֵשׂוֹר
 ידעתי אל נכון כי נִכְתְּבָנוּ לחיים ולשלום
 ברדתי מהאנייה נִגְבָּה ורגליי נטשו הַכֶּבֶשׂ
 חובי היהודי נִגְבָּה, נשקתי לה מילאתי ייעודי.

חלום זורות שהתגשם במשה הקטן בתיבה
 כי נצבה "אַחַתּוּ מִרְחֵק לִידְעָה מֵהַ יַעֲשֶׂה לּוֹ"
 לא דילגתי על אף גל. וכשהופיעה חיפה באופק
 שחר יום חמישי 8.12.1953 ומאז הואץ הדופק.

שָׁחַר שִׁאֲתַגֵּר אֶת הַחֹשֶׁךְ הַגְּלוּתִי שֶׁל יֶלֶד בֶּן עֶשְׂרֵה.

הַנְּנִי כֹּאן עִם מִשְׁפַּחְתִּי בְּיוֹם עֲלִיתָנוּ אֶרֶץ מִמְרוֹקוֹ

אין זמן לריק ואין גם רגע דל
 גם לא לעוקף עוד מכשול ועוד גל
 באשד אדיר מתנפצים זרמי חיי
 פוסח על כולם עד בואי אל ים הנצח המתאדה
 וחוזרים המים כמוני למקורם.

עליתי על פסגת ה-נגבה [הר נבו] ראיתי חיפה שוכנת אופק
 ויפה. כשבאים אליה דרך הים, אַפְקָה מתקרב. כל מה שלמדתם
 על אופק, שככול שמתקרבים אליו הוא מתרחק, אינו רלוונטי
 יותר. כי באנו ממש עדיו. ומכאן אין יותר לאן ללכת, יותר
 לאן להרחיק.

מה שחזה משה רבינו בפרשת ניצבים זאת בדיוק אותה
 הסיטואציה בה אנו נמצאים היום ממש.

"וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עֲלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר
 נָתַתִּי לְפָנֶיךָ וְהִשְׁבַּתְתָּ אֶל לְבָבְךָ בְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִדִּיחָךָ יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה: וְשִׁבַּת עַד יְהוָה אֱלֹהֶיךָ" וזה בדיוק מה שקרה
 אותנו באלפיים שנות גלות.

אחרי החורבן הראשון חזה דניאל שאחרי שבעים ישובו.
 אבל לא שבו כולם, ולא בלב שלם. לכן השכינה לא שָׁרְתָה
 בבית המקדש השני כפי ששרתה בראשון.

גם היום לא כולם שבים ובכלל עד שלא הביא עלינו את
 השואה האיומה כזו. כלל לא רצו לבוא. האם זה אופיו של
 עם קשה העורף שאינו למד דבר.

ועל אף גרירת הרגליים אומר משה רבינו. "וְהוֹתִירָךְ יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מַעֲשֵׂה יָדְךָ בְּפָרִי בְטֹנָךְ וּבְפָרִי בְהַמְתִּיךָ וּבְפָרִי
 אֲדַמְתִּיךָ לְטוֹבָה כִּי יָשׁוּב יְהוָה לְשׁוֹשׁ עֲלֶיךָ לְטוֹב כַּאֲשֶׁר שָׁשׂ עַל
 אֲבֹתֶיךָ" וזה הרי המצב בו אנו חיים היום. והמשך הדברים
 הוא. "כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשָׁמֵר מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו
 הַכְּתוּבָה בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה. כִּי תָשׁוּב אֶל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל
 לְבָבְךָ וּבְכֹל נַפְשְׁךָ".

יש הבדל מהותי בין "וְשִׁבְתָּ עַד יְהוָה" מתחילת הפרק
 לבין "כִּי תָשׁוּב אֶל יְהוָה" שבסופו.

הראשון מדבר על יהודים שאין יהדותם כְּבִלְתָּם בשלב זה
 ואולם בזכות אבותיהם ששמרו הגחלת. שבים הם ומתקבצים
 במכורתם וזהו "וְשִׁבְתָּ עַד".

השני מדבר על שלב אחר לגמרי. "כִּי תָשׁוּב אֶל" וזה
 להיכנס הביתה. לתוך גן העדן ולוואי והדרך לשם לא רחוקה.

מה שראתה משה מנבו

כף רגלי דרכה בו

ואף שבאתי עֲדִיָּה

לא כל כך יודע

אם גם אליה.

ירדנו מכבש החבלים הצמוד לאנייה והייתי מבין
 הראשונים לרקוד על אדמתה, יהודים רבים נישקו עפרה. גם
 אני לה נשקתי ובזמעות לה נשבעתי אמונים.

"צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפְדֶּה וְשָׁבִיָּה בְּצֶדֶקָה"
 אכן, "צִיּוֹן" כמעט ונפדתה בְּמִשְׁפָּט העמים.
 וזהו בדיוק ה-"וְשָׁבִיָּה עַד יְהוָה אֱלֹהֶיךָ"
 אך עם, שָׁבִיָּה" טרם נעשה הצדק ולכן
 " כִּי תָשׁוּב אֶל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ " עדיין ממתין ל
 ותחזינה עינינו לראות את קולות הצדק.

גם לְתַרְנִי אֲנִייתִי נשקתי, זאת התיבה נגבה. שהביאה אותי
 מהצפון דרך המערב למורשתי. בים שוצף גלים ואש. נשבעתי
 לא אשכחנה!

כמו גם את ירושלים שלי על אין ספור הסיפורים
 אודותיה אותם שמעתי במשך חודשי המסע הרבים, סיפורים
 שתלמו בנשמתו של ילד אי תלמנות/נון-קונפורמיזם מעצב
 חיים.

כלוחם בזרם היורד ויורד
 מודע אני לקיומו של התלם.
 להולכים רק בו, רבים כמותם אנשי החלם.
 אתגרי, לעוף מעל הזרם וְלִתְלֵם המים לחיים.
 אני שהגעתי "עד" וְהִכְמִיָּה "אֶל".

המיית אַוְנִי

טִפֶּשׁ

אֲדָם

יֵהִי

צוֹ

שְׁמוֹנֶה

קִבְרוּ

חֹפֵר

ממרוקו באתי וחוצפה פגשתי
 שיעור ראשי תלשו וְדִיִּיטִי
 מנוכר ולשרוד התאמצתי
 את עצמי בגלות מצאתי

אמת ועמל לימדוני אבותיי
 קן לשבתך בניתי לאוהביי
 היה לי אתמול והיום
 בא העושק ולקח החלום

אז מה ידיתי, האם יהודי אני
 או שמא בן בלי שם ארץ ועם
 יחד הניצול אתיופי, רוסי ומרוקני
 ניצול מהפער היחלוף אי פעם?

כן יש לי עבר הווה ועתיד
 יש לי מחר ואתמול ותמיד
 כן, אנוכי בן לארץ הזאת
 ועל אף, אומר לקירוב לבבות.

מַחְזָה שְׂוֵאָה גַם מִקְסָם יֵלֵד שׁוֹבֵב

עצה

לכם

יהירים

שלי

עז

תאטר

פללו

למטר

עוד בהיותי ילד חשבתי שאחיה לעד.
 עם הזמן למדתי, שקבעת לי מנעד.
 תמה כיצד נראים חיך אלוהים.
 שלא כמוני בן חלופ, היום כאן ומחר הסוף.
 נורא להיות תמידי ויודע הכול? דע איני מקנא בך.
 התהייה בנצח לִימְדָתִי שהנך עבר, הווה ועתיד.

משבהיתי בעולמך, הבנתי שהעתיד בעצם תלוי רק בי
 ברם, נראה שהגזמת בהתערבותך בחיי שלי, מה לא?
 אם אינך כזה, מדוע אתה מנסה אותי כל העת? יצריי?
 אתה הִטְבַּעְתָּם בי, ובכלל שמא תעלים מדי פעם עין!
 תן קצת להתפרע, ראבק! הנני כמו קוץ תקוע באין מוצא.
 ולהתפלל אליך אתה מבקש? אני לא אוהב שבלוניות!

אני יודע שמה שלא אעשה, אף פעם לא תהיה מרוצה.
 אתה יודע שהנני חי על זמן שאול ורובו סבל וייסורים.
 שמעתי אומרים עליך שאתה אל רחום חנון ארך אפיים.
 ושואל כיצד אתה אלוהים יכול להביט על כאבי ולהחריש?
 או שמא אין רחמיך כאל יודעים כאבם של בני תמותה.
 הפנמתי שאין עולם מבלי שאתה תקוע בחלומות של כולם.

על יפע מעשיך אין חולק, כליל השלמות בכול ענף ובכול ציץ.
 כל רגע עיניי רואות התחדשות, ותוהה ושואל היכן מקומי?
 בְּזִנִית בשוכבי מביט לכוכבים ומצמצם עיני והודך מביט רק בי.
 מתאמץ והנה הכפלתי כוכב וחיפשתי מקום למקמו בין כוכבך.

כוכב שלי ותפילה כי תשמור עליו למעני. רק פקחתי ונעלם.
לשכב כך בלי מעש איני יכול. ממצמצץ ושוב, עד שנרדמתי.

לבוקר, מהחלום אל העט והאנוך ולערב נושא כפיי מרום.
גם אנוכי רוצה לפרוץ גבולות מרובעים, ומה כולם אומרים?
אה, אתה לא תוכל לסיים, זה ענק, מונומנטלי ויומרני.
אין לי שליטה על זה. ככה זה בא לי. בית שבנית, הציון
להורי, הפטנטים, הפסלים, אין לי תשובה טובה. לבד מאשר
מתוך כל הסבך המחשבתי, יצרתי לי משפחה שאוהבת אותי.

לחשוב איך כל זה התחיל? תעלולי ילדותי מיתרות השאלה.
והמשך הקריאה בדפתרים יסבירו הדרך לייסורי שרעפיי.
שעם הרעיון בא התכנון ומיד הגבולות, אורך רוחב וגובה.
את אלה מציב רחוק וכובל את עצמי בעבותות לעמוד בהם.
וככול שהחלום לובש עור וגידים, נהירים יותר פני התהום.
וכשכמעט הגעתי. אין לי דרך לחזור בי, אלא רק לנצח!

את כל הַעֲרוֹת והתנומה שנתת לי הקדשתי לך
הנני מתפלל אליך מפני שאיני יודע איך אפשר שלא.
כמה לבי אליך הגם שיזעתי כי עד הסוף לא תרפאני.
או שמא כך ראוי לו לאדם להמשיך לסבול בהללו שמך.
לאן שאפנה אתה שם וכשברחתי ממך תמיד זה אליך.
ובתקווה כי תהייה בן אדם ושערי רחמים תפתח.

הזריחה בחולות מרזוגה. "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה"

מחולות מרזוגה לתקווה שלא נגזזה
 גם אם הזריחה והשקיעה הינם מהות האשליה, זאת לדעת תמיד
 "תפלה לעני כי יעטף ולפני יהוה ישפך שיחו"
 והתשובה המכרעת לכולה-אבא למה? נמצאת באבא מה?
 מה? מה? מה עוד נדרש ממני לתת על היותי כאן אותך?
 ומשאין תשובה נכונה אחת לשום דבר
 יש רק שאלה אחת נכונה לכל דבר,

מה?

"כי חסד הפצתי ולא זבח וידעת אלהים מעלות"
 הדרך היחידה לנצח את החושך
 היא לא קין הורג את הבל
 אלא אדם מוליד את שת
 היא לא מבול להשמיד החמס
 אלא התיבות של משה ונח
 ומזלח של הקשת שלי, שהיא יורה גם הפוד!
 ולצ'יקלוף/גונב הדעת במראית עין, אין דמים.

"הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול
 צדיק וישר הוא"
 רק כשהכול בכול מכול בא מאין סוף תמימות.
 הכול שאופף אותנו מאזן
 ורק בכול הזה לעולם יש שלום.

כִּלְדֵי שֶׁל תְּמִימוֹת מִנְחָמָה, כֹּלֵם אֶהְבּוּ
 כְּנַעַר שֶׁל תְּמִימוֹת מִתּוֹחֲכָמָה, כֹּלֵם הֶעֱרִיצוּ אֵן קִינָאוּ
 כְּאִישׁ שֶׁל תְּמִימוֹת מִטּוֹמַטְמָה, כֹּלֵם נִיצְלוּ
 כּוֹקֵן שֶׁל תְּמִימוֹת מִרְחָמָה*, כֹּלֵם חִיבְקוּ
 כְּשֶׁתְּמִים אֹמֵר לֶךְ דְּבַר שֶׁהוּא יִפֶּה, יֵשׁ לוֹ עַל מָה לְסַמּוֹךְ.
 כְּשֶׁתְּמִים אֹמֵר לֶךְ דְּבַר שֶׁהוּא מְכוּעֵר וְדוּחָה יֵשׁ לוֹ עַל מָה לְסַמּוֹךְ.
 כְּשֶׁתְּמִים אֹמֵר לֶךְ דְּבַר שֶׁבּו עוֹבְדִים עֲלֶיךָ, אֵינן לוֹ עַל מָה לְסַמּוֹךְ.

*הַיּוֹם שֶׁהִתְמִים כְּבַר בָּא בִּימֵים. הוּא מִרְחָם עַל כָּל הַנְּכָלִים.
 הוּא יִסְפֵּר אֶעֱדוֹתָם, לְהַעֲצִים יִרְיָדָתָם בִּיגוֹן שְׁאוּלָה.
 כִּי לִי יֵשׁ כִּיּוֹם רַק אֶת הָאֲמָת שֶׁבָּאָה אֵתִי בִּימֵים כָּל הַיָּמִים
 וַיֵּשׁ לָהּ עַל מִי לְסַמּוֹךְ.
 "וְכִי יִזַּד אִישׁ עַל יַעֲהוּ לְהַרְגוֹ בְּעֶרְמָה יַעֲמֵם מִזְבְּחֵי תִקְחֵנוּ לְמוֹת".

"וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן
 לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֵּן
 וּמִשָּׁם יִפְרָד
 וְהָיָה לְאֶרֶבֶעָה רָאשִׁים"

כַּנְדָּז אֶרְפָּעָה קָנִים דְּבָרָה תּוֹרָה:
 אַחַד חֲכָם, פּוֹאֵט!
 אַחַד רֵעַ, פְּרָקֵט!
 אַחַד תָּם, סֶטְנֵדֵרֵט!
 אַחַד עֵאִינוּ יוֹדֵעַ פֶּאָרֵף, אָפֶתִי.
 וְכֹפֵט אָנִי. בִּי הֵרֵעַ. לִי הִתְמַיְנוֹת. וְהֵיוֹתִי תוֹהָה.

מִשָּׁה קִבֵּל תּוֹרָה מְסִינִי וּמְסָרָה לִיהוֹשֻׁעַ
 וִיהוֹשֻׁעַ לְזֻקְנִים וְזֻקְנִים לְנִגְבִיָּאִים
 וְנִגְבִיָּאִים מְסָרוּהָ לְאַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה
 הֵם אָמְרוּ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים
 הָיוּ מְתוּנִים בְּדִין
 וְהֵעֲמִידוּ תִלְמִידִים הַרְבֵּה
 וַעֲשׂוּ סִיג לְתוֹרָה:
 הַחוּסֵר אֲמִירָתוֹ קִיבֵל וַעֲשֵׂה
 וְהַמְסִיִּיט עוֹמֵד וּמְלֵאָה.

"וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יַחְבֹּט יְהוָה מִשְׁבֵּלֶת הַנֶּהָר עַד נַחַל מִצְרַיִם
 וְאַתֶּם תִּלְקְטוּ לְאַחַד אֶחָד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל"
 משה קיבל מוסר מסיני, השאר יכולים רק למסור.
 וכזרכו של עולם ונעצים במוסר שיני הזמן.
 הילד משה היה נוטל הכתר מפרעה ושם על ראשו.
 אמרו הילד הזה יירש אותך. אמר להם ילד הוא.
 שמו לפניו קערה עם זהב וגחל לוחש. נטל משה את הגחל
 הלוחש. אמרו על זה הילד, שובב הוא שאוהב לשחק באש.
 משה בן שמונים היה כשבער בו הסנה בשנית
 אֲסֶרֶה נָא וְאַרְאֶה אֶת הַמִּרְאָה
 הַגָּדֹל הַזֶּה מִדּוֹעַ לֹא יִבְעַר הַסֵּנֶה. [מדוע לא נשרף משה]
 וכילד סקרון ניסה את הגחלים, כי את זהב הַכֶּתֶר, הַכִּיר.
 האש תמיד בערה במשה מאז שניסה את אש הזיורנלים
 ועד מאה ועשרים לא כָּהֲתָה עֵינָיו וְלֹא נָס לַחֵה.
 והאם כל זה קורה לי בגללי, בגלל אותו חלום של ילד קטן
 החש בכול נימי נשמתו כי הגשמיות שלו היא בעצם רוח אין
 סופית שסופה להשאיר המון דברים מְאַוְשִׁים.
 או שאעשה כל אשר לאל ידי להביא לידי גמירה. מבטיח!

לכל קבעו כללים לסיפור שלי יש רק אותי

משה חזן

כְּשֶׁהִסְפָּא דְּוַלְפֵה מְהַיְפֵד?

ואני כמו אני יותר ככם ממני

התנ"ך של חיי

פה' הדפּתָרִים. יתכנו שינויים בשמות ובהגדרות, הכל לפי הענין.

תורה/ אורה

נביאים/ פְּנִינִים

כתובים/ רְבִיבִים

- א. בְּרֵאשִׁית. בְּרֵאשִׁית שֵׁת -וַיְהִי אֹר- יִלְדוּאוֹתֵי
- ב. נח. פְּעֻנוּחַ- קִשְׁתִּי נָתַתִּי - זכות אבות
- ג. לָךְ לָךְ. לָךְ אֵלֶיךָ - וְהָיָה בְּרָכָה - שָׁקֵם וְנִהְיָה
- ד. וַיֵּרָא. אֲבִנִי דָרָךְ-הִנֵּה הָאִשׁ וְאִיָּה הַשָּׂה- לִימוּדִים
- ה. חַיִּי שָׂרָה. חַיִּי שִׁירָה- וַתִּפֹּל מֵעַל הַגְּמֶל- חֲבֵרוֹת
- ו. תּוֹלְדוֹת. תְּשׁוּעוֹת -וְהָיִיתָ לְקַהֵל עַמִּים- נִשְׁוֹאִי
- ז. וַיֵּצֵא- בְּרַחֵל בְּתָרָה הַקַּטְנָה- עוֹפָר שְׁלִי וְשַׁלְכָם שְׁלָה
- ח. וַיִּשְׁלַח- מֵהַלְּאָה לְמַגְדַּל עֵדֶר- אֵייל שְׁלִי וְשַׁלְכָם שְׁלָה
- ט. וַיֵּשֶׁב. -כְּפָרְחַת עֲלֵתָה נָצָה- יַעַל שְׁלִי וְשַׁלְכָם שְׁלָה
- י. מִקָּץ. -וַיִּרְצֶהוּ מִן הַבּוֹר- רֵאם שְׁלִי וְשַׁלְכָם שְׁלָה
- יא. וַיִּגְשׁ. -וְלֹא יָכַל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק- הוֹרִיה בֶּן עֲזָרָא
- יב. וַיְחִי. זִבְחִי -וְעֵשִׂיתָ עִמָּדִי חֶסֶד וְאַמֶּת- הוֹרִי חֲזֵן
- יג. שְׁמוֹת. שְׁמוֹת- וַיִּסְתֵּר מִשֶּׁה פְּנִיו- אִמְרוּ לִי וְעֵלִי
- יד. וַיֵּאָרָא. מִשְׁאַלֵת לִב- וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל מִשֶּׁה מְקַצֵּר רוּחַ-
- טו. בָּא. זָחוּ-זָבַת חָלָב וְדָבָשׁ- עוֹבְדִים/ חֲלָקִי בְּבִנְיַת הָאָרֶץ
- טז. בְּשִׁלַּח. - אֲזִי יִשִּׁיר מִשֶּׁה- צְלִיחָה פֶּסַח וּמִימוֹנָה
- יז. יִתְרוֹ. - "לֹא יַחַל דְּבָרוֹ" וְהוֹדַעְתָּ לָהֶם- מִשְׁפַּחָה
- יח. מִשְׁפָּטִים. -מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחַק- שְׁנֹתֵבֵעִתִי
- יט. תְּרוּמָה. תִּרְאוּ מָה - שְׁבִנְיַתִּי לְשִׁבְתָּךְ
- כ. תְּצִוָּה. -מִשְׁפָּט בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל לְבוֹ- שִׁיגְעוּנוֹ
- כא. כִּי תִשָּׂא. - כִּי בּוֹשָׁה "מַחְצִית הַשֶּׁקֶל"- פְּרִגּוֹן
- כב. וַיִּקְהַל. -וְכָל חֶכֶם לֵב בְּכֶם- הַדְּרוֹת נוֹעַר
- כג. פְּקוּדֵי. -וַיִּבְרָךְ אֶתְּם מִשֶּׁה- שְׁמֵחוֹת
- כד. וַיִּקְרָא. - אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם- מֵאֵתִי לְאַחֵרִים
- כה. צוֹ. -אִשׁ תְּמִיד תּוֹקֵד- שִׁירוֹת צְבָאִי
- כו. שְׁמִינִי-וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי- אֲבִנִי שֵׁשׁ מַחְזִיק מִים חֲזֵן בְּנִיָּה וּפִיתוּחַ

- כז. תִּזְרֵעַ. -או שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה- אֲבִי שֵׁשׁ מַחְזִיק מִים חֲזָן אַבְמֶשׁ
- כח. מְצָרַע-וְאֵת הַבַּיִת יִקְצַע- אֲבִי שֵׁשׁ מַחְזִיק מִים קַרְנֵי רֹאם בְּנִייה וְנַכְסִים
- כט. אַחֲרֵי מוֹת-וְכִפֹּר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ- אֲבִי שֵׁשׁ מַחְזִיק מִים קַרְנֵי רֹאם בְּנִייה וְהַשְׁקָעוֹת
- ל. קִדְשִׁים-לֹא תַעֲמֵד עַל דָּם רַעַף-חַבְרִים לְדָרֶךְ
- לא. אָמַר- אִם אֲשַׁמַּח בְּפִיד מְשֻׁנְאֵי- חַבְרִים עַל הַדָּרֶךְ
- לב. בְּהַר סִינַי. - וְיִרְאֶת מֵאֲלֹהֶיהָ- סִגִּירַת מַעְגַל וּמַשְׁעוֹל הַקְּנוֹקֶנֶת [לְמָה וְכִמָּה מַצּוֹת]
- לג. בְּחַקְתִּי. - עַל דְּאִטְפֶּת אִטְפוּף- שַׁעֲקָצוֹ אוֹתִי
- לד. בְּמִדְבָּר-וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים- אֵילָן יוֹחַסִּין
- לה. נִשְׂא-וְאַחַר יִשְׁתֶּה הַנְּזִיר יֵין- יֵין
- לו. בְּהֶעֱלֵתָּ-אֵל נָא רָפָא נָא- בְּרִיאוֹת
- לז. שְׁלַח לָךְ-עַד אָנֹה יִנְאַצְנִי- -----
- לח. קָרַח-רַב לָכֶם בְּנֵי לֵוִי- שְׁמִיר וְשִׁית-עוֹרֹכֵי דִין שֶׁנִּגְעוּ בִּי
- לט. חֲקַת-וּמִבְּמוֹת הַגֵּיא- חַיִּים פְּרִיילִיכְמָן צְבִי לְבָנָה יִשְׂרָאֵל מֵאוֹר וְיַעֲקֹב פְּרִי
- מ. בְּלֶקֶת- אָבֹן נִגְף נַכְזָב הַמַּשְׁפָּט וְאֶבְלָה תוֹחַלַת נַבְל- שְׁלוֹם כְּהַן
- מא. פִּינְחָס-זְמִיר בֶּן סָלוּא - רִפִּי בֶן עֶטֶר
- מב. מְטוֹת-אֵת אוֹי וְאֵת רָקַם- -----
- מג. מִסְעִי-וְהוֹרִשְׁתָּם אֵת הָאֶרֶץ- חוּוה - חוּוֹת בּוֹדְדִים
- מד. דְּבָרִים- אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר- סִיפְרוּ לִי אַחֲרַי ?
- מה. וְאֶתְחַנֵּן-וְלֹא תִתְּאוּהָ בֵּית רַעַף-
- מו. עֵקֶב-וְאֶפְסַל שְׁנֵי לַחַת- אַמְנוֹת
- מז. רֵאֵה. -שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים בְּשָׁנָה- לְמַטִּיילִים וּלְרַכְלָנִים
- מח. שְׁפָטִים. שׁוֹטִים= -צָדֵק צָדֵק תִּרְדָּף- שֶׁתִּבְעֵתִי
- מט. כִּי תֵצֵא. כִּי תִשְׁתַּטֵּה -וְעִשִּׂיתָ מַעֲקָה לְהַגּוֹתָּ **אָבוֹרְכוֹלוֹצְיָה**
- נ. כִּי תָבוֹא. -וּבְרוּךְ אַתָּה בְּצֵאתְךָ- חוּל- אַמְרִיקָה רּוֹמְנִיה מְרוֹקוֹ
- נא. נְצַבִּים. מְצַבִּים-you יִסִּי שְׁנִמְר וְיַעֲשֵׂ פְרִי בְּאֲשִׁים
- נב. וְיִלָּךְ. אֵת קֶלֶךְ לְנִבּוֹט בְּשָׂדוֹתֶיךָ- צוֹר הַדָּסָה
- נג. הַאֲזִינוּ. - שְׁחַת לוֹ לֹא בָנִיו מוֹמִם- הֶפֶךְ בָּה- מַקְלוֹ שֶׁל מֹשֶׁה
- נד. וְזֹאת הַבְּרָכָה. - וְשָׁמָּה לֹא תִעֲבֹר- לַחְצוֹת אֵת הַרְוִבִיקוֹן / כֶּסֶף
- נה. יְהוֹשֻׁעַ. סִיְקָרִיקוֹן וְסִיְקָרִין=אֵל תִּעְרֹץ וְאֵל תִּחַת- גְּנִיבַת דַּעַת נִיצוֹל בּוֹרוֹת
- נו. שׁוֹפָטִים. שְׁפּוֹטִים= אֵל תִּסְתִּירוּ אֶת הַשֶּׁמֶשׁ- עוֹד אַחְזוֹר חֲכִי לִי
- נז. שְׁמוּאֵל. שְׁמוּ-לֵאל= חֲמַת הָעֶכְבְּרִים- טַפְחוֹת 1983-1999

- נח. מלכים. נמוכים= ואדם אין. = חמת העכברים- טפחות 2000
- נט. ישעיה. התעיה= מצג שוא = חמת העכברים- טפחות 2001
- ס. ירמיה. רמיה= חמת העכברים- טפחות 2002
- סא. יחזקאל. = המלך יתאבל "כמעט וגרים בזה" חמת העכברים- טפחות 2003-2006
- סב. הושע. = חמת העכברים- טפחות 2007-2008
- סג. יואל. = היש בזה הראה? חמת העכברים- טפחות 2009
- סד. עמוס. אונאה = חמת העכברים- טפחות 2010
- סה. עבדיה. זכר דבר לעבדך חמת העכברים- טפחות 2011
- סו. יונה. = חמת העכברים- טפחות-2012-2014
- סז. מיכה. = חמת העכברים- טפחות 2015
- סח. נחום. = חמת העכברים- טפחות 2016
- סט. חבקוק. = חמת העכברים- טפחות 2017
- ע. צפניה. - חמת העכברים- טפחות 2018
- עא. חגי. - חמת העכברים- טפחות 2019
- עב. זכריה. - אל תחת גפן ואל תחת תאנה- כלכלה
- עג. מלאכי. = מגישים על-מזבחי לחם מגאל- היהודי המכוער/תקשורת עוינת
- עד. תהלים דבלים = האמנתי כי אדבר- דושיח עם כל מיני face boot
- עה. משלי משלי=לשל-מה - הב רק אות
- עו. איוב. =וטהר ידים יסיף אמצ- חרפת היהודי שואה פוגרומים וגזענות
- עז. שיר השירים. שיר השירים= לשלם למה- אם המשטר משפח וכלמה
- עת. רות. = רות סוף. אל ותרא כי מתאמצת-הספק ובאין בן-סמך טובת הכלל-דמוקרסור
- עט. איכה. =נביאך חזו לך שוא ותפל- מנהיגות ממשל ומשפח
- פ. קהלת. תוחלת=יש דבר שיאמר ראה זה חדש- פטנטים ורעיונות
- פא. אסתר. =איש יהודי היה- בין ישראל לעמים
- פב. דניאל. ענניאל =ותפעם רוחי לזעת. חלומציאות
- פג. עזרא.=אלו בבהילו לירושלם יהודיא- אסלם שלום ושמאל הזוי
- פד. נחמיה. =זכרה לי אלהי לטובה- ישוב הארץ בלא תורה
- פה. דברי הימים. דברי המין "ועץ החיים בתוף הגן" להיות או לחדל".

"בני הזהר עשות ספרים הרבה אין קץ ולהג הרבה יגעת בשר."

"והיו לפרצון אמרי פי"

דף הארות: